

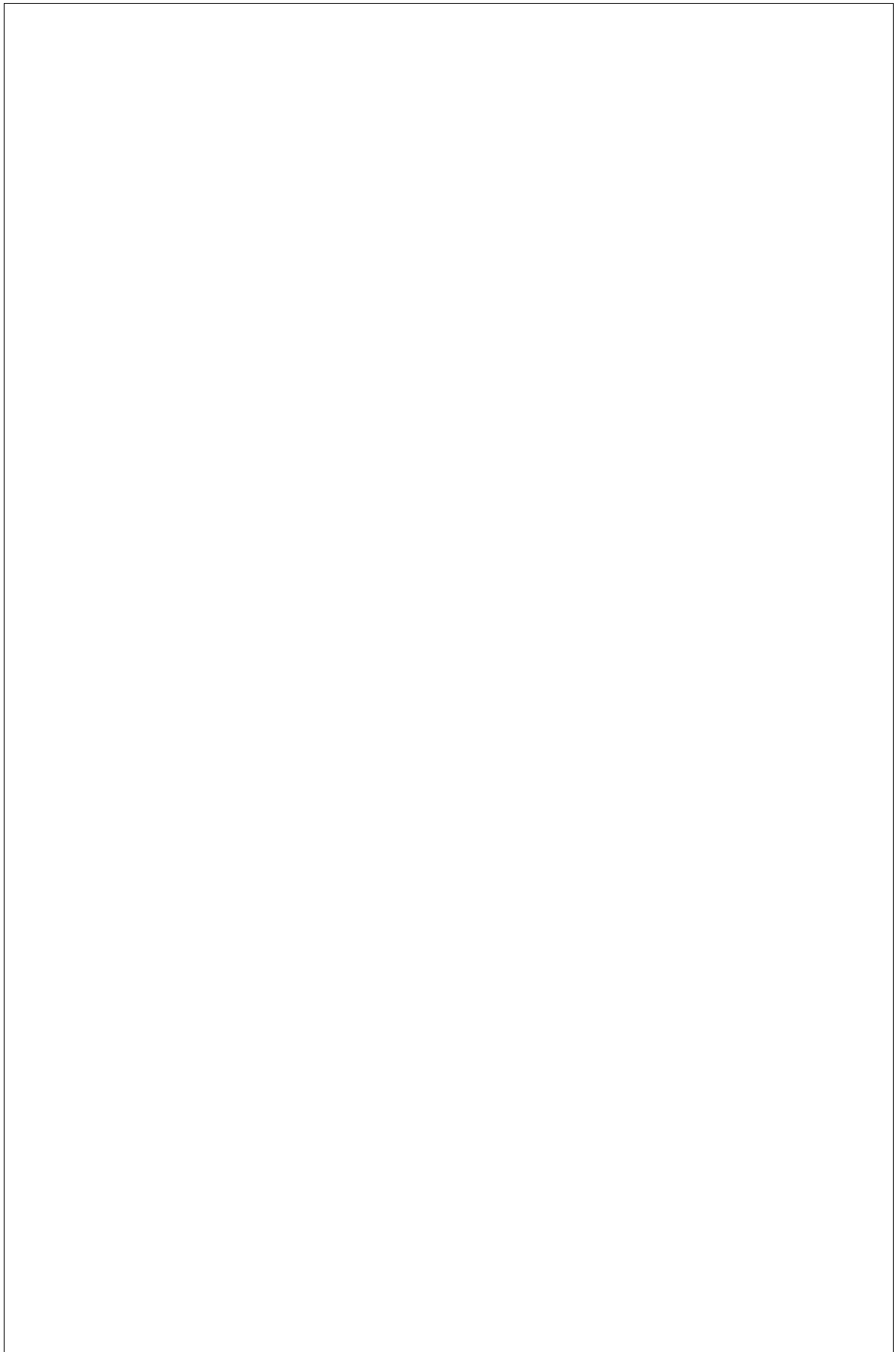
Πάνος Κολιόπουλος

Ο ΦΩΤΟΤΥΠΙΑΣ

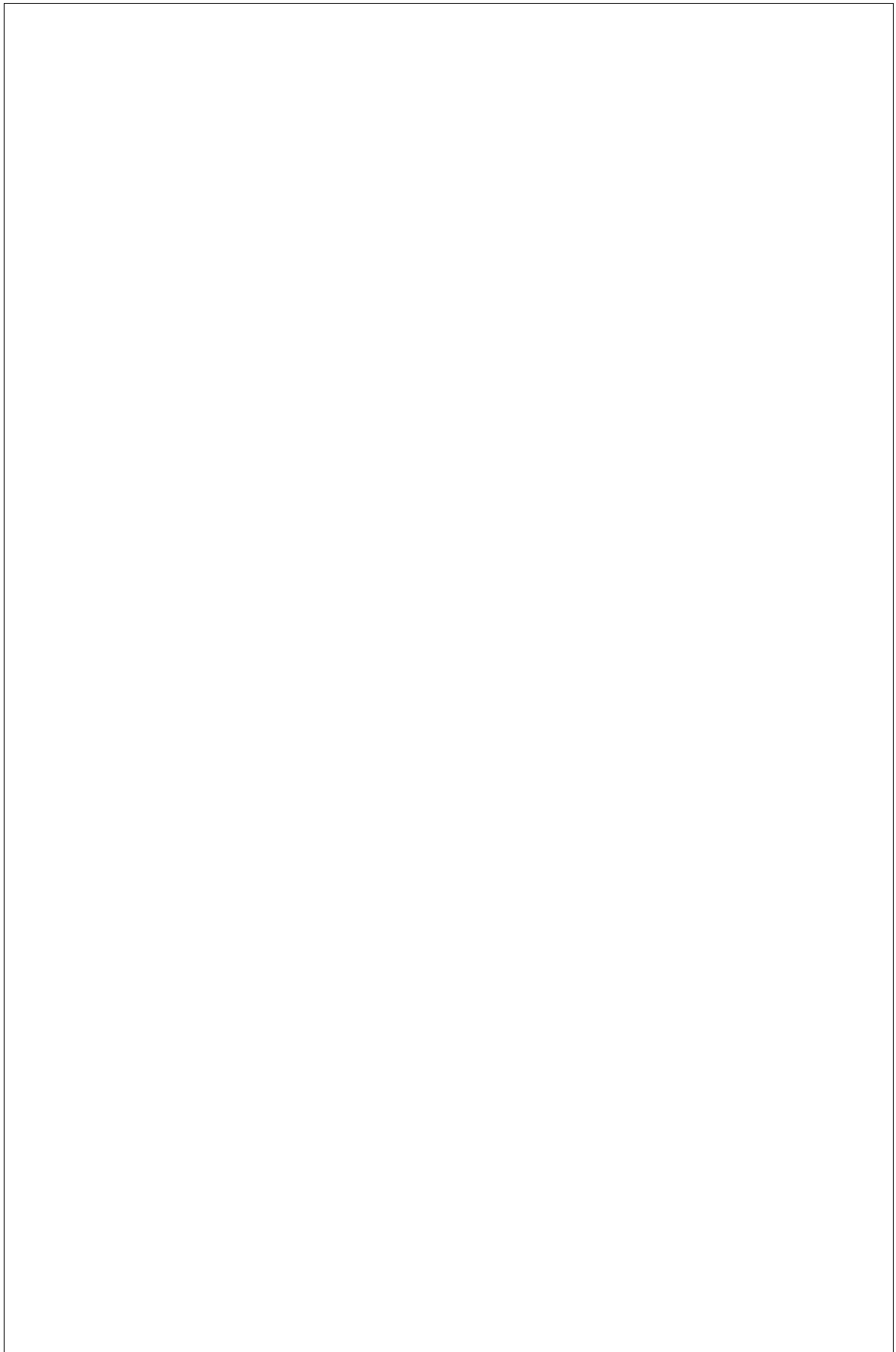
(Η άνοδος και η άνοδος ενός καταξιωμένου πιτόρου)

MIDNIGHT PUBLISHING
Corfu 2018

Ο Φωτοτυπίας

Πάνος Κολιόπουλος

Ο ΦΩΤΟΤΥΠΙΑΣ

(Η άνοδος και η άνοδος ενός καταξιωμένου πιτόρου)

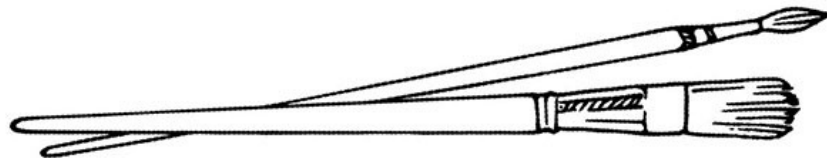

Εικονογράφηση: Πάνος Κολιόπουλος

MIDNIGHT PUBLISHING
Κέρκυρα 2018

Οι βινιέτες είναι public domaine

© Copyright Πάνος Κολιόπουλος 2018
Σοφοκλέους Δούσμανη 44
49100 Κέρκυρα
email: panflynn@otenet.gr

Οι Διαδρομές

Εισαγωγικά: I, FOTHS.....	9
«Έχει Κλίση...».....	11
Ατάλαντος ο Ταλαντούχος.....	25
Και εγένετο «Φωτοτυπίας».....	45
Δια τον Επιούσιον.....	57
Η Αξία πάντα Αναγνωρίζεται.....	71
Στη Χώρα των Βαρβάρων.....	87
Ο Φωτοτυπίας Ξαναχτυπά.....	107
Ο εκ Παρισίων.....	121
Όταν το Πρόβλημα σε Ψάχνει.....	133
Συμμορία Φαληρημένων Ιδεολόγων.....	145
Τα Φράγκα Ουδείς Εμίσησεν.....	159
Οι Ουρανοί είναι δικοί μας.....	177
Εν Ζωή.....	193
Έκαστος εφ' ω Ετάχθη.....	213

Εισαγωγικά: I, FOTHS

Με έχετε σίγουρα ακουστά. Εκτός κι αν ζείτε σε καμιά απόμερη στάνη πάνω στα Τζουμέρκα, χωρίς τηλεόραση, ραδιόφωνο, internet, facebook κι επαφή με τον έξω κόσμο, οπότε στην περίπτωση αυτή δεν θα 'χετε και λόγο να με ξέρετε, αφού η σχέση σας με την Τέχνη θα περιορίζεται στη μελέτη νεφελωδών σχηματισμών κατά Μύτικα μεριά, όπου φαίνεται η αλλαγή του καιρού κι έτσι θα 'χετε τον νου σας να μαντρώσετε τα πρόβατα εγκαίρως.

Για όλους τους άλλους να υπενθυμίσω πως ονομάζομαι Φώτης Δελαφανέστρας –ναι, ο γνωστός Φώτης Δελαφανέστρας, όπως τον δείχνουν κάθε τόσο οι Ειδήσεις (εορτάζων στις 6 Φεβρουαρίου κι όχι των Φώτων)– πιτόρος εξ' επαγγέλματος και κλίσης, διάσημος, καταξιωμένος και πολυβραβευμένος. Χωρίς να θέλω να περιαυτολογήσω, όταν μιλάμε για Τέχνη τη στιγμή αυτή στην Ελλάδα μιλάμε για μένα, όπως όταν μιλάμε για μπάσκετ μιλάμε για Ατεντοκούμπο. Εγώ είμαι ο Ατεντοκούμπο του χρωστήρα.

Στην αναδρομή αυτή της ζωής μου (προσφορά στον κόσμο που με πίστεψε και με στήριξε) λέω πολλά και χρή-

σιμα και τα λέω με τον τρόπο που έχω μάθει να εκφράζομαι παιδιόθεν: χύμα και τσουβαλάτα. Λόγω επτανησιακής καταγωγής καμιά φορά μου ξεφεύγουν και κάτι κερκυραϊσμοί. Δεν πειράζει, ας μάθετε και καμιά ξένη γλώσσα, δεν θα κινδυνέψει η υγεία σας.

Να πω ακόμα, για να μην έχουμε παρεξηγήσεις, πως όλα τα ονόματα εδώ –και της μάνας μου ακόμα– τα έχω αλλάξει και τα 'χω κάνει αγνώριστα. Οπότε, αν κάποιος νομίζει πως αναγνωρίζει κάποιους περιγραφόμενους ή και τον ίδιο του τον εαυτό ακόμα, αυτό είναι δικό του πρόβλημα κι εγώ ουδεμίαν ευθύνη φέρω. Εδώ σκέφτηκα ν' αλλάξω τα ονόματα χωρών και πόλεων, ώστε να μην ενοχληθεί κανείς και με κυνηγάει στα δικαστήρια, αλλά τότε θα είχαμε την «Αλίκη στη Χώρα των Θαυμάτων» κι όχι τη βιογραφία που μου αρμόζει και η οποία μέλει ν' αποτελέσει πολύτιμη παρακαταθήκη κι εργαλείο μελέτης για τις επερχόμενες γενιές και τους Ιστορικούς του μέλλοντος, οπότε το άφησα.

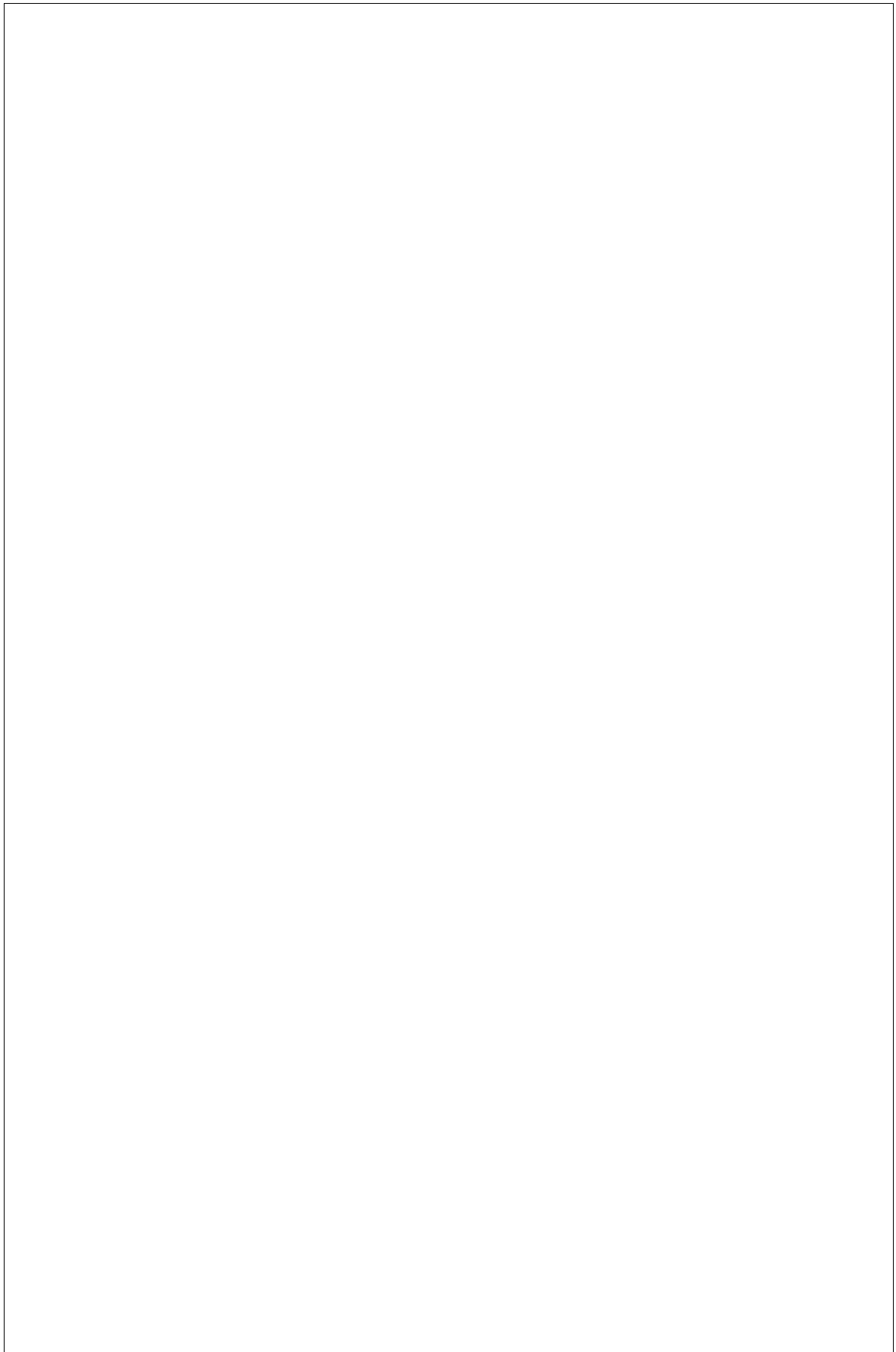
Αυτά τα ολίγα προκαταρκτικά είχα να σας πω και τώρα ας αφήσουμε το έργο μου να μιλήσει και να μας συναρπάσει –αντ' εμού.

Φώτης Δελαφανέστρας

(ο γνωστός FOTHS)

“Έχει κλίση...”

 εν υπάρχει ελληνική οικογένεια χωρίς ένα τουλάχιστον «μοναδικό ταλέντο». Στη δική μου ήμουν εγώ. Κι αν άργησα να το συνειδητοποιήσω ο ίδιος δεν είναι από μετριοφροσύνη, αλλά από αδιαφορία. Δεν μ' ένοιωζε, βρε αδερφέ, να ζωγραφίζω ωραία σπιτάκια και λουλουδάκια κι αυτοκίνητα με τετράγωνες ρόδες κι ανθρωπάκια με ξυλοπόδαρα και σκούπες για χέρια. Εγώ ήθελα να είμαι μπαλαδόρος. Όπως ο Μητσάρας ο Πελέκης, ο αδιαμφισβήτητος αρχηγός της συμμορίας στη γειτονιά. Όχι, όχι όπως ο Πελέκης... Καλύτερος από τον Πελέκη. Να τσακώνονται οι ομάδες όταν χωριζόμασταν ποια θα με πρωταποκτήσει. «Τον Φώτη εμείς!», «Όχι, εμείς!», «Γιατί, ρε, είσαστε μάγκες;», «Ναι, ρε, είμαστε!»... Και να δέρνονται για την πάρτη μου. Όχι όπως είχαν τα πράγματα τώρα, στη (σκληρή) πραγματικότητα... «Τον Φώτη εσείς...», «Τι να τον κάνουμε, ρε, αφού δεν ξέρει μπάλα. Εσείς...», «Όχι, εσείς...», «Τότε να μην παίξει»... Και δεν μ' έπαιζαν.

Οπότε... καθόμουν κι έφτιαχνα ζωγραφιές.

–Έχει χέρι, το άτιμο! έλεγε ο θείος Προκόπης.

–Έχει ταλέντο, συμφωνούσε σεμνά η μάνα μου.

–Αυτός, να μου το θυμηθείτε, θα πάει ψηλά, έλεγε ο πατέρας μου.

Και πρόσθετε κυνικά και σαρδόνια:

–Αρκεί να μη γίνει πιτόρος.¹

Ο καημός του πατέρα μου ήταν να βγάλει η οικογένεια έναν γιατρό. Για κάποιο λόγο θεωρούσε το επάγγελμα αυτό σαν την κορυφή της επιτυχίας στην οποία θα μπορούσε να ελπίζει ένας άνθρωπος. Στο σόι δικηγόρους είχαμε, εν αφθονία. Είχαμε και κάνα-δυο (αποτυχημένους) μηχανικούς. Ακόμα και βουλευτή είχαμε βγάλει κάποτε –στη «μεταπολίτευση», που όλα ήταν μπλόφα. Γιατρό κανέναν. Ούτε για δείγμα. Ούτε καν φαρμακοποιό. Τίποτα. Μια τέλεια αποτυχία!

Ο μεγάλος μου αδερφός, ο Ανέστης, ήταν η πρώτη απογοήτευση του πατέρα μου. Προοριζόταν για ενδοκρινολόγος. Και του βγήκε... νταλικέρης! Εκτελούνται μεταφοραί, Καβάλα-Μόναχο-Άμστερνταμ και τούμπαλιν.

–Όσα βγάνει ένα γιατρουδάκι σ' ένα μήνα στο ΕΣΥ εγώ τα βγάνω σε μια βδομάδα μέσα, μην σου πω και λιγότερο, έλεγε καμαρώνοντας.

Ο πατέρας απέφυγε το εγκεφαλικό από θαύμα. Ίσως επειδή είχε εναποθέσει τις ελπίδες του στην αδερφή μου. Πρώτη στο Γυμνάσιο, πρώτη στο Λύκειο, πρώτη στις Πανελλήνιες... σίγουρο το γιατριλίκι... Πλην, άνθρακες ο θησαυρός κι εδώ! Στραβώθηκε και πήγε να πάρει έναν ψιλικατζή, να πουλάει σοκοφρέτες στη γειτονιά.

Απόμεινα εγώ.

–Έναν ντοτόρο, ρε παιδιά! κλαψούριζε ο κυρ-Στάθης. Να δω στη φαμίλια έναν ντοτόρο κι ας απονθάνω.

Αλλά εγώ... είπαμε, είχα ταλέντο. Ήμουν φτιαγμένος για άλλα πράγματα, μεγάλα και θαυμαστά. Άσε που το διάβασμα δεν το πήγαινα με τίποτα και ίσα που περνούσα τις τάξεις –συχνά με μέσον. Σιγά μην έτρωγα εγώ τη ζωή μου στα θρανία για να καταλήξω να κουράρω κωλόγερους προς τρεις κι εξήντα και να περιμένω πότε θα πίψει το φακελάκι, να κάνω Χριστούγεννα.

¹ Πιτόρος: Ο ζωγράφος κερκυραϊστί.

Το ευτύχημα, είχα ταλέντο!

Δηλαδή, όχι που να το παινευτώ, αλλά μου έδινες μια φωτογραφία και στην έκανα ίδια! Μην σου πω και καλύτερη. Στο Δημοτικό, όταν μας έβαζε ο δάσκαλος να φτιάξουμε την εικόνα του αναγνωστικού μαζί με την αντιγραφή –σε δουλειά να βρισκόμαστε– τον κούφαινα τον άνθρωπο! Ούτε με καρμπόν δεν έβγαινε έτσι!

–Έχει ταλέντο, έλεγε στην έκθαμβη μάνα μου. Τα γράμματα δεν τα παίρνει, είναι στούρνος σε όλα, αλλά στη ζωγραφική έχει κλίση, το μπαγάσικο!

Το μπαγάσικο είχε κλίση, αλλά είχε και μυαλό. Στο Γυμνάσιο είχα ανοίξει μεγάλη εργολαβία. Μου φέρναν οι συμμαθητές φωτογραφίες από γνωστές ηθοποιές κι εγώ τους κοτσάριζα σώματα από κάτι κορίτσαρους ξεγυρισμένους που έπαιρνα από το Playboy και τρελαινόntonουσαν. Λαϊκό προσκύνημα μιλάμε! Πενητόδραχμο έκαστος! Κανονική επιχείρηση –και άνευ φόρων και δασμών. Όλα μαύρα και ωραία!

Α, δεν έχω παράπονο... Έξι χρόνια τα φράγκα δεν μου λείψαν ποτέ. Ποιος είπε ότι οι καλλιτέχνες πεινάνε;

Δεν ήταν όμως μόνο το σχολείο. Είχα ανοίξει παρτίδες και με τους συγγενείς. Οι οποίοι, όταν πήραν είδηση τι ταλεντάρα ήμουν, άρχισαν να μου φορτώνονται να τους φτιάξω το κουάντρο της μουτσούνας τους. Με το αζημίωτο εννοείται. Κουάντρο μεσαίου μεγέθους δραχμαί τριακόσιαι, μεγάλου μεγέθους πεντακόσιαι. Εντάξει, μ' εκμεταλλεύονταν και το ήξερα, αλλά έτσι δεν συμβαίνει πάντα με τους νέους καλλιτέχνες; Πόσο πούλαγε ο Μόραλης στα ξεκινήματά του; Πιο ακριβά από μένα; Δεν ξέρω, αλλά αμφιβάλλω. Και στο κάτω-κάτω ποιος είναι ο Μόραλης; Όταν με το καλό σκάσω μύτη εγώ στην αγορά θα τον σβήσω από τον χάρτη. Κι αυτόν και τους αποδέλοιπους.

Δελαφανέστρας και ξερό ψωμί! Τίποτ' άλλο!

Όταν ανακοίνωσα την απόφασή μου στο σπίτι ο πατέρας έπεσε σε κατάθλιψη.

–Πάει κι η τελευταία μου ελπίδα, είπε. Ο Άη Σπυρίδωνας να κάμει το θαύμα του, να με κόψει, να ησυχάσω. Γιατί τέτοια ζωή, γιομάτη φαρμάκια, δεν την μπορεί ο άνθρωπος. Δεν την μπορεί.

Ευτυχώς, της σόρας Δωροθέας, της μάνας μου, της άρεσε, γιατί, ως πιο καλλιεργημένη που ήταν από τον λογιστή πατέρα, από «καλή οικογένεια», με το πιάνο της και τα γαλλικά της, έβλεπε στον μικρό της γιο τη συνέχεια της περιλαμπρης καλλιτεχνικής παράδοσης του νησιού μας.

–Βγάλαμε έναν Προσαλέντη, έναν Παχή, έναν Γιαλλιανά, έναν Κένταρχο, έναν Ξωμεριτάκη εμείς, έλεγε στις φιλενάδες της. Γιατί όχι κι έναν Δελαφανέστρα;

–Ναι, μετά τον φορτηγατζή και την ψιλικατζού κουτίθα μας έρθει, βογκούσε ο απαρηγόρητος πατέρας. Δεν υπάρχει έλεος! Δεν υπάρχει πάτος σ' αυτό το βαρέλι! Σ' αυτή την κατρακύλα!

Και οι δυο γονείς μου κατάγονται από την Κέρκυρα. Αλλά μεταναστεύσαμε νωρίς στην Αθήνα, για βιοποριστικούς λόγους... ή τουλάχιστον έτσι μας έλεγαν εμάς των παιδιών. Η αλήθεια, που ανακάλυψα χρόνια αργότερα, είναι ότι ο κυρ-Στάθης είχε βρει μια μορόζα στους Κορυφούς και ξεμυαλίστηκε. Και σε τέτοιο βαθμό ξεμυαλίστηκε να φανταστείς όπου, πενήντα χρονών Ρωμαίος, τρομάρα του, έβαλε χέρι στα βιβλία ενός ξενοδοχείου που κρατούσε, για το καντιντίς εξτρά που του 'δινε ο ξενοδόχος, ώστε να κάνει τα λούσα της λεγάμενης. Η ιστορία τώρα έγινε καρφωτή, πλάκωσε το ΣΔΟΕ και πάρε τ' αυγό και κούρευτο. Τέλος πάντων, τον ξέμπλεξε ένας συγγενής που είχαμε στην Εφορία κι η μάνα μου τον βούτηξε από τ' αυτί, και μας μαζί, και τσιφ στην Αθήνα, όπου είχε τ' αδέρφια της τακτοποιημένα ήδη σε θέσεις καλές και με πρόσωπο στην κοινωνία.

Εμένα στην αρχή αυτό δεν μ' άρεσε, γιατί έχανα τους φίλους μου και τις συνήθειές μου, αλλά αργότερα, όταν συνειδητοποίησα το ταλέντο μου κατάλαβα πως εδώ θα μου δίνονταν οι ευκαιρίες να διαπρέψω κι όχι στην πάλαι ποτέ λαμπερή, αλλά τώρα καρα-επαρχιακή Κέρκυρα.

Έχοντας λοιπόν πάρει την απόφασή μου –κι αυτό έγινε στη Δευτέρα Λυκείου– αποφάσισα να ξεκινήσω αμέσως την πορεία μου προς τη δόξα. Κάθισα λοιπόν κι έφτιαξα μερικά κουάντρα, από λαγουδάκια του Playboy βέβαια κυρίως, αλλά κι από κάτι φωτογραφίες που μ' άρεσαν στο National Geographic. Λάδια σένια και τσίλικα, με ωραίες πινελιές, να φαίνεται όπου είναι ζωγραφική κι όχι φωτογραφία, γιατί για τόσο πετυχημένα μιλάμε και πάω να τα δείξω στον καθηγητή μου των Τεχνικών, έναν ονόματι Μιλτιάδη Τσίτουρα, που με είχε πάρει με καλό μάτι, για να μου πει πού ν' απευθυνθώ για να κάνω έκθεση.

Τα κοιτάζει τα κουάντρα ο Τσίτουρας, του 'φυγε το τσερβέλο του ανθρώπου –αλλά όχι όπως το περίμενα εγώ.

–Τι 'ναι τούτα εδώ; με ρωτάει.

–Κουάντρα, του λέω.

–Για πού; με ξαναρωτάει.

–Για έκθεση, του ξαναλέω. Λέω μήπως ξέρετε καμιά έτσι, σένια γκαλερί εσείς, να τους τα πάω.

–Σε γκαλερί; μου κάνει.

–Μάλιστα, του κάνω.

Ο Τσίτουρας κούνησε το κεφάλι του.

–Εκεί, στη στοά Χατζηχρήστου, υπάρχει ένα κορνιζάδικο, μου λέει. Πήγαινε τα εκεί και ίσαμε ένα εικοσάρικο το κομμάτι θα σου τα πάρουν –αν κάνεις παζάρια.

–Σε... κορνιζάδικο! εξανίσταμαι εγώ.

–Ε, ναι... Για κορνιζάδικο είναι. Δίπλα σε κάτι τσιγγάνες, βοσκοπούλες, θαλασσογραφίες και λιβάδια.

–Μα...

Ο Τσίτουρας με πήρε από τον ώμο πατρικά.

–Άκου να δεις, Φώτη, παιδί μου, μου λέει. Χέρι έχεις, δεν μπορώ να πω ότι δεν έχεις. Αλλά χέρι έχει κι ο μαραγκός. Η διαφορά είναι ότι ο μαραγκός φτιάχνει τραπέζια και καρέκλες, που χρειάζονται για να κάθεται να τρώει ο κοσμάκης, δεν το παίζει καλλιτέχνης, να κοροϊδεύει τους απονθαμένους.

–Δηλαδή; τον ρωτάω κλονισμένος συθέμελα.

–Δηλαδή, δεν φτάνει να μπορείς να ξεσηκώσεις μια φωτογραφία σε πίνακα. Χρειάζεται να έχεις και όραμα, άποψη. Κι εσύ δεν έχεις.

–Δηλαδή τι όραμα; απορώ εγώ.

–Όραμα θα πει να βλέπεις κάτι και να το αποδίδεις με τον δικό σου τρόπο. Να βγάζεις στον πίνακα αυτό που νοιώθεις κι ας μην ταιριάζει μ' αυτό που θα περίμεναν να δουν οι πολλοί.

–Ένα πράμα σαν Πικάσο παναπεί, κύριε καθηγητά;

Ο Τσίτουρας αναστέναξε.

–Ο καθένας εκφράζεται με τον δικό του τρόπο, ρε παιδί μου, είπε. Πώς να σου δώσω να το καταλάβεις; Αλλιώς βλέπει το δέντρο ο Πικάσο, αλλιώς ο Νταλί κι αλλιώς ο Γαίτης. Είναι τι έχει μέσα του ο καθένας.

–Δηλαδή... να μην τα πάω σε γκαλερί;

–Το καλό που σου θέλω, όχι.

–Και τι να κάνω;

–Πλάκωσέ τα με πλαστικό άσπρο «Βιβεχρώμ» κι από πάνω φτιάξε άλλα, δικά σου... Ελεύθερα, όχι από φωτογραφίες... από τη φύση... Πειραματίσου.

Στεναχωρέθηκα, αλλά τον άκουσα.

Άρχισα το λοιπόν να κάνω κάτι πολύ προχωρημένα, που είχα δει σ' ένα βιβλίο... σαν ενού Μπαίηχον... που σπατουλάριζε αλύπητα, να φαίνεται η πάστα... Δέκα σωληνάκια μπογιά «Talens» ξόδεψα, από του Κατσαχνιά. Αλλά βγήκαν κάτι πράγματα άλφα-άλφα!

Τώρα να τα πάω πάλι του Τσίτουρα φοβόμουν. Κι αν μου 'λεγε τίποτα τρελά δικά του και μ' απογοήτευε; Θα μου 'κοβε τα φτερά. Άσε καλύτερα. Οπότε πιάνω έναν ξάδερφο της μάνας μου, τον Σπύρο, που ήταν παντρεμένος με μια κεραμικού και μέσω αυτής ήξερα ότι είχε σχέσεις με τις κυράτσες που διατηρούσαν την γκαλερί «Όψεις», μια από τις δυο-τρεις κυριλέ και έτσι της Αθήνας τότε.

Δείχνω του Σπύρου τα έργα... του 'φυγε ο τάκος του ανθρώπου!

-Μπράβο, ρε ανηψιέ, μου λέει. Πολύ μαγκιόρικα τα έργα. Εγώ βέβαια δεν έχω ιδέα από ζωγραφική, αλλά τα βρίσκω πολύ προχώ και πιασάρικα.

Του σκάω το μυστικό για τη γκαλερί. Μαζώνεται ο θείτσος. «Μα... μου... σου... ξου... του...»... Από 'δώ τον είχα, από 'κει τον έφερα... τον κατάφερα. Παίρνουμε τα έργα και πάμε στις κυράτσες.

Τα βλέπουν αυτές... σηκώνουν τα φρύδια.

-Έχουν κάτι..., λέει η μία.

-Ναι, μπόλικη λαδομπογιά, λέει η άλλη.

-Χρειάζεται πολλή δουλειά..., ξαναλέει η μία.

-Μη σου πω νυχθημερόν, επικροτεί η άλλη.

Που παναπεί... τζίφος η υπόθεση!

-Δηλαδή, να συνεχίσει ο μικρός; ρωτάει ο θείτσος.

-Χμμμ..., λέει η πιο ξινή από τις κυράτσες.

-Θέλει δουλειά, λέει η άλλη.

Ζήτησε Μάη μου να φας τριφύλλι μ' άλλα λόγια.

Ξαναπάω στον Τσίτουρα. Του τα δείχνω... σταυροκοπιέται ο άνθρωπος.

–Αυτό σου είπα να κάνεις, βρε παιδάκι μου; μου λέει.

–Αλλά τι μου είπατε; απορώ εγώ.

–Εσύ έχεις βάλει έναν κουβά «Talens» εδώ πάνω.

–Με τη σπάτουλα, του λέω με καμάρι.

–Αμ δεν το βλέπω;

Τον κοιτάζω...

–«Δεν», ε;

–Δεν.

–Και τι να κάνω;

–Να φτιάχνεις πράγματα εκ του φυσικού.

–Δηλαδή βάζα και τέτοια;

–Ότι σε φωτίσει ο καλός θεός, αναστέναξε ο άνθρωπος.

Οπότε άρχισα να φτιάχνω βάζα με πούλουδα, βάζα σκέτα, βάζα στο πλάϊ, βάζα ανάποδα... Άλλα αντ' άλλων!

Με τα πολλά ο Τσίτουρας, που είπαμε, με είχε πάρει με καλό μάτι ο άνθρωπος, με λυπήθηκε.

–Έλα εδώ, μου λέει μια μέρα. Θες οπωσδήποτε να γίνεις ζωγράφος;

–Μάλιστα, του λέω.

–Πρέπει να μάθεις, μου λέει.

–Δεν ξέρω; απορώ εγώ.

–Την τυφλαμάρα σου ξέρεις, μου λέει. Να κάνεις φροντιστήριο για να δώσεις στην Καλών Τεχνών κι ο θεός βοηθός.

Ο πατέρας μου ούτε ν' ακούσει για φροντιστήριο, αλλά τελικά του αγρίεψε η μάνα μου και τι να έκανε, υπέκυψε.

Αρχίζω το λοιπόν το φροντιστήριο. Τελευταία τάξη στο Λύκειο.

Τσουκάλια, πιτέρια, βάζα, κεφάλια αγαλμάτων κι άλλα τέτοια φρικιαστικά. Λες και θ' αγόραζε ποτέ συλλέκτης τσουκάλι φτιαγμένο με κάρβουνο! Τέλος πάντων, έκανα την καρδιά μου πέτρα κι έβαλα τα δυνατά μου.

Αλλά, δεν βαριέσαι! Άμα δεν σε εμπνέει το θέμα ότι και να κάνεις πεθαμένο θα βγει. Είχα απαυδήσει. Δεν την είχα φανταστεί έτσι την καλλιτεχνία. Βραχνάς είχε καταντήσει. Αφού έβλεπα τσουμπλέκι και πάθαινα σκοτοδίνη!

Στο αμήν είχα φτάει και ήμουν έτοιμος να τα βροντήξω, γιατί δεν ήταν πια ζωή αυτή!

Αλλά...

Αλλά Χριστίνα.

Ήταν το πιο όμορφο, το πιο λαμπερό, το πιο προικισμένο πλάσμα στο φροντιστήριο –και πιθανότατα σε όλη την περιοχή τέως διοικήσεως πρωτεύουσας. Κι όχι επειδή το λέω εγώ. Πιστεύω πως δεν υπήρχε αγόρι εκεί μέσα που να μην την έβλεπε έτσι. Ήταν κι άλλα κορίτσια όμορφα, όμως εκείνη είχε αυτό το ακαθόριστο «κάτι παραπάνω», αυτό που σ' έκανε να μη βλέπεις τα ελαττώματα πάνω της (αν είχε –που δεν είχε). Με δυο κουβέντες: Μοναδική!

Τώρα γιατί αυτό το ουράνιο πλάσμα πρόσεξε εμένα ανάμεσα σ' όλους αυτούς, τους απείρως αξιολογότερους μνηστήρες, είναι ένα μυστήριο που δεν θα το λύσω ποτέ.

Όλα ξεκίνησαν ένα βράδυ με βοριαδάκι.

Το μάθημα είχε τελειώσει κι ετοιμαζόμασταν να φύγουμε όταν, ξαφνικά, γυρίζει και μου λέει:

–Πάμε να περπατήσουμε λίγο, να μας χτυπήσει ο αέρας;

Προσπάθησα να κρύψω την έκπληξή μου.

–Πάμε, κατάφερα να ψελλίσω.

Τώρα πώς έγινε να βρεθούμε πιασμένοι από το χέρι στους έρημους δρόμους της Αθήνας και πώς έγινε να μείνουμε να μιλάμε σ' ένα παγκάκι έξω από το σπίτι της ως τις τρεις το πρωί... δεν ξέρω. Δεν ξέρω καν τι λέγαμε, γιατί ταξίδευα αλλού –μαζί της. Σε μέρη που ούτε να φανταστώ δεν μπορούσα πριν.

Η επόμενη μέρα μας βρήκε ερωτευμένους. Και η μεθεπόμενη... και η άλλη... και η άλλη...

Ζούσα ένα παραμύθι!

Ένα παραμύθι που κράτησε μήνες. Μετά...

Μετά η Χριστίνα άλλαξε φροντιστήριο. Δεν κατάλαβα πολύ καλά ποιοι ήταν οι λόγοι, γιατί μου τα 'λεγε μπερδεμένα.

–Να 'ρθω κι εγώ εκεί; τη ρώτησα.

–Όχι, όχι... Δουλεύω καλύτερα όταν δεν έχω το μυαλό μου σε σένα όλη την ώρα –μου διασπάζ την προσοχή, είπε γελώντας και με φίλησε.

Κάτι δεν μ' άρεσε εδώ, αλλά το απέδωσα στην παρανοϊκή μου ζήλια –που φρόντιζα όμως επιμελώς να κρύβω. Άλλωστε θα βλεπόμασταν εκτός μαθημάτων. Δεν θ' άλλαζε τίποτα.

Νόμιζα.

Το πρώτο σημάδι φάνηκε ένα Σάββατο. Θα μου τηλεφωνούσε να βγούμε. Δεν το είχαμε κανονίσει, αλλά ήταν η συνήθειά μας, η ρουτίνα μας. Περίμενα λοιπόν.

Στις δέκα δεν είχε πάρει ακόμα. Πήγε έντεκα... Τίποτα. Δώδεκα... μία... δύο... Το τηλέφωνο παρέμενε απελπιστικά βουβό. Και δεν υπάρχει τίποτα πιο φρικαλέο από τη σιωπή του τηλεφώνου κάτι τέτοιες στιγμές, πιστέψτε με.

Ήταν το εφιαλτικότερο βράδυ της ζωής μου. Γιατί, βλέπεις, όταν περιμένεις το μυαλό δεν κάθεται ήσυχο.

Κάνει διάφορα γυμνάσματα και κανένα απ' αυτά δεν είναι ανώδυνο.

Μου τηλεφώνησε την Κυριακή το μεσημέρι, να πάμε για βόλτα και μετά για φαγητό στο Θησείο. Ήταν όπως πάντα. Πρόσχαρη, χαμογελαστή, ομιλητική, ευχάριστη, ερωτευμένη.

Δεν είπα τίποτα, δεν ρώτησα τίποτα. Μου είπε η ίδια.

–Χθες βγήκα με μια παρέα από παιδιά του φροντιστήριου, είπε. Πήγαμε σε κείνη την ταβέρνα στην Πλάκα που πάμε καμιά φορά μαζί. Ήταν πολύ ωραία.

Και μου περιέγραψε πόσο ωραία ήταν η βραδιά που πέρασε με την παρέα της, ενώ εγώ περίμενα –στην Κόλαση– να μου τηλεφωνήσει. Στο τέλος πρόσεξε ότι δεν μιλούσα.

–Δεν φαντάζομαι να σε πείραζε, μου είπε συνοφρυωμένη. Γιατί, να το ξέρεις, την ελευθερία μου εγώ δεν τη διαπραγματεύομαι.

–Εσένα στη θέση μου δεν θα σε πείραζε; τη ρώτησα.

Το σκέφτηκε λίγο. Μετά χαμογέλασε πλατιά.

–Θα με πείραζε, παραδέχτηκε. Αλλά έτσι είμαι εγώ, δεν θέλω και δεν πρόκειται ν' αλλάξω.

Δεν ήθελε ν' αλλάξει, αλλά από τη μέρα εκείνη άλλαξε η σχέση μας.

Το τηλέφωνο, που πριν χτυπούσε πέντε φορές τη μέρα, τώρα παρέμενε σιωπηλό για μέρες στη σειρά. Βλεπόμασταν όποτε κι επί τροχάδην.

Τα Σαββατόβραδα μαζί έγιναν πιο σπάνια κι απ' τη βροχή στη Σαχάρα. Δεν χρειαζόμουν ειδικό σύμβουλο για να μου πει ότι εδώ το πράγμα είχε πάρει την κάτω βόλτα.

Δεν μίλαγα. Ήλπιζα στο βάθος ότι η κατάσταση θα άλλαζε κι ότι θα επιστρέφαμε στην παλιά μας, γνώριμη ρου-

τίνα. Μήπως δεν μου δήλωνε σε κάθε ευκαιρία ότι μ' αγαπάει; Ναι, μ' αγαπούσε. Αυτό το καταλάβαινα. Αλλά πώς ήταν αυτή η αγάπη; Τι είδους αγάπη ήταν;

Το καλοκαίρι... κόλαση! Με τις εξετάσεις στην ΑΣΚΤ να πλησιάζουν και με πρόφαση τον φόρτο εργασίας περνούσε και μια εβδομάδα χωρίς να βρεθούμε... και δυο...

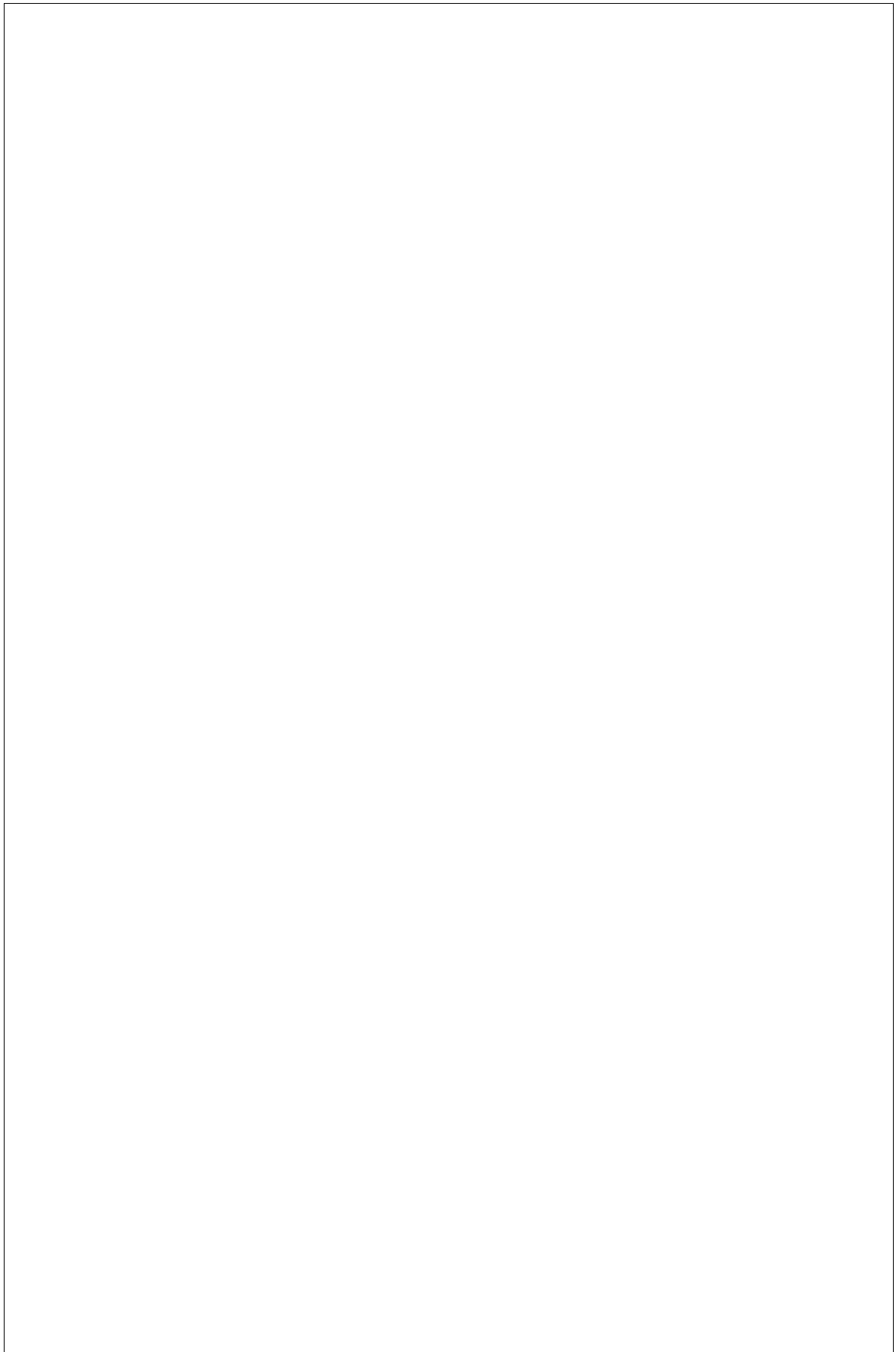
Ήμουν διαλυμένος.

Άρχισα να φοβάμαι τώρα πια το κουδούνισμα του τηλεφώνου. Δεν θα 'ταν για καλό. Μια απ' αυτές τις μέρες θ' άκουγα αυτό που δεν ήθελα ν' ακούσω. Ήξερα πως αυτό θα συνέβαινε. Δεν ήξερα πότε.

Ατάλαντος ο Ταλαντούχος

Λένε ότι οι συμφορές έρχονται πάντα κατά ζεύγη κι αυτό εγώ μπορώ να το επιβεβαιώσω. Με βούλα και σφραγίδα και με δήλωση του νόμου 105, αν χρειαστεί. Εξακριβωμένα πράγματα! Κι όσο οι συμφορές έρχονται όταν έχεις ψηθεί κι αντέχεις, κάπως μπορείς να τις αντιμετωπίσεις, κάπως να τις κουμαντάρεις... όταν όμως σε βρίσκουν στην αρχή του ταξιδιού, ανέτοιμο κι άβγαλτο, τότε είναι αλλουνού παπά ευαγγέλιο.

Έρθε η μεγάλη στιγμή για τις εξετάσεις στην ΑΣΚΤ. Πάω να δώσω με ανάμικτα συναισθήματα. Να μην περάσω δεν με φόβιζε. Έβλεπα την ασχετοσύνη των τελειόφοιτων όταν κάναν την καθιερωμένη τους έκθεση κάθε χρόνο και ήξερα πως ο καλύτερος από δαύτους ούτε για να μου καθαρίσει τα πινέλα δεν φτούραγε. Εντάξει, τα τσουμπλέκια και τις κεφαλές αγαλμάτων δεν τα πήγαινα με τίποτα –και μου ανταπέδιδαν τα ίσα– αλλά όσο για μια βάση... του κερατά!... θα την τσίμπαγα. Ο κόσμος να χάλαγε! Στους γκαβούς ο μονόφθαλμος βασιλιάς.

Όχι, δεν ήταν αυτό που με απασχολούσε. Το άλλο ήταν το ζόρικο. Η Χριστίνα. Που είχα να τη δω κι εγώ δεν ξέρω από πότε και να την ακούσω άλλο τόσο, λόγω του ότι «δεν υπήρχε χρόνος». Για μένα δηλαδή. Γιατί για τους άλλους, τους «φίλους», κατά έναν μυστήριο τρόπο, ο χρόνος περίσσευε. Αλλά τι να 'λεγα; «Γιατί μ' έχεις φτυσμένο;»... Γιατί

έτσι το 'νοιωθεί. Αυτά δεν γίνονται κατά παραγγελία. Ή το νοιώθεις ή δεν το νοιώθεις. Δεν μπορείς να ζητάς τα ρέστα από τον άλλο επειδή δεν σε πάει πια. Εκτός κι αν δεν σε πειράζει να γίνεις ρόμπα. Εμένα, ευτυχώς, ακόμα με πειράζει.

Πάω λοιπόν στις εξετάσεις. Με την ελπίδα να τη δω.

Αμ δε! Κι εδώ η ιερόδουλος η τύχη δεν μου χάθισε. Μας είχαν χωρίσει σε τμήματα. Εκείνη την είχαν βάλει σε άλλο. Με τους «μνηστήρες» υποθέτω.

Κάθομαι κάτω λοιπόν, τραβάω μολυβιές, τραβάω καρβουνιές... Και νά το βάζο, επί διπλωμένου, μετά πτυχών, υφάσματος... και νά η κεφαλή του Ερμή... Ότι μπορούσα έκαμα. Κι αν έκρινα απ' αυτά που έβλεπα στα χαρτιά των άλλων, μια χαρά μπόρεσα.

Μετά την παράσταση είθισται να πηγαίνουν οι διαγωνιζόμενοι, που γνωρίζονται μεταξύ τους, κάπου μαζί για καφέ ή για τσίπουρα, να το εορτάσουν. Ψάχνω τη Χριστίνα... Πουθενά η Χριστίνα! Είχε φύγει με τους «άλλους». Εντάξει, δεν πειράζει. Μπορεί να μ' έπαιρνε τηλέφωνο αργότερα, να βγούμε το βράδυ –οι δυο μας. Μπορεί, αλλά δεν πήρε. Φόρτος εορτασμού να υποθέσω.

Κάθισα και περίμενα. Τι περίμενα; Όλα. Τ' αποτελέσματα, τη Χριστίνα, το θαύμα...

Δεν χρειάστηκε να περιμένω πολύ.

Πρώτα ήρθαν τ' αποτελέσματα. Είχα κοπεί!

Μετά ήρθε το τηλεφώνημα της Χριστίνας, που με ρώταγε «αν είχα διάθεση να πάρουμε μαζί έναν καφέ».

Πήγα.

Κι εκεί μου έσκασε αυτό που εδώ και καιρό ήλπιζα να μην ακούσω. Που ήταν... Δυστυχώς... η σχέση μας... Ναι, ήταν ωραία... πάντα θα τη θυμάται με τρυφερότητα... όμως... μην το πάρω προσωπικά... Νά, μωρέ... μια παλιά

της σχέση... πολύ δυνατή... Έρωτας με έφιλον κεφαλαίο μιλάμε... επέστρεψε δριμύτερη και... καταλαβαίνω...

Καταλάβαινα. Την τυφλαμάρα μου καταλάβαινα!

–Μπορούμε όμως να είμαστε φίλοι, ε; μου είπε αποχαιρετώντας με –και μ’ αποτελείωσε.

Το θαύμα –που δεν ήταν βέβαια αυτό στο οποίο ήλπιζα– ήρθε μετά.

Η μάνα μου, έξαλλη από «την αδικία που μου γίνηκε», πήγε να ζητήσει το λόγο της απόρριψής μου από τους εξεταστές.

–Κυρία μου, χάρη σας κάναμε, της είπαν. Το παιδί σας είναι εντελώς ατάλαντο. Κοιτάξτε να το στρέψετε κάπου αλλού.

Εκεί ήταν που τη σόρα Δωροθέα την έπιασε το κορφιάτικο κι αφού τους στόλισε όλους δεόντως κατέφθασε στο σπίτι γεμάτη ιδέες και σχέδια. Η νέα πορεία πλεύσης που της είχαν πει –αλλά από την ανάποδη.

–’Τοιμάσου, φεύγεις για Παρίσι, μου λέει.

–Μα...

–Δεν έχει μα και ξεμά. Φεύγεις αμέσως. Θα πας να δώξεις στη Beaux-Arts κι εκεί θ’ αναγνωρίσουν αμέσως την αξία σου. Δεν θα μου πουν εμένα τα καθηγητάκια της συμφοράς ότι το παιδί το δικό μου δεν έχει ταλέντο.

–Ορή γυναίκα εβουρλίστηκες τέλεια; αναφώνησε απελπισμένος ο πατέρας μου. Αναλογίζεσαι το έξοδο;

Ορέ ποιος είδε τη σόρα Δωροθέα και δεν τη σκιάχτηκε!

–Άκου να σου πω εσένα!... του βάνει τις φωνές. Για τση σούρδες τση μορόζες όβολα βρίσκεις και σκορπάς. Ε, θα βρεις και για το παιδί σου. Κόψε το λαιμό σου.

Εν ριπή οφθαλμού με πακετάρισε η μάνα, μου ’βγαλε διαβατήριο, εισιτήριο με την «Ολυμπιακή» (αυτή είχαμε

τότε) και με ξαπόστειλε, με την ευλογία της κι ένα φυλαχτό από τα παπούμια του Αγίου, στην αδερφή της την Ευλαμπία.

Η τζία Ευλαμπία ήταν γεροντοκόρη, εκ γενετής κι εκ πεποιθήσεως. Αριστούχα του Γαλλικού Ινστιτούτου, ξενιτεύτηκε αμέσως μόλις πήρε το Baccalauréat και είχε την καλή τύχη να διοριστεί δασκάλα σ' ένα Δημοτικό Σχολείο στο Παρίσι. Διέμενε με τα γατιά της σ' ένα μικρό διαμέρισμα στο Καρτιέ Λατέν και η ζωή της όλη ήταν σπίτι-δουλειά, δουλειά-σπίτι.

Έφτακα λοιπόν με μια βαλίτσα ρούχα, με ραγισμένη την καρδιά και το ηθικό στον πάτο στο διαμέρισμα-τρύπα της τζίας Λάμπυ, όπως τη φώναζαν οι Γάλλοι (και που της άρεσε), κι εγκαταστάθηκα στον μοναδικό καναπέ του καθιστικού, μαζί με τις τρεις μονίμως δυσσχετημένες και άκρωσ αφιλόξενες γάτες της.

—Δεν καπνίζουμε, δεν πίνουμε, δεν ξενυχτάμε, δεν ακουμπάμε το τηλέφωνο κι αν έχεις κατά νου τίποτις παρτίδες με τση πιτσιρίκες να το ξεχάσεις αμέσως, το καλό που σου θέλω, ήταν τα πρώτα θερμά λόγια υποδοχής που άκουσα από τη τζία.

Η οποία είχε φροντίσει να με εγγράψει ήδη για τις εξετάσεις στη Beaux-Arts, που θα λάβαιναν χώρα σε τρεις μέρες. Είχα ακριβώς τρεις μέρες στη διάθεσή μου να εξοικειωθώ με το νέο μου περιβάλλον και την «πόλη του φωτός». Πάλι καλά.

—Πώς είναι τα γαλλικά σου; ήταν η δεύτερη κουβέντα της τζίας Λάμπυ.

Πώς να ήταν τα γαλλικά μου; «Μουά»... «ζε βου»... «τουά»... παρντόν»... «μερσί». Ότι είχαμε αρπάξει από τις ξέμπαρκες Γαλλιδούλες τουρίστριες τα καλοκαίρια.

—Τρες μπιέν, της λέω για να την εντυπωσιάσω.

—Τον κακό σου τον φλάρο, μου απαντάει. Κάθε απόγευ-

μα δυο ώρες μάθημα. Κι από βδομάδα θα μιλάμε μόνο γαλλικά... Σελεμάν αν φρανσαί. Κομπρί;

–Κομπρέντο.

–Την τύφλα σου!

Με τις γλώσσες γενικά –συμπεριλαμβανομένων των ελληνικών– δεν τα πάω καλά. Είναι άνθρωποι που τις παίρνουν αμέσως. Πιάνουν τους φθόγγους και τη σημασία των λέξεων στο φτερό. Εγώ δεν. Όσο και να προσπαθούσα –που δεν προσπαθούσα– όσο και να χτυπιόμουνα, δεν μου έβγαινε. Μέχρι επίπεδο στελέχους του «Σύριζα» και με το ζόρι. Παραπάνω δεν πήγαινα. Και δεν πήγα ποτέ, παρά τη μετέπειτα ζηλευτή διεθνή μου καριέρα.

Απ’ όλες τις γλώσσες όμως (που δεν προσπάθησα και δεν μπόρεσα να μάθω), τα γαλλικά υπήρξαν, από την αρχή μέχρι το τέλος, η χειρότερη. Δεν. Κι όταν λέμε «δεν» εννοούμε ΔΕΝ. Δεν πάει να προσπάθησε η τζία Λάμπυ! Δεν πάει να με καλόπιασε, να μ’ έβρισε, να με φοβέρισε... Εγώ στο «μουά»... «ζε βου» έμεινα. Τέλος πάντων, αυτό δεν είναι το θέμα μας. Το θέμα μας είναι το Παρίσι. Στο οποίο είχα διορία τρεις μέρες να εξοικειωθώ.

Τις οποίες πέρασα σουλατσάροντας γύρω από το σπίτι της τζίας, στο Καρτιέ Λατέν και στα πέριξ καφέ, μην και χαθώ στα καντούνια. Δεν είχα καμιά έγκαψη να δω ούτε αξιοθέατα, ούτε Μουσεία. Αυτά τα άφηνα για όταν με το καλό τα κατάφερνα να μονιμοποιηθεί η παραμονή μου εδώ. Και πώς θα γινόταν αυτό; Πετυχαίνοντας να μπω στη Beaux-Arts. Δηλαδή ζήσε Μάη μου να φας τριφύλλι! Εδώ δεν μπόρεσα να τρυπώσω στην παγκοσμίως άγνωστη ΑΣΚΤ της υποανάπτυκτης καλλιτεχνικώς (κι όχι μόνον) Ελλάδας, θα τα κατάφερνα εδώ, στην αδιαμφισβήτητη πνευματική πρωτεύουσα του πολιτισμένου κόσμου; Αστεία πράγματα!

Ούτε τη βαλίτζα μου δεν ξεπακετάρισα να φανταστείς. Για ποιο λόγο; Αφού σε μερικές μέρες, με την έκδοση των

αποτελεσμάτων, θα χρειαζόταν να ξαναπακετάρω. Κι εδώ που τα λέμε, μεταξύ μας, αυτό δεν με χάλαγε και πολύ. Εντάξει, ήταν και η προοπτική της συμβίωσης με τη τζία Λάμπυ και τις γάτες της, που δεν μ' ενθουσίαζε ακριβώς, αλλά... στο πίσω μέρος του μυαλού μου υπήρχε και η ελπίδα να είχε καταλάβει η Χριστίνα το λάθος της και να είχε μετανιώσει. Πού ξέρεις, θαύματα γίνονται κάθε μέρα. Τόσα ακούμε και διαβάζουμε!

Και το θαύμα γίνηκε. Αλλά και πάλι δεν ήταν αυτό που ήλπιζα.

Δευτέρα πρωί 17 Σεπτεμβρίου –αυτή την ημερομηνία δεν την ξεχνάω, είναι κάτι σαν την Άλωση της Πόλης– συνοδεία της τζίας, που είχε πάρει άδεια από τη δουλειά της εξεπιτούτου, μεταβαίνω οδός Βοναπάρτη 14, όπου βρισκόταν ο Ναός της Τέχνης του Δυτικού κόσμου, η École Nationale Supérieure des Beaux-Arts, όπως είναι το επίσημο όνομα του διάσημου ανά την υφήλιο αυτού ιδρύματος.

Και παθαίνω την πλάκα μου! Γιατί τούτο εδώ ήταν σωστό ανάκτορο! Με αυλές απέραντες, περιστύλια, φιοριτούρες και δεν συμμαζεύεται! Να έρχεσαι τώρα από το αντίστοιχο της Αθήνας, με τη βρωμιά, την κακομοιριά, τους τοίχους γεμάτους γκράφιτι κι αφίσες και τα νταβάνια έτοιμα να σου έρθουν στο κεφάλι και παθαίνεις ταράκουλο πρώτου βαθμού!

–Εδώ είναι; ρωτάω σαν χαμένος τη τζία.

–Εδώ, μου απαντάει. Άνοιξε τα μάτια σου και μάθαινε, υποανάπτυκτε Έλληνα.

Πάμε στη Γραμματεία, τους μιλάει η τζία, ψάχνουν στα κιτάπια τους, με βρίσκουν, τους παραδίνω τον φάκελο με τα σχέδια που είχα φέρει μαζί εξεπιτούτου, μου δίνουν ένα χαρτάκι με αριθμό και λένε στη τζία ότι η εξέταση θ' αρχίσει σε ένα τέταρτο. Οργάνωση, πειθαρχία, σύστημα! Ούτε γραφειοκρατία, ούτε περίμενε, ούτε να δούμε, ούτε τίποτις!

Όλα να δουλεύουν ρολοί! Μου άρεσε, γιατί στο βάθος (εντάξει, στο πολύ βάθος) είμαι τακτικός άνθρωπος.

Σε ένα τέταρτο ακριβώς με φωνάζουν.

–Καλή επιτυχία, μου εύχεται η τζία. Θα ξανάρθω να σε παραλάβω σε τρεις ώρες. Μην τολμήσεις και το κουνήσεις από εδώ.

Στην αίθουσα που μπήκα (ξανα)έπαθα πλάκα. Τεράστια πορτοπαράθυρα, νταβάνι στο θεό, με γύψινες διακοσμήσεις και ζωγραφιές, δάπεδο από μάρμαρο γυαλισμένο προσφάτως, έπιπλα ροκοκό, κουάντρα στους τοίχους... Μεγαλεία!

Στη μέση του δωματίου ένα στενό τραπέζι. Πίσω από το τραπέζι ένας καραφλός με μουστάκι σαν των Ντυπόν και Ντυπόν του «Τεντέν», ένας μαλλιός με ματογυάλια και μια γριέτζω με μαλλί κομοδινί και κομμένο κράνος, όπως ήταν η μόδα τότε στις μοντέλες του Παρισιού.

Μπροστά από το τραπέζι μια μοναχική καρέκλα.

–Ασέγιεβου, μου λέει ο καραφλός που φαινόταν να είναι ο Δαλαΐ Λάμας εκεί μέσα.

Ε, του κερατά! Μέχρι εκεί καταλάβαινα. Κάθισα το λοιπόν και τους χάζευα, όπως αυτοί χάζευαν τα σχέδιά μου από το ντοσιέ που είχαν μπροστά τους. Δεν φαίνονταν ιδιαίτερα εντυπωσιασμένοι.

–Αυτά είναι όλα όσα έχετε να μας δείξετε; με ρωτάει ο μαλλιός.

Με την τρίτη το κατάλαβα.

–Ουί, του λέω.

–Χμμ..., κάνει ο καραφλός.

Η γριέτζω δεν είπε τίποτα. Απλά κουνούσε το κεφάλι με μια έκφραση απροσδιόριστη, που πάντως δεν ήταν θαυμασμός –πάλι, μπορεί να είχε φάει κρουασάν μπαγιάτικα και να την πείραζαν.

–Πείτε μας για σας, μου λέει ο μαλλιός. Γιατί θέλετε να γίνετε καλλιτέχνης.

Δεν κατάλαβα, εννοείται, Χριστό!

–Ουί, του λέω.

Οι στρατοδικές αλληλοκοιτάχτηκαν.

–Δεν μιλάτε γαλλικά; με ρωτάει η γριέτζω.

–Ουί, λέω πάλι εγώ.

Ξανακοιτάζονται οι έτσι. Επαναλαμβάνει την ερώτηση ο μαλλιός.

–Ουί, ξαναλέω, απτόητος, εγώ.

–Τι γλώσσα μιλάτε; με ρωτάει ο караφλός.

Μούγκα εγώ. Τι μου 'λεγε ο άνθρωπος;

–Γιου σπηκ ίγγλις; πετάγεται η γριέτζω.

–Γιες, της λέω εγώ.

–Χουέρ αρ γιού φρομ; με ρωτάει.

–Γκρης, της λέω εγώ υπερηφάνως. Ζόρμπα δε γκρήκ, ούζο, συρτάκι, σουβλάκι, μουζάκα...

Οι τρεις ξαναπέφτουν στην κουβέντα. Στο τέλος φεύγει η γριέτζω κι επιστρέφει με μια χοντρή, νοστιμούλα όμως, που είχα δει προηγουμένως στη Γραμματεία.

–Είμαι η Βαρβάρα, μου λέει αυτή ελληνικά. Θέλουν, λέει, να τους μεταφράζω.

Επιτέλους! Μια πατρίδα! Τώρα θα βρούμε άκρη!

Ο μαλλιός επαναλαμβάνει την ερώτηση.

–Γιατί θέλετε να γίνετε καλλιτέχνης;

–Και τι να γίνω; του λέω εγώ.

Ξαφνιάζεται ο μαλλιός.

–Κάτι άλλο, μου λέει. Υδραυλικός ας πούμε.
–Δεν ξέρω από μπουλόνια, του λέω εγώ ξερά.
–Ενώ ξέρετε από... Τέχνη;
–Έχω ταλέντο, του λέω χωρίς δισταγμό (που πήγε να μου την πει εμένα, το τσόλι!).
Κοιτάζονται οι τρεις τους –η Βαρβάρα poker face!
–Τι σας κάνει να το πιστεύετε αυτό; με ρωτάει ο καραφλός Ντυπόν.
–Πώς ξέρει ο μπαλαδόρος ότι παίζει καλή μπάλα; του λέω. Έτσι κι εγώ.
Τους κούφανα!
–Έχετε κάνει μαθήματα πριν; ρωτάει η γριέτζω.
–Στο σχολείο είχα 20 στα Τεχνικά, την πληροφορώ.
Η κουβέντα πήγε έτσι κάνα δεκάλεπτο.
–Με τα γαλλικά σας τι θα γίνει; ρωτάει στο τέλος ο μαλλιιάς.
–Θα μάθω, του λέω.
–Πώς;
–Η τζία μου είναι δασκάλα, τον πληροφορώ.
Οι τρεις πιάκαν πάλι την κουβέντα και στο τέλος ανέλαβε να μιλήσει ο καραφλός.
–Ακούστε, μου λέει. Ειλικρινά, εγώ θα σας συμβούλευα ν' ακολουθήσετε μια άλλη κατεύθυνση. Μαραγκός για παράδειγμα ή ακόμα καλύτερα υδραυλικός. Ξέρετε τι ζήτηση έχουν οι υδραυλικοί σήμερα;
Εκεί του είπα κάτι για τη μάνα του που η Βαρβάρα μάλλον δεν μετέφρασε επακριβώς γιατί δεν με πέταξαν έξω με τις κλωτσιές.

–Ακούστε, μου ξαναλέει ο καραφλός. Αφού επιμένετε εμείς θα σας δώσουμε το οκέϋ για να προχωρήσετε στην εξέταση. Αλλά σας το λέω από τώρα, για να μην απογοητευθείτε... Δεν έχετε πολλές πιθανότητες.

Λες κι εγώ δεν το ήξερα!

Οπότε πέρασε κι αυτή η δοκιμασία, χάρη στη Βαρβάρα, Που τώρα που την καλοκοίταζα δεν μου φαινόταν και τόσο χοντρή... Δηλαδή, τι χοντρή η κοπέλα... Επειδή είχε περισσότερες καμπύλες από ευθείες; Μην είμαστε και πλεονέκτες! Άλλωστε της είχα και μια άλφα υποχρέωση, καθόσον μη αυτή πώς διάολο θα συνεννοηόμουν με τους ιεροεξεταστές; Κι επιπλέον κόντευα να ξεχάσω πώς είναι η συντροφιά των κοριτσιών από τότε που η Χριστίνα... Άστο!...

–Ευχαριστώ πολύ, της λέω όπως βγαίναμε από την αίθουσα.

–Μπα, τίποτα, μου λέει.

–Πώς τίποτα; της λέω εγώ. Αν δεν ήσουν εσύ θα με είχαν σταυρώσει.

–Το καθήκον..., μου λέει το κορίτσι σεμνά.

–Ναι, αλλά εγώ νοιώθω υποχρεωμένος, της ξαναλέω. Έναν καφέ τουλάχιστον τον κερνάω.

–Δεν μπορώ, έχω δουλειά, μου λέει (κάπως ξερά;).

–Μετά τη δουλειά.

–Μετά τη δουλειά θα πάω σπίτι.

–Πριν πας σπίτι.

–Πριν πάω σπίτι θα ψωνίσω στο σουπερμάρκετ.

–Μετά το σουπερμάρκετ.

–Μετά θα πάρω το μετρό.

–Πριν από το μετρό.

Στράφηκε και μου 'ριξε μια ανεξιχνίαστη ματιά.
–Α, εσύ είσαι επίμονος! μου κάνει.
–Έτσι είμαι εγώ, παραδέχτηκα.
–Καλά, μια άλλη φορά, μου λέει συμβιβαστικά.
–Άλλη φορά μπορεί να είναι αργά, της λέω με κάποια υποψία δράματος στη φωνή.
–Γιατί; απορεί η Βαρβάρα.
–Δεν τους άκουσες; της λέω. Θα να με κόψουν. Οπότε...
–Πού το ξέρεις;
–Το διαισθάνομαι.
–Και τι θα γίνει άμα σε κόψουν; ρωτάει το κορίτσι (κάπως αδιάφορα;).
–Πίσω στην Ελλάδα, της λέω. Γκαρσόνι το καλοκαίρι, πιτσαδόρος το χειμώνα.
Κάπου φαίνεται ότι την άγγιξα επιτέλους τη Βαρβάρα, γιατί σαν να ψιλοχαμογέλασε –ή μου φάνηκε;
Έδειξε να το σκέφτεται.
–Καλά, μου λέει τέλος. Έναν καφέ στα γρήγορα, εδώ παρακάτω.
–Έγινε.
–Αν είμαι ακόμα εδώ όταν τελειώσετε.
–Εδώ θα είσαι, πού θα πας;..., της πετάω εγώ το διφορούμενο αστείο.
Πρώτη φορά που είδα τη Βαρβάρα να χαμογελάει στα ίσια.
–Α, να χαθείς, βλάκα, μου λέει.
Αλλά εννοούσε ακριβώς το αντίθετο, είμαι σίγουρος.
Τέλος πάντων ήρθε η ώρα για την εξέταση στο σχέδιο...

Ένα με κάρβουνο, ένα με μολύβι, ένα ελεύθερο. Τρία σχέδια σ' έναν φάκελο, με τον αριθμό μας απέξω –άνευ ονόματος, για το αδιάβλητο– τα έφτιαξα, τα παρέδωσα και βγήκα ανακουφισμένος για να πέσω πάνω στη τζία που με περίμενε –την είχα ξεχάσει αυτή!

–Πώς πήγε; με ρωτάει.

–Καλά, καλά, της λέω.

–Θα δούμε πόσο καλά σε μια βδομάδα που βγαίνουν τ' αποτελέσματα, μου λέει. Ως τότε... εντατικά γαλλικά. Παρλόν φρανσαί. Μπιέν, ον υ βα;

–Δεν μπορώ, θείτσα, της λέω. Κωλύομαι. Πήγαινε εσύ και θα 'ρθω εγώ σε λίγο.

–Πουρκουά; μου κάνει ξινισμένη.

–Πουρκουά... μουά τραβάϊγ, της λέω.

–Τραβάϊγ?

–Ναι, βρε τζία... τραβάϊγ. Άσε... μη με γρουσουζεύεις κι εσύ!... Θα 'ρθω μετά λέμε. Απρέ.

–Νε ταρντ πα, μου πετάει η τζία κι αποχωρεί.

Τρέχω εγώ στη Γραμματεία... Κοιτάζω για τη Βαρβάρα... πουθενά η Βαρβάρα.

Πιάνω την εξυπηρετική, που μου είχε δώσει το νούμερο πριν, οπότε είχα και το θάρρος...

–Βαρβάρα; τη ρωτάω.

–Νο, Μιρέϊγ, μου απαντάει.

–Όχι εσύ, βρε κορίτσι μου, η άλλη... Λ' ωτρ! Η Βαρβάρα.

–Ααα! Μπαρμπαρά!

–Και Τούνεζι, λέω εγώ. Ουί, Μπαρμπαρά.

Κάτι μου 'λεγε τώρα η Μιρέϊγ, τι να καταλάβω εγώ;

Είδε κι απέειδε η κοπέλα, πιάνει ένα στρατσό και κάνει πάνω ένα σχέδιο. Ένα μεγάλο τετράγωνο.

–Ισί Beaux-Arts, μου λέει.

–Ουί.

Τραβάει μια γραμμή μ' ένα βελάκι προς τα δεξιά και φτιάχνει ένα μικρό τετράγωνο.

–Ισί καφέ «*Chez les Beaux-Arts*», μου εξηγεί.

Και τι με νοιάζει εμένα;

–Ουί?

Πιάνει και φτιάχνει ένα στρογγυλό ανθρωπάκι μέσα στο μικρό τετράγωνο.

–Ισί Μπαρμπαρά, μου αναγγέλλει θριαμβευτικά.

–Ουί?

–Ουί. Ελ ε ντεντάν.

Δεν το 'πιαχα.

–Ντεντάν καφέ «*Chez les Beaux-Arts*», μου εξηγεί υπομονετικά το κορίτσι. Μπαρμπαρά... καφέ... βου... καφέ... Μπαρμπαρά ε βου... ω καφέ!

Έτσι πε μου, βρε παιδάκι μου, να καταλάβω! Η Βαρβάρα με περιμένει στο καφέ.

Τρέχω το λοιπόν προς το βελάκι, βρίσκω το καφέ, βρίσκω και τη Βαρβάρα.

–Άργησες, μου λέει. Ήμουν έτοιμη να φύγω.

–Έχεις ώρα εδώ; τη ρωτάω.

–Προ πέντε λεφτά.

Τόσο πολύ άργησα!

Τέλος πάντων, παραγγέλνω κι εγώ καφέ... Πιάνουμε την κουβέντα... Τα βασικά. Η Βαρβάρα ήταν από την Κα-

στοριά, σπούδαζε Αρχιτεκτονική, στο δεύτερο έτος παρακαλώ, και βρήκε αυτή τη δουλειά στη Γραμματεία της Σχολής για τα έξοδά της. Τα δικά μου τα 'ξερε.

Τεχνηέντως τη ρώτησα αν κι έχει κανέναν δεσμό... Μην την πάθουμε σαν τη Χριστίνα και τρέχουμε πάλι!

—Κάτι παίζει, μου απαντάει αόριστα. Αλλά για την ώρα τίποτα το μόνιμο. Εσύ;

Εγώ τι να 'λεγα;... Κερατάς.

—Κι εγώ... τίποτα το μόνιμο...

Της ρίχνω μια φλογερή ματιά... σκάω χαμόγελο...

—...για την ώρα, προσθέτω.

Η Βαρβάρα γέλασε.

—Α, να χαθείς, βλάκα, είπε.

Καθίσαμε εκεί καμιά ώρα... και ψου-ψου-ψου και μου-μου-μου... Καλά ήταν... Μέχρι που ήρθε η ώρα της λυπητερής. Κι εκεί θυμήθηκα ότι δεν είχα δεκάρα τσακιστή πάνω μου. Είχα ξεχάσει στην αναμπουμπούλα το πορτοφόλι στο σπίτι!

Δεν τα χάνω... Μπαίνω μέσα και πιάνω το γκαρσόνι ιδιαιτέρως. Τσάτρα-πάτρα του έδωκα να καταλάβει πώς είχε η κατάσταση.

Ο τύπος ανένδοτος.

—Ριέν α φαιρ, μου λέει ξινά.

Μέχρι εδώ καταλάβαινα.

Βγάζω το ρολόϊ, ένα «Ωμέγα», δώρο της μάνας μου για την αποφοίτησή μου από το Λύκειο και του το μοστράρω.

Του ρίχνει μια αδιάφορη ματιά. Μορφάζει...

—Σετ εν φω, μου κάνει.

—Νο, του λέω. Πα φω... «Ωμέγα».

Το ξανακοιτάει ο γκαρσόνης... γκριματσάρει πάλι... και το τσεπώνει επιδέξια.

—Σα βα, μου κάνει.

Πάει το ρολοί! Αλλά χαλάλι του. Δεν ξεφτιλιστήκαμε τουλάχιστον στην ξένη κοπέλα.

* * *

Περιμένοντας τ' αποτελέσματα η ζωή μου στο Παρίσι δεν ήταν να την κάνει κανείς βιβλίο, πολύ λιγότερο δε ταινία. Το πρωί η τζία είχε σχολείο, οπότε εγώ έκλεινα τις γάτες στο δωμάτιό της, με την άμμο τους και τα φαγόνερά τους, μην κάνουν καμιά ζημιά και τρέχουμε, κι απολάμβανα τον καναπέ μόνος μου, να κοιμάμαι μέχρι να μην μπορώ άλλο... Μετά κατέβαινα σ' ένα από τα γύρω καφέ, για γαλλικό με κρουασάν, έκανα καμιά γύρα να συνηθίσω το τοπίο για να μη χάνομαι και πίσω σπίτι.

Η τζία ερχόταν κατά τις τρεις, ζοχαδιασμένη, γιατί ποιος ξέρει τι της κάναν πάλι τα τσογλάνια στο σχολείο, μ' έπιανε στα γαλλικά όλο τ' απόγευμα και κατάφερα να δραπετεύω, με χίλια ζόρια, λίγο πριν σχολάσει η βάρδια της Βαρβάρας.

Τώρα μη φανταστεί κανείς ότι έτρεχε τίποτις με τη Βαρβάρα δηλαδή. Έτσι χαζολογάγαμε. Έναν καφέ και μετά την πήγαινα ως τη στάση του μετρό, όπου καληνύχτα. Άλλωστε είχε φίλο το κορίτσι και μου το είχε ξεκαθαρίσει ευθύς εξ' αρχής, οπότε εντάξει. Εμένα τότε τι με ήθελε θα μου πεις. Δεν ξέρω, μπορεί να με λυπήθηκε. Πατριωτάκι, χαμένο στην αχανή μεγαλούπολη, χωρίς να γνωρίζει κανέναν και με προοπτικές μηδέν... Μπορεί να ξύπνησε το μητρικό της φίλτρο. Αλλά κι εμένα το μυαλό μου μήπως δεν ήταν αλλού; Την είχα ξεχάσει λες τη φόλα από τη Χριστίνα; Έτσι εύκολα ξεχνιούνται αυτά; Τι δηλαδή, για άλλα μπλεξίματα, με τον τρίτο άνθρωπο στη σκιά, ήμασταν τώρα; Άσε με κάτω!

Όμως το να μπορείς να πεις δυο κουβέντες μ' έναν άνθρωπο του άλλου φύλου και στην ηλικία σου είναι μεγάλη υπόθεση, εγώ στο λέω. Ειδικά όταν είσαι καμένος και κάπου πρέπει ν' ακουμπήσεις τον καημό σου. Τον ακούμπησα τώρα εγώ στη Βαρβάρα; Όχι. Ντρεπόμουν. Τι να της έλεγα, ότι έφαγα πόρτα με τον πιο θαυματικό τρόπο και ότι παρ' όλα αυτά ήλπιζα (ο πανηλίθιος) ότι στο τέλος όλα θα έφτιαχναν κι όλα θα πήγαιναν κατ' ευχήν; Θα μου γελούσε κατάμουτρα και θα 'χε δίκιο. Άσε!

Από τη Βαρβάρα ήταν που έμαθα τα μαντάτα.

–Τάξε μου, μου λέει γελώντας κείνο το βράδυ που συναντηθήκαμε στο καφέ.

–Για καλό; ρωτάω εγώ διστακτικά.

–Για πολύ καλό, μου λέει.

–Ότι θες, της λέω εγώ μαγκωμένος, γιατί με τις πενταροδεκάρες που διέθετα τι να έταζα, τρομάρα μου!

–Τίποτα δεν θέλω, μου λέει. Βγήκαν τ' αποτελέσματα.

–Α, μάλιστα, λέω εγώ (που τα 'ξερα από πριν).

–Δεν κατάλαβες, μου λέει η Βαρβάρα. Πέρασες!

Χρειάστηκε να μου το πει δυο-τρεις φορές για να το συνειδητοποιήσω. Πέρασα; Εγώ;!!! Στη Beaux-Arts!!! Εγώ που έφαγα πόρτα, μετ' επαίνων, από τη μίξερη ΑΣΚΤ της Ψωροκώσταινας; Αν είναι δυνατόν!

Μου εξήγησε πως τους ήρθαν στη Γραμματεία τ' αποτελέσματα απόψε, θα τα τοιχοκολλούσαν αύριο κι ότι ανάμεσα στους επιτυχόντες ήμουν κι εγώ!

Και πράγματι, την επομένη μπόρεσα να διαπιστώσω ιδίοις όμμασι ότι το όνομά μου βρισκόταν στη λίστα των επιτυχόντων! Fotis Delafanestras!

Τι είχε συμβεί θα το μάθαινα τυχαία κάτι μήνες αργότερα.

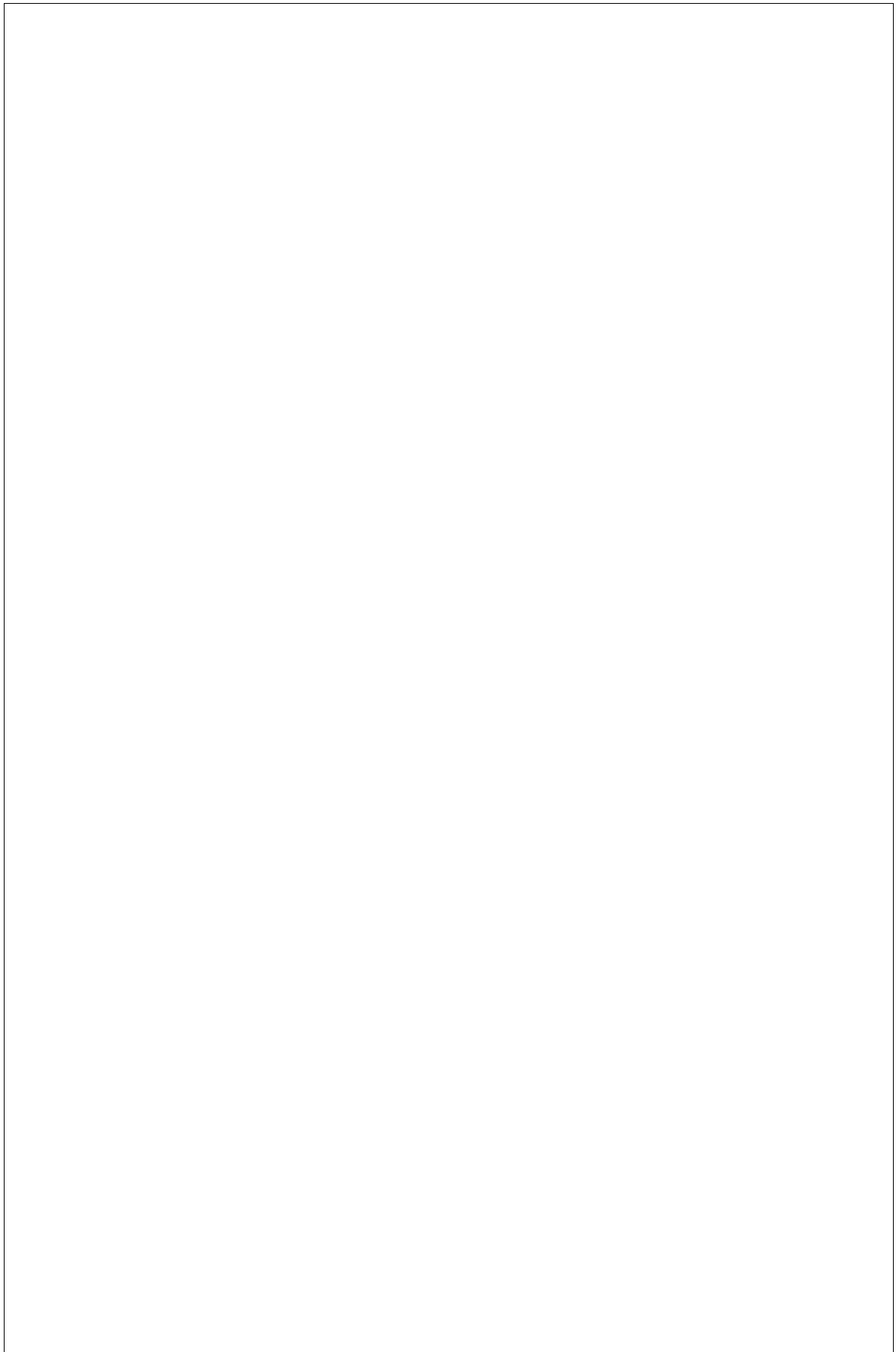
Στην επιλογή οι εξεταστές έβγαλαν τα ανυπόγραφα σχέδια από τους φακέλους για να τα βαθμολογήσουν. Τα δικά μου, όπως ήταν αναμενόμενο, κόπηκαν πανηγυρικά. Αλλά κάποιος εκεί πέρα, που βιαζόταν ή που είχε το μυαλό του αλλού, τα έβαλε σε λάθος φάκελο, ενώ τα σχέδια του ανθρώπου που είχε πετύχει πανηγυρικά μπήκαν στον δικό μου! Άμα θέλει ο διάολος όμως!

Κι έτσι μπήκα, φίλε μου, πανάξια μεν, πλην με την αξία άλλου. Ο οποίος ενδέχεται στην απογοήτευσή του πάνω να πήγε να γίνει υδραυλικός, να τα κονομάει, ένεκα που οι υδραυλικοί έχουν πάντα μεγαλύτερη ζήτηση από τους πιτόρους, ενώ εγώ θα 'πρεπε να διαπρέψω σώνει και καλά στην καλλιτεχνία.

Είπαμε, άμα θέλει ο διάολος!...

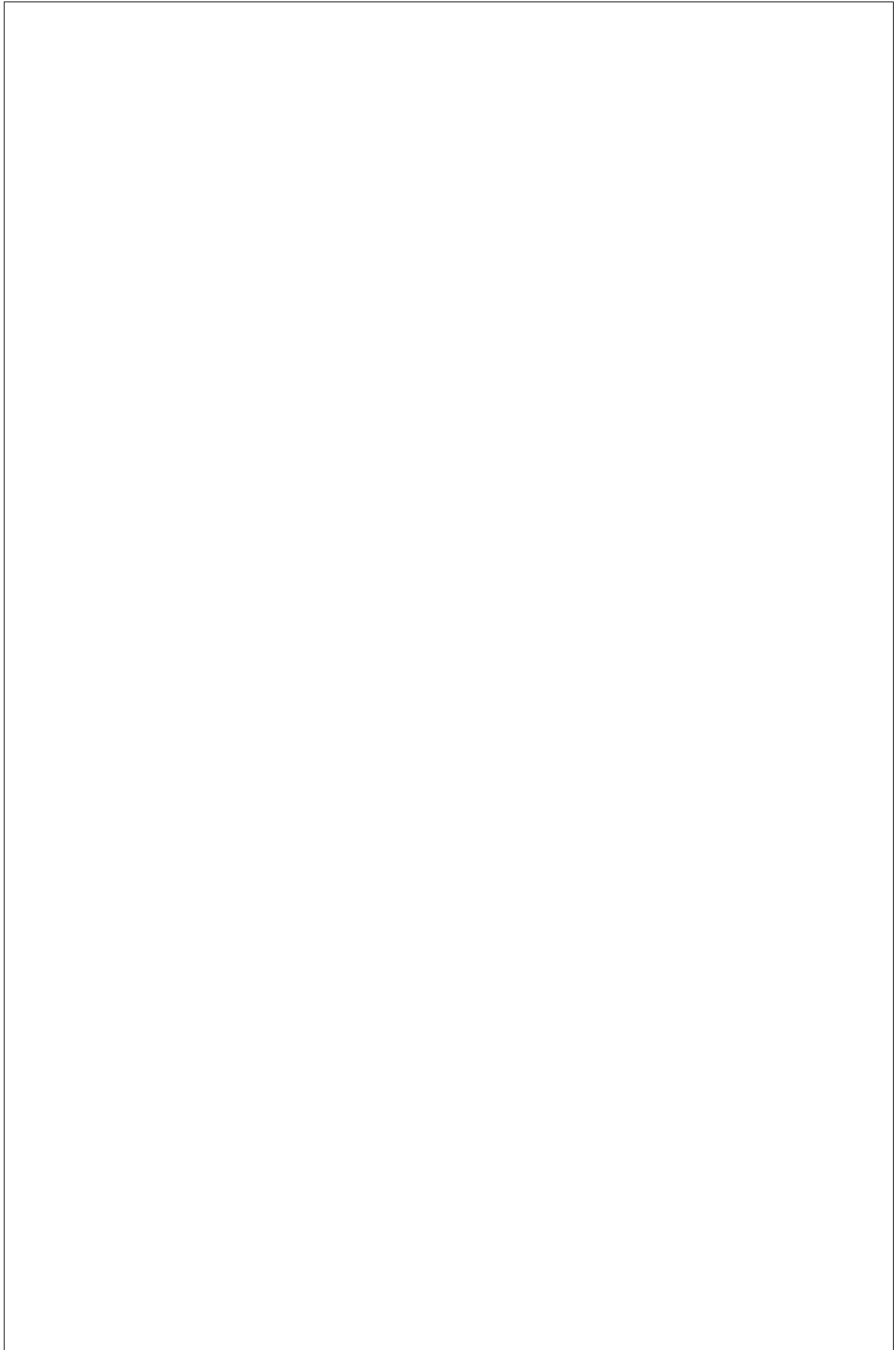

Και εγένετο “Φωτοτυπίας”

Το Παρίσι είναι μια υπέροχη πόλη. Για όποιον έχει λεφτά ή –ναι, ξέρω, πρόκειται για στερεότυπο, αλλά είναι αλήθεια– για όποιον είναι ερωτευμένος. Για τους άλλους είναι η πιο απάνθρωπη πόλη στον κόσμο. Λεφτά δεν είχα. Το φοιτητικό συνάλλαγμα που επέτρεπαν τότε δεν έφτανε ούτε για μια βδομάδα –κι αυτό χωρίς το νοίκι. Όσο για τον έρωτα... Εντάξει, το πιο κοντινό σ' αυτό ήταν η ατσούμπαλη σχέση, αν μπορώ να την πω σχέση, με τη Βαρβάρα. Που κι αυτή έκανε νερά, γιατί ο δικός της, ο Γκαστόν, δεν έβλεπε με καθόλου καλό μάτι αυτή τη... «φι-λία» κι ως εκ τούτου οι καφέδες της μαζί μου αραιώσαν, ώσπου σχεδόν καταργήθηκαν εντελώς.

Εξακολουθούσα βέβαια να μένω –εξ ανάγκης– στη τζία Λάμπυ και να μοιράζομαι τον καναπέ με τα γατιά της. Αλλά κι αυτής, το διαισθανόμουν, είχα αρχίσει να της γίνομαι βάρος. Ήταν που ήταν δύσκολος χαρακτήρας, με την ενόχληση που, άθελά μου, της έφερα, απόγινε. Μια καλή κουβέντα από τα χείλη της δεν θυμάμαι. Ό,τι και να 'κανα, όσο κι αν προσπαθούσα να γίνομαι αόρατος, με προγκούσε. Ήμουν ακατάστατος (δεν ήμουν), έκανα θόρυβο (δεν έκανα), δεν φρόντιζα τα γατιά (τα φρόντιζα), ξόδευα πολύ νερό (αυτό είναι αλήθεια –πλενόμουν), δεν βοηθούσα στις δουλειές του σπιτιού (εγώ τις έκανα όλες), δεν προσπαθούσα με τα γαλλικά... Αυτό ήταν αλήθεια. Το είχα πάρει

απόφαση. Ότι και να 'κανα, όσο κι αν προσπαθούσα (που δεν...) αυτή την κωλογλώσσα δεν θα τη μάθαινα ποτέ! Δεν μου πήγαινε, ρε παιδί μου! Δεν μου ταίριαζε (όχι ότι μου πήγαινε και καμιά άλλη εδώ που τα λέμε). Βέβαια, σε σύγκριση με τον πρώτο καιρό που ήρθα, όταν δεν καταλάβαινα Χριστό, είχα κάνει κάποια πρόοδο. Αλλά ίσα-ίσα. Μ' έβριζαν και νόμιζα ότι με παινεύουν.

Και μια και ήρθε η κουβέντα στον έπαινο...

Στη Σχολή... κόλαση! Δεν υπήρχε ένα καθηγητής, ένας για δείγμα, ρε γαμώτο, που να με είχε πάρει με καλό μάτι!

–Είσαστε σίγουρος ότι διαλέξατε σωστά να γίνετε ζωγράφος, κύριε; με ρώταγαν. (Αυτό το κύριε... «μοσιού»... ειπωμένο υποτιμητικά, όπως μόνο οι Γάλλοι μπορούν να το κάνουν).

–Όλα λάθος! Ξαναφτιάξτε το από την αρχή.

–Δεν δουλεύετε αρκετά, μοσιού (είπαμε... με γαλλική υποτίμηση).

–Δεν καταλαβαίνω πώς καταφέρατε να γίνετε δεκτός στη Beaux-Arts, μοσιού.

Σάματι καταλάβαινα εγώ;

–Αυτά είναι σχέδια παιδιών του Δημοτικού, μοσιού. Και χωρίς τη φρεσκάδα της δικής τους αφέλειας.

–Δεν ανακατεύουμε έτσι τα χρώματα, μοσιού.

–Δεν θα κάνει έξτρα χρόνο το μοντέλο για χάρη σας, μοσιού.

–Δεν βάφετε τοίχο, μοσιού. Πίνακα ζωγραφίζετε.

–Εσείς το λέτε αυτό σχέδιο, μοσιού?

–Δεν σας βλέπω να ξεκολλάτε σύντομα από το πρώτο έτος, μοσιού.

Πάλι καλά να λέμε που, απ' ότι μου έλεγαν, τα μισά

καταλάβαινα και αν... Έφτανε όμως η έκφρασή τους για ν' αντιληφθώ σε τι εκτίμηση με είχαν.

Ο χειρότερός τους ήταν ο μοσιού Μπαρουντύ, που ήθελε να αποκαλούμε «Μαιτρ». Ένας κοντός, στριμμένος Κορσικάνος, με μουστάκι βούρτσα και μαλλί σαν σφουγγαρίστρα που απολάμβανε ιδιαιτέρως να σε σκοτώνει σιγά-σιγά με τον έμφυτο σαρκασμό του.

Πλησίαζε ας πούμε εκεί που δούλευα κι έκανε πως μελετούσε το κουάντρο. Με άφηνε να ψήνομαι κάνα δεκάλεπτο και μετά έλεγε:

–Πολύ ωραία.

Δεν πρόφταινα ν' ανασάνω με ανακούφιση και πέταγε τη χειροβομβίδα.

–Σχεφτήκατε ποτέ, μοσιού, ν' ακολουθήσετε το επάγγελμα του υδραυλικού?

Μανία αυτοί οι Γάλλοι με τους υδραυλικούς!

Εγώ βέβαια μόνο το «υδραυλικός» έπιανα, αλλά ήταν αρκετό. Τι να του έλεγα;

–Ουί.

Ανασήκωνε τα φρύδια ο Μπαρουντύ.

–Ε αλόρ?

Τώρα πώς λένε στα γαλλικά να πάει να μπιπ; Δεν μου τα 'χε μάθει αυτά η τζία.

–Ουί, του ξανάλεγα.

Ο Μπαρουντύ κούναγε το δίκην σφουγγαρίστρας κεφάλι του.

–Εκείνο που θαυμάζω ιδιαιτέρως σ' εσάς, μοσιού, είναι αυτή η ευγλωττία σας, έλεγε και πήγαινε να καταρρακώσει το ηθικό κάποιου άλλου.

Αλλά δεν ήταν μόνο οι καθηγητάδες που μ' έφτυναν.

Υπάρχει ένας ιδιότυπος ελιτισμός στις καλλιτεχνικές λεγόμενες σχολές όλου του κόσμου. Οι πολύ καλοί πάνε μαζί, φτιάχνοντας μια κλειστή κάστα, απροσπέλαστη για τους υπόλοιπους. Αυτοί έχουν συνείδηση βλέπεις ότι αύριο, μεθαύριο θ' αποτελέσουν την αφρόκρεμα του καλλιτεχνικού γίγνεσθαι, μ' εμπορικό αντίκρισμα χιλιάδων πεκουνίων και θα ορίζουν την αισθητική κατεύθυνση που θ' ακολουθήσει η κοινωνία της εποχής τους. Τα αυριανά «ονόματα» δηλαδή. Τα εξώφυλλα των μεγάλων περιοδικών και η χαρά του μεγάλο-γαλατερίστα (προκειμένου για εικαστικούς).

Από κοντά ακολουθούν οι καλοί. Αυτοί που κάπως θα τα κουτσοκαταφέρουν, είτε τρυπώνοντας, σαν δευτεράτζες, στις ομαδικές των «μεγάλων», είτε απασχολούμενοι σε παραπλήσιες δραστηριότητες, τη διαφήμιση, την εικονογράφηση και αλλαχού. Πρωτοκλασάτοι δεν θα γίνουν, εκτός κι αν τους καθίσει κανένα τυχερό ή αν γυαλίσουν σε κανέναν μαικήνα ή γκαλερίστα και τους προωθήσει –δι' ίδιον όφελος– που δεν είναι αναγκαστικά εμπορικής φύσεως. Έχουν δηλαδή κάποιες πιθανότητες οι άνθρωποι.

Μετά έρχονται οι έτσι-κι-έτσι. Οι οποίοι κάπως επιπλέον αλλά που αν δεν θέλουν να τραβήξουν την ταλαιπωρία της αρχούδας –κι επιμένουν στην πετριά της καλλιτεχνίας– το πολύ σε τίποτα γραφικές τέχνες ν' απασχοληθούν, για τον άρτον ημών, ή, σ' εξαιρετικές περιπτώσεις, σε τίποτα κόμικς, να βάζουν τα μελάνια στα σχέδια του δημιουργού ή να φτιάχνουν τα γράμματα στα «μπαλόνια» των διαλόγων.

Τέλος έχουμε τους άσχετους. Οι οποίοι βεβαίως δεν έχουν καμιά τύχη και καμιά προοπτική. Αυτοί, αφού φάνε πεντέξι πόρτες στην αρχή και βιώσουν καταστάσεις ένδειας μυθιστορηματικές, θα δώσουν τόπο στην οργή και θα στραφούν σε άλλες, άσχετες με την καλλιτεχνία δραστηριότητες (νά, υδραυλικοί για παράδειγμα). Το πολύ, έτσι, για να τους φύγει το μεράκι, άντε να κάνουν καμιά εκθεσούλα σε καμιά κωμόπολη, σε κανένα χωριό, να πουλήσουν κάνα

κουάντρο στον καφετζή με αντάλλαγμα δωρεάν καφέ για μια βδομάδα ή στον χασάπη έναντι ενός κιλού κιμά άπαχου, έστω και δεύτερης διαλογής.

Αυτοί οι τελευταίοι είναι οι παρίες της Σχολής. Κανείς δεν τους κάνει παρέα και κανείς δεν τους μιλάει. Είναι σαν να μην υπάρχουν δηλαδή. Κι αν επιπλέον τυχαίνει να μη μιλούν και τη γλώσσα και το σουλούπι τους να μην είναι ακριβώς κινηματογραφικό, για να μην πω κοινότατο, τότε γίνονται, μ' έναν μαγικό τρόπο, εντελώς αόρατοι.

Δεν χρειάζεται νομίζω να σας εξηγήσω σε ποια κατηγορία με είχαν κατατάξει εμένα.

Οπότε... πίκρα και κακομοιριά. Στην πόλη του φωτός! Φτυσμένος από το κορίτσι μου στην Αθήνα (και κερατάς), φτυσμένος από τη Βαρβάρα εδώ, που ούτε για καφέ δεν με ήθελε (και να 'χω χάσει για την πάρτη της και το ρολόϊ), φτυσμένος από τους καθηγητάδες, φτυσμένος από τους συμμαθητές, αδέκαρος κι αιχμάλωτος Σταχτομπούτος της τζίας και των γατιών της! Πόσο χειρότερα μπορεί να πάει κανείς; Πόσο πιο χαμηλά;

Αμ υπάρχει! Υπάρχει και πιο χαμηλά!

Να πάει ας πούμε κανείς στη Λαχαναγορά (*Les Halles* τη λέγαν εδώ, τρομάρα τους!), να κουβαλάει καφάσια μέσα στα μαύρα χαράματα, για να βγάλει πενταροδεκάρες, να πορευτεί κάπως πιο ανθρώπινα. Κι άντε μετά, με τη μέση πιασμένη από το κουβάλημα και με φουσκάλες στα χέρια να πηγαίνει καπάκι στη *Beaux-Arts*, να το παίζει μαθητευόμενος πιτόρος! Πώς ν' αποδώσει και πώς να 'χει μυαλό για καλλιτεχνίες;

Είχα χάσει τον μπούσουλα. Για εύκολο το είχα διαλέξει το ρημαδοεπάγγελμα... να τραβάω πινελιές και να εισπράττω... Και νά που μου 'βγαινε η ψυχή κάθε μέρα. Και με προοπτικές μηδενικές –δεν ήμουν βλάκας, μέχρι εκεί μου 'κοβε.

Αφού ήταν φορές, τα βράδια, στον καναπέ με τις γάτες, που μ' έπιαναν τα κλάματα. Τόσο τίποτας ήμουν πια; Τόσο του πεταματού; Αυτά ονειρευόμουν ένα χρόνο πριν; Αυτή την κατάντια;

Και δεν είναι μόνο αυτό που μ' έκανε να νοιώθω ξένο σώμα στον «Ναό της Τέχνης», απ' όπου θα βγαίνουν οι αυριανοί Πικάσοι και Νταλίδες και δεν συμμαζεύεται. Ήταν που ήμουν κι εντελώς άσχετος με το αντικείμενο. Για να πούμε την αμαρτία μας, για την Τέχνη δεν είχα ποτέ καμιά ιδιαίτερη έγκραψη. Για μένα ένα κουάντρο ήταν ένα κουάντρο, που το κρεμάμε στον τοίχο, για να μην είναι άδειος και το ξεχνάμε. Καλό είναι, κακό είναι;... δεν είχα ιδέα. Ό,τι είχα δει από ζωγραφική ήταν σε βιβλία και περιοδικά, άντε και στο κορνιζάδικο της γειτονιάς. Ούτε σε μουσεία είχα πάει ποτέ, ούτε –πόσο μάλλον– σε εκθέσεις. Αν μου 'λεγες ότι ο Μπουκόφσκι ήταν διάσημος πιτόρος, ναι θα έλεγα. Τέτοια τυφλαμάρα μιλάμε! Καθόλου διαφορετικός από τη συντριπτική πλειοψηφία των νεοελλήνων θα μου πεις. Ναι, θα σου πω, αλλά αυτοί δεν φιλοδοξούσαν να τα κονομήσουν μέσω της Τέχνης, όπως ελόου μου.

Και στο Παρίσι πάλι, που είχα την ευκαιρία, μη νομίσεις ότι έτρεχα από μουσείο σε μουσείο κι από γκαλερί σε γκαλερί. Βαριόμουν το «αξιοθέατο» και δεν μ' ενδιέφερε κιόλας. Οι μεγάλοι πιτόροι της Ιστορίας μια χαρά τα κατάφεραν και τους έγραψε η εγκυκλοπαίδεια. Δεν έχουν ανάγκη από τα δικά μου θαυμαστικά «Α!» και «Ω!» μπροστά από τα έργα τους. Βολεύτηκαν αυτοί και απόνθαναν – ησύχασαν. Εμείς να δούμε τι θα κάναμε με τις δικές μας προκοπές. Γιατί έτσι που το 'βλεπα το πράγμα το υδραυλικιλίκι δεν το γλύτωνα –στην καλύτερη.

Άκουγα τους συμμαθητές να μιλάνε για τούτον και για κείνον και για τον άλλο, για «τάσεις» και «ρεύματα» και καράφλιαζα. Πού διάολο τα είχαν μάθει όλα αυτά, στο σχολείο; Εμάς ο Τσίτουρας μας έβαζε να φτιάνουμε κανάτια

και κοιμόταν με τα μάτια ανοιχτά. Από πού διάολο να τα μάθαινα;

–Τυ ε γκρεκ? με ρωτάει μια μέρα στο διάλειμμα μια συμμαθήτρια.

Το «γκρεκ» το ήξερα.

–Ουί, της λέω.

–Υπάρχει ένας Έλληνας ζωγράφος που μ' αρέσει πολύ, μου λέει.

Και σιγά μην κατάλαβα εγώ τώρα!

–Ουί, της ξαναλέω.

–Τσαρουκίς, μου λέει η έτσι.

Και το όνομα λάθος μου το 'κανε!

–Νο, της λέω. Ντελαφανεστράς.

–Ντελα... κουά?

–Νο Ντελακουά, Ντελαφανεστράς, τη διορθώνω.

–Νο... νο... Τσαρουκίς.

–Ντελαφανεστράς, επιμένω εγώ.

Όχι και να μας αλλάξουν το όνομα τα γαλλικά γκομενάκια!

Δεν συνεννοηθήκαμε. Αλλά πήγε και το 'πε στους φίλους της και με κοίταζαν και κρυφοχαμογελούσαν.

Γι' αυτό σου λέω... Απελπισία!

Έξι μήνες σ' αυτή την κόλαση ήμουν στο τσακ να τα βροντήξω όλα κάτω και να γυρίσω πίσω. Χίλιες φορές καλύτερα στη νταλικά με τον Ανέστη.

Μέχρι που συνέβη το αναπάντεχο. Ένα αναπάντεχο που σημάδεψε κι επηρέασε ολόκληρη τη μετέπειτα ζωή μου –και την καριέρα μου ως... δημιουργού.

Στα πλαίσια της διδασκαλίας, στο εξάμηνο πάνω, άρχισαν να μας πηγαίνουν στα μουσεία, τη μέρα που ήταν κλειστά στο κοινό, προκειμένου να εντρυφήσουμε, λέει, στα έργα των μεγάλων Δασκάλων και να μαθαίνουμε τις τεχνικές τους αντιγράφοντας επιτόπου.

Την πρώτη φορά λοιπόν μας πήγαν στο «*Jeu de Paume*», το Μουσείο των Ιμπρεσιονιστών, που βρισκόταν τότε στο *Jardin des Tuileries*, κοντά στην *Place de la Concorde*. (Σας τα λέω αυτά με τοπωνυμικές λεπτομέρειες για να σας εντυπωσιάσω, σαν κάτι κυράτσες που πετάγονται για ψώνια το Σαββατοκύριακο κι όταν επιστρέφουν είναι όλο τοπωνύμια, λες κι έζησαν όλη τους τη ζωή στα Παρίσια).

Εντάξει, συμπαθητικά ήταν... Τα έργα ωραία... μου άρεσαν... στήσαμε τα καβαλέτα εκστρατείας, τα σύνεργα και πιάχαμε δουλειά. Εγώ βρέθηκα στην αίθουσα του Γκωγκέν συμπτωματικά. Κοιτάω τα κουάντρα... Ε, καλά! Ευκολάκια! Απλές γραμμές και τα χρώματα ωραία, όλα πλακάτ και σχεδόν όπως έβγαιναν από το σωληνάριο... δεν θα παιδευόμουν καθόλου. Καλύτερα κι απ' τις φωτογραφίες που ξεπατίωνα στο σχολείο για τον επιούσιο μπορώ να σου πω! Στο στοιχείο μου λοιπόν! Πιάνω ένα έργο που παρίστανε δυο Ταϊτιανές καθισμένες στο γρασίδι κι έναν μπάρμπα που τις κοίταζε –μάλλον ο ίδιος ο πιτόρος ήταν– σε μια ωραία τροπική φύση... πλακώνω τις πινελιές και να και τούτη, να κι εκείνη... σε μισή ώρα το είχα ξεπετάξει.

Κι όχι που να το παινευτώ δηλαδή, αλλά αν έβανες τα κουάντρα δίπλα-δίπλα (χωρίς κορνίζα) δεν θα 'ξερες ποιο είναι του Γκωγκέν και ποιο του Δελαφανέστρα!

Έρχεται ο Μπαρουντύ για επιθεώρηση... το βλέπει... Του φύγαν τα μαλλιά του ανθρώπου! Έπαθε την πλάκα της ζωής του!

–Σε πα ποσίμπλ! αναφωνεί.

Αυτό το ήξερα από τα έργα με τον Λουί ντε Φυνές.

–Πουρκουά? τον ρωτάω.

–Τι κάνατε εδώ? (Μας μιλούσαν πάντα στον πληθυντικό και για να μας βρίσουν ακόμα –η γαλατική ευγένεια).

–Το κουάντρο, του λέω.

–Εσείς το κάνατε?

–Μουά.

–Σε πα ποσίμπλ! ξαναλέει ο προφέσορας.

Κοιτάει τον Γκωγκέν, κοιτάει τον Δελαφανέστρα... πάει κοντά, βάνει τα ματογυάλια του... Το φύσαγε και δεν κρύωνε.

–Σετ εξτραορντιναίρ! λέει και ξαναλέει.

–Σε μουά, του ξαναλέω εγώ μετριοφρόνως.

Με παίρνει όπως ήμουν, με τα συμπράγκαλα, και με πάει σ' έναν άλλο... Μονέ... Μανέ... δεν θυμάμαι καλά. Κάτι ομίχλες και κάτι με ήλιο και θάλασσα και παπόρια.

–Αυτό, μου λέει ο Μπαρουντύ. Μπορείτε να το κάνετε?

Ε, καλά! Σιγά το δύσκολο!

–Ουί, του λέω.

–Κάντε το, μου λέει.

Αλλά εδώ έπαιζα στην έδρα μου! Πιάνω τα πινέλα, τσακ, τσακ... με τον Μπαρουντύ μπάστακα από πάνω μου, να με παραμονεύει... σε τρία τεταρτάκια το είχα ξεπετάξει κι αυτό.

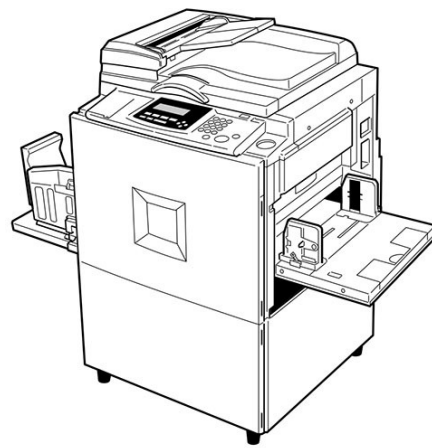
Ο «Μαίτρ» είχε φρικάρει.

–Μαι σετ εξτραορντιναίρ! αναφωνεί ξανά. Σετ υν φωτοκοπί! Βουζ ετ υν μασίν ντε φωτοκοπί υμαίν!

Αυτό άκουσαν οι συμμαθητές από γύρω –που είχαν φρικάρει κι αυτοί– κι από κει μου έμεινε τα παρατσούκλι «Ο Φωτοκόπιας», που με ακολούθησε σε όλη μου τη διαδρομή στη Σχολή.

Πρώτη φορά από τη στιγμή που πάτησα το πόδι μου σ' αυτή την καταραμένη πόλη με παραδεχόταν άνθρωπος! Κι αυτό γιατί μπορούσα να ξεσηκώσω ένα κουάντρο με ευκολία.

Ορίστε το ταλέντο που λέγαμε! Τι έχετε να πείτε τώρα, γατάκια;

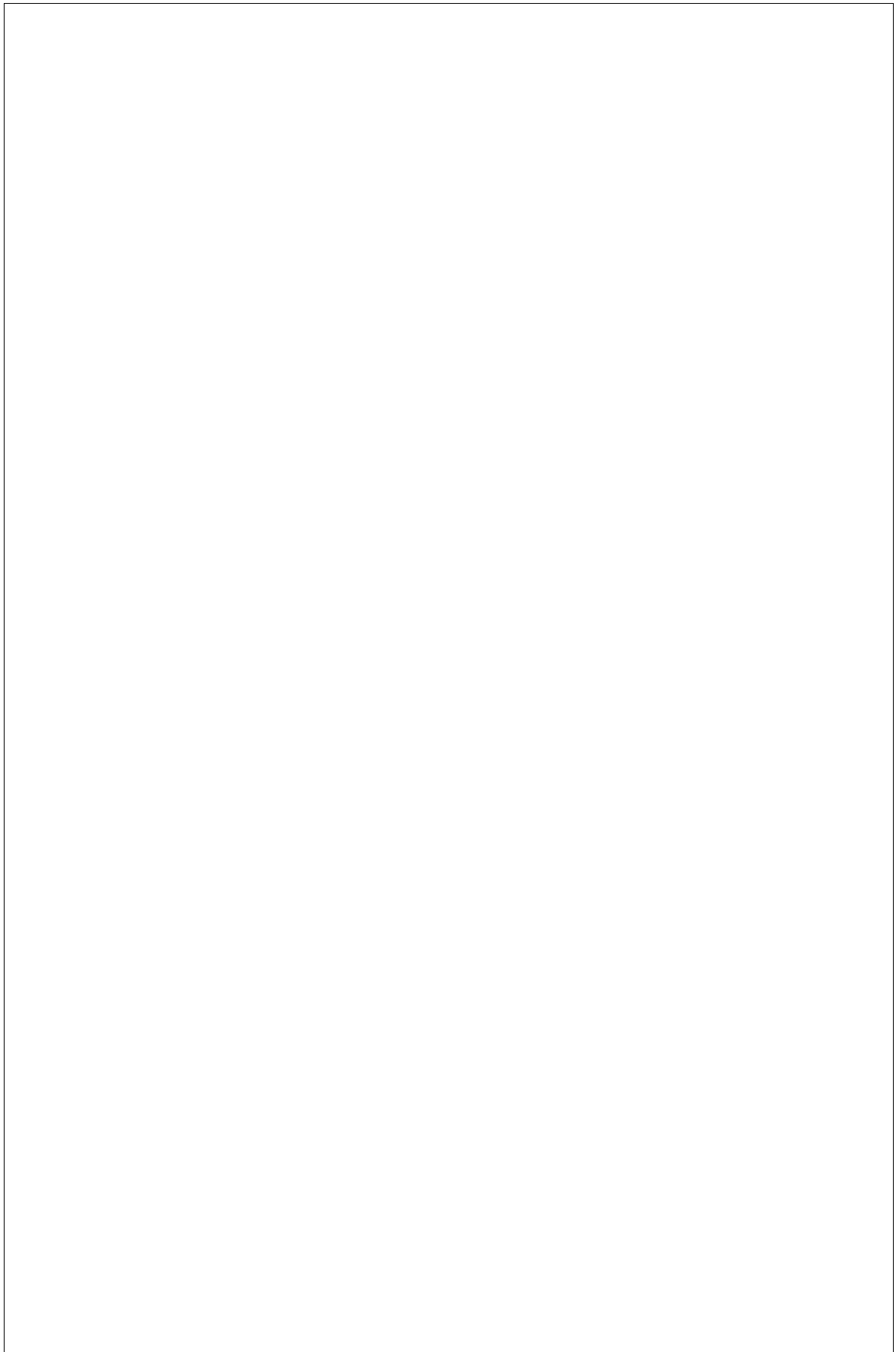

École
nationale supérieure
des Beaux-Arts
Paris

P. Coliopoulos
18

ΔΙΑ ΤΟΝ ΕΠΙΟΥΣΙΟΝ

Και ξαφνικά, ως δια μαγείας, οι μετοχές μου ανέβηκαν κατακόρυφα. Μιλάμε, αν ήταν Χρηματιστήριο θα είχαμε πιάσει την καλή! Αλλά κι έτσι πάλι καλά ήταν. Μου έλεγαν καλημέρα τώρα οι συμμαθητές! Λίγο το 'χεις;

Ο Μπαρουντού με είχε από κοντά. Το φύσαγε και δεν κρύωνε ο άνθρωπος. Δεν είναι και λίγο, ο «ατάλαντος», ο παρίας, ο άσχετος, να σου προκύψει ξαφνικά «τζίνιους» (ή όπως διάολο το λένε οι Γάλλοι).

Την επομένη φορά που πήγαμε σε μουσείο, στο Λούβρο, μ' έβαλε να φτιάξω έναν Φλαμανδό ονόματι Βαμέρ... Βεμέρ... Βεμπέρ... κάπως έτσι. Εντάξει, τούτος εδώ δεν ήταν σαν τους ιμπρεσιονιστές (μαθαίνω και τις «σχολές», τρομάρα μου!), ήταν άλλη τέχνη, άλλα κόλπα... Αλλά, σιγά!... Σε μια, μιάμιση ωρίτσα τον είχα ξεπετάξει κι ο Μπαρουντού έσχιζε τα διπλώματα του.

–Δεν καταλαβαίνω τίποτα! έλεγε και ξανάλεγε. Του βάζω να κάνει μια κανάτα και την φτιάχνει κομ εν κυ! Και νά που τον στήνεις μπροστά σ' έναν μεγάλο Δάσκαλο και σου τον βγάζει καλύτερα κι από φωτοτυπία! Ζε νε κομπράν πα.

–Ουί, του λέω εγώ (κατά το συνήθειό μου).

–Λέει ότι στην αντιγραφή είσαι μανούλα, μου εξηγεί –

στα ελληνικά (!!!)— ένας κοντός, μαυριδερός συμμαθητής που βρισκόταν εκεί κοντά κι άκουγε.

Κάγκελο εγώ! Είχα ν' ακούσω ελληνικά από την εποχή της Βαρβάρας ακόμα —η Λάμπυ επέμενε να μου σπηχάρει το γαλλικό «για να συνηθίσω», αλλά στην πραγματικότητα για να με παιδεύει. Είχαμε πατρίδα στην τάξη και δεν το πήρα χαμπάρι;

—Ρε πατρίδα!..., του λέω συγκινημένος.

—Όχι, Μακεντόνια, μου λέει.

—Από πού; Από Σαλονίκη;

—Από Κρούσεβο.

—Όπα της! Πέσαμε σε Γιουγκοσλάβο που υποδύεται τον Έλληνα!²

—Σκόπια δηλαδή, του κάνω.

—Τα Σκόπια είναι πόλη, μου λέει ξερά. Η περιοχή λέγεται Μακεντόνια.

—Η Μακεντόνια είναι ελληνική, του λέω εγώ, που με είχε πιάσει το πατριωτικό μου.

Ο τυπάκος γέλασε.

—Α, μπα; Έτσι σου 'πανε; μου λέει. Κι εμείς τι είμαστε δηλαδή;

—Εσείς είσατε άλλο, του λέω αυστηρά. Ξέρω 'γώ; Γιουγκοσλάβοι.

—Αυτά να τα πείτε του Τίτο, μου πετάει ο τυπάκος αυθάδικα. Μη μου τα λες εμένα.

—Και πώς γίνεται να μιλάς ελληνικά Γιουγκοσλάβος άνθρωπος; απορώ εγώ.

—Μακεντόνας, με διορθώνει ο αδιόρθωτος (που ήταν

---

² Μιλάμε για εποχή πολύ πριν πέσει ο υπαρκτός σοσιαλισμός και διαμελιστεί η Γιουγκοσλαβία εις τα εξ' ων συνετέθη.

επίμονος, όπως όλοι οι κομμουνιστές). Πολύς κόσμος μιλάει ελληνικά στη Μακεντόνια. Η γιαγιά μου είναι από τη Φλώρινα.

–Ελληνίδα δηλαδή.

–Μακεντονίτισσα.

Είπα να δώσω τόπο στην οργή, γιατί δεν θα βγάζαμε άκρη με δαύτον –και ήταν ο μοναδικός εκεί μέσα, απ’ όσο ήξερα, που μιλούσε ελληνικά, όχι τίποτ’ άλλο.

–Και πώς βρέθηκες εσύ εδώ, ρε παιδί; τον ρωτάω. Απ’ ότι ξέρω στο Σιδηρούν Παραπέτασμα σας φυλάνε με νύχια και με δόντια μην τους το σκάσετε.

–Η Γιουγκοσλαβία είναι αλλιώς, μου λέει.

Τον λέγαν Ζόραν και είχε πάρει, λέει, ειδική βίζα, ένεκα ιδιαίτερο ταλέντο, να σπουδάσει στο εξωτερικό. Όταν τελείωνε με το καλό θα επέστρεφε στο Παραπέτασμα να φτιάχνει αφίσες που εξυμνούν το Μαρξιστικό ιδεώδες. Φοβερές προοπτικές ζωής δηλαδή.

Με τον Ζόραν γίναμε φίλοι. Εξ’ ανάγκης δηλαδή, μη νομίζει κανείς πως είδα ξαφνικά το φως το αληθινό και κομμουνίστεψα, γιατί οι μέρες ήταν πονηρές και στην Ελλάδα η χούντα του Παπαδόπουλου έδενε κι έλυνε –έδενε κυρίως. Μη βρούμε κάναν διάλογο αναδρομικά.

Όπως και να το κάνουμε όμως ο τυπάκος ήταν χρήσιμος. Αν μη τι άλλο έκανε τον διερμηγέα ανάμεσα σε μένα και στον Μπαρουντύ –προς μεγάλη ανακούφιση του τελευταίου.

Ο οποίος Μπαρουντύ, είπαμε, με είχε από κοντά.

Κάθε που πηγαίναμε στα μουσεία με δοκίμαζε. «Κάνε αυτό»... «κάνε εκείνο»... «κάνε το άλλο»... Και κάθε φορά σήκωνε τα μάτια στον ουρανό και σταυροκοπιόταν.

–Εν μιράκλ! αναφνούσε. Εν βραί μιράκλ!

–Είσαι θαύμα, μετέφραζε ο Ζόραν.

–Ουί, παραδεχόμουν μετριοφρόνως εγώ.

Σε μια απ' αυτές τις φάσεις ο κύριος καθηγητής (μοσιού λε προφεσέρ) έφερε μαζί του έναν μυστήριο τύπο που μου τον σύστησε ως «μοσιού Ρισάρ, γκαλερίστ».

Ο μοσιού Ρισάρ ήταν κοντός, καραφλός, με γαλλική μύτη και φορούσε ματογυάλια. Έμοιαζε περισσότερο με μανάβη από το *Les Halles* παρά με μαικήνα της Τέχνης κι εντυπωσιάστηκε κι αυτός από τις επιδόσεις μου το ίδιο και περισσότερο από τον Μπαρουντύ.

–Σετ εξτραορντιναίρ! είπε.

Κι αποτραβήχτηκε με τον «Μαιτρ» σε μια γωνιά να κουβεντιάζουν χαμηλοφώνως, ρίχνοντας συχνές λοξές ματιές κατά δώθε. «Έχει πλάκα να βρεθώ στα καλά του καθομένου να εκθέτω σε καμιά Παρισινή γκαλερί» σκέφτηκα.

Την επομένη ο Μπαρουντύ με πήρε ιδιαιτέρως, άνευ του Ζόραν, και μου έδειξε κάτι σχέδια σε φωτοτυπίες.

–Αυτά μπορείτε να τα φτιάξετε; με ρωτάει.

–Ουί, του απαντάω.

Σιγά το δύσκολο! Με πέννα ήταν, θα τα ξεπέταγα στο πιτς-φουτίλι.

–Εξακτεμάν κομ ιλ σον, μου λέει ο έτσι.

Ήθελε δηλαδή να του φωτοτυπήσω τις φωτοτυπίες –δια χειρός.

–Ουί, του λέω. Τουτ α φαί (είχα κάνει προόδους στη γλώσσα).

Βγάζει και μου δίνει καμιά ντουζίνα χαρτιά περίεργα, παλιωμένα και ταλαιπωρημένα, διαφόρων μεγεθών.

–Ένα σχέδιο σε κάθε χαρτί, μου λέει. Κομπρί;

–Τουτ α φαί, εγώ.

Ο Μπαρουντού ύψωσε το βλέμμα του στον ουρανό, όπως έκανε συχνά όταν μιλούσαμε.

–Φτιάξτε τα στο σπίτι, μου λέει μετά. Και μόλις τα τελειώσετε να μου τα φέρετε σε μένα προσωπικώς. Συνεννοηθήκαμε;

–Παρφετεμάν, του λέω και τον κουφαίνω.

Έφυγε βρίζοντας (όπως κάνουν συχνά οι Γάλλοι).

Αργότερα, στο σπίτι –κι αφού έκανα τη λάτρα και το συγύρισμα και τάισα τα γατιά– έριξα μια ματιά στα σχέδια. Σπουδές γυμνού σε κίνηση ήταν, ανδρών και γυναικών, με πέννα κι ο εν λόγω πιτόρος ήξερε πολύ καλά τι έκαμε γιατί του βγήκαν όλα τζάμι. Ποιανού ήταν θα σε γελάσω. Ούτε κι ο Μπαρουντού μου είπε τίποτα, εξόν κι αν μου είπε και δεν κατάλαβα. Αλλά εμάς τι μας νοιάζει; Εργασία ήταν που μου έβαλε ο δάσκαλος κι έπρεπε να την διεκπεραιώσω.

Το πρόβλημα ήταν, αν έκρινα από τα παλιωμένα χαρτιά, ότι τα 'θελε να φαίνονται αρχαία. Κι αν έβαζα το μελάνι έτσι όπως ήταν στο μπουκαλάκι το αποτέλεσμα θα ήταν για μπάτσες. Πάλιωσε το χαρτί, αλλά δεν πάλιωσε το μελάνι, που θα 'πρεπε κανονικά να παλιώσει πρώτο. Τι κάνουμε; Λαμβάνουμε καθαρό οινόπνευμα, προσθέτουμε και λίγο νεράκι του θεού, άντε και λίγο Ajax για τα τζάμια κι έχουμε ένα μελάνι παλιό σαν να είχε φτιαχτεί λίγο μετά τη μάχη του Μαραθώνα.

Οπότε πιάνω τα σχέδια ένα-ένα κι ώσπου να επιστρέψει η τζία είχα γεμίσει όλα τα χαρτιά που μου 'δωκε ο Μπαρουντού. Ούτε κουκίδα δεν παρέλειψα. Μιλάμε για φωτοτυπία κανονική –όπως το παρατσούκλι.

Τα πάω στον Μπαρουντού την επομένη... Τα 'παιξε ο άνθρωπος!

–Εσύ τα 'φτιαξες, βρε; μου λέει (πάει κι ο πληθυντικός).

–Μουά, του λέω.

Σταυροκοπήθηκε ο άνθρωπος.

–Καλά, μου λέει. Πήγαινε τώρα να μουτζουρώσεις κα-
νένα κουάντρο και θα σου πω άμα σε χρειαστώ.

–Τουτ α φαί, του λέω εγώ και πάω να εκτελέσω εντολές
δίπλα στον Ζόραν, που ήταν η θέση μου τώρα στο ατελιέ.

–Πώς πάει η μπίζνα, ρε πατρίδα; μου κάνει αυτός.

–Ποια μπίζνα; απορώ εγώ.

–Με τα αντίγραφα, ντε...

–Α, καλά...

–Βγαίνει τουλάχιστον κάνα μεροκάματο καλό ή
τζάμπα ταλαιπωρείσαι;

Τον κοίταξα χωρίς να καταλαβαίνω.

–Τι μεροκάματο; τον ρωτάω. Εργασία για τη Σχολή
δεν είναι;

Ο γυφτοσκοπιανός έβαλε τα γέλια.

–Α, καλά κρασιά! μου κάνει. Αμ εσύ, λεβέντη μου κοι-
μάσαι με τα τσαρούχια. Και δεν ξέρεις ότι ο μοσιού Ρισάρ,
που σου σύστησε ο Μπαρουντύ μ' αυτές τις κομπίνες ασχο-
λείται;

–Τι κομπίνες; απορώ ξανά εγώ.

–Πουλάει φύκια για μεταξωτές κορδέλες, ρε πατρίδα!
Δίνει τα αντίγραφα που κάνουμε εμείς για αυθεντικά στους
άσχετους. Μη φανταστείς... μικροκομπίνες κάνει, όχι τίπο-
τα το συνταρακτικό, όπως βλέπουμε στα έργα, αλλά βγαί-
νει το μεροκάματο καιτσιμπάμε κι εμείς το κατιτίς μας.

Έπεφτα από τα σύννεφα! Σε τι κόσμο ζούμε;!!!

–Κι ο Μπαρουντύ; ρωτάω.

–Λαμβάνει το μερίδιό του κανονικά. Τι νομίζεις, με τον
μισθό τη βγάζει;

Σε τι κόσμο θα μεγαλώσουμε τα παιδιά μας! Αχ, Χριστίνα, γιατί μου το 'κανες αυτό; Γιατί;

–Μα... δεν είναι παράνομο; ρωτάω δειλά.

Ο λέτσος από το Κρούσεβο ξαναγέλασε.

–Και τι είναι νόμιμο, ρε πατρίδα; μου κάνει. Και το που αναπνέεις τζάμπα αέρα παράνομο είναι, άμα το καλοεξετάσεις.

Το κράτησα αυτό, να το 'χω υπόψη την επόμενη φορά που ο Μπαρουντύ θα μου ζητούσε να του αντιγράψω κάτι.

Δεν περίμενα πολύ. Δυο μέρες αργότερα ο δάσκαλος με παίρνει παράμερα. Βγάζει και μου πασάρει δυο τσαλακωμένα πενηντόφραγκα.

–Τσάκω αυτά, μου λέει.

–Κεσκεσέ? ρωτάω εγώ.

–Από τα σχέδια, μου λέει. Και πού 'σαι... Κουβέντα πουθενά, έτσι; Σιλάνς.

–Μαι ουί, του λέω.

Πάω στον Ζόραν.

–Πόσα σας δίνουν, ρε συ, σλαβοκομμουνιστή, για τ' αντίγραφα; τον ρωτάω.

–Για σχέδια ή για ζωγραφική;

–Για σχέδια.

–Εξαρτάται. Κάνα εικοσόφραγκο... Καμιά φορά και πενηντάρι... αναλόγως της δυσκολίας. Γιατί, εσένα πόσα σου έδωσαν;

–Τόσα, του λέω. Ήθελα να δω αν είναι εντάξει.

–Καλά, είναι μου λέει. Δεν σ' έριξε.

Που θα πει ότι για να πέσει εκατόφραγκο με το καλημέρα ο κομπιναδόρος «Μαίτρ» κάπου καλά τη σκότωναν

τηνπραμάτεια. Εντάξει. Μακάρι να συνέχιζε έτσι αυτό το βιολί και θα τη γαζώσουμε πολύ φίνα εδώ πέρα.

Το βράδυ ρωτάω τη τζία:

–Ρε συ, θείτσα, πώς θα πει «πόσα» στα γαλλικά;

–Τι πόσα;

–Γιατί, υπάρχουν πολλών ειδών πόσα;

Άρχισε να μου κάνει θεωρία περί της γλώσσας και τούτο και κείνο και τ' άλλο... Μου 'κανε το κεφάλι καζάνι.

–Ρε θείτσα, πάω ν' αγοράσω ένα παντελόνι. Πώς θα τον ρωτήσω τον τύπο πόσο κάνει;

–Κομπιέν σα φαι.

–Το «πόσο» ποιο είναι;

–Κομπιέν, τρομάρα σου!

Αυτό ήθελα! Την επομένη με ξεμοναχιάζει πάλι ο Μπαρουντύ. Μου δίνει μια φωτογραφία ενός κουάντρου με βαρκούλες κομμένη από βιβλίο. Παραδίπλα είχε σημειώσει τις διαστάσεις.

–Αυτό, μου λέει. Μπορείς;

–Ουί, του λέω.

–Κάντο.

–Κομπιέν? του πετάω εγώ και τον πιάνω αιχμάλωτο.

–Κομπιέν κουά? μου λέει.

–Κομπιέν? επαναλαμβάνω εγώ αμετακίνητος.

Το σκέφτεται ο Μπαρουντύ...

–Ντε σαν, μου λέει.

Του δίνω ένα στρατσί. Πού να καταλάβω τι μου 'λεγε;

–Γράψτο, του λέω.

«200» γράφει, με στρογγυλά γράμματα, ο «Μαίτρ».

–Σαβά? μου λέει.

–Νο Σαβά, Φωτής, τον διορθώνω εγώ.

Και τον έστειλα πάλι άναυλο τον άνθρωπο!

Ως το τέλος του έτους καθάριζα μηνιαίως και πενταχό κι εξακό... και βάλει... Δηλαδή πολύ πάνω από το μίζερο φοιτητικό συνάλλαγμα. Ε, ρε μεγαλεία!

Είχαμε φτάει πια στο σκόλασμα –της Σχολής εννοώ, γιατί η άλλη μπίζνα δεν πήγαινε διακοπές. Κι εδώ αρχίζαν τα δύσκολα, ένεκα που, πλην του Μπαρουντύ, που είχε ίδιον συμφέρον, όλοι οι άλλοι καθηγητάδες με είχαν στη μπούκα, να με κάψουν. Κι αυτό βέβαια δεν συνέφερε, ούτε εμένα, ούτε τον Μπαρουντύ.

Πάω και πιάνω τη Βαρβάρα, γιατί δεν ήθελα να μπλέξω σ' αυτό τον αλεπουδιάρη τον Ζόραν.

–Έχω να ζητήσω μια χάρη, της λέω.

–Α, δεν γίνεται, μου κάνει. Ο Γκαστόν ζηλεύει. Δεν θα χαλάσω εγώ τη σχέση μου για τα μούτρα σου.

Τέτοια φλογερά αισθήματα ενέπνεα!

–Δεν πρόκειται γι' αυτό, της λέω. Θέλω να μου κάνεις τη διερμηνέα με τον Μπαρουντύ.

–Και γιατί δεν λες του φίλου σου του Σκοπιανού; μου πετάει με μια ανεπαίσθητη δόση κακίας (σαν να με κατηγορούσε για δωσίλογο ένα πράγμα!).

–Είναι εμπιστευτικό, της λέω. Δεν θέλω να ξέρει ο Ζόραν.

Οπότε επείσθη και της γυναικείας περιέργειας βοηθούσης πήγαμε στον Μπαρουντύ.

–Κύριε καθηγητά, του λέω –μέσω Βαρβάρας φυσικά. Νά που φτάσαμε στο τέλος της χρονιάς!...

–Δόξα τω θεώ, απαντάει εκείνος επιφυλακτικά.

–Πλην όμως εγώ, όπως όλοι γνωρίζουμε, προορίζομαι για καρατόμηση κανονική, στη γκιλοτίνα, του λέω.

Την πάπια ο Μπαρουντύ.

–Ο θεός είναι μεγάλος, μου λέει. Μην απελπίζεσαι.

–Για το δικό μου το κεφάλι μιλάμε, του λέω. Όχι για το δικό σου. Οπότε με τον θεό κάνε καλά εσύ, εγώ έχω εσένα.

Σάστισε ο Μπαρουντύ.

–Ε, καλά, μου λέει. Όσο για μια βάση θα σου τη βάλω. Να πάει στο διάολο.

Αφήκαμε τον θεό και πιάκαμε τον διάολο τώρα!

–Εσύ καλά, του λέω. Οι άλλοι όμως;

–Οι άλλοι τι; την πάπια πάλι ο δάσκαλος. Κατά συνείδηση θα βαθμολογήσουν οι συνάδελφοι.

–Ναι, πλην όμως κατά συνείδηση εγώ κόβομαι, του παρατηρώ.

–Ο θεός...

–Κι αν κοπώ, η άλλη μπίζνα τερματίζει, προσθέτω.

Ο Μπαρουντύ ξερόβηξε, λοξοκοίταξε τη Βαρβάρα που το 'παιζε poker face με όσα άκουγε εδώ το κορίτσι... Αναστέναξε.

–Εντάξει, μου λέει. Θα τους μιλήσω... Αλλά δεν υπόσχομαι...

–Να θυμάσαι πάντως πως αν δεν αυτό... δεν και το άλλο, του υπενθυμίζω.

Ο Μπαρουντύ πέταξε μερικά «Μον ντιέ» και «σε νε πα ποσίμπλ»... αλλά στο τέλος είδε τη λογική του επιχειρήματός μου.

-Με μια συμφωνία, μου λέει.

-Ν' ακούσω...

-Πριν φύγεις για τις διακοπές θα μου κάνεις μερικά αντίγραφα που θα σου πω...

-Εντάξει.

-Δωρεάν, πρόσθεσε ο δάσκαλος και παιδοτρίβης.

* * *

Πίσω στην Αθήνα πρώτη μου δουλειά ήταν να τηλεφωνήσω στη Χριστίνα.

-Επέστρεψα, της λέω.

-Από πού; απορεί εκείνη.

-Από το Παρίσι, της λέω.

-Α, ήσουν στο Παρίσι; Τι ωραία!

Ωραία δεν θα πει τίποτα! Αχ-βαχ!

-Λέω να σ' έβλεπα αύριο, μεθαύριο, της λέω διστακτικά.

-Ναι, αλλά δεν θα μπορέσω.

-Μα...

-Μωρέ παντρεύομαι, δεν τα 'μαθες; μου λέει.

Αμ δεν τα 'μαθα. Τώρα που τα μαθαίνω ενθουσιάστηκα.

-Μα... πώς; κατάφερα να ψελλίσω.

-Μ' ένα παιδί πολύ φίνο... Τελειώνει Φυσικομαθηματική φέτος. Δυο μαθήματα χρωστάει για το δίπλωμα.

Τι εύχονται σ' αυτές τις περιπτώσεις;

-Βίον ανθόσπαρτον, κατάφερα να αρθρώσω.

-Να 'σαι καλά. Θα σου στείλω πρόσκληση να 'ρθεις στο γάμο.

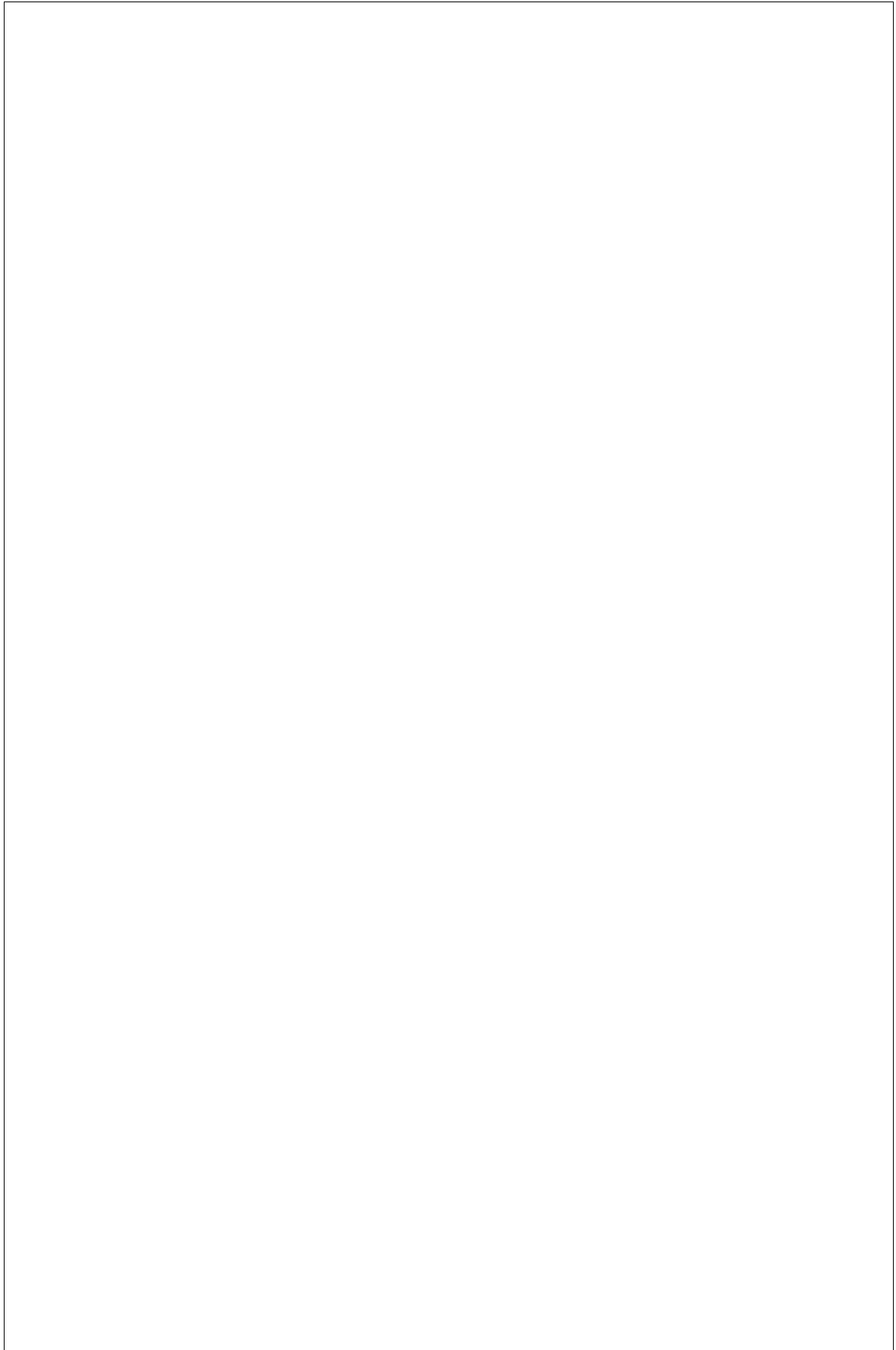
Μάλιστα.

Πάει κι αυτό. Είδες όμως πώς ένα-ένα τα προβλήματα μου βρίσκουν τη λύση τους; Δεν μπορεί... κάποιος εκεί πάνω θα μ' αγαπάει!

Η Αξία πάντα Αναγνωρίζεται

 εύτερος χρόνος στο Παρίσι και στη Beaux-Arts και η πρώτη έκπληξη που με περιμένει δεν είναι αυτό που λες ευχάριστη. Καθόσον ο Μπαρουντύ έχει πάρει πόδι –αυτοβούλως ή άνωθεν δεν διευκρινίστηκε– και τη θέση του έχει καταλάβει μια κυράτσα από τη Μασσαλία η οποία όταν έμαθε πως είμαι Έλληνας έβγαλε φλύκταινες.

–Σαλ ιμπεριαλίστ! ανακράζει.

–Σε λέει ιμπεριαλιστή, μου μεταφράζει ο υποχρεωτικός Ζόραν.

Μέχρι εκεί καταλάβαινα κι από μόνος μου, άσε που το καλοκαίρι έκανα εντατικά και κάτι φιλοάρπαξα από την κωλογλώσσα.

–Πουρκουά; απορώ εγώ.

–Επί Αρχαίων Ελλήνων, λέει, η Μασσαλία ήταν αποικία σας, μεταφράζει ο Ζόραν.

–Και μου το κρατάει από τότε; απορώ εγώ.

–Είναι μαχόμενο στέλεχος του ΚΚΓ, μου εξηγεί ο Ζόραν.

–Παναπεί;

–Πώς είναι το δικό σας το Κουκουέ; Καμιά σχέση, αλλά τα μυαλά είναι ίδια.

Οπότε από εδώ την είχαμε βαμμένη κανονικά. Κι όσο για τις μπίζνες με τα αντίγραφα, ούτε λόγος να γίνεται. Η μαχόμενη μαρξίστρια δεν υπήρχε περίπτωση να ξέρει καν ότι γίνονται εδώ μέσα τέτοιες κομπίνες. Αυτά είναι τερτίπια του στυγνού καπιταλισμού.

Αλλά να τη βγάλουμε με το στεγνό συνάλλαγμα ούτε κουβέντα. Εδώ έκανα σχέδια να δραπετεύσω από τη τζία Λάμπυ, είναι δυνατόν να πέσουμε ξανά στη μιζέρια; Έπρεπε κατεπειγόντως να βρεθεί ο μοσιού Ρισάρ. Αλλά πώς;

Πιάνω πάλι τον Ζόραν.

–Μήπως ξέρεις, ρε συ, γυφτοσκοπιανέ, πού είναι η γκαλερί του μοσιού Ρισάρ; τον ρωτάω.

Ο γυφτοσκοπιανός με κοίταξε με το στόμα ανοιχτό.

–Ποια γκαλερί; μου λέει. Μπακάλης είναι ο άνθρωπος.

Μπακάλης ο μοσιού Ρισάρ;!!! Και πώς πούλαγε τα αντίγραφα; Μαζί με εκατό γραμμάρια σαρδέλες;

–Σοβαρά;

–Σοβαρότατα. Rue de la Concombre. Πάνε να δεις κι από μόνος σου.

Rue de la Concombre το λοιπόν, «*Delicatesses Chez Richard*» η ταμπέλα, μπαίνω μέσα, πέφτω σ' έναν μπακαλόγατο.

–Μοσιού Ρισάρ? τον ρωτάω.

–No, Αλφόνς, μου λέει αυτός.

–No... Ρισάρ, επιμένω εγώ.

–Αλφόνς, επιμένει κι ο μπακαλόγατος.

Κει πάνω να σου και καταφθάνει ο μοσιού Ρισάρ, με την ποδιά της δουλειάς, όλο χαμόγελα και τσιριμόνιες.

–Σερ αμί! με προσφωνεί. Κομάν ταλεβού?

–Μερσί μπιέν ε βου, του απαντάω απταίστως.

–Ας τα λέμε καλά, μου λέει (γαλλιστί και μεταφράζω ότι κατάλαβα). Πολλά κεσάτια... οι δουλειές δεν πάνε καλά... η εφορία μας κυνηγάει... Παλιοκατάσταση.

–Υπομονή, του λέω εγώ (πασιάνς γαλλιστί), κι όλα θα φτιάξουν... Πρώτα η υγεία (λα σαντέ –όπως τα τσιγάρα, γι' αυτό το έμαθα).

Πιάκαμε κουβεντούλα το λοιπόν για τον καιρό και την υγεία, μου 'λεγε ο μοσιού Ρισάρ τα δικά του, του 'λεγα εγώ τα δικά μου, συχνά τα μεν με τα δε δεν ταίριαζαν, αλλά τέλος πάντων συνεννοηθήκαμε. Για το τίποτα μιλάγαμε έτσι κι αλλιώς, αν μας ξέφυγε και κάτι δεν χάλασε ο κόσμος.

Στο τέταρτο απάνω εμένα τα γενικά θέματα μου τελείωσαν. Αναγκαστικά ήρθα στο προκείμενο.

–Τι θα κάνουμε τώρα με την άλλη δουλειά; του λέω.

–Τι θα κάνουμε; Θα τη συνεχίσουμε κανονικά, μου λέει προσφέροντάς μου μια αντζούγια.

–Ναι, αλλά ποιος θα μου λέει τι να φτιάχνω; ρωτάω εγώ.

–Εγώ, μου απαντάει ο μοσιού Ρισάρ. Θα σου φέρνω φωτογραφίες, θα σου δίνω διαστάσεις κι εσύ θα δημιουργείς.

–Όμως με το μαστόρεμα του χαρτιού και των καμβάδων τι θα γίνει; του κάνω. Αυτά μας τα 'φτιαχνε ο Μπαρουντύ που ήξερε, εγώ δεν ξέρω.

Κάναμε κάνα εικοσάλεπτο να συνεννοηθούμε επ' αυτού, γιατί άλλα έλεγα εγώ κι άλλα καταλάβαινε ο μοσιού Ρισάρ, όπως στα έργα με τον Λουί ντε Φυνές, αλλά στο τέλος κατάλαβε.

–Σετ εν προμπλέμ, παραδέχτηκε σκεφτικός.

–Εμ τι λέμε;

–Εσύ δεν ξέρεις, ε; (Κοναί πα) με ξαναρωτάει για σιγουριά,

–Κοναί πα, παραδέχομαι εγώ.

Το σκέφτηκε ξανά ο μοσιού Ρισάρ.

–Άσε, μου λέει. Ξέρω εγώ έναν γεράκο, πιτόρο του κώλου (παίντρ ντε κυ), στη Μονμάρτρη, που κάτι τέτοια τα κατέχει. Θα τον βρω και θα δούμε. Πέρα από βδομάδα, πρώτα ο θεός, και βλέπουμε.

–Πάνω απ’ όλα η υγεία, του λέω.

–Λα σαντέ, συμφωνεί κι αυτός.

Και χωρίσαμε σαν δυο καλοί συμπέθεροι.

Εντωμεταξύ η τζία Λάμπυ είχε βρει φίλο! Θα μου πεις, ποιο κωθώνι θα ξέπεφτε σε κάτι σαν τη τζία;... Μπάτσος θα σου απαντήσω. Ονόματι Αντουάν και μάλιστα της Ασφάλειας παρακαλώ. Συρετέ Νασιονάλ! Εντάξει, για τα θελήματα τον είχαν, αλλά όσο να ’ναι κι ο κλητήρας ο μπάτσος δεν παύει να είναι μπάτσος. Κι όταν έχεις τη φωλιά σου ολίγον λερωμένη, σαν ελόου μου, ε, δεν είναι κι ότι καλύτερο να τον βλέπεις κάθε μέρα στο σπίτι.

Άσε που μας προέκυψε και... φιλότεχνος!

–Μουά ζ’αίμ λ’Αρ! μου δήλωσε όταν έμαθε πως σπούδαζα πιτόρος.

–Μπράβο, του λέω εγώ. Μουά ωσί.

–Να κάνεις μπαντ ντεσινέ (έτσι λένε οι Γάλλοι τα κόμικς), με συμβούλεψε ο Αντουάν. Τεντέν, Σπιρού, Λούκυ Λουκ... βγάζουν καλά λεφτά (μποκού ντ’ αρζάν).

Μάλιστα. Ν’ αφήσουμε τη Μεγάλη Τέχνη τώρα και να ξεπέσουμε στη γελοιογραφία! Αλλά τι να του ’λεγα, μπάτσος ήταν, έπρεπε να τον πάρω με το καλό. Οπότε... «ουί» σ’ ό,τι κι αν έλεγε.

Και η τζία στον Έβδομο Ουρανό!

—Ο Αντουάν είναι ένας διανοούμενος (εν εντελεκτουέλ)!
έλεγε και ξανάλεγε με καμάρι.

Κι εγώ είμαι ο βοηθός του Αϊνστάϊν, αλλά δεν το κάνω
θέμα.

Εντωμεταξύ ο μοσιού Ρισάρ τα κανόνισε με τον γεράκο
στη Μονμάρτρη. Θα μας έφτιαχνε το υλικό στις διαστάσεις
που του λέγαμε, θα τα πλάκωνα μετά εγώ στην καλλιτε-
χνία κι ο μοσιού Ρισάρ θα τα πάσαρε αρμοδίως.

—Κι από λεφτά; τον ρωτάω.

—Έχε μου εμπιστοσύνη (φαι μουά κονφιάνς), μου λέει.
Και δεν θα χάσεις.

Σάματι μπορούσα να κάνω κι αλλιώς;

Κι έτσι αρχίσαμε πάλι τη φάμπρικα με τ' αντίγραφα.

Ο γεράκος από τη Μονμάρτρη ήταν ένας απ' αυτούς
τους υπαίθριους πιτόρους, με μπερεδάκια και μπογιαντι-
σμένες ποδιές, που ποζάρουν για τους τουρίστες ελπίζοντας
να τους πουλήσουν, έναντι ευτελέστατου ποσού, τα τερα-
τουργήματα από τ' αξιοθέατα του Παρισιού που σακρώνουν
αυτοστιγμεί, με ύφος χιλίων πιθήκων και μπρίο επαγγελ-
ματία ηθοποιού.

Φουκαράς ήταν, γκρινιάρης κι απότομος, αλλά από υλι-
κά ήξερε, από ζωγραφική δεν κάτεχε, ο άχαρος.

Ο μοσιού Ωγκύστ, «όπως ο Ρενουάρ» υπενθύμιζε ο
ίδιος, μιλούσε κι εγγλέζικα, όπως εγώμίλαγα τα γαλλικά,
για να συνεννοείται με τους τουρίστες, οπότε λίγο από τού-
το, λίγο από κείνο, καταφέραμε να βρούμε άκρη.

—Εσείς είστε ο... αντιγραφέας; μ' αρπάει από τα μούτρα
αμέσως μόλις μας σύστησε ο μοσιού Ρισάρ.

—Εγώ, του λέω. (Μουά).

–Υ α πα ντε κουά αν ετρ φιέρ, μου λέει σκουντούφλικά, που δεν κατάλαβα, αλλά κομπλιμέντο σίγουρα δεν μου 'καμε.

–Κολαμπορέ, του λέω εγώ, που είχα μάθει πώς θα πει «συνεργάζομαι».

Ο Ωγκύστ εθίγη.

–Εγώ, μοσιού, όλα τα έκανα στη ζωή μου, κολαμπό δεν έγινα ποτέ, μου λέει με τουπέ.

–Πουρκουά? απορώ εγώ, που δεν είχα καταλάβει τι τον τσίμπησε.

–Παρσεκέ μουά ζε σουί εν πατριότ, μοσιού.

Μετά έμαθα ότι στη Γαλλία «κολαμπό» έλεγαν τους συνεργάτες των Γερμανών, σαν τους δικούς μας τους δωσίλογους ένα πράμα (που σε μας δεν είναι ντροπή). Αλλά πού να το ήξερα τότε;

–Νο κολαμπό? ρωτάω.

–Νο.

–Και τότε τι θα κάνουμε, ρε συ Ωγκύστ;

–Τραβαϊγιέ ανσάμπλ.

–Κι εγώ τι λέω;

–Εσύ λες κολαμπορέ.

Εντάξει, είπαμε, ήταν μυστήριο ανθρωπάκι (κι εγώ άβγαλτος).

–Θα σου δίνει ο μοσιού Ρισάρ τις διαστάσεις κι εσύ θα φτιάχνεις τα χαρτιά και τα κουάντρα. Νταχόρ?

–Νο.

Καράφλιασα.

–Νο?!!!

-Νο. Πρώτα θα με πλερώνει και μετά θα φτιάχνω τα χαρτιά και τα κουάντρα.

-Ντακόρ.

-Νο.

-Τι νο πάλι, ρε Ωγκύστ; Τι δεν κατάλαβα ο κόπανος;

-Εγώ σας δίνω τα χαρτιά και τα κουάντρα και μετά δεν σας ξέρω, δεν σας είδα, δεν σας άκουσα. Έτσι και σας μαντρώσουν οι μπάτσοι (λε φλικ) εγώ δεν υπάρχω.

-Ντακόρ. Εσύ δεν υπάρχουν.

-Παρόλ ντ'ονέρ?

Μεταξύ λωποδυτών λόγος τιμής!!! Τι άλλο θα ζούσα εδώ που έμπλεξα!

-Παρόλ ντ'ονέρ.

Δώσαμε τα χέρια επιτέλους και συμφωνήσαμε.

Η πρώτη δουλειά που μου έφερε ο μοσιού Ρισάρ ήταν ένας φιλοάγνωστος σουρεαλιστής Γάλλος πιτόρος, απονθάνομος εδώ και σαράντα χρόνια, που είχε όμως ζήτηση.

-Ν' αρχίσουμε ήπια, μου είπε.

Αρχίσαμε λοιπόν ήπια, τσάκωσα ένα τρακοςάρι, ένεκα που δεν υπήρχε ο ενδιαμέσος Μπαρουντύ, να με κλέβει στο ζύγι και να μ' εκμεταλλεύεται κι όλα ωραία και καλά.

Σε δυο μήνες μέσα είχα ήδη κάνει μια καλή μπάζα. Μη φανταστείς τίποτις μεγαλεία, αλλά στην κατάσταση που βρισκόμασταν τότε όλοι οι φοιτητές από τις τριτοκοσμικές χώρες, με το συνάλλαγμα της φιλανθρωπίας, οτιδήποτε επιπλέον λογιζόταν περιουσία.

Σιγά-σιγά οι δουλειές άνοιξαν κι ο μοσιού Ρισάρ ξεθάρρεψε. Μου λέει μια μέρα:

-Άμα δεις έναν πίνακα μπορείς εσύ να τον κάνεις σχέδιο με μολύβι, κάρβουνο, πενάκι, ό,τι τέλος πάντων;

–Μπορώ, του λέω απορημένος. Αλλά γιατί;

Σπάει χαμόγελο πονηρό ο μοσιού Ρισάρ.

–Γιατί θα μπορούμε να ισχυριστούμε ότι το σχέδιο το δικό σου είναι, δήθεν, οι σπουδές του πιτόρου πριν φτιάξει το κουάντρο, μου εξηγεί.

Πώς δεν το είχα σκεφτεί εγώ πιο πριν;

Οπότε πλακωθήκαμε στα «προσχέδια». Και νά οι μπαλαρίνες του Ντεγκά, και γεύματα στη χλόη του Σεζάν, και νά οι εύσωμες κυρίες του Ρενουάρ... Τι θες και δεν έκανα! Μέχρι «μελέτες» της Καπέλα Σιξτίνα του Μικελάντζελο μ' έβαλε να κάνω, ο αθεόφοβος!

Δουλειές με φούντες!

Αλλά στη Σχολή θλίψη και συμφορά.

Ειδικά η μαρξίστρια-λενινίστρια δεν με πήγαινε με τίποτα!

–Δεν κάνετε για πιτόρος, μοσιού, μου έλεγε. Για μπακαλόγατος ίσως, αλλά κι εκεί αμφιβάλω αν θα έχετε το ταλέντο.

Σ' εμένα! Τον συνεχιστή ενός Μικελάντζελο!

–Μανδάμ, της λέω μια μέρα. Δεν με χωνεύετε.

–Βουζ αβέ ραιζόν, παραδέχεται αυτή (προς τιμή της). Δεν σας χωνεύω.

–Επειδής δεν κάνω για πιτόρος;

–Και γι' αυτό. Αλλά κυρίως επειδή είσαστε Έλληνας (Γκρεκ –με άκρατη περιφρόνηση ειπωμένο).

–Α, μάλιστα. Οι ιμπεριαλιστές από την αρχαιότητα.

–Νο, μου λέει. Βουζ ετ τούς ντε σαλώ (καθάρματα ειμάστενε όλοι μας, λέει).

–Γιατί το λέτε αυτό, μανδάμ;

–Γιατί σας ξέρω από την καλή.

–Πώς μας ξέρετε, μανδάμ;

–Από τον Βαγγέλης.

–Τον μουσικό;

–Νο, τον άλλο Βαγγέλης, από Μύκονος.

’Οπα της! Εδώ είμαστε!

–Τι σας έκανε, μανδάμ, ο Βαγγέλης από τη Μύκονο και πληρώνουμε όλοι τα σπασμένα; απόρησα.

–’Ιλ μ’ α τρομπέ (κι αυτό το «τρομπέ» το ήξερα... δεν θα πει τρόμπα, όπως μπορεί να νομίζουν οι άσχετοι, αλλά «απιστία» –το έλεγε συνέχεια η τζία, γι’ αυτό το έμαθα).

–Κομάν τρομπέ? ρωτάω εγώ ευγενικά.

–Μου υποσχέθηκε γάμο και μετά εξαφανίστηκε (ντι-σπαρύ)...

–Μπορεί να του ’τυχε κάτι του ανθρώπου.

–...με τρεις Σουηδέζες.

’Οντως του έτυχε κάτι του ανθρώπου!

–Σαλώ ο Βαγγέλης, μανδάμ, συμφωνώ εγώ με άπειρη κατανόηση για το δράμα της. Αλλά δεν είμαστε όλοι έτσι.

–Α, νο?

–Νο. Εγώ για παράδειγμα... Δεν είμαι σαλώ.

–Α, ουί?

–Ουί. Κι εμένα που με βλέπετε, τρομπέ είμαι κι ο ίδιος, μη νομίζετε...

–Α, ουί?...

–Ουί. Που λέτε...

Και κάθισα να της εξιστορήσω όλη την τραγωδία που έζησα με τη Χριστίνα. Μη με ρωτάς πώς... Τα κατάφερα.

Οι ραγισμένες καρδιές πάντα βρίσκουν τον τρόπο. Και στο τέλος βρεθήκαμε να κλαίμε και οι δυο με μαύρο δάκρυ ανταλλάσσοντας χαρτομάντηλα. Εκείνη για τον Βαγγέλης κι εγώ για τη Χριστίνα. Γίναμε οι καλύτεροι φίλοι. Ένας ύπνος μας χώριζε.

Και οι βαθμοί πήραν την ανιούσα. Εμείς οι τρομπέ πρέπει να αλληλοϋποστηρίζομαστε σ' αυτόν τον σκληρό και άπονο κόσμο όπου μας έριξε η μοίρα.

Μέχρι που βγαίναμε μαζί για φαγητό το βράδυ. Μέχρι που... Τέλος πάντων, δεν ενδιαφέρουν εδώ τα προσωπικά μας.

Κι εκεί που όλα πήγαιναν πρίμα... έσπασε ο διάλογος το ποδάρι του, όπως του συμβαίνει συχνά, γιατί δεν προσέχει, ο ατάσθαλος.

Ήταν να παραλάβω κάτι τελάρα από τον Ωγκύστ, οπότε ανέβηκα στη Μονμάρτη. Τον βρήκα σε κατάσταση πλήρους απασχόλησης, να πουλάει τερατουργήματα σ' ένα γκρουπ ενθουσιωδών, πλην παντελώς άσχετων Γιαπωνέζων, ποζάροντας κιόλας ενδιαμέσως για φωτογραφίες.

–Δεν προκάνω τώρα, μου λέει. Βλέπεις... έχουμε και δουλειές. Άσε, θα σου τα φέρω εγώ το βράδυ σπίτι σου. Να έχεις τα όβολα έτοιμα. Πενήντα φράγκα να πεις του Ρισάρ.

Εντάξει, δεν επειγόμεσταν κιόλας κι αφού θα τα 'φερνε ο ίδιος θα γλύτωνα και το κουβάλημα.

Πού να φανταστώ εγώ ότι η τζία Λάμπυ θα κουβαλούσε σπίτι για τραπέζωμα το αμόρε της, τον μπάτσο Αντουάν! Και καλά αυτό... Πού να φανταστώ το άλλο;...

Εννιά η ώρα, χτυπάει η πόρτα και μπαίνει ο Ωγκύστ με τα τελάρα. Περιποιητική η τζία τον προσκαλεί για ένα ποτήρι κρασί (εν πτι βερ ντε μπλαν) και τον περνάει στην τραπεζαρία.

Τον βλέπει ο Αντουάν κι ανοίγει κάτι μάτια νά!

–Ρε Ωγκύστ! αναφωνεί. Εσύ εδώ;!!!

Ο Ωγκύστ άσπρισε πατόκορφα.

–Μοσιού λε κομισαίρ...

Βλέπει τα τελάρα ο μοσιού λε κομισαίρ –που ήταν κλη-
τήρας– ζαρώνει τα φρύδια.

–Τι ’ναι τούτα εδώ, ρε Ωγκύστ; τον ρωτάει υποψιάρικα.

–Τελάρα για τον μοσιού Φωτής, ψελλίζει ο Ωγκύστ,
περισσότερο πεθαμένος παρά ζωντανός.

–Για να δω...

Τα κοιτάζει ο Αντουάν... Απορεί περισσότερο.

–Αυτά εδώ είναι λερωμένα, του λέει.

–Μου έπεσαν στο δρόμο σε κάτι λασπόνερα, προσπαθεί
να δικαιολογήσει τ’ αδικαιολόγητα ο Ωγκύστ.

–Και ήρθες να του πουλήσεις του παιδιού λερωμένα τε-
λάρα, βρε απατεώνα; φωνάζει ο Αντουάν αγανακτισμένος
και τον αρπάζει από τον γιακά.

–Έτσι τα ήθελε, μοσιού λε κομισαίρ, κλαψουρίζει ο συ-
νάδελφος, δίνοντάς με στεγνά (κατά τα άλλα δεν ήταν «κο-
λαμπό»).

Γυρνάει σε μένα ο Αντουάν, ακόμα πιο απορημένος –και
με το δίκιο του.

–Έτσι τα ήθελες; με ρωτάει.

Τι να του ’λεγα;

–Ε, ναι... Είναι μια άσκηση στη Σχολή...

–Με λασπωμένα τελάρα;!!!

–Εεεε...

Ο Αντουάν έστρεψε ξανά την προσοχή του στον
Ωγκύστ.

–Μάζεφτα και δίνε του, τώρα αμέσως, παλιοκάθαρμα, του λέει. Πριν αλλάξω γνώμη και σε μπουζουριάσω.

Ακόμα τρέχει ο Ωγκύστ.

Ο μπάτσος έπεσε στην καρέκλα του ξεφυσώντας.

–Ξέρετε ποιος είναι αυτός; μας λέει. Απατεώνας ολκής. Λέει στους τουρίστες ότι είναι εγγονός του... Ρενουάρ –εξ’ ου και τ’ όνομα– και τους πουλάει φύκια για μεταξωτές κορδέλες. Τακτικότητας πελάτης στην Ασφάλεια.

–Ο Χριστός κι ο Απόστολος! σταυροκοπιέται η τζία.

–Εσύ πού διάολο τον ξετρύπωσες; με ρωτάει ο Αντουάν.

–Εεεε...

Κούνησε το κεφάλι του αλλά δεν είπε τίποτα. Φεύγοντας όμως με πήρε παράμερα, μην ακούει η τζία και συγχυστεί.

–Δεν ξέρω αν είσαι μπλεγμένος σε τίποτα κομπίνες, μου λέει αυστηρά. Να ’χεις υπόψη σου όμως ότι κάτι παραπτώματα που έχουν να κάνουν με την Τέχνη σηκώνουν μέχρι και είκοσι χρονάκια στη στενή.

–Μα...

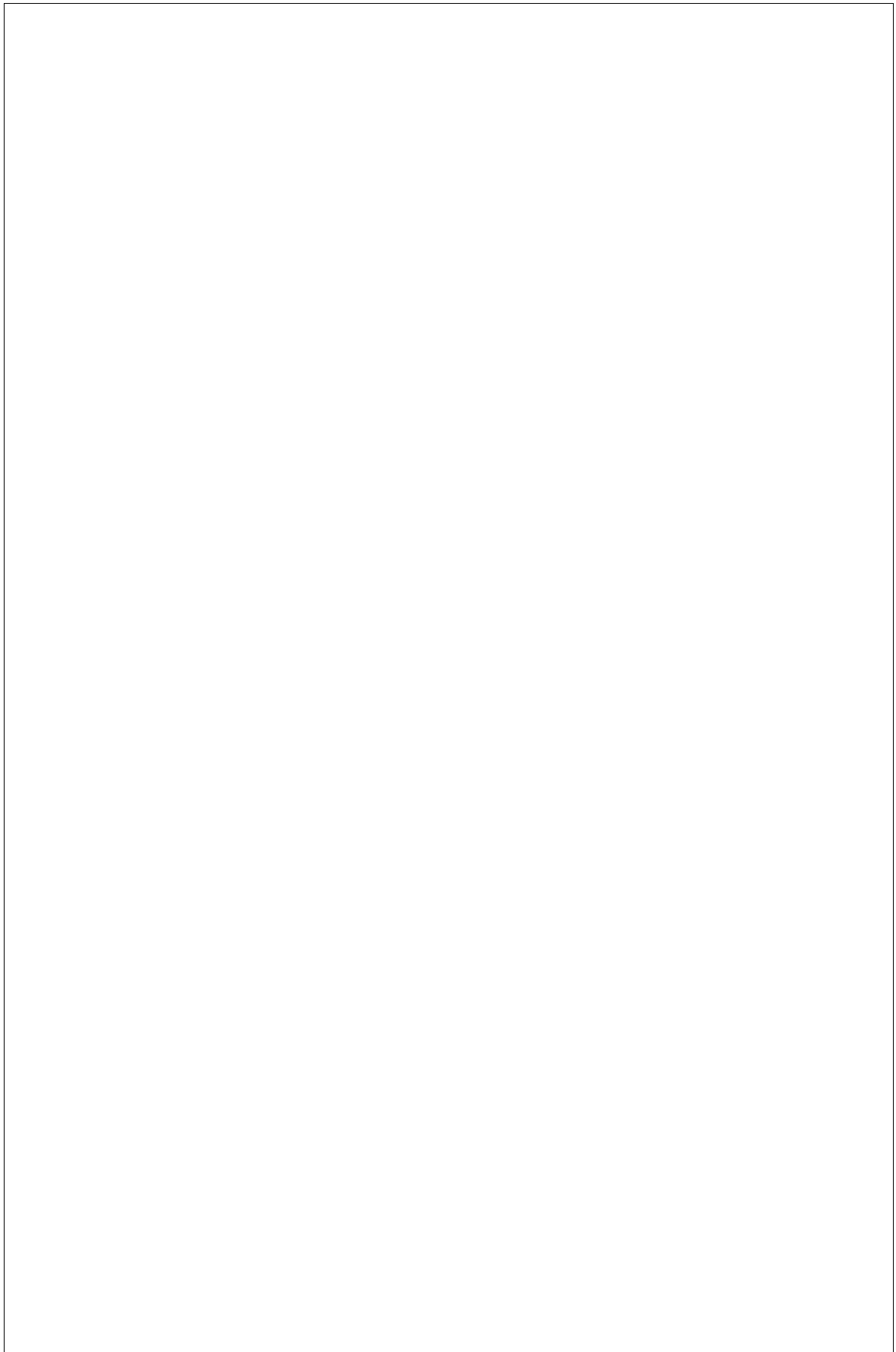
–Για χάρη της θείας σου αυτή τη φορά δεν θα το ψάξω το πράγμα, συνέχισε ο Αντουάν με ύφος επαγγελματικό. Πρόσεχε όμως γιατί εφεξής θα σε παρακολουθώ από κοντά. Είκοσι χρονάκια να θυμάσαι. Δεν τρώμε κουτόχορτο εμείς της Ασφάλειας.

Δεν χρειαζόμουν περαιτέρω επεξηγήσεις. Είχε έρθει, δυστυχώς, η στιγμή να εξαφανιστώ κι ο ίδιος, όπως ο αλήστου μνήμης Βαγγέλης της Συλβί... της καθηγήτριας.

Δuo μέρες αργότερα επιβιβαζόμουν στο αερόπλανο της «Ολυμπιακής» στο Ορλύ με προορισμό την Αθήνα, της Ελλάδας των Ελλήνων Χριστιανών –την τύχη μου μέσα!

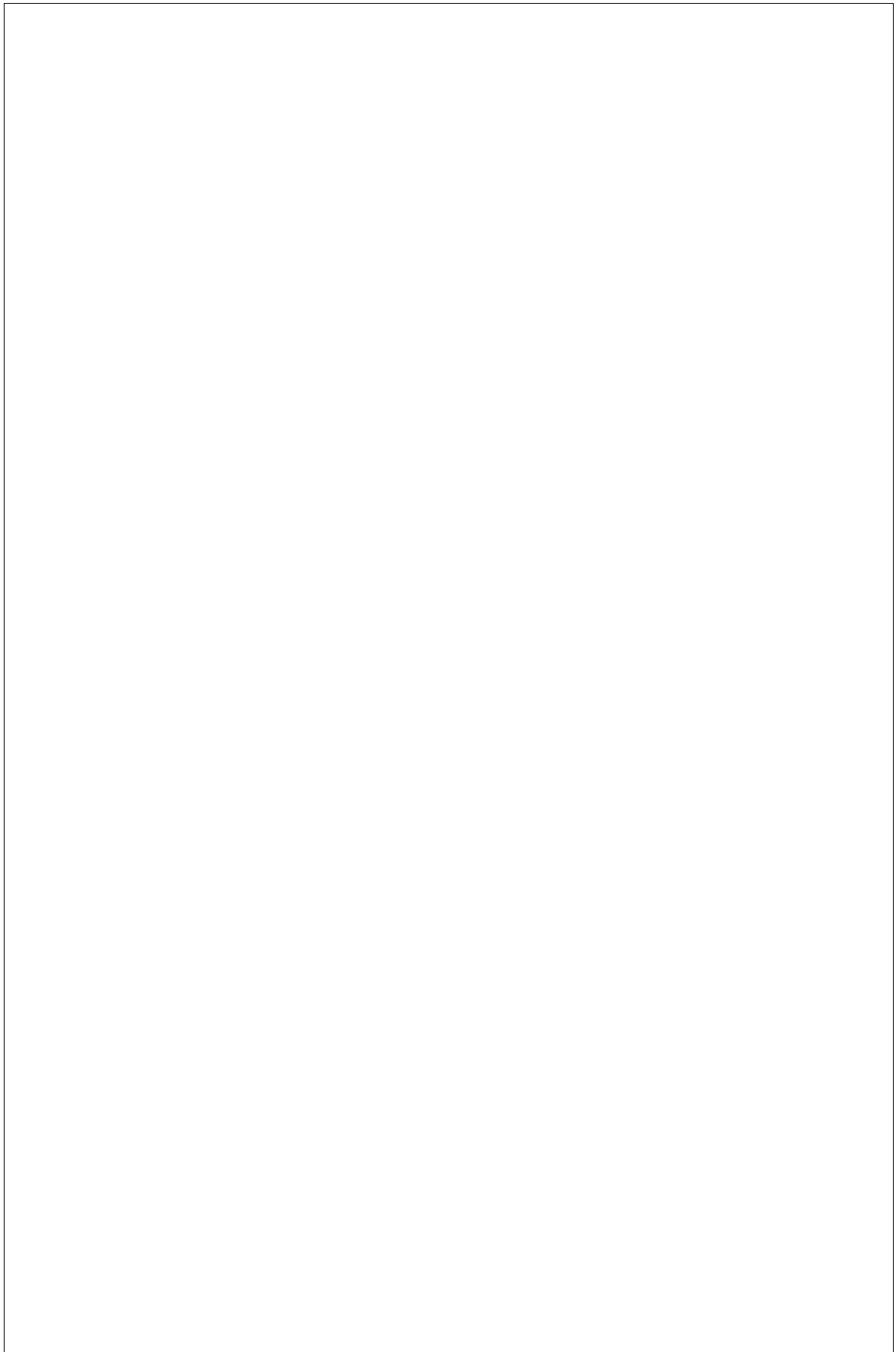
Και μη βρεθεί καμιά λουλού να μου πει ότι φοβήθηκα.
Είκοσι χρόνια κάτεργο δεν σε κάνουν μάγχα, κάτι άλλο σε
κάνουν.

Στη Χώρα των Βαρβάρων

Περιττό να το πω, αλλά θα το πω, ότι η μετάβαση από την πόλη του φωτός στην πόλη του τσιμέντου υπήρξε τραυματική. Κι όπως η κακή μέρα από το πρωί φαίνεται η πρώτη εντύπωση ήταν ενδεικτική για το τι έμελλε να συναντήσει κανείς σ' αυτή τη χώρα. Ένα τεράστιο πανώ υποδεχόταν τον επισκέπτη στο Ελληνικό πληροφορώντας τον ότι εδώ βρίσκεται η «Ελλάς Ελλήνων Χριστιανών». Έτσι, για να μη γίνει λάθος και παρεξήγηση.

Στο τελωνείο με περίμεναν δυο βλοσυροί ψαλιδομουστάκες ντυμένοι με ετοιματζήδικα κοστούμια και γραβάτες που είχαν γυαλίσει από τη χρήση.

–Για άνοιξ' τη βαλίτσα σ', με διέταξε ο αρχαιότερος, κάποιος τσέλιγκας σίγουρα που κατέβηκε από τη στάνη του για να δοκιμάσει την τύχη του στην πόλη.

Την άνοιξα –ευπειθώς.

–Όχ'ι αυτουίν'η, τ'ν άλλ'η, που μι κρύβ'ς.

Άνοιξα την άλλη.

Ο τσέλιγκας ίσα που καταδέχτηκε να την κοιτάξει.

–Έχ'ς τίπουτις ηλιχτρικές συσχιβές... τίπουτις φουτου-γραφ'κές μηχανές... κάνα μαγνητόφουνου;...

-Όχι, τίποτα.

-Θα ψάξου.

-Ψάξτε.

Ο τσέλιγκας δεν καταδέχτηκε.

-Άνοιξ' τ'ν άλλ'η.

Αυτή που είχα ανοίξει την πρώτη φορά. Την ξανάνοιξα.

-Ιδώ... έχουμι τίπουτις;

-Ούτε εδώ.

Ο τύπος πέρασε το χέρι του κάτω από τα ρούχα και ψάρεψε θριαμβευτικά ένα από τα βιβλία που είχα φέρει μαζί μου.

-Τι 'νι τούτου ιδώ;

-Βιβλίο.

-Γκαβός είμι λιές; Δεν γλιέπου ότ' είναι βιβλίου; Τι βιβλίου σ' αρουτάου.

-Εεεε... ένα βιβλίο.

Το άνοιξε και το ξεφύλλισε με συγκρατημένη αηδία.

-Είνι στα ξένα, αποφάνθηκε.

-Ναι, ομολόγησα με συντριβή.

-Γιατί; Τα θ'κά μας δεν σι κάνουν;

-Μου κάνουν, αλλά στη Γαλλία έχουν μόνο γαλλικά.

-Έτσ' ε;

-Μάλιστα.

Επιθεώρησε τα εξώφυλλα.

-Τι λέει ιδώ;

-Ντοστογιέφσκυ, του λέω.

-Δηλαδή;
-Ένας συγγραφέας...
-Γάλλους;
-Εεε... Ρώσος.
-Κουμμουνιστής δηλαδή.
Ο διπλανός του πλησίασε μ' ενδιαφέρον.
-Όχι... πριν από τον κομμουνισμό, είπα.
-Ετσ' ε; Ρώσους. Πριν τον κομμουνισμό. Λες ισύ
τώρα.
-Μάλιστα.
-Κι σι πίστιψα ιγώ.
-Μα...
Με αγνόησε.
-Στα ρώσικα είναι; ενδιαφέρθηκε ο άλλος.
-Όχι, στα γαλλικά.
-Ρώσος που γράφει γαλλικά; Δεν μας τα λες καλά μου
φαίνεται.
-Όχι... Μετάφραση είναι...
Ο τζομπάνος πέταξε το βιβλίο πάνω στον πάγκο.
-Αυτά απαγορεύουντι ιδώ, με πληροφόρησε. Δεν τόξι-
ρις;
-Πού να το ξέρω;
Φαρεύει ένα ακόμα βιβλίο. Τουργκένιεφ! Την ατυχία
μου μέσα.
-Κι αυτός ιδώ; Ρώσους ε;
-Εεε... ναι.
-Προ του κομμουνισμού...

-Μάλιστα.
Οι δυο άρχοντες του τελωνείου έβαλαν τα γέλια.
-Κι αυτό που κρατάς τι είναι, αν ιπιτρέπιτι;
Έλεγε για το ντοσιέ με τα σχέδια από τη Σχολή που είχα φέρει μαζί μου.
-Σχέδια.
-Τι σχέδια;
-Από τη Σχολή. Σπουδάζω ζωγραφική...
-Τι μι λες!!!... Για να δούμι...
Άνοιξα το ντοσιέ. Οι τζομπαναραίοι σκύψαν πάνω από τα χαρτιά... κι έφριξαν!
-Τι 'νι τούτα ιδώ, ρε;
-Σχέδια.
-Γυμνά;;;!!!
-Σπουδές... από τη Σχολή...
-Αυτά σας βάνουν να κάν'τι στη σχολή; Συχαρ'τήρια! Αμ γι' αυτό θα μας κάψ' ου θιός!
-Αυτά απαγορεύονται, μου λέει ο άλλος αυστηρά.
-Μα είναι ασκήσεις από τη Σχολή, διαμαρτύρομαι εγώ.
-Του γυμνό απαγουρεύιτι, με πληροφορεί ο τσέλιγκας. Δεν θα γένουμι ιμείς Σόδουμα κι Γόμουρα, σαν τ'ς ξέν'οι.
-Μα...
-Αλλά τέλος πάντων, λέει συμβιβαστικά ο άλλος. Αφού είναι για δουλειά... Φαίνεσαι και καλό παιδί. Ε, Κίτσο;
Ο Κίτσοσ έκανε δυσκολίες.
-Δεν ξιέρου...

–Έλα μωρέ... άστο το παιδί... Νά, θα πάρουμε κι εμείς από κάνα-δυο, να δείξουμε στην υπερεσία δηλαδή, να είμαστε τυπικά εντάξει... Ε, φιλαράκο; Πώς σε είπαμε;...

–Φώτη.

–Ε, Φώτη;

–Ναι, βέβαια... Να πάρετε... Ελεύθερα...

Οι βλάχοι άρχισαν να διαλέγουν τις πιο ζουμπουρλούδικες από τις μοντέλες.

–Κι αν μας πει η υπερεσία ότι υπάρχει πρόβλημα... ξέρουμε πού θα σε βρούμε, ε;

–Μάλιστα.

Διάλεξαν από δυο-τρία ο καθένας, τα δίπλωσαν στα τέσσερα και τα 'βαλαν στην τσέπη τους.

–Τα βιβλία; λέω διστακτικά.

Ο τσέλιγκας έκανε μια μεγαλόπρεπη κίνηση.

–Πάρ' τα, να πά'ει στου διάουλου! Αλλά του καλό που σι θέλου... έτσ' μια πατρική συμβουλή σι δίνου... Τ'ς Ρώσοι να τ'ς κόψ'ς. Θα βρεις τον μπιλά σ'.

Κι αυτό ήταν το «καλωσόρισες». Στο σπίτι είχαμε πάλι άλλα δράματα, αλλά ας το προσπεράσουμε γιατί δεν έχει μεγάλη σημασία για τη συνέχεια της διήγησης μας. Οι μανάδες θα είναι πάντα μανάδες κι οι πατεράδες, πατεράδες. Όποιος δεν είναι ορφανός ξέρει.

* * *

Το ότι γλυτώσαμε από το γαλλικό κάτεργο, στο παρατσάκ –στο Νησί του Διαβόλου αν τύχει– ήταν καλό, τώρα όμως τι γίνεται; Εδώ τι κάνουμε; Η μάνα γκρίνιαζε, ο πατέρας γκρίνιαζε, ο Ανέστης με ήθελε στη νταλίκα βοηθό και τα όβολα εκ Παρισίων κάποια στιγμή θα σώνονταν. Για σπουδές εδώ ούτε λόγος να γίνεται –δεν υπήρχαν μεταγραφές εκ του εξωτερικού κι ούτε υπήρχε περίπτωση να πετύ-

χω σε καμιά σχολή, έτσι για να μη χάσω την αναβολή στράτευσης τουλάχιστον (ήταν κι αυτός ο βραχνάς). Έπρεπε να κάνω κάτι. Αλλά τι;

Για την εργολαβία με τα αντίγραφα εδώ ξέχασέ το. Αφενός δεν υπήρχε η πελατεία, γιατί όποιος ήθελε κουάντρα για το σπίτι πήγαινε ν' αγοράσει μια ντουζίνα στο κορνιζάδικο κι όσο για τους «εξεζητημένους», αυτοί επένδυαν στα γνωστά εγχώρια ονόματα, κι αφετέρου δεν υπήρχε το κονέ, ο μεσάζων, ο ιθύνων νους. Τι θα 'κανα δηλαδή, θα την έστηνα στην Ομόνοια και «ψιτ, κύριος, έχω ένα καλό κουάντρο, λαθραίο, ευκαιρία, του Μοντιλιάνι»;

Αποφάσισα να δοκιμάσω (ναι, ξανά) την τύχη μου με τη δική μου Τέχνη, σίγουρος πως τη φορά αυτή, που είχα να επιδείξω και Παρισινές περγαμηνές, θα έβρισκα τις πόρτες ανοιχτές. Μισάνοιχτες έστω... Κάπως να τρουπώσω...

Κάθομαι το λοιπόν και τσάκα-τσάκα ξεπετάω καμιά εικοσαριά τελάρα με προσωπικότητα και άποψη. Προχώ πράματα, σαν εκείνα που έφτιαχναν οι συμμαθητές στη *Beaux-Arts* και παίρναν μπράβο και εύγε και γουάου! Τα φτιάχνω, τα φωτογραφίζω και στέλνω τις φωτογραφίες σ' έναν Αρμένη που την εποχή εκείνη διηύθυνε μια γκαλερί που θεωρείτο *avant garde* (για τα Αθηναϊκά δεδομένα) και που προωθούσε νεόκοπους καλλιτέχνες.

Προς μεγάλη μου έκπληξη λαβαίνω τρεις μέρες αργότερα μια επιστολή, υπογεγραμμένη από τον εν λόγω μαικήνα της Τέχνης, που με καλούσε να παρουσιαστώ ενώπιόν του την τάδε ημέρα και ώρα και να φέρω μαζί και μερικά από τα έργα μου, να τα δει «δια ζώσης». Μ' άλλα λόγια... μου 'φεξε! Και με την πρώτη ντουφεκιά!

Πιάνω λοιπόν και σενιάρομαι ωραία-ωραία, να κάνουμε καλή εντύπωση, παίρνω υπό μάλης και τέσσερα κουάντρα μεσαίου μεγέθους, δυο από δεξιά, δυο απ' αριστερά, και την τάδε ημέρα και ώρα παρουσιάζομαι στον μελλοντικό μου πάτρονα.

Κοντός, γεμάτος, με μούσι κι αραιό μαλλί, που το φούσκωνε για να φαίνεται μπόλικο, γύρω στα 55, δεν ήταν για εξώφυλλο περιοδικού, αλλά σάματι θα τον παντρευόμουν;

–Είναι ο Φώτης, του συστήνομαι.

–Ποιος Φώτης; με ρωτάει απορημένος.

–Ο ζωγράφος;... Που σας έστειλα τις φωτογραφίες;...

–Αααα... ναι... Θυμάμαι...

Δεν θυμόταν, αλλά τα έχει αυτά η ηλικία.

–Έφερα να δείτε τη δουλειά μου, του λέω.

–Ναι... ναι... βέβαια... Δεν μου λες, βρε παιδί μου...

Πόσων χρονών είσαι;

–Εεεε... είκοσι..., του λέω ξαφνιασμένος.

–Είκοσι!!!

Σαν να του είπα «εκατό»!

–Εεεε...

–Είκοσι! επανέλαβε. Μα... εσύ είσαι πολύ νέος... Θέλεις δουλειά... Πολλή δουλειά.

Είχα μείνει κάγκελο, με τα κουάντρα στο χέρι.

–Οι πίνακες..., του λέω. Δεν θα τους δείτε;

–Τι να τους δω; Ξέρω τι είναι χωρίς να τους δω. Πρωτόλεια. Τίποτα... σου χρειάζεται δουλειά. Να σπουδάσεις...

–Σπουδάζω, στη Beaux-Arts, στο Παρίσι, του λέω με ελπίδα.

Ο κοντός γέλασε.

–Α, καλά, λέει. Όλοι στη Beaux-Arts, στο Παρίσι, λένε ότι σπούδασαν.

–Έχω και ταυτότητα, του λέω απεγνωσμένα.

Άλλο γέλιο.

–Ταυτότητες να σου βρω εγώ όσες θες, είπτε. Από MIT μέχρι Οξφόρδη. Είναι κάτι σαΐνια εκεί στην Καραγεώργη Σερβίας που σου φτιάχνουν τα πάντα. Ένα διακοσάρι χρεώνουν.

–Μα...

Με οδήγησε στην πόρτα.

–Δουλειά, μου λέει ξεπροβοδίζοντας με. Δουλειά και πάλι δουλειά. Κάτσε να δουλέψεις κι έλα πάλι σε δυο-τρία χρόνια να δούμε τι έκανες. Τι βιαστικοί που είσατε εσείς οι νέοι! Νομίζετε ότι σας χρωστάμε, βρε παιδί μου!

Αν μιλάμε για ψυχρολουσία! Αλλά δεν απογοητεύτηκα.

Θυμήθηκα τις κυράτσες που μου είχε συστήσει ο ξάδερφος της μάνας μου, ο Σπύρος, της γκαλερί «Όψεις». Ξανά-μανά τα έργα υπό μάλης και γραμμή στη γκαλερί.

–Με θυμόσαστε; τους λέω πρόσχαρα.

Με κοίταξαν απορημένες.

–Όχι, μου λένε εν χορώ.

–Δεν είμαι ο ανηψιός του Σπύρου;... που με είχε φέρει προ ετών;...

–Αααα..., κάνει η μία ευγενικά (πλην μαγκωμένα).

Η άλλη δεν έκαμε καν τον κόπο.

–Έφερα να σας δείξω τα έργα μου, τους αναγγέλλω.

–Γιατί; απορεί η μία.

Ωπ! Τοίχος!

Προσπαθώ να μην κωλώσω.

–Μήπως... Δηλαδή... σκέφτηκα... Καμιά έκθεση...

–Α, μα είμαστε κλεισμένες για τρία χρόνια τουλάχιστον, με πληροφορεί η άλλη.

–Να σας τα δείξω τουλάχιστον...
–Γιατί να μπειτε στον κόπο; μου λέει η μία (η πονόψυ-
χη). Αφού δεν υπάρχει παράθυρο.
Μάλιστα. Όπου δεν υπάρχει παράθυρο, υπάρχει πόρτα.
–Δεν γίνεται τίποτα, ε;
–Δυστυχώς...
Κάνω μια τελευταία απεγνωσμένη απόπειρα.
–Είμαι της Beaux-Arts, τους λέω. Των Παρισίων...
Εν χορώ γέλωτας.
–Όλοι αυτό λένε, νεαρέ μου, λέει η μία. Όλοι της
Beaux-Arts είναι.
Αυτή τη φορά δεν επικαλέστηκα ταυτότητα.
Κι ο χρόνος, ο άτιμος, να καλπάζει!

* * *

Η μάνα μου είχε έναν γέρο-δανδή φίλο, που δεν τον χώνευε ο πατέρας μου, γιατί πίστευε πως «δεν ήταν και τόσο φανατικός». Ρίτσαρντ τον έλεγαν, Εγγλέζος ήταν, παλιός ηθοποιός (δευτεράτζας), που ζούσε από δεκαετίες στην Ελλάδα με μια μυστήρια σύνταξη που κανείς δεν είχε καταλάβει από πού ερχόταν.

Ο Ρίτσαρντ είχε πολλές γνωριμίες στους καλλιτεχνικούς κύκλους κι όταν του εξομολογήθηκα το πρόβλημά μου υποσχέθηκε να μεσολαβήσει ώστε να με δεχτεί ο κύριος Ζησουνίδης, ιδιοκτήτης και Μέγας Μάγιστρος μιας από τις μεγαλύτερες και πλέον σνομπ γκαλερί της Αθήνας τότε.

Πράγματι ο άνθρωπος μου έκλεισε ραντεβού και να 'μαι πάλι στη γνωστή διαδικασία με τα κουάντρα υπό μάλης.

Ο κύριος Ζησουνίδης ήταν ψηλός, λεπτός και ντυμένος σαν φιγουρίνι. Αγέλαστος, ως αρμόζει σ' έναν καλλιτεχνικό παράγοντα του μεγέθους του.

–Δείξτε μου, είπε αντί χαιρετισμού.

Εδώ πια είχαμε κάνει τεράστιες προόδους! Μου δινόταν επιτέλους η δυνατότητα να δείξω τη δουλειά μου. Τι κάνει το μέσον όμως!

Αραδιάζω το λοιπόν τα κουάντρα στη βάση του τοίχου και περιμένω με εύλογη αγωνία. Ο κύριος Ζησουνίδης τα κοιτάξε καλά-καλά, με το χέρι στο πηγούνι, ως αρμόζει σ' έναν γνώστη κριτικό της Τέχνης, και μετά αναστέναξε.

–Δεν βλέπω καμία ελληνικότητα, μου κάνει.

Κάγκελο εγώ! Τι ελληνικότητα;

–Συγγνώμη; του κάνω δειλά (μήπως και δεν κατάλαβα).

–Τα έργα των Ελλήνων δημιουργών πρέπει... οφείλουν... να διέπονται από ελληνικότητα, μου εξήγησε ο κύριος υπεργκαλερίστας. Ειδάλλως δεν έχουν καμιά αξία.

–Με την ίδια λογική τα έργα του Γκωγκέν οφείλουν να έχουν... γαλλικότητα; αποτόλμησα εγώ (αυθαδιάζοντας).

Μου έριξε μια σκοτεινή ματιά.

–Θ' ανοίξουμε φιλοσοφική συζήτηση τώρα, νεαρέ μου; είπε ξερά.

–Μα...

–Τα έργα σας στερούνται ελληνικότητας.

–Να βάλω τότε...

Έκανε μια κίνηση σκούπα με το χέρι του.

–Δυστυχώς δεν έχω άλλο χρόνο για σας. Καλησπέρα σας.

–Να ξανάρθω σε δυο-τρία χρόνια; του πέταξα καθώς απομακρυνόταν.

Δεν καταδέχτηκε να μου απαντήσει.

* * *

Δεν πήγαιναν καλά τα πράγματα κι αυτό ακριβώς εκμυστηρευόμουν σε μια παρέα φίλων κείνο το μεσημέρι που πίναμε τον καφέ μας στη «Λυκόβρυση», στο Κολωνάκι. Ανάμεσά τους έτυχε τώρα να βρίσκεται κι ένας μυστήριος, Σάκης ονόματι, που δήλωνε καλλιτέχνης γενικώς και μέγας (πλην πανάγνωστος) πιτόρος ειδικώς.

–Ξέρω εγώ μια γκαλερί, πολύ σπηνταριστή και έτσι, που έχουν κάτι φίλες μου εδώ κοντά και θα σε πάρουν αμέσως, χωρίς πολλές κουβέντες, μου λέει και ήταν σαν να πέταξε χειροβομβίδα στο τραπέζι.

Ο Σάκης ήταν ένα απ' αυτά τα πλάσματα άνευ φύλου – άλλοι τον είχαν για αδερφή, αλλά κανείς δεν ήταν σίγουρος– σπανός και καχομούτσουνος, με στρογγυλό κεφάλι κι αρχή φαλάκρας, μπασμένος και στραβοσουγιός. Μίλαγε πολύ και πάντα με το «εγώ». Κανείς δεν τον πήγαινε και πρώτος εγώ. Ήταν από τους χαρακτήρες εκείνους που προσκολλούνται σε μια παρέα, χωρίς κανείς να ξέρει πώς, μένουν για λίγο και μετά εξαφανίζονται.

–Τι γκαλερί; ρωτάω επιφυλακτικά.

–Εντάξει, δεν είναι ακόμα επιπέδου Ζουμπουλάκη τα κορίτσια, αλλά ανεβαίνουν συνεχώς, μου απαντάει. Εγώ εκεί έκανα την τελευταία μου έκθεση (για την οποία κανείς δεν είχε πάρει πρέφα) και τα πούλησα όλα. Με παρακάλαγαν να φέρω κι άλλα έργα, αλλά δεν είχα. Αν είχα θα πούλαγα κι αυτά. Όποτε θες πάμε να στις γνωρίσω.

–Πότε; ρωτάω εγώ δύσπιστα.

–Και τώρα, αν τύχει, μου απαντάει ο εξυπηρετικός. Εδώ κοντά είναι.

Το «εδώ κοντά» βρισκόταν σε κάτι μυστήριες, χωμένες και χαμένες παρόδους παρόδων της Σόλωνος, η δε γκαλερί ήταν μια υπόγα που πριν αναβαθμιστεί σε ναό της Τέχνης λειτουργούσε σαν πλυντήριο-σιδερωτήριο ρούχων, όπως

έμαθα αργότερα. Μια διακριτική μπρούτζινη ταμπέλα πληροφορούσε τον ανυποψίαστο σπάνιο περαστικό πως εδώ βρισκόταν η «*Galerie LiTi*» (ο τίτλος θα εξηγηθεί αμέσως πιο κάτω).

Κατεβήκαμε τα σκαλιά και βρεθήκαμε σε μια μεγαλό-τσηκη αίθουσα, με τους τοίχους γεμάτους κορνιζαρισμένα αντίγραφα, ίσως και φωτοτυπίες, από γκραβούρες. Στο βάθος ένα γραφείο και πίσω από το γραφείο η Λίτσα και η Τίτσα (νά το όνομα της γκαλερί, από τα αρχικά των ασυνήθιστων κι εξωτικών τους ονομάτων!).

Γύρω στα σαράντα, σαρανταφεύγα, μικροκαμωμένες, άχρωμες, άγευστες και άοσμες. Η ασημαντότητα προσωποποιημένη. Η Λίτσα ήταν η πρεσβύτερη, κι ως εκ τούτου η πιο σοβαρή, και η Τίτσα η μικρότερη και πιο πεταχτή, αλλά μη φανταστεί κανείς τίποτα εξτρέμ. Αμφότερες ζωντοχήρες –πικραμένες, όπως είχε φροντίσει να με πληροφορήσει ο Σάκης. Αμφότερες θα παρέμεναν ζωντοχήρες –και πικραμένες– εις το διηνεκές, προέβλεψα εγώ με το που τις αντίκρισα.

Αγκαλιές, φιλιά με τον Σάκη... «Τι κάνετε φιλενάδες;»... «Βρε παλιόπαιδο, μας ξέχασες...»... τέτοια.

Ο Σάκης έκανε τις συστάσεις.

–Απ’ εδώ ο κολλητός μου, ο Φώτης. Ανερχόμενη δύναμη στο καλλιτεχνικό γίγνεσθαι. Είναι της Beaux-Arts των Παρισίων παρακαλώ.

–Όλοι αυτό λένε, μουρμούρισα εσπευσμένα για να προλάβω τα αναπόφευκτα καυστικά σχόλια.

–Α, μην το λέτε..., με μάλωσε η Τίτσα. Φαίνεται ο άνθρωπος. Εσείς έχετε ευρωπαϊκό αέρα.

Πάλι καλά. Συνήθως στο σημείο αυτό ήταν που οι άλλοι μου έδειχναν την πόρτα.

–Ο Φώτης θα κάνει έκθεση εδώ, παρενέβη ο Σάκης με

ύφος που δεν σήκωνε αντιρρήσεις. Εγώ προσωπικά τον έπεισα.

–Μα..., πάω να πω εγώ.

–Πολύ ευχαρίστως, λέει η Λίτσα –και με κουφαίνει. Πότε θέλετε;

–Δηλαδή...

–Τι θα πει για πότε; μπαίνει ξανά στη μέση ο... «κολλητός». Για τώρα. Τη βδομάδα που μας έρχεται.

–Μα... θα προφτάσουμε; αναρωτιέται μεγαλοφώνως η Τίτσα.

–Να προφτάσεις, μαρή. Να στρωθείς στη δουλειά και να προφτάσεις. Σιγά το πράμα!... Προσκήσεις, κατάλογος, κρεμάμε τα έργα στους τοίχους κι είμαστε έτοιμοι.

–Ναι, ναι, προφταίνουμε, επικροτεί η Λίτσα. Το άλλο Σάββατο είναι καλά;

–Μα...

–Δεν έχει «μα», κολλητέ, με αποπήρε ο Σάκης. Πάει, κλείσαμε. Το άλλο Σάββατο έχουμε εγκαίνια.

Αφού κλείσαμε τι λόγος μου έπεφτε εμένα να φέρω αντιρρήσεις;

Καθίσαμε λοιπόν οι τέσσερις εγκεφαλοι και καταστρώσαμε επιτελικά σχέδια.

Προσκήσεις πόσες;

–Ου, τουλάχιστον πεντακόσιες, είπε η Λίτσα. Τόσους πελάτες έχουμε... Να δούμε κι αν θα φτάσουν.

–Κάντες εξακόσιες να 'σαι μέσα, συμβούλεψε ο Σάκης.

Πού θα τυπώνονταν; Είχαν τα κορίτσια δικό τους τυπογράφο τζιμάνι. Τα έξοδα φυσικά θα βάραιναν τον καλλιτέχνη, ωστόσο τα ταχυδρομικά ήταν της γκαλερί, εκτός από κείνες που θα 'στελνα εγώ βέβαια σε γνωστούς και φί-

λους. Πόσες θα χρειαζόμουν; Πόσες να χρειαζόμουν; Καμιά δεκαπενταριά;... (Και θα περίσσευαν).

Κατάλογος έργων; Καλά, αυτός την τελευταία στιγμή. Φωτοτυπίες, ε; Μην μπούμε σε περιττά έξοδα... Το κόστος στον καλλιτέχνη εννοείται –σιγά τώρα κόστος!

Αφίσα;

Τι αφίσα; Χρειαζόμαστε αφίσα; Εμ, δεν χρειαζόμαστε; Σιγά μωρέ τώρα!... Μέχρι να την τοιχοκολλήσεις πάνε και κολλάνε άλλες από πάνω. Τζάμπα λεφτά. Ναι, αλλά... Ήτάξει, πώς κάνεις έτσι;... Κάνουμε καμιά εικοσαριά –φωτοτυπίες.

Ανακοινώσεις στον Τύπο;

Τα κορίτσια είχαν άκρες και κονέ, οπότε θα μας προωθούσαν τα φιλαράκια τους –και στην τηλεόραση!

Τι άλλο;... Τίποτ' άλλο.

–Θα γίνει πανικός, δήλωσε ενθουσιασμένος ο Σάκης.

Δεν μπορούσα να πιστέψω στην καλή μου τύχη! Βέβαια η υπόγα ήταν κάπως χωμένη και χαμένη... αλλά με εξακόσιους plus πελάτες που είχαν τα κορίτσια στα κιτάπια τους τι είχαμε να φοβηθούμε; Κι εντάξει, οι αδερφές Τατά δεν γέμιζαν το μάτι για πολύ επαγγελματίες, αλλά τους είδαμε και τους επαγγελματίες και την προκοπή τους! Μπα, μια χαρά θα πήγαινε η παράσταση. Θα γινόταν πανικός!

Κουβάλησα τα κουάντρα από τη Δευτέρα κιόλας με το γχοτζαμάνικο του Μητσάρα –έδρα Μοναστηράκι– «Διακόσα φράγκα για την πάρτη σου, δικέ μου» και περιμέναμε τις προσκλήσεις. Που ήρθαν στην ώρα τους, Τετάρτη απόγευμα.

«Ο άρτι αφιχθείς εκ Παρισίων γνωστός ζωγράφος FOTHS...»

Όπα της!...

–Εδώ έγινε λάθος, λέω στις κυράτσες.

–Τι λάθος;

–Στο «FOTIS» έβαλε ήτα.

–Ε, με ήτα δεν γράφεται;

–Στα ελληνικά. Στα ξένα έτσι διαβάζεται «Φοθς».

–Και τι πειράζει;

–Μου άλλαξε το όνομα! Πώς τι πειράζει;

–Εμένα μ' αρέσει έτσι, λέει η Λίτσα ατενίζοντας ρεμβαστικά την πρόσκληση. Έχει... μια άλλη αρχοντιά.

–Έχει άποψη, επικρότησε η Τίτσα.

–Θα γίνει πανικός! δήλωσε ο Σάκης.

Οπότε... παρέμεινα «FOTHS»!

Τώρα, Παρασκευή πρωί και η ντάνα των προσκλήσεων βρισκόταν ακόμα πάνω στο τραπέζι των κυράδων.

–Τι θα γίνει, βρε κορίτσια; ανησύχησα εγώ.

–Θα τις παραδώσουμε ιδιοχείρως, με καθυσύχασε η Λίτσα. Σκεφτήκαμε ότι με το Ταχυδρομείο μπορεί ν' αργούσαν.

–Πότε; απόρησα.

–Τ' απόγευμα. Θα πάρουμε το αυτοκίνητο και θα πάμε πόρτα-πόρτα.

–Πανικός σας λέω! δήλωσε ο πάντα αισιόδοξος Σάκης.

–Στις εφημερίδες δεν είδα ακόμα τίποτα, παρατήρησα.

–Θα το βάλουν αύριο, με καθυσύχασε η Τίτσα. Για να μη μεσολαβήσει μεγάλο διάστημα και ξεχαστεί.

–Τα φώτα πότε θα τα ρυθμίσουμε; Οι μισές λάμπες είναι καμένες.

–Αύριο πρωί-πρωί. Θα 'ρθει ο Λάμπης και θα τα κάνει όλα τζίτζι. Μην ανησυχείς.

Αλλά ανησυχούσα. Και σωστά ανησυχούσα.

Τα εγκαίνια ήταν για τις οχτώ. Κουστουμαρισμένος και σένιος εγώ βολτάριζα πάνω-κάτω από τις έξι. Ήταν που ο Λάμπης δεν προέκυψε κι ο φωτοτυπός με τους καταλόγους των έργων φερόταν ως εξαφανισθείς. Στις επτάμιση η Τίτσα έφτιαξε έναν χειρόγραφο και τον έβαλε στον τοίχο με πινέζες. Οι πελάτες θα στριμώχνονταν για να δουν τις τιμές, όσο για τους τίτλους των έργων... ποιος σκοτίζεται; Ζωγραφική είναι, δεν είναι μυθιστόρημα να ξέρεις περί τί-νος πρόκειται.

Στις οχτώ βολτάρουμε ακόμα. Στις οχτώμιση κατέφθασε η μητέρα με μια τεράστια ανθοδέσμη γλαδιόλες, ο πατέρας μουρμουρίζοντας κι η αδερφή που δεν θα έμενε πολύ, όπως δήλωσε, γιατί είχε ραντεβού με τη μοδίστρα. Στις εννέα ήρθε κι ο Σπύρος. Οι εξακόσιοι plus πελάτες πουθενά! Εξακόσιοι νοματαίοι εξαφανισμένοι! Ως τις δέκα παρήλασαν άλλοι τέσσερις συγγενείς και δυο φίλοι. Στις δέκα και μισή ο Σάκης εξαφανίστηκε. Και δεν τον ξανάδαμε.

Στις έντεκα οι κυράτσες, με κάτι μούτρα ως κάτω, το πήραν απόφαση.

–Δεν μπορώ να καταλάβω τι έγινε, μουρμούραγε η Τίτσα.

–Τις προσκλήσεις τις μοιράσατε; ρώτησα –λίγο εκνευρισμένος, είναι η αλήθεια.

Κοιτάχτηκαν σαν βρεγμένες γάτες.

–Ναι...αι...

–Και τις εξακόσιες;

–Πεντακόσιες ογόντα πέντε, με διόρθωσε η Λίτσα. Τις δεκαπέντε τις ανέλαβες εσύ, αλλά δεν τους είδα να έρχονται.

- Οι... δεκαπέντε; Και οι υπόλοιποι πεντακόσιοι τόσοι;
- Μπορεί κάτι να τους έτυχε.
- Σε όλους;!!!
- Ε, Σαββατόβραδο είναι... Βγαίνουν οι άνθρωποι...
- Θα έρθουν από Δευτέρας, είπε αισιόδοξα η Τίτσα.
- Ναι, θα γίνει πανικός, μουρμούρισα.

Τη Δευτέρα δεν πάτησε ψυχή. Ούτε την Τρίτη. Την Τετάρτη ήρθε κάποιος να ρωτήσει αν ξέραμε πού πήγε το πλυντήριο-σιδερωτήριο. Κι όσο για τις εφημερίδες... Καλά, ακόμα περιμένουμε.

Την Παρασκευή το πρωί προέκυψε ένας τύπος με γενειάδα και κομποσκοίνια.

-Ο Ευλάμπιος, μου τον σύστησε η Λίτσα.

-Τον φέραμε για ξεμάτιασμα, μου ψιθύρισε στ' αυτή η Τίτσα. Είναι ειδικός. Ήταν παπάς και τον καθαίρεσαν.

Μάλιστα.

Η... «έχθεση» έφτασε στο τέλος της, ο Μητσάρας μάζεψε τα κουάντρα -«Μια διακοσαρού και καθάρισες, δικέ μου»- και ήρθε η στιγμή ν' αποχαιρετιστούμε.

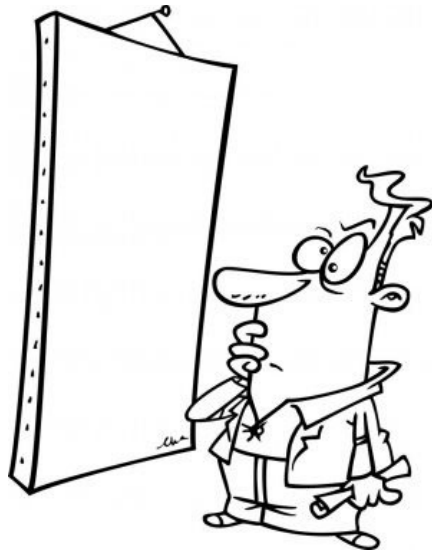
-Δεν πήγε και πολύ καλά, σχολίασε η Λίτσα.

-Την επόμενη φορά θα πάει καλύτερα, είπε η πάντα αισιόδοξη Τίτσα.

Με ξεπροβόδισαν με δάκρυα στα μάτια. Είχαμε περάσει πολλά μαζί.

* * *

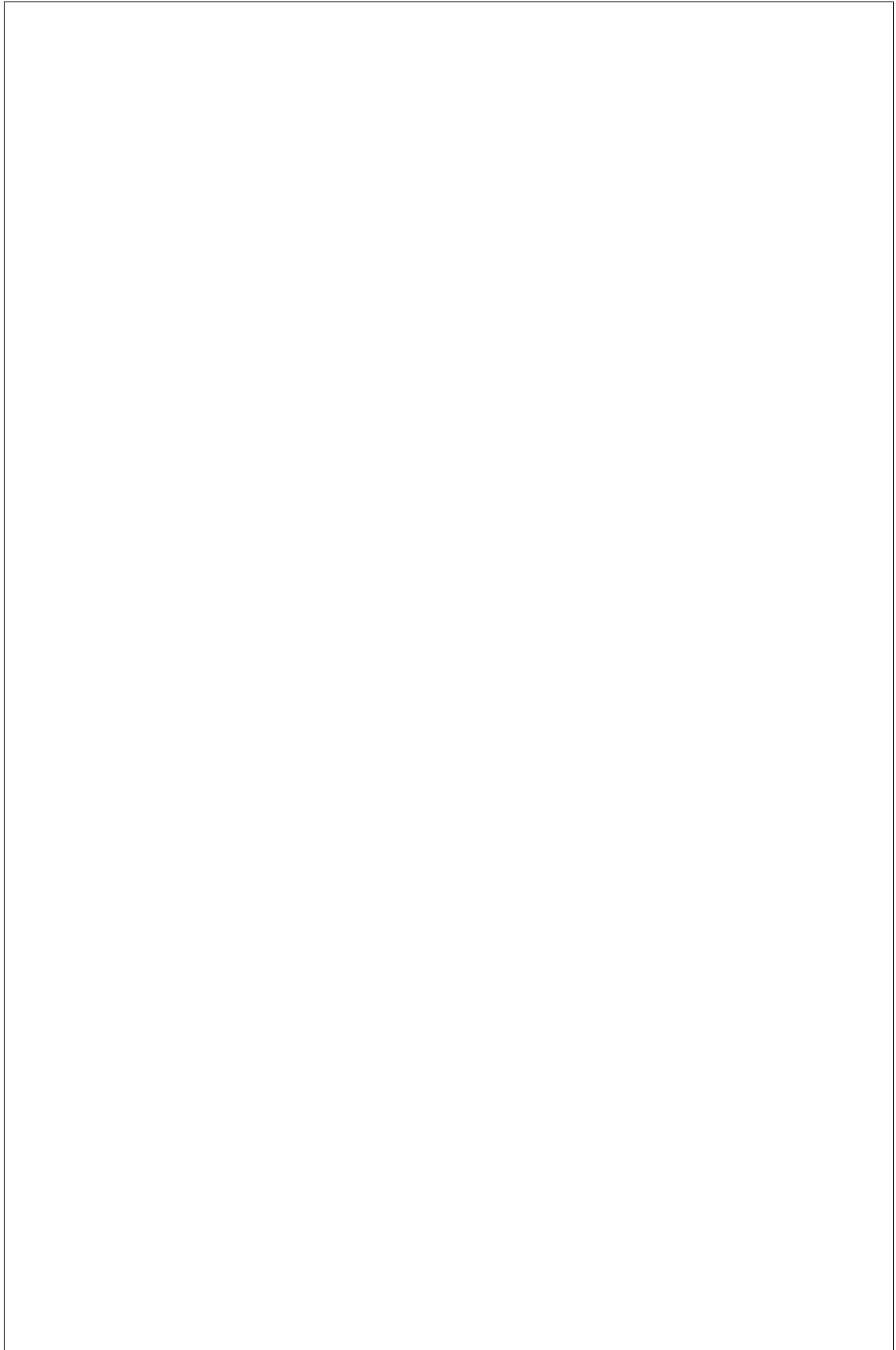
Δυο μήνες αργότερα που έτυχε ο δρόμος μου από εκεί είδα πως η «*Galerie LiTi*» είχε γίνει και πάλι πλυντήριο-σιδερωτήριο ρούχων. Και να δεις που κόσμος πήγαινε κι ερχόταν. Η υπόγα ξαναζωντάνεψε! Ίσως να έπιασε το ξεμάτιασμα του Ευλάμπιου.

Ο Φωτοτυπίας Ξαναχτυπά

Aκολουθεί μια μακράς διάρκειας εποχή καταχνιάς και κατήφειας. Κατά την οποία κατάφερα να δω, επιτέλους, τη Χριστίνα για έναν καφέ στα πεταχτά. Γιατί δεν πρόφταινε. Και δεν πρόφταινε γιατί ήταν ήδη μητέρα δυο κουτσούβελων –ναι, τα ωραιότερα κι εξυπνότερα στον κόσμο– και έγκυος σε ένα τρίτο. Με τον φυσιολογικό; Α, όχι μωρέ... είχα χάσει συνέχειες... Μ'έναν Χρηματιστή... Πολύ καλό παιδί... θα μου αρέσει... Να περάσω από το σπίτι καμιά μέρα για φαγητό... να τον γνωρίσω κιόλας... Πολύ θα χαρεί... Αν ξέρει για μένα; Τι να ξέρει δηλαδή; Δεν έγινε και τίποτα για να το ξέρει... Σαχλαμάρες παιδιάστικες... Ποιος τις θυμάται τώρα;... Κι εγώ;... Όλα καλά;... Την τελείωσα τη Νομική ή ακόμα παιδεύομαι;... Τη... Νομική;!!!

Το άλλο ευχάριστο ήταν ότι με κάλεσε η μητέρα πατρίδα να επιτελέσω το ύψιστο καθήκον μου απέναντί της. Τουτέστιν να χάσω δυόμιση χρόνια από τη ζωή μου καθαρίζοντας πατάτες και πλένοντας καζάνια με άμμο.

Ευτυχώς, μέσα στη γκαντεμιά μου, εδώ η τύχη μου έσκασε ένα δειλό χαμόγελο.

Μόλις είχαμε τελειώσει τη βασική, στην Τρίπολη, και μας έψαχναν για ιδιαίτερες ικανότητες που θα μπορούσε το στράτευμα να χρησιμοποιήσει (δωρεάν) επ' ωφελεία του.

Έπεσα σ' ένα μονιμά επιλοχία από το Αγρίνιο.

–Τι ξιέρ'ς να κάν'ς ισύ; με ρωτάει.

–Τι να ξέρω;... Τα πάντα όλα, του λέω.

Με κοιτάει, κοιτάει τα χαρτιά μου...

–Απού πούθι είσι, ρε; Απ' τ'ν Κέρκυρα;

–Μάλιστα, του λέω.

–Αμ δεν του λίες, να μην πιδιβόμαστι; Μουζικός.

–Εεε... μάλιστα, του λέω.

–Σι στέλνου όπους είσι, συστ'μένου πακέτου στ'ν μπάντα τ'ς ΑΣΔΕΝ, μου λέει σταμπάροντας τα χαρτιά μου με μια τεράστια σφραγίδα. Μ' έχουν φά'ει τ' αυτιά... Στείλι μουζικάντις κι στείλι μουζικάντις... Απουλήθ'κι κόσμους γλιέπ'ς κι μείναν ρέστ'οι.

Κι έτσι τσίμπησα μια μετάθεση που για να την πάρεις θα 'πρεπε κανονικά να έχεις μπάρμπα το θεό. Και χωρίς βύσμα. Τίποτα! Μόνο και μόνο επειδή ήμουν Κερκυραίος – άρα μουζικάντες!

Και είναι αλήθεια ότι στην Κέρκυρα ειμάστενε όλοι τρελοί και παλαβοί με τη μουσική και τση μπάντες. Σπάνια να βρεις άνθρωπο να μην παίζει ένα όργανο. Κι αυτό το «σπάνια» ήμουν εγώ. Γιατί, βλέπεις, η οικογένειά μου ήταν κι αυτή από τις σπάνιες εξαιρέσεις. Εντελώς άμουσοι όλοι! Κι όχι μόνο άμουσοι, αλλά κι αδιάφοροι περί τα μουσικά. Ζήτημα είναι αν μπορούσαν να ξεχωρίσουν τον Τσιτσάνη από τον Παγκανίни –και δεν υπερβάλω. Οπότε κανείς τους δεν σκέφτηκε να φροντίσει για τη μουσική μου παιδεία. Κι έτσι βρέθηκα ανόργανος. Στη μπάντα της ΑΣΔΕΝ!

Παρουσιάστηκα στον αρχιμουσικό, έναν κοντό στραβο-χυμένο λουκουμά, Κερκυραίό κι αυτόν, με κοιλίτσα κι αρχή σοβαρής φαλάκρας, καμιά τριανταπενταριά ετών, εξ' αναβολής υποθέτω, ονόματι Σπύρο Σαμπαρούφα, από Λευκίμ-

μη μεριά (που έμελλε να κάμει όνομα «συνθέτη» –του κώλου δηλαδή– αργότερα, τοπικώς).

–Τι παίδειθ εθύ; με ρωτάει με το χαρακτηριστικό ψεύδι-
σμα του κομπλεξικού.

–Ότι να ’ναι, γενικολογώ εγώ (μήπως και το περάσω
στο ντούκου).

–Τρομπέτεθ χρειαδόμαθτε, μου λέει.

–Α, τρομπέτα δεν ξέρω, μαέστρο, του λέω.

–Θαχθόφωνο;

–Ούτε, δυστυχώς...

–Κλαρινέτο;

–Θα σας στενοχωρήσω...

–Και τι θακάτ παίδειθ τότε; αγανακτεί ο άνθρωπος.

–Γκρανκάσα, του λέω θρασύτατα.

Κι έτσι βρέθηκα στην μπάντα, ν’ αποσυντονίζω τους πάντες –πλην του μαέστρου, που δεν καταλάβαινε Χριστόκοπανώντας κατά πως μου ερχόταν την γκρανκάσα (σιγά τα δύσκολα!). Επί δυόμιση χρόνια!

Τέλος πάντων πέρασε κι αυτό, απολύθηκα.

Μέχρι τη μεταπολίτευση έκανα ότι δουλειά μπορεί να φανταστεί ο νους του ανθρώπου. Από μπακαλόγατος και γκαρσόνι, μέχρι βοηθός φαναρτζή και νυχτοφύλακας. Όλα, πλην ζωγραφικής.

Και ξαφνικά... Ο τροχός γύρισε.

* * *

Στο σπίτι του Σπύρου, του ξάδερφου της μάνας μου, υπήρχε ένα κουάντρο δικό μου, απ’ αυτά που είχα κάνει στο Παρίσι, ένας Βαν Γκογκ. Του το είχα πάει δώρο για τη γιορτή του, λόγω που του είχα υποχρέωση, αλλά ένεκα η αφραγκία δεν μπορούσα ούτε σοκολατάκια να του πάω του ανθρώπου.

Τώρα, σε μια συγκέντρωση (που δεν με είχε καλέσει) έτυχε ένας από τους παρευρισκόμενους, που κάτεχε από Τέχνη, να δει το κουάντρο. Και του 'φυγε ο τάκος του ανθρώπου!

–Τι 'ναι τούτο εδώ; ρωτάει τον Σπύρο.

–Κουάντρο, του απαντάει ο Σπύρος.

–Τι κουάντρο, ρε αγαθιάρη! αναφωνεί ο άλλος (ο ειδικός). Τούτο 'δώ είναι Βαν Γκογκ!

–Μπα, του λέει ο Σπύρος. Το ανηψάκι μου το 'φτιαξε. Είναι πιτόρος καλός, πλην άτυχο, το καψερό.

Πάει ο άνθρωπος κοντά, το κοιτάζει το κουάντρο από 'δώ, το κοιτάζει από κει... Το φύσαγε και δεν κρύωνε.

–Αυτό το ανηψάκι σου, λέει του Σπύρου. Πώς θα γένει να το γνωρίσουμε;

Κι έτσι έγινε η γνωριμία με τον Γιάγκο.

Ο οποίος και περπατημένο παιδί ήταν και με μυστήριες μπίζνες ανακατευόταν.

–Εσύ τον έφτιαξες τον Βαν Γκογκ στου Σπύρου; με ρωτάει πρώτο πράγμα μετά το χαίρω πολύ.

–Εγώ, του λέω.

–Έχεις κάνει κι άλλα τέτοια;

–Πολλά, του λέω. Έλα σπίτι να δεις.

Και ήρθε. Και του έδειξα τα κουάντρα που είχα παρουσιάσει («παρουσιάσει» τρόπος του λέγειν) στη «*Galerie LiTi*». Στραβομουτσούνιασε ο Γιάγκος.

–Ποιανού είναι αυτά; με ρωτάει.

–Δικά μου, του λέω.

–Όχι, ρε παιδάκι μου, αναστενάζει ο άνθρωπος. Τίποτις σαν τον Βαν Γκογκ που είδα στου Σπύρου δεν έχεις;

–Δυστυχώς σε Βαν Γκογκ δεν έχω, του λέω.

Απογοήτευση.

–Έχω όμως σε Γκωγκέν, σε Ματίς, σε Μοντιλιάνι..., πρόσθεσα εγώ. Έχω και κάτι σχέδια του Ντα Βίντσι...

–Φέρτα.

Του τα 'δειξα κι ο άνθρωπος έπαθε.

–Σοβαρά... μιλάμε εσύ τα 'κανες αυτά; μου λέει.

–Εγώ, του λέω.

–Και μπορείς να κάνεις κι άλλα τέτοια αν τύχει;

–Όσα θες... Φέρε μου φωτογραφία να στην κάνω ίδια.

–Τίποτις σε Έλληνες δεν έχεις; με ρωτάει.

Σάματι ήξερα και κανέναν Έλληνα;

–Δεν έχω, του λέω.

–Να κάνεις, με συμβουλεύει ο Γιάγκος. Έχουν ζήτηση. Για τους νεόπλουτους κάτι Γκωγκέν, κάτι Καραβάτζιο, κάτι Σεζάν ακούγονται ψεύτικοι. Δώστους όμως τίποτις σε Τσαρούχη, σε Γαίτη, σε Σόρογκα, σε Φασιανό και τους παίρνεις τα σώβρακα.

–Να φτιάξουμε τότε, λέω εγώ.

–Θα φτιάξουμε, μου λέει ο Γιάγκος με φωνή που παλλόταν από ενθουσιασμό. Και τι δεν θα φτιάξουμε! Δουλειές με φούντες θα φτιάξουμε!

Βγάζει μια πορτοφόλα.

–Πόσα θες για τούτα εδώ; με ρωτάει δείχνοντάς μου τα αντίγραφα. Δύσκολα φεύγουν... είπαμε... αλλά κάτι μπορεί να γένει...

–Δώσε ότι νομίζεις, του λέω. (Ήταν τα πράγματα ζόρικα βλέπεις κι ότι εισερχόμενο ήταν μάνα εξ' ουρανού).

Μου μετράει δέκα κολλαριστά χιλιάρικα.

–Πιάκε αυτά και βλέπουμε, μου λέει. Αν τα σκοτώσουμε καλά όλο και κάτι περιπλέον θα έχεις λαμβάνειν.

Τα τσέπωσα χωρίς δεύτερη κουβέντα.

–Να είσαι απίκο, μου λέει ο Γιάγκος. Αύριο, μεθαύριο θα σου φέρω υλικό.

–Ναι, του λέω εγώ. Πλην όμως έχω ν' ασχοληθώ και με την καριέρα μου. Πρέπει να βγάλω και δική μου δουλειά.

Ο Γιάγκος με κοίταξε έκπληκτος.

–Ποια καριέρα; μου κάνει. Ποια δουλειά; Τα ρετζουλιάσματα; Τι λες, ρε παιδάκι μου, είσαι με τα καλά σου; Εδώ έχουμε μια μηχανή που κόβει ζεστά χιλιάρικα και θα την αφήσουμε ν' ασχοληθούμε με καλλιτεχνίες του κώλου, μετά συγχωρήσεως; Μη με τρελαίνεις τώρα!

–Εκτός των χρημάτων υπάρχει και η Τέχνη, του επισημαίνω αυστηρά.

–Ε πώς, την Τέχνη δεν υπερετούμε κι εμείς; απορεί ο Γιάγκος.

–Με τα... αντίγραφα;

–Εμ ναι. Την κάνουμε προσιτή στο πλατύ κοινό. Επιτελούμε λειτούργημα, αγαπητέ Φώτη. Λειτούργημα!

–Με το αζημίωτο...

–Εμ ναι. Γιατί, ξέρεις εσύ κανέναν φιλόanthρωπο που να πέθανε στην ψάθα; Θεσ παραδείγματα;

Δεν ήθελα. Οπότε ο Γιάγκος τσίμπησε τα... αυθεντικά αντίγραφα, όπως σε μια στιγμή έμπνευσης τα απεκάλεσε, και πήγε να τα σκοτώσει, επιτελώντας τοιουτοτρόπως και το λειτούργημα που λέγαμε.

Επέστρεψε τρεις μέρες αργότερα κομίζοντας ένα ακόμη πεντοχίλιαρο και κάμποσες φωτογραφίες κομμένες από περιοδικά.

–Αυτά εδώ θέλω να κάνεις, μου λέει.

Κοιτάζω τις φωτογραφίες και τι να δω!... Εσατζήδες ξεβράχωτους, με την εξάρτηση και τις γκέτες μόνο, ναύτες με τα τσουτσούνια έξω, φαντάρια με φτερά... Τρελάθηκα!

–Τι ’ναι αυτά; του κάνω. Θα μας κράξουν.

–Κανείς δεν θα μας κράξει, μου λέει ο Γιάγκος. Αυτά έχουν ζήτηση σήμερα. Πώς και πώς τα ψάχνουν οι φιλότεχνοι.

–Μα... αυτά εδώ είναι για το Αδερφάτο! ανακράζω εγώ.

–Και σένα τι σε νοιάζει; μου κάνει ο Γιάγκος. Του Ηθών είσαι; Δώσε, παιδί μου, στον λαό αυτό που ζητάει!... Νταραβέρι να γένεται. Σάματι με τ’ όνομά σου θα τα υπογράψεις;

–Αυτό να μου πεις.

–Ούτε του αλλουνού τη τζίφρα δεν θα βάλεις, συνέχισε ο Γιάγκος. Θα τ’ αφήσεις ανυπόγραφα. Γιατί; Θα σου πω αμέσως το γιατί. Διότι, έτσι και γένει καμιά στραβή –που δεν θα γένει, αλλά λέμε...– δεν θα μπορεί να μας πει κανείς τίποτις περί απάτη και τα ρέστα. Εμείς, κύριε, αντίγραφα κάναμε, δεν προσπαθήσαμε να ξεγελάσουμε τις νοήμονες μάξες. Τι, απαγορεύονται και τα αντίγραφα τώρα; Πού βρισκόμαστε; Στη χούντα του Παπαδόπουλου; Σε περικαλώ... Κατάλαβες;

Κατάλαβα.

Οπότεν έπιακα τους Εσατζήδες και τους ναύτες και τους έδωκα να καταλάβουν. Κι όπως τα έργα ήταν τωρινά, πρόσφατα, δεν είχα να σκοτιστώ να παλιώσω τελάρα και χαρτιά. Βόλτα στο πάρκο ήταν!

Τα δώκαμε λοιπόν αυτά και μετά φτιάξαμε κάτι άλλα, άλλων τωρινών Ελλήνων πιτόρων –που δεν είχα ξανακούσει ο ίδιος– κάτι ανθρωπάκια στυλιζαρισμένα, κάτι άλλα

εκτρώματα με μαρκαδοριές, κάτι γεωμετρικά, κάτι έτσι, κάτι αλλιώς... Η φάμπρικα δούλευε ασταμάτητα και η μονέδα έπεφτε κανονικά.

Ο Γιάγκος στις συναλλαγές του ήταν κύριος. Δεν μου 'λεγε πόσο τα σκότωνε, αλλά άμα τη παραλαβή μου έσκαγε το παραδάκι ζεστό, νταγκ-νταγκ. Και μετά πάλι όλο και κάτι επιπλέον τσοντάριζε. Άρχισα για μια ακόμη φορά να φτιάχνω κομπόδεμα. Βρήκα κι ένα μικρό διαμέρισμα στο Θησείο, ευάερο, ευήλιο και μετακόμισα. Μεγαλεία!

Καλά ήταν, αλλά και δεν ήταν καλά. Από τη μια το οικονομικό, έστω και προσωρινώς, είχε λυθεί, αλλά η όλη ιστορία κάπου με βάραινε. Γιατί δηλαδή οι δικές μου δημιουργίες, τα «ρετζουλιάσματα», που έλεγε κι ο Γιάγκος, να μην έχουν πέραση; Ήταν δηλαδή η δουλειά των άλλων καλύτερη; Η απάντηση είναι: όχι, δεν ήταν. Τότε; Πώς τα κατάφεραν εκείνοι και δεν τα κατάφερα εγώ, παρά την ευχέρεια που είχα –δεν λέω «ταλέντο», είμαι σεμνός– και με τρία εξάμηνα στη Beaux-Arts, των Παρισίων παρακαλώ;

Κι εδώ η απάντηση ήταν απλή και συνοψίζεται στην ιστορική φράση του Βουτσά σε κείνη την ταινία: «Μωρέ τρουπώνω εγώ; Άμα τρουπώσω ποιος με πιάνει!». Αυτό είναι. Το τρούπωμα. Που στον κύκλο αυτό της Τέχνης είναι το πιο δύσκολο απ' όλα. Δεν πάει να 'σαι ο Ντα Βίντσι ο ίδιος, άμα δεν τρουπώσεις στον περίγυρο δεν έχεις την παραμικρή ελπίδα. Για να τρουπώσεις όμως πρέπει να συντρέχουν ορισμένες προϋποθέσεις. Και πρώτα απ' όλα κάποιος ή κάποιοι πρέπει να σε προωθήσουν. Δεν πας έτσι... «Καλημέρα σας, ήρθα», γιατί τότε τρως πόρτα στο πιτς φυτίλι –το είδαμε στην πράξη, δεν το είδαμε;

Δεν ξέρω για αλλού στην Υφήλιο, αλλά εδώ δύο είναι οι περιπτώσεις –το είπε κι ο Χατζηδάκις. Ή θα πρέπει να είσαι δηλωμένος πολιτικά στη σωστή μεριά –και η «διανόηση» δεν βρισκόταν ποτέ δεξιά– ή θα είσαι του Αδερφάτου, οπότε το πράγμα κυλάει από μόνο του, ένεκα που υπάρχει

αλληλοϋποστήριξη. Και βέβαια το ξέρουν και οι κότες ότι το Αδερφότο, στον τομέα αυτό, έχει πιάκει όλα τα πόστα και λύνει και δένει. Δεν είσαι δικός τους, έχασες. Στην απέξω. Δεν ήμουν, πανάθεμά με, κι ούτε γινόταν τώρα, στα γεράματα, ν' αλλάξω βιολί.

Όπως δεν ήμουν και πολιτικοποιημένος. Εδώ κι αν δεν ήμουν! Στην πραγματικότητα δεν καταλάβαινα Χριστό. Ποιος είναι τι και ποιος πρεσβεύει τι είχα μαύρα μεσάνυχτα. Για μένα όλοι τα ίδια έλεγαν, με άλλον τρόπο ο καθένας. Όλοι είχαν τη συνταγή –κατ' αποκλειστικότητα– πώς θα σώσουν τη χώρα. Και φαινόταν καθαρά –σε μένα, τον άσχετο– ότι όλοι αυτοί για τη δική τους βολή νοιάζονταν. Για την καρέκλα. Μετά... είπα ξείπα. «Παραλάβαμε χάος»... «Υπομονή»... «Διασχίζουμε μίαν στενωπόν»... Τους βαρυσόμουν και τους σιχαινόμουν. Δεν ήμουν εγώ γι' αυτά. Ούτε για άλλα. Οπότε; Οπότε... στην απέξω.

Στην απέξω και μαγκούφης. Είναι κι αυτό.

Γιατί φαίνεται πως η ζημιά που είχα πάθει με τη Χριστίνα ήταν μεγάλη και δεν το πήρα είδηση αμέσως. Κλόνισε, ανεπανόρθωτα φοβάμαι, την εμπιστοσύνη μου στις σχέσεις. Δεν μπορούσα να καταλάβω πώς γίνεται τη μια στιγμή να είσαι «ότι καλύτερο της έχει συμβεί», «ο ένας και μοναδικός», «ο ήλιος και το φεγγάρι», «θα σ' αγαπώ για πάντα» και την αμέσως επομένη να βρίσκεσαι στον σκουπιδοντενεκέ, φτυσμένος κι εντελώς απαξιωμένος.

Πώς γίνεται αυτό το μυστήριο; Και πώς «περνάει» ο έρωτας; Τι είναι, κρυολόγημα; Και σε μένα γιατί δεν περνάει; Τι είχα καταλάβει λάθος, πανάθεμα με; Η Χριστίνα δεν θυμόταν ούτε τι σπούδαζα!

Άντε μετά να κάνεις σχέση. Μόλις πήγαινε να ξεκινήσει κάτι, έρχονταν στο μυαλό μου όλα όσα πέρασα –και δεν είπα πουθενά, γιατί κανείς δεν θα τα καταλάβαινε– και μ' έπιανε σύγκρυο! Έβλεπα τον ενθουσιασμό της αρχής και σκεφτόμουν τη σκοτεινιά της συνέχειας. Την απουσία, τις

σιωπές, την αδιαφορία, την αποχώρηση... Άντεχα να ξαναπεράσω κάτι τέτοιο; Άντεχα να περιμένω νύχτες ολόκληρες δίπλα στο τηλέφωνο, μήπως και χτυπήσει; Νύχτες, μέρες κι άλλες νύχτες...

Όχι, δεν άντεχα. Δεν ήμουν φτιαγμένος απ' αυτό το υλικό. Κι αποτραβιόμουν. Μαγκούφης λοιπόν. Να βλέπω στον δρόμο τα ζευγαράκια αγκαλιασμένα και να με παίρνουν τα δάκρυα –κοτζάμ άντρα! Παράπονο, μεγάλο παράπονο, αλλά δεν μου 'φταιγε κανείς. Έτσι είναι φτιαγμένος ο κόσμος. Ας πρόσεχα.

Ο αδερφός μου είχε κιόλας δυο παιδιά. Η αδερφή μου το ίδιο. Εγώ άκουγα «οικογένεια» κι έβλεπα μπροστά μου τη Χριστίνα έγκυο –από τον άλλο. Αυτό ήταν το «για πάντα» το δικό της. «Να μη χαθούμε... Να πίνουμε πού και πού κανέναν καφέ...». Απελπισία!

Το 'ριξα στην Τέχνη βέβαια. Και τη δική μου, τα «ρετζουλιάσματα», που μου εξασφάλιζαν μια κάποια πνευματική ισορροπία, και τα αντίγραφα, που προμήθευαν τα προς το ζειν απαραίτητα. Και είχα κλείσει εντελώς τον έξω κόσμο από το μυαλό μου. Ούτε ήξερα τι γινόταν, ούτε μ' ενδιέφερε να μάθω. Κλεινόμουν μέσα και δούλευα. Έβγαζα λεφτά και δεν ήξερα τι να τα κάνω.

Κι εκεί που όλα πήγαιναν όπως πήγαιναν, έρχεται μια μέρα ο Γιάγκος και μου σκάει το μυστικό.

–Κοίτα, μου λέει. Το πράγμα έχει αρχίσει να γίνεται επικίνδυνο. Έχω πληροφορίες ότι ΔΟΥ και Ασφάλεια ψάχνουν. Φαίνεται ότι από κάπου κάτι διέρρευσε και τρέχα γύρευε. Θα πρέπει να λουφάζουμε επ' ολίγον.

–Επί πόσο ολίγον; τον ρωτάω.

Πήρε μια έκφραση σιβυλλική.

–Τι να σου πω; μου λέει. Είναι και το άλλο... Αυτές τις εκλογές τις παίρνουμε με κλειστά τα μάτια (πασόκος ήταν εννοείται). Γινόμαστε εξουσία. Και το Κίνημα (έτσι λέγαν

τότε το ΠΑΣΟΚ) μου έκανε την τιμή να με συμπεριλάβει στα ψηφοδέλτιά του. Καταλαβαίνεις λοιπόν... πρέπει να είμαι προσεκτικός. Ο κόσμος δεν χρωστάει καλό.

–Οπότε το μαγαζί κατεβάζει ρολά, συμπέρανα.

–Προσωρινώς, με παρηγόρησε ο Γιάγκος. Άσε να δούμε τι γίνεται κι έχει ο θεός.

Έβγαλε κι ακούμπησε ένα ρολό χιλιάρικα πιασμένα με λάστιχο (σαν μεγαλομπακάλης) στο τραπέζι.

–Αυτά είναι κάτι αποδέλοιπα, μου λέει. Και... αλήθεια... Εσύ τι ψηφίζεις;

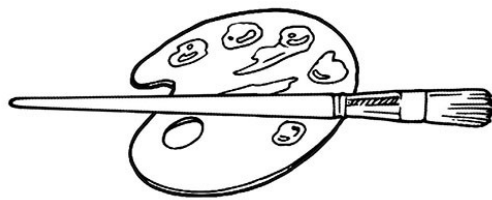
–Δεν ψηφίζω, του λέω σκυθρωπά (τσεπώνοντας το ρολό).

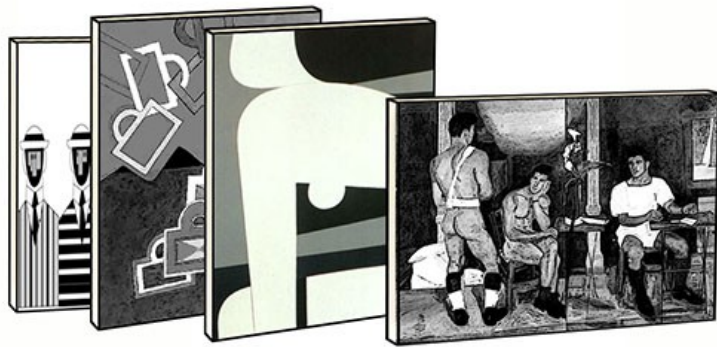
–Αυτή τη φορά θα ψηφίσεις. Τον φίλο σου τον Γιάγκο, τον αδερφό σου! Ε; Θα σου στείλω σταυρωμένα ψηφοδέλτια, να δώξεις και στη γύρα, αν τύχει.

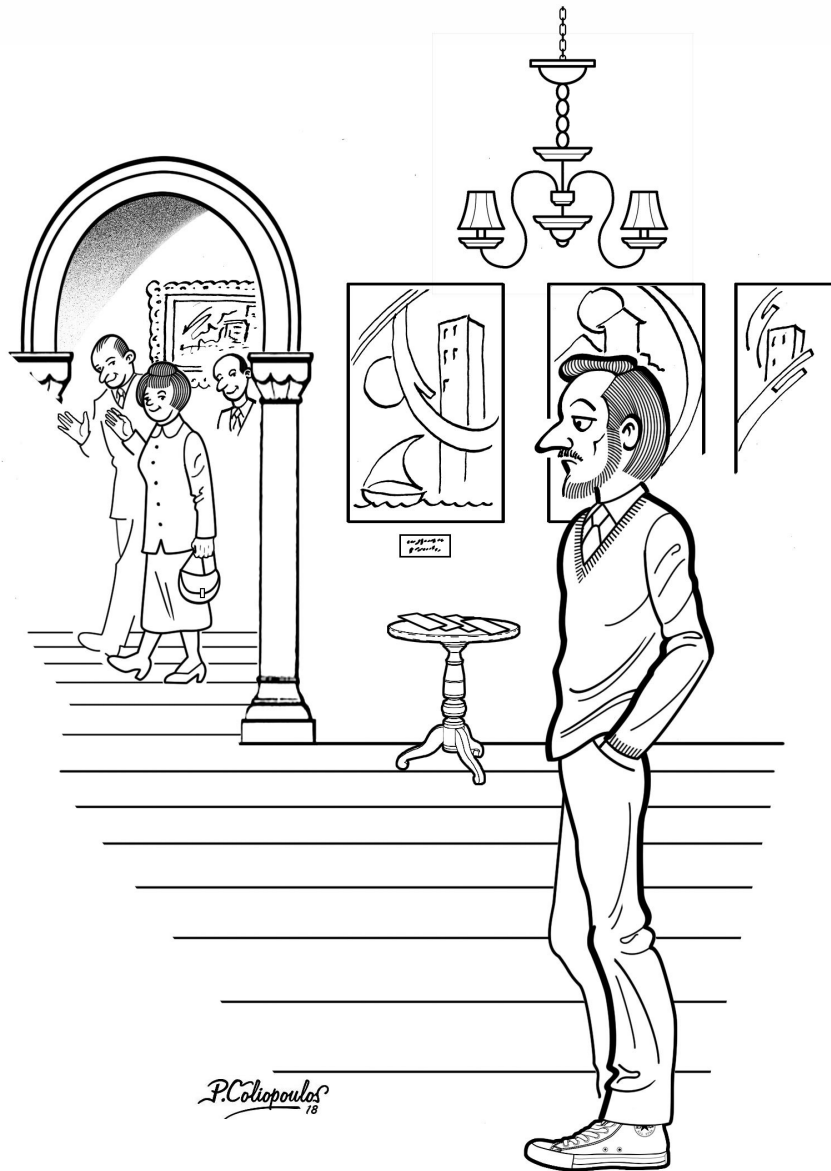
* * *

Ο Γιάγκος εκλέχτηκε με τα τσαρούχια! Και μαζί του πολλοί ακόμα Γιάγκοι. Ήταν το τέλος μιας εποχής και η απαρχή μιας άλλης. «Τσοβόλα δώστα όλα!» θα κραύγαζε ενθουσιωδώς σε λίγο ο μέγας μπαλκονήσιος. Και τα πλήθη θα παραληρούσαν.

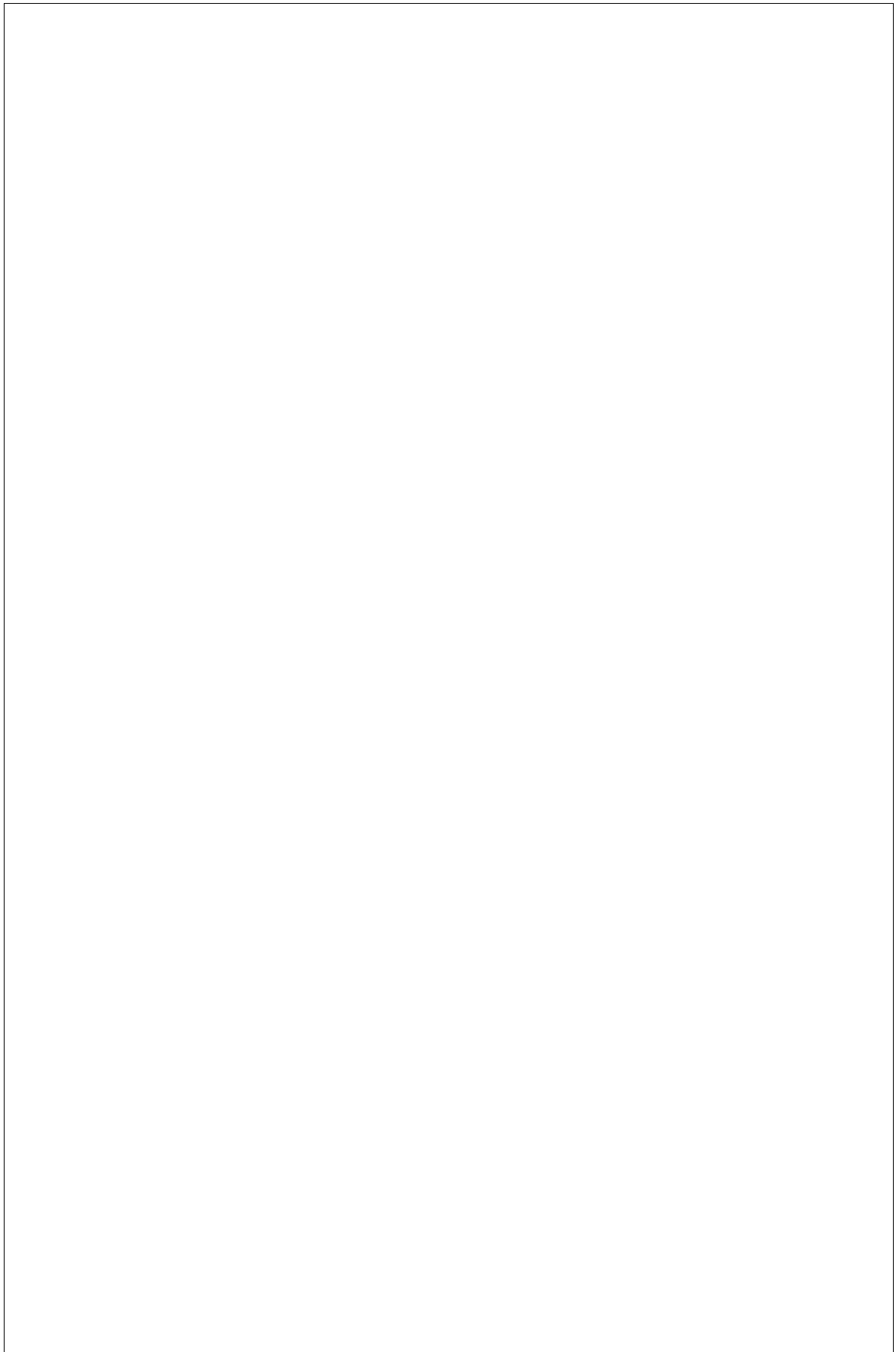
Όσο για ελόου μου... ήταν ώρα –για μια ακόμη φορά– να τα μαζεύω.

Ο εκ Παρισίων

 εν ξέρω πώς μου προέκυψε η ιδέα του επαναπατρι-
σμού στην Κέρκυρα. Επιστροφή στις ρίζες δεν
ήταν, ανάγκη ήταν. Γιατί ναι μεν είχα μαζέψει ένα
καλό ποσόν από τις εργολαβίες του βουλευτή εθνοπατέρα
πλέον Γιάγκου, αλλά ήξερα, από προτεραία εμπειρία, ότι
τα έτοιμα δεν κρατούν πολύ κι επιπλέον η ζωή στην Αθήνα,
εκτός από αφόρητη, είχε γίνει και πολύ ακριβή.

Η Κέρκυρα είναι μικρός τόπος, επαρχία, όσο κι αν μας
στοιχίζει να το παραδεχτούμε εμείς οι Κορφιάτες. Κάπως
θα τα βόλευα εκεί. Και βεβαίως θα γλύτωνα τουλάχιστον
από το ενοίκιο, γιατί εκεί υπήρχε ακόμα το πατρικό, στο
Καμπιέλο, στην παλιά πόλη, που παρέμενε θεόκλειστο
μιας κι η οικογένεια στη χάση και στη φέξη αποφάσιζε ν'
ανέβει στα «άγια χώματα» πια, Πάσχα ή καλοκαίρι κι
αυτό για λίγες μέρες. Λουκούμι μου έπεφτε.

Βρήκα την Κέρκυρα σε κατάσταση άκρατης ευφορίας.
Μόλις είχε εκλεγεί, όπως είπαμε, ο τιτάνας των μπαλκο-
νιών, που θα βύθιζε το «Χόρα», θα έβγαζε τη χώρα από
ΕΟΚ και ΝΑΤΟ, που είναι, ως γνωστόν, «το ίδιο συνδι-
κάτο», και θα διέταζε τον Τσοβόλα να «τα δώσει όλα». Αρ-
γότερα θα παρέδιδε στο πανελλήνιο και μαθήματα ερωτι-
κής συμπεριφοράς και συνέπειας, με επακόλουθα εξομολο-
γητές, αστρολόγους, ξεματιάστρες κι αμφιλεγόμενους
αυλικούς (την έμφαση στο «αμφί» παρακαλώ). Αλλά αυτά
βρίσκονταν ακόμα στο μέλλον.

Για την ώρα η κατάσταση ήταν η χαρά του «άνευ προσόντων» –αρκεί βεβαίως να ανήκε στο «Κίνημα». Όπου ο υδραυλικός προβιβαζόταν (αριστίνδην) σε Νομάρχη, ο ηλεκτρολόγος της γειτονιάς σε διευθυντή ΔΕΚΟ κι ο δάσκαλος σε υπουργό. Βεβαίως και «παραλάβαμε χάος και καμένη γη», πλην όμως «ο λαός δεν ξεχνά τι σημαίνει δεξιά» και οι όποιες πρόσκαιρες δυσκολίες είναι για τους άλλους, όχι για μας –που δώσαμε αγώνες για τη Δημοκρατία σε Σουηδία, Καναδά, Γαλλία, Ιταλία κι αλλαχού. Μπόρα είναι, θα περάσει. Κι εξ' άλλου τι λέει ο σοφός –και «κυρίαρχος», μην το ξεχνάμε– λαός; «Στην αναμπουμπούλα ο λύκος χαίρεται». Δεν ήμουν λύκος βέβαια, αλλά η αναμπουμπούλα με βόλευε.

Το διαμέρισμα των γονιών μου βρισκόταν στον τελευταίο όροφο ενός ταλαιπωρημένου βενετσιάνικου σπιτιού στο Καμπιέλο και είχα την πόλη πιάτο. Τρία δωμάτια, κουζίνα, μπάνιο... δεν χρειαζόμουν παραπάνω. Το μεγαλύτερο το έκανα εργαστήριο, κοιμόμουν στο πιο σουλουπωμένο κι άφησα το άλλο ως είχε, για τους μουσαφिरαίους, δηλαδή την οικογένεια, όταν προέκυπτε και αν.

Η πόλη μου άρεσε από πάντα, αλλά τώρα που έμελλε να ζήσω εδώ την έβλεπα αλλιώς. Μετά τη μπίχλα και την κακομοιριά της Αθήνας μου φαινόταν σαν να βρισκόμουν και πάλι στην πολιτισμένη Ευρώπη. Και οι άνθρωποι... Είχα ξεχάσει πόσο πρόσχαροι είναι οι Κορφιάτες. Χαιρόμουν ν' ακούω αυτόν τον τραγουδιστό τρόπο που είχαν να μιλούν και δεν έχανα ευκαιρία να ανταλλάσσω καλημέρες στο δρόμο με αγνώστους, μόνο και μόνο για να βλέπω το χαμόγελό τους. Όποιος έχει ζήσει στη σκουντούφλικη Αθήνα καταλαβαίνει για τι πράγμα μιλάω.

Βρισκόμουν μ' άλλα λόγια στον Παράδεισο. Και για μια στιγμή όλα μου φάνηκαν επιχτά. Τίποτα δεν θα μπορούσε να πάει στραβά σ' αυτόν τον τόπο. Ακόμα κι εγώ είχα πιθανότητες στην ευτυχία.

Πλησίαζε η άνοιξη και τη χρονιά εκείνη έτυχε ο χειμώνας να είναι ήπιος και με λίγες «βροχάδες». Ιδανικές οι συνθήκες δηλαδή για τον ξενόφερτο προκειμένου να εγκλιματιστεί και να προσπαθήσει να ενταχθεί σ' αυτόν τον καινούργιο και τελείως παράξενο τόπο.

Το σπίτι χρειαζόταν συγύρισμα μετά από τόσον καιρό κλεισούρας. Το άφησα όπως ήταν και βγήκα να σεργιανίσω. Το πρωί για καφέ στο Λιστόν. Δοκίμασα όλα τα καφέ που βρίσκονταν αραδιασμένα στη σειρά, κάτω από τα βόλτα κι έβγαζαν τραπεζάκια κάτω από τα δέντρα της πλατείας. Κατέληξα στου Ζήσιμου, όχι επειδή έφτιαχνε καλύτερο καφέ, αλλά επειδή τα γκαρσόνια έδειχναν εκεί πιο φιλικά. Μετά, το μεσημέρι, πήγαινα στης «Χρυσής», στο καντούνι του Σεβαστιανού, όταν έβρεχε, ή στου Θανάση, στην Πάνω Πλατεία, όταν ο καιρός το επέτρεπε, για φαγητό. Και στους δυο η νοστιμιά του φαγητού ήταν αντιστρόφως ανάλογη με τον λογαριασμό, κάτι που με χαροποιούσε όλως ιδιαιτέρως. Το απόγευμα, σαν καλός Κερκυραίος, έκανα τον περίπατο της Γαρίτσας. Το βράδυ έφτιαχνα κάτι πρόχειρο στο σπίτι και διάβαζα ή χάζευα το πανόραμα της πόλης από τα παράθυρα, με τις ώρες. Ενδιαμέσως τράβαγα και καμιά πινελιά στους καμβάδες, όχι επειδή το είχα ανάγκη, αλλά επειδή το περιβάλλον σ' έσπρωχνε να κάνεις κάτι δημιουργικό. Κοιμόμουν όπως δεν είχα κοιμηθεί ποτέ στη ζωή μου, με το ρολόϊ του Αγίου να χτυπάει τις ώρες και τις μισές, χωρίς να μ' ενοχλεί καθόλου, αντίθετα μου δημιουργούσε μια αίσθηση ασφάλειας και θαλπωρής, σαν μια διαβεβαίωση πως ο κόσμος εξακολουθεί να υπάρχει και πως δεν θα βρεθώ προ εκπλήξεων ξυπνώντας.

Αυτό το βιολί θα συνεχιζόταν ενδεχομένως επ' αόριστον, αν δεν πλευριτωνόμουν.

Με πρόδωσε ο φαινομενικά ανοιξιάτικος καιρός, ξεγελάστηκα, δεν ντυνόμουν καλά, με χτύπησε κι ένα ύπουλο αεράκι κάτω από τα βόλτα του Λιστόν και... πάρ' τον κάτω. Βήχας, πυρετός, καταρροή... Ούτε στο Παρίσι, μ'

εκείνους τους χειμώνες, δεν θυμόμουν να την έχω αρπάξει τόσο άσχημα. Στην αρχή είπα, άσε, θα περάσει. Αλλά οι μέρες περνούσαν και το κρυολόγημα εκεί. Είδα κι απόειδα, τηλεφώνησα στον τζίο Στέφανο, που έμενε στο Σαρρόκο, μην και ήξερε κανέναν γιατρό να πάω να με κοιτάξει, μην κρεπάρω.

–Να πας στον Περουλαδίτη, μου λέει αυτός. Επιστήμων, αλλά και άνθρωπος! Θα του πεις με στέλνει ο τζίος μου ο Στέφανος, να σε περιποιηθεί. Μην το αμελήσεις. Έτσι κι ένας παρτσινέβελος³ τση ξαδρέφης⁴ σου, τση Αιμιλίας, από ψύχρωμα που αμέλησε πήγε ο άνθρωπος.

Για να μην πάω κι εγώ σαν τον συχωρεμένο τον παρτσινέβελο, μάζεψα ό,τι κουράγιο μου είχε απομείνει και πήγα να με κοιτάξει ο επιστήμων και άνθρωπος που μου σύστησε ο τζίος Στέφανος.

Εκείνο που μου 'κανε αμέσως εντύπωση μπαίνοντας στο ιατρείο ήταν τα κουάντρα. Κουάντρα παντού! Νά το Φρούριο σε ακουαρέλα, νά τα βόλτα του Λιστόν σε λάδι, νά το καμπαναριό του Αγίου σε χαρακτηριστικό... Πανδαισία χρωμάτων και σχημάτων! Κάποια ήταν καλά, άλλα για μπάτσες. Ένα όμως ήταν σίγουρο. Ο γιατρός ήταν φιλότεχνος. Αυτό ήταν καλό.

–Δελαφανέστρας... Τον Στέφανο τον Δελαφανέστρα τι τον έχετε; με ρώτησε ο Περουλαδίτης όταν του παρουσιάστηκα.

–Τζίος μου, του λέω. Αυτός μ' έστειλε σε σας.

–Κύριος ο Στέφανος και καλός φίλος, δήλωσε ο γιατρός. Για να δούμε τι δεν πάει καλά μ' ελόου σας.

Με εξέτασε, με ακροάστηκε, κούνησε το κεφάλι του.

–Για πλευρίτη το βλέπω, αποφάνθηκε τελικά. Θα

³ Παρτσινέβελος: το αφεντικό Κερκυραϊστί.

⁴ Ξαδρέφη: η ξαδέρφη Κερκυραϊστί.

πάρουμε αντιβίωση, μην και μας δημιουργήσει επιπλοκές.
Στην Αθήνα μένετε;

– Ήρθα να εγκατασταθώ, απάντησα.

– Α, μπα; Πώς αυτό; Συνήθως απ’ εδώ οι νέοι φεύγουν,
δεν έρχονται.

– Ζωγραφίζω, του λέω, σαν αυτό να εξηγούσε τα πάντα.

– Ω!

Ήταν φανερό πως είχα κεντρίσει το ενδιαφέρον του επι-
στήμονα φιλότεχνου.

– Επαγγελματικά ή...;

– Σπούδασα στη Beaux-Arts, στο Παρίσι, πέταξα εγώ
αθώα-αθώα.

– Στη Beaux-Arts!!!

Περίμενα αυτό το «όλοι στη Beaux-Arts λένε...», αλλά
τίποτις. Το επιφώνημα του ανθρώπου ήταν γνήσια θαυμα-
στικό.

– Και πώς θα γίνει να δούμε έργα σας;

Είχα κάτι φωτογραφίες στο πορτοφόλι μου, του τις
έδειξα.

– Έξοχα!

Ούτε τώρα με έκραξε! Τι διάολο! Πού βρίσκομαι, στην
Twilight Zone?

– Σκεφτήκατε να εκθέσετε στην Κέρκυρα; με ρωτάει
αμέσως μετά και μ’ αφήνει σέκο.

– Εεεε... για να πω την αλήθεια... Ξέρετε, μόλις προ
ολίγου έφθασα κι ακόμη δεν γνωρίζω πρόσωπα και πράγ-
ματα...

– Τώρα γνωρίζετε! ανέκραξε ο επιστήμων. Τίποτα! Θα
εκθέσετε στην *Αναγνωστική Εταιρεία*, πάει και τελείωσε!

Δεν έχουμε δα και τόσα καλλιτεχνικά συμβάντα πρώτου μεγέθους που λαμβάνουν χώρα στο νησί μας.... Πού άλλοτε!... Θα έχετε ακούσει από τους δικούς σας... Έρχονταν οι όπερες από την Ιταλία στο «Σαν Τζιάκομο», πριν ανεβούν στη «Σκάλα». Και μόνο αν λάβαιναν χειροκρότημα στην Κέρκυρα τις ανέβαζαν εκεί. *Applaudito in Corfú*. Άλλοτε... Δυστυχώς, τώρα διανύουμε καιρούς χαλεπούς σε ότι αφορά τις Τέχνες... Δυστυχώς...

Πρώτου μεγέθους καλλιτεχνικό συμβάν... εγώ;!!! Που έχω φάει πόρτες και πόρτες κατάμουτρα; Ζαλιζόμουν... Ήταν κι ο πυρετός...

–Γιατρέ μου, είστε σίγουρος;

–Σιγουρότατος. Έργα έχετε έτοιμα;

–Έχω.

–Τον άλλο μήνα λοιπόν. Να προφθάσουμε να οργανωθούμε. Τι λέτε;

Τι να 'λεγα; Είχα χάσει τη μιλιά μου.

Δεν ξέρω αν ήταν χάρη στην αντιβίωση του Περουλαδίτη ή στην προοπτική της έκθεσης στο νησί με μια τέτοια βαθιά πολιτιστική παράδοση, αλλά η πλευρίτιδα εξαφανίστηκε ως δια μαγείας.

Με τη βοήθεια και τη συμπαράσταση του γιατρού φιλότεχνου προετοιμάστηκα με τον καλύτερο τρόπο. Με γνώρισε στον «καλό κόσμο», υπογραμμίζοντας το «ex Παρισίων», που παραδόξως εδώ φαινόταν να έχει μεγάλη πέραση.

Ανακάλυψα έτσι μια κοινωνία που ζούσε στο παρελθόν κι αναπολούσε παλιές δόξες που, φευ, τώρα είχαν γίνει καπνός.

–Το χειρότερο τραβάει πάντα προς τα κάτω το καλύτερο, μου είπε ένας γερο-ευπατρίδης. Θέλαμε, βλέπεις, ένωση με τη μητέρα Ελλάδα. Και ιδού τ' αποτελέσματα!

Ένα άλλο που ανακάλυψα κατά τη διάρκεια αυτής της περιήγησης ήταν ότι πάμπολλοι Κερκυραίοι ζωγράφιζαν «ερασιτεχνικώς», αλλά κανείς απ' αυτούς τους ερασιτέχνες δεν είχε την παραμικρή αμφιβολία πως δημιουργούσε αριστουργήματα, πάρα πολλοί έγραφαν ποίηση ή πρόζα κι όλοι, με τον ένα ή τον άλλο τρόπο, καταπιάνονταν με τη μουσική. Να σε κάνουν δηλαδή να νοιώθεις σαν τζομπάνος που μόλις κατέβηκε από τη στάνη του.

Η *Αναγνωστική Εταιρεία* ήταν, όπως με πληροφόρησαν, ο αρχαιότερος πνευματικός οργανισμός εν Ελλάδι. Τα μέλη της ήταν διαλεγμένα ανάμεσα σε ότι καλύτερο είχε να επιδείξει το νησί, τόσο από πλευράς καταγωγής όσο κι από πλευράς κουλτούρας. Ένοιωσα πως το να εκθέτω έργα μου στις βαριές από μνήμες και πνεύμα αίθουσές της ήταν μια επιτυχία που ούτε στο όνειρό μου δεν είχα δει. (Και ίσως και να ήταν –καμιά εκατοστή χρόνια πριν).

Έφτασε λοιπόν η μέρα των εγκαινίων, προσήλθαν οι «κόντηδες», όπως τους έλεγε ο Χάρης, ο καφετζής του ιδρύματος –που σερβίριζε με σμόκιν και λευκά γάντια– θαύμασαν τα έργα... «Μπράβο»... «Εξάισια!»... «Πολύ ωραία!»... «Εκ Παρισίων, ε;»... «Συγχαρητήρια»... μου τους γνώρισε έναν-έναν ο γιατρός, τρανταχτά ονόματα, να σου σηκώνεται η τρίχα από το βάρος της παράδοσης... Τα θαύμασαν λοιπόν τα έργα οι «κόντηδες», με συχάρηκαν για μια ακόμη φορά και... πέρασαν ανακουφισμένοι στη διπλανή αίθουσα όπου το... χαρτοπαίγνιο.

Το ότι δεν πουλήθηκε ούτε ένα από τα κουάντρα δεν με πείραξε. Αρκεί που, για λίγο έστω, ένοιωσα κομμάτι μιας κοινωνίας που κουβαλούσε –ασθμαίνοντας έστω– το βάρος μιας αδιάλειπτης, μακραίωνος κουλτούρας. Όταν αυτοί εδώ απολάμβαναν «*Λόενγκριν*» στο «*Σαν Τζιάκομο*» οι άλλοι, απέναντι, έβροσκαν γίδια στις βουνοπλαγιές. Τι να λέμε τώρα!

Επί δεκαπέντε μέρες επαναλαμβανόταν το ίδιο σκηνικό.

Οι «κόντηδες» (και οι κοντέσες) έρχονταν κάθε βράδυ, με καλησπείριζαν από την πόρτα και πήγαιναν να στρωθούν στην πράσινη τσόχα.

Από τους εγχώριους «συναδέλφους» δεν πάτησε κανείς.

–Ζηλεύουν, μου εξήγησε ο γιατρός. Αυτό το «εκ Παρισίων» τους έχει εκμηδενίσει.

Δεν με πείραζε. Άλλωστε εγώ τώρα συναναστροφόμενοι νόμπιλους,⁵ την πλέμπα θα συνερίζομαι; Και βεβαίως αυτές οι υψηλές σχέσεις κάποια στιγμή αποδίδουν.

Τελευταία βραδιά της έκθεσης και μια από τις χαρτοπαίχτρες του «καλού κόσμου», που μου είχε γνωρίσει ο γιατρός, με πήρε διακριτικά παράμερα.

–Κύριε Δελαφανέστρα μου, έχω να σας ζητήσω μια χάρη, μου λέει.

–Α βοτρ σερβίς, μανδάμ, πετάω εγώ το γαλλικό μου.

–Μαι σερτενεμάν! κακαρίζει η κυρία κολακευμένη που υπέθεσα πως θα ήταν εξοικειωμένη με τη γλώσσα των πολιτισμένων της Εσπερίας. Πώς τα λέτε!... Λοιπόν θα ήθελα να σας δείξω κάτι... Τι θα λέγατε να ερχόσασταν για τσαΐ αύριο το απόγευμα; Ντεμαίν απρέ μιντί...

Ορίστε και τα κοσμικά μας! Ο Δελαφανέστρας τώρα δικαιώνεται!

–Τουτ-α-φαί, μανδάμ. Α ντεμαίν.

Ντεμαίν λοιπόν, κοστουμαρισμένος και σένιος ο δικός σου, παρουσιάζομαι στο αρχοντικό της κυρίας. Αν μιλάμε για βελούδα και μπροκάρ και μετάξια και έπιπλα εποχής – αν κι αυτά μου φάνηκαν κάπως πρόσφατης κατασκευής. Ταπετσαρία στους τοίχους, κορτρίνες⁶ με χρυσά κορδόνια, βάζα, πορσελάνες, βιτρίνες και... κουάντρα παντού. Με πάει στο σαλόνι, σε μια γωνιά που δεν φωτιζόταν καλά και

⁵ Νόμπιλος: ο ευγενής (τη καταγωγή) Κερκυραΐστί.

⁶ Κορτρίνα: η κουρτίνα Κερκυραΐστί.

με σταματάει μπροστά σ' ένα κουάντρο, όχι μεγάλο, σε χρυσοποίκιλτη κορνίζα που παρίστανε κάτι ιστιοφόρα στο λιμάνι.

–Προσαλέντης, μου λέει η κυρία με καμάρι.

–Ωωω! κάνω εγώ θαυμαστικά, που ανάθεμα κι αν είχα ξανακούσει το όνομα του πιτόρου (δεν μας τον μάθαν βλέπεις στα Παρίσια).

–Το έχω από τη νόνα μου, εξηγεί η κυρία. Είναι έργο πολύ μεγάλης αξίας.

Πάω λίγο πιο κοντά... κοιτάζω... Το έργο αξίας ήταν... φωτογραφία! Ξεροκαταπίνω, δεν λέω τίποτις.

–Δυστυχώς, συνεχίζει η κοντέσα. Είχαμε κάποιες... χμμ... δυσκολίες... καταλαβαίνετε τώρα... κι ως εκ τούτου αναγκάστηκα να το αποχωριστώ. Βέβαια φρόντισα να μου το φωτογραφίσουν, στις διαστάσεις του, αλλά, αν το κοιτάξει κανείς από κοντά, φαίνεται. Γι' αυτό το έχω καταχω- νιάσει εδώ πέρα...

–Καταλαβαίνω, μανδάμ, της λέω με την προσήκουσα κατανόηση. Διάγουμε, δυστυχώς, εποχήν ευτελείας.

–Εντελώς, κύριε Δελαφανέστρα μου! Εξέλιπεν πλέον η ποιότης... η αισθητική... η κουλτούρα!...

–Δυστυχώς...

Η κυρία μου γέμισε το φλυτζάνι μου από μια πορσε- λάνινη τσαγιέρα-χειμήλιο, που υποπτευόμουν πως αν την κοίταζε κανείς από κάτω θα έβλεπε στάμπα «Made in Tai- wan».

–Αναρωτιόμουν λοιπόν, είπε. Μήπως θα μπορούσατε εσείς, ως καλλιτέχνης εγνωσμένης αξίας, να κάμετε κάτι για να μη φαίνεται η φωτογραφία; Ξέρω 'γώ... μερικές πι- νελιές... να δημιουργείται η αίσθηση της ζωγραφικής...

–Έχω μια καλύτερη ιδέα, μανδάμ, της λέω.

-Ω;!...

-Να επαναφέρουμε το ίδιο το έργο του συχωρεμένου του Προσαλέντη ως είχε, λέω.

Η κυρία άνοιξε δυο μάτια πελώρια.

-Δηλαδή;...

-Αφήστε το σε μένα, της λέω.

Το άφηκε και σε μια βδομάδα μέσα ένας αυθεντικός, πλην αντιγραμμένος, Προσαλέντης δέσποζε ανάμεσα στα άλλα, πιο ευτελή κουάντρα, στο σαλόνι της κυρίας, εντός της χρυσοποίκιλτης κορνίζας του εννοείται.

-Να σας πω πως είναι καλύτερο κι από το πρωτότυπο; ανέκραξε ενθουσιωδώς η κυρία.

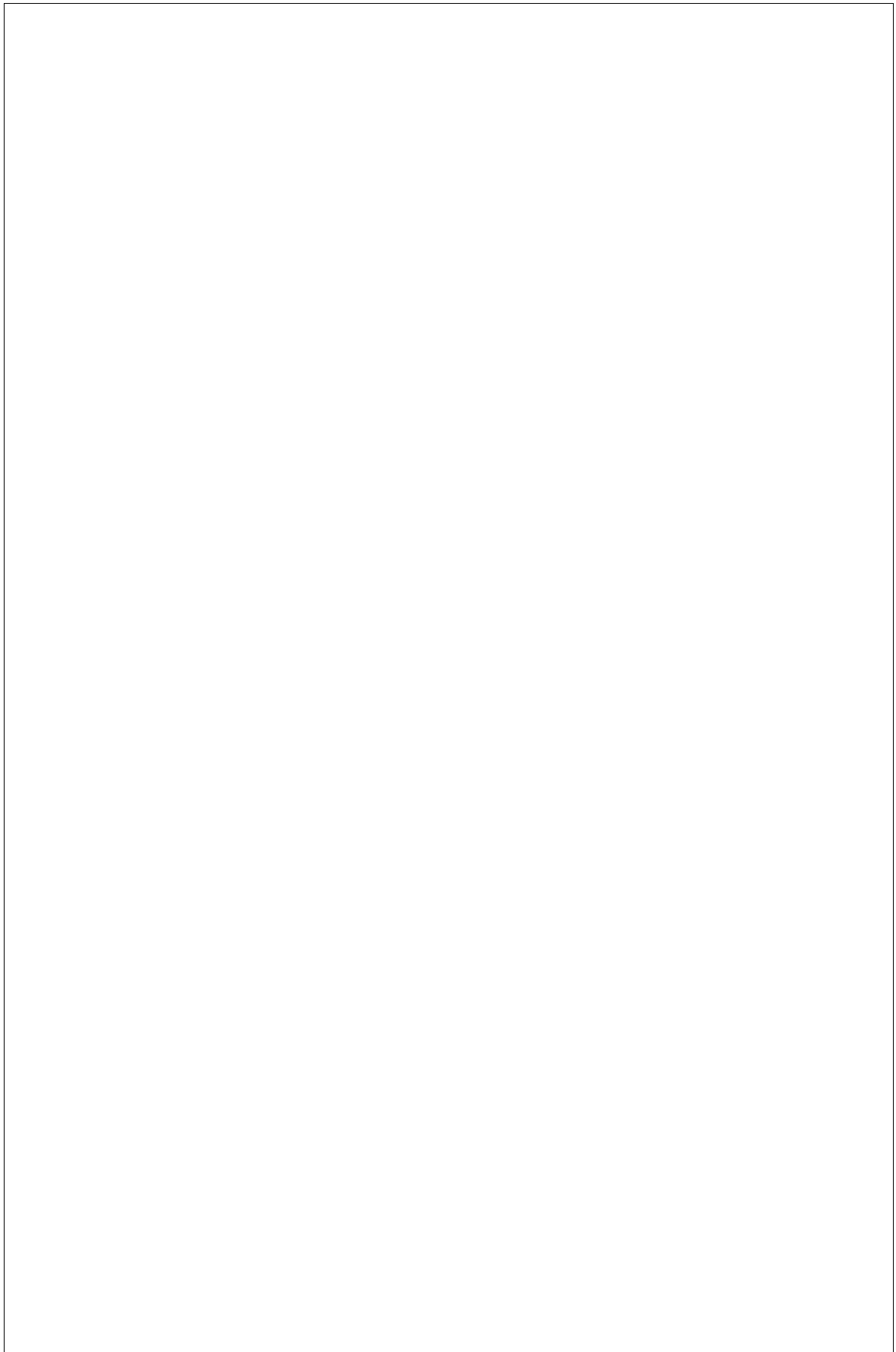
-Μα είναι πρωτότυπο, μανδάμ, της λέω (με κάθε μετριοφροσύνη). Πρωτότυπο δια χειρός Δελαφανέστρα!

Παλιά μου τέχνη κόσκινο!

Όταν το Πρόβλημα σε Ψάχνει

Με την ξαδρέφη μου την Αιμιλία ήμασταν σχεδόν συνομήλικοι. Δηλαδή τι σχεδόν... την πέραναγα έξι χρόνια. Αλλά όπως εδώ πέρα δεν γνώριζα ψυχή που να μην είναι άνω των –ήντα ήρθε φυσιολογικά να κάνουμε παρέα. Όταν κι όποτε, εννοείται, εκείνη ευκαιρούσε.

Γιατί σπούδαζε το κορίτσι, στο ΚΕΜΕΔΙ (Κέντρο Μετάφρασης και Διερμηνείας), που πρόσφατα είχε ανοίξει τις πύλες του στην Κέρκυρα, ενώ το καλοκαίρι δούλευε σ' ένα ξενοδοχείο –ναι, του παρτσινέβελου που δεν πρόσεξε το κρυολόγημα.

Όμορφο κορίτσι ήταν, όπως τα περισσότερα εδώ πέρα, έξυπνο κι ευχάριστο κι ως εκ τούτου είχε πολλές παρέες. Μ' έπαιρνε και μένα λοιπόν μαζί... «απ' εδώ ο ξαδρέφος μου, ο “εκ Παρισίων”»... για να μη μαγκουφιάσω, όπως έλεγε και γίνομαι «αρκούδα». Καλό μου έκανε, αλλά μετά από λίγη ώρα θυμόμουν τα δικά μου, τις πάλαι ποτέ ωραίες στιγμές με τη Χριστίνα (αχ, Χριστίνα, τι ζημιά μου έχεις κάνει να 'ξερες!) κι αποτραβιόμουν, μέχρι που σιγά-σιγά γινόμουν άορατος.

–Ρε συ, ξάδερφα, μου 'λεγε γελώντας η Αιμιλία. Είναι στιγμές που σε χάνω. Πού γυρνάς;

Τι να της έλεγα τώρα και τι να καταλάβαινε το κορίτσι; Ντρεπόμουν κιόλας. Κι εδώ που τα λέμε καλά-καλά κι ο

ίδιος δεν ήξερα τι μου συνέβαινε. Γιατί το είχα πάρει τόσο κατάκαρδα αυτό το κάζο και τόσα χρόνια τώρα δεν έλεγα να το ξεπεράσω, να προχωρήσω στο δρόμο μου; Μα δεν θυμόταν καν ότι δώσαμε μαζί στην ΑΣΚΤ!!! Με νόμιζε στη... Νομική!!!

Έλεος! Τέτοιο φτύσιμο πια! Τέτοια ξεφτίλα;!

Στην παρέα υπήρχαν κορίτσια που κάτω από άλλες συνθήκες θα τα πρόσεχα. Τώρα ούτε να τολμήσω να τα κοιτάξω. Ήξερα βλέπεις τη διαδικασία. Πώς είναι να καίγεσαι. Ούτε γι' αστείο! Άστες να νομίζουν ότι είμαι αδερφή. Ένα δράμα μου έφτανε και μου περίσσευε, δεν θα έκανα τώρα συλλογή.

Μέχρι που είδα τη Φιλιώ.

Θα βγαίναμε οι τρεις μας εκείνο το βράδυ, έτσι, «για ένα ποτό», γιατί μετά τα κορίτσια είχαν διάβασμα –και η Φιλιώ στο ΚΕΜΕΔΙ σπούδαζε.

Τις περίμενα στην Πύλη των Αγίων Γεωργίου και Μιχαήλ, στο Παλάτι, κι όταν τις είδα ν' ανηφορίζουν από τα Μουράγια νόμισα πως βλέπω όνειρο.

Την Αιμιλία ούτε που την κατέγραψε το οπτικό μου νεύρο να φανταστείς. Είχα μάτια μόνο για το άλλο κορίτσι.

Ψηλή, αεράτη, με μακριά μαύρα μαλλιά και με κίνηση και χάρη χορεύτριας είχε ένα βλέμμα κι ένα χαμόγελο που αν τα αντίκριζες μια φορά δεν τα ξεχνούσες ποτέ. Έχασα το φως μου, έχασα και τη μιλιά μου.

Πήγαμε στο «Ακταίον» για παγωτό και δεν θυμάμαι ούτε τι είπαμε ούτε τι έγινε. Ήμουν μαγεμένος!

Όλη τη νύχτα αδύνατον να κοιμηθώ. Το χαμόγελο της Φιλιώς με στοίχειωνε. Για πρώτη φορά, όλα αυτά τα χρόνια, η εικόνα της Χριστίνας ξεθώριασε και μαζί της η απόφασή μου να μην ξαναβρεθώ ποτέ σε μια τέτοια κατάσταση.

Όταν ξημέρωσε ο Άγιος τη μέρα βγήκα στην πόλη και στριφογύριζα από καντούνι σε καντούνι, έως ότου έρθει η ώρα που θα πήγαινε η Αιμιλία στο μάθημά της. Την πρόλαβα λίγο πιο κάτω από το σπίτι της και προσφέρθηκα να τη συνοδεύσω μέχρι τα Μουράγια, όπου το ΚΕΜΕΔΙ.

–Ωραία ήταν χθες βράδυ, είπα (δήθεν άνετος).

–Ναι μωρέ και κρίμα που είχαμε διάβασμα και δεν μπορέσαμε να καθίσουμε παραπάνω, απάντησε η Αιμιλία ανυποψίαστη.

Άφησα μισό λεπτό να κυλήσει.

–Συμπαθητική η Φιλιώ.

Η Αιμιλία στράφηκε και με κοίταξε χαμογελώντας.

–Πώς το 'παθες και είπες καλή κουβέντα για άνθρωπο! είπε. Βρε... μήπως σου γυάλισε;

–Δεν είμαστε καλά! διαμαρτυρήθηκα. Τι σου 'ρθε;

–...γιατί αν σου γυάλισε ξέχασε την, συνέχισε η Αιμιλία αγνοώντας με. Το κορίτσι έχει σοβαρό δεσμό και μόνιμο και δεν είναι από κείνες που σαλιαρίζουν με τον ένα και με τον άλλο.

Μου κόπηκαν τα γόνατα.

–Δεσμό;..., ψέλλισα.

–Μ' ένα παιδί που διορίστηκε στο διοικητικό του ΟΤΕ. Μόλις τελείωσε τις σπουδές του. Γιάννης. Πολύ ωραίος τύπος. Ζουν μαζί και μάλλον βλέπω να το προχωρούν το πράγμα.

–Α!

Με κοίταξε καλά-καλά.

–Σου άρεσε, ε;

–Είπαμε... είναι συμπαθητική.

Η Αιμιλία έμεινε για λίγο σιωπηλή.

–Και κείνη με ρώταγε για σένα, είπε στο τέλος.

Όπα!

–Δηλαδή τι;

–Τα συνηθισμένα... Ξέρεις... Μη βάλεις όμως τίποτα ιδέες στο μυαλό σου γιατί σε βλέπω να τρως τα μούτρα σου, κακόμοιρο.

Λες και δεν ήξερα πώς είναι!

Άφησα την Αιμιλία στο ΚΕΜΕΔΙ και γύριζα στην πόλη χωρίς να ξέρω πού πηγαίνω. Λίγο η αϋπνία, λίγο τα λόγια της ξαδρέφης είχα χάσει τον μπούσουλα.

Όστε ρώτησε για μένα!... Και η σχέση;... Μόνιμη και σοβαρή... με μέλλον και προοπτική... Ξέρουμε πώς είναι αυτές οι προοπτικές... Σπουδασμένος ο τύπος... Στέλεχος... Ωραίο παιδί!... Άντε να τον ανταγωνιστείς! Από τη μια ο τακτοποιημένος κι από την άλλη το ρεμάλι... ήδη αποτυχημένος πριν κλείσω τα τριάντα μου! Τι διαλέγει κανείς; Τι θα διάλεγε η κάθε κοπέλα; Πόσο μάλλον η Φιλιώ! Το πιο όμορφο κορίτσι στον κόσμο!

Δεν υπάρχει έλεος! Κάποιος εκεί πάνω μου έπαιζε άσχημα παιχνίδια. Και τώρα τι κάνουμε; Τη βγάζουμε από το μυαλό μας, αυτό κάνουμε. Ναι, αλλά πώς;

Επέστρεψα στο σπίτι κι έπεσα να κοιμηθώ ξεθεωμένος, έχοντας πάρει την απόφασή μου να μην ξαναβγώ από κει μέσα.

Με ξύπνησε το τηλέφωνο.

–Έχει μια πολύ ωραία βραδιά, άκουσα τη φωνή της να λέει σαν μέσα σε όνειρο. Μπορεί και να βρέξει. Θες να περπατήσουμε για λίγο στην πόλη;

–Φιλιώ;!!!

–Α, με κατάλαβες! είπε γελώντας.

–Ονειρεύομαι; μουρμούρισα.

Το άκουσε.

–Σε ξύπνησα; Α, συγγνώμη...

–Όχι, όχι... Πού θες να βρεθούμε;... Πότε...

–Σε μισή ώρα; Εκεί που συναντηθήκαμε χθες;

Σε δέκα λεπτά βολτάριζα πάνω-κάτω στην Πύλη των Αγίων.

Ήρθε και όπως την προηγούμενη μου κόπηκε η ανάσα.

–Βρήκα το τηλέφωνό σου στον κατάλογο, μου εξήγησε απολογητικά. Δεν ήθελα να το ζητήσω από την Αιμιλία, μην της μπουν λάθος ιδέες. Δεν σε πειράζει που πήρα;

–Να με πειράζει!!!...

–Σκέφτηκα ότι θα σου άρεσε να πλατσουρίσουμε στη βροχή –αν βρέξει, είπε.

–Ναι... ναι..., κατάφερα να ψελλίσω.

Περπατήσαμε κι ανακάλυψα κατάπληκτος πως είχαμε το ίδιο βήμα, τον ίδιο ρυθμό.

Μου μίλησε για τον εαυτό της. Μ' έναν τρόπο τελείως αυθόρμητο, που γινόταν προσωπικός κάποιες φορές χωρίς να είναι.

Ήταν από τη Σύρα. Ξεκίνησε να σπουδάζει διοίκηση επιχειρήσεων στην Αθήνα –δεν της άρεσε. Την τραβούσαν οι γλώσσες... Άκουσε για το ΚΕΜΕΔΙ στην Κέρκυρα, έδωσε, πέτυχε και να την!

–Εδώ γνώρισα τον Γιάννη, μου είπε (σαν να 'ξερα ποιος ήταν ο Γιάννης και τι ρόλο έπαιζε στη ζωή της). Την πρώτη μέρα που ήρθα στην Κέρκυρα έβρεχε.

–Κι εκείνος κρατούσε ομπρέλα, προσπάθησα ν' αστετευθώ.

–Όχι, γέλασε. Ου, είναι ολόκληρη ιστορία...

Δεν μου είπε την ιστορία, αλλά μου είπε για τον Γιάννη. Ο οποίος είναι από εδώ, από ένα χωριό στα νότια, με πολύ καλή δουλειά, ένα εξαιρετικό παιδί, ένας καλός άνθρωπος κι ένας ιδανικός σύντροφος. Ίσως κάπως κλεισμένος στον εαυτό του, αλλά αυτό ήταν πταίσμα μπροστά στα άλλα αδιαμφισβήτητα προσόντα του. Όλα λοιπόν υπέροχα!

Κι αν όλα είναι τόσο υπέροχα τότε τι κάνει μ' έναν χαμένο σαν εμένα να τριγυρίζει στους δρόμους και στα καντούνια της πόλης περιμένοντας τη βροχή;

Δεν το ρώτησα.

Ούτε πού βρισκόταν ο Γιάννης τη στιγμή αυτή ρώτησα.

Πήγε δύο χωρίς να το καταλάβουμε. Όπως δεν είχαμε καταλάβει πως εδώ και ώρα περπατούσαμε πιασμένοι από το χέρι.

Την άφησα έξω από το σπίτι της (τους θα έπρεπε να πω), στο Τένις και δεν ανταλλάξαμε ούτε το τυπικό φιλί των φίλων για καληνύχτα. Ούτε και είπαμε τίποτα για να ξαναβρεθούμε.

Ήξερα ότι πήγαινα γυρεύοντας. Ήξερα ότι αυτή η ιστορία δεν θα είχε καλή κατάληξη. Αυτό έλεγε η λογική, αυτό έδειχναν τα πράγματα, αυτό διαφαινόταν από τα λόγια της. Αλλά τότε... γιατί με αποζήτησε; Και γιατί άφησε το χέρι της στο δικό μου όσο περιδιαβαίναμε στη νυχτωμένη πόλη;

Μήπως... μήπως υπήρχε έστω η υποψία μιας ελπίδας; Και ο... Γιάννης;

Δεν έκλεισα μάτι πάλι. Και δεν βγήκα την επομένη έξω. Με πήρε ο ύπνος το μεσημέρι και ξύπνησα αλαφιασμένος όταν είχε πια νυχτώσει. Μια ματιά στο ρολόϊ... Εφτά και μισή. Χθες είχαμε συναντηθεί στις οχτώ. Σήμερα όμως το τηλέφωνο παρέμεινε βουβό. Μετάνιωσε;

Τινάχτηκα όρθιος, έκανα ένα γρήγορο ντους, έριξα

πάνω μου ότι βρήκα μπροστά μου και ξεχύθηκα στους δρόμους.

Ήταν καθισμένη σ' ένα πεζούλι. Στην Πύλη!

—Δεν πίστευα πως θα 'ρχόσουν, είπε.

Κάθισα δίπλα της ανίκανος να μιλήσω. Αν έλεγα έστω και μια λέξη θα μ' έπαιρναν τα κλάματα.

—Ήμουν καλεσμένη σ' ένα σπίτι κι έφυγα τρέχοντας, είπε, σαν αυτό να τα εξηγούσε όλα.

Την είχα ερωτευθεί από την πρώτη στιγμή, τώρα όμως την αγάπησα.

Δεν υπάρχει λογική στο ότι βρεθήκαμε μαζί κάτω απ' αυτές τις εξαιρετικά αντίξοες συνθήκες. Και δεν υπάρχει λογική στο ότι αποζητούσε, αυτό το κορίτσι, τη συντροφιά μου όταν υπήρχε ένας Γιάννης κι ένας δεσμός «με προοπτική». Ναι, ήταν φιλάρεσκη, της άρεσε να τραβάει την προσοχή πάνω της, όμως δεν ήταν από κείνες που θα φέρονταν ανέντιμα σε μια σχέση. Τότε; Γιατί; Και πώς;

Δεν τόλμησα να ρωτήσω ποτέ και δεν προσφέρθηκε ποτέ να μου εξηγήσει. Το μόνο που μου είπε ευθύς εξ' αρχής:

—Όταν αυτό εδώ αρχίσει να ενοχλεί, να ξέρεις... θα τελειώσει.

Να ενοχλεί ποιον; Ξέραμε και οι δυο.

Κι έτσι η κάθε μου μέρα ξεκινούσε με τη σκέψη της. Και με μια άλλη σκέψη, ύπουλη, τρομαχτική... «Να είναι αυτή άραγε η τελευταία μέρα μαζί της;»

Ξεκίνησε έτσι μια εποχή ανείπωτης ευτυχίας και αβυσσαλέας δυστυχίας συγχρόνως. Τη μια βρισκόμουν στην κορυφή του ουρανού, κοντά στον ήλιο, και την άλλη κάτω, βαθιά στη γη, στο πιο πυκνό σκοτάδι. Μου τηλεφωνούσε το πρωί «για μια καλημέρα».

–Ν’ ακούσω τη φωνή σου, έλεγε.

Συχνά ερχόταν πάνω «για μια αγκαλιά κι ένα φιλί», πριν από τα μαθήματά της. Άλλοτε, στα διαλείμματα των δραστηριοτήτων της βγαίναμε μαζί για έναν καφέ και τότε ο περίγυρος έσβηνε και χανόταν και μέναμε οι δυο μας μόνο. Τα βράδια, όταν μπορούσε, ανέβαινε στο σπίτι «για μερικά λεπτά ηρεμίας» όπως έλεγε. Μερικά λεπτά που γίνονταν ώρες. Ο χρόνος κυλούσε για μας με διαφορετικό ρυθμό. Μετά ερχόταν το δύσκολο. Όταν τη συνόδευα στο σπίτι της. Όταν «την επέστρεφα» στον άλλο.

Όποιος δεν έχει βρεθεί σε μια τέτοια κατάσταση δεν ξέρει πώς είναι να σκέφτεσαι πως το κορίτσι που αγαπάς κοιμάται στην αγκαλιά ενός άλλου. Δεν υπάρχει τίποτα πιο ψυχοφθόρο, τίποτα πιο εξοντωτικό.

Έχασα τον ύπνο μου. Έτρωγα ελάχιστα, αδυνάτισα... Κατέρρεα σιγά-σιγά. Και δεν έπρεπε να της το δείχνω. Μαζί της έπρεπε να είμαι γελαστός και πρόσχαρος. Αυτό δεν ήταν που αγαπούσε σε μένα; Δεν μου το είχε πει τόσες φορές;

–Ο Γιάννης είναι πολύ σκοτεινός, είχε πει σε μια στιγμή. Είναι η φτιαξιά του τέτοια. Είναι καλός άνθρωπος ξέρεις, αλλά πολύ σκοτεινός. Εσύ είσαι όλος φως!

Τον Γιάννη τον ανέφερε κατά κόρον. Δεν ξέρω γιατί το έκανε. Ίσως υποσυνείδητα να ξόρκιζε τη δική μας αλλοπρόσαλλη κι εντελώς παράλογη σχέση. Ίσως να με προειδοποιούσε. Δεν θυμάμαι όμως μέρα που να μην υπήρξε μνεία του Γιάννη. Δεν έλεγα τίποτα. Τι να πω; Τις στιγμές εκείνες αναρωτιόμουν τι χώρο να έπιανα άραγε στη ζωή της. Τι της ήμουν; Και γιατί προέκυψα στο δρόμο της, όταν όλα ήταν κανονισμένα και τακτοποιημένα;

Δεν ήταν, δυστυχώς, μόνο ο Γιάννης που μ’ απασχολούσε. Υπήρχε μια ολόκληρη αυλή θαυμαστών –«ικέτες» τους έλεγα αστεειυόμενος– που την περιτριγύριζε. Αρπαχτικά

όρνια, που έφερναν βόλτες σε χαμηλό ύψος περιμένοντας την ευκαιρία να εφορμήσουν. Της άρεσε αυτό, ήταν φιλάρεσκη –τους ενθάρρυνε. Όταν το σχολιάζα γελούσε.

–Δεν το πιστεύω πόσο ζηλιάρης είσαι! έλεγε.

–Ζηλιάρης εγώ; Δεν ξέρω καν πώς γράφεται η λέξη.

–Η λέξη μπορεί να μην ξέρεις πώς γράφεται, ξέρεις όμως καλύτερα από τον καθένα τη σημασία της.

Αστειευόμασταν...

–Ζηλεύω και τον αέρα που αναπνέεις, της είπα μια φορά μισοσοβαρά μισοαστεία.

–Συμπεριλαμβάνει αυτό και τους νόμιμους συντρόφους; με ρώτησε στον ίδιο τόνο.

Το στομάχι μου σφίχτηκε. Με είδε να χάνω το χρώμα μου και συνειδητοποίησε τι είχε πει.

–Συγγνώμη, ψιθύρισε. Ήταν χοντράδα.

–Περιγράφει όμως επακριβώς την κατάσταση, αναστέναξα.

Με κοίταξε στενοχωρημένη, αλλά δεν είπε τίποτα.

Τι να 'λεγε; Σε λίγο θα την επέστρεφα στον «νόμιμο σύντροφο» κι εγώ θα περνούσα μια ακόμη νύχτα στην Κόλαση.

Η σχέση μας ήταν βέβαια κρυφή. Στα μάτια των άλλων δεν ήμασταν ζευγάρι. Δεν θα μπορούσαμε να είμαστε αφού η Φιλιά ήταν ταγμένη αλλού. Πράγμα που σημαίνει πως ελάχιστα πράγματα μπορούσαμε να κάνουμε μαζί. Και σε ακόμα πιο ελάχιστα μπορούσα να είμαι παρών. Όπως η αποφοίτησή της για παράδειγμα...

Είχε συγκεντρώσει τη μεγαλύτερη βαθμολογία στην τάξη της κι εκτός της απονομής του πτυχίου θα τη βράβευαν κιόλας.

–Θα είναι ανοιχτή η τελετή στο κοινό; ρώτησα μ’ ένα πλατύ χαμόγελο γιατί μ’ έβλεπα ήδη να την καμαρώνω.

Με κοίταξε μαγκωμένη.

–Ναι, είπε. Αλλά θα είναι και οι οικογένειες και... όλοι...

Ένωσα σαν να με χτύπαγε κατάμουτρα με τη γροθιά του ένας γίγαντας. «Οι οικογένειες»... η δική της και η δική του... «και όλοι»... δηλαδή... εκείνος.

Έσκυφα το κεφάλι για να κρύψω τα μάτια μου που είχαν βουρκώσει.

–Καταλαβαίνω, ψιθύρισα.

–Συγγνώμη που στο λέω έτσι..., είπε.

–Όχι, καταλαβαίνω... Δεν πειράζει.

Αλλά πείραζε. Όπως πείραζαν όλα.

* * *

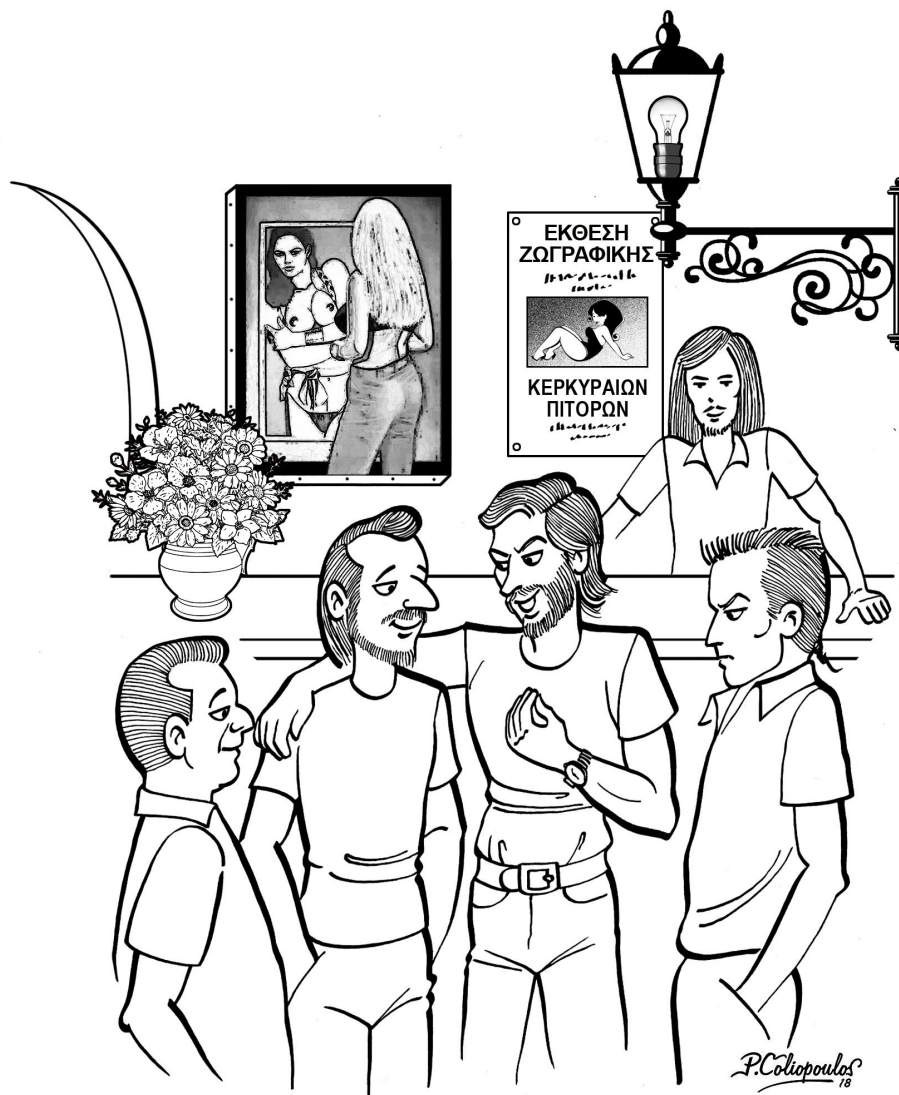
Δεν είχα πια κέφι για τίποτα. Έβγαινα ελάχιστα. Δεν μπορούσα να ζωγραφίσω, δεν μπορούσα να διαβάσω, να συγκεντρωθώ... Δεν μπορούσα να σκεφτώ τίποτα πέρα από τη Φιλιά. Ζούσα για τον χτύπο του τηλεφώνου... για τον ήχο των βημάτων της στη σκάλα... Για το τελευταίο φιλί, όταν την «επέστρεφα».

Ήταν έρωτας, ναι. Αλλά έρωτας, πολύ φοβάμαι, μονόπλευρος και γι’ αυτό καταστροφικός.

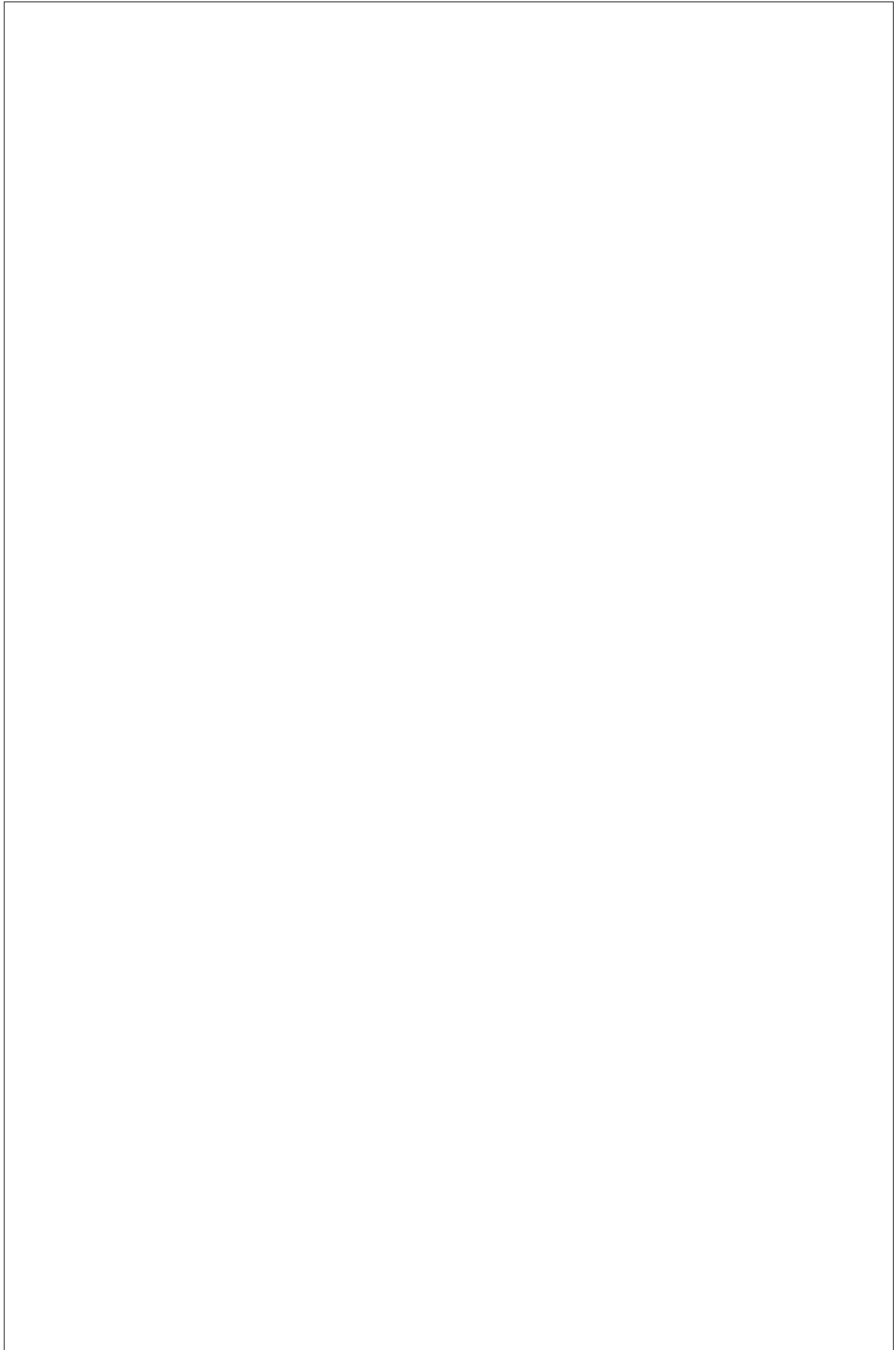
Σε σύγκριση μ’ αυτό που ζούσα τώρα το «δράμα» της Χριστίνας έμοιαζε με μια ευχάριστη βόλτα στο πάρκο.

Αλλά με είχε προειδοποιήσει, δεν με είχε; Κάθε μέρα μπορεί να ήταν η τελευταία.

Συμμορία Φαληρημένων Ιδεολόγων

Zούσα με μια βαλίτσα έτοιμη δίπλα στην πόρτα του σπιτιού. Για όταν θα έφτανε η «τελευταία μέρα». Και δεν την έβλεπα τη μέρα αυτή να είναι μακριά. Δεν θα μπορούσε να ήταν μακριά.

Τα τηλεφωνήματα της Φιλιώς αραιώσαν αισθητά. Συνέβαινε να περάσει και μια βδομάδα χωρίς να χτυπήσει ούτε μια φορά το ρημάδι. Εκεί που πριν μ' έπαιρνε τρεις και τέσσερις φορές τη μέρα, ίσα για «ν' ακούσει τη φωνή μου». Οι συναντήσεις έγιναν ακόμα πιο σπάνιες. Είχε πιάσει δουλειά σ' ένα τουριστικό γραφείο για το καλοκαίρι και το ωράριό της είχε γίνει παρανοϊκό –έλεγε. Απλά δεν υπήρχε χρόνος. Μην γκρινιάζω κι εγώ από πάνω.

Δεν γκρινιάζα, κατέρρεα. Γιατί ήξερα ακριβώς τι συμβαίνει όταν ο άλλος χάνει το ενδιαφέρον του για σένα, το είχα ζήσει. Λείπει ο χρόνος –όμως ο χρόνος φτάνει πάντα για τους άλλους.

Δυο περιστατικά συνέβησαν που μου έδωσαν να καταλάβω πως όλα είχαν πια αλλάξει.

Ο Γιάννης συχνά πήγαινε τα Σαββατοκύριακα στο χωριό του, να δει τους γονείς του. Η Φιλιώ δεν ακολουθούσε, γιατί εκεί κάτω δεν ένιωθε ευπρόσδεκτη. Δεν τους άρεσε των συγγενών, αυτή, «η ξενόφερτη που τους είχε ξεμυαλίσει τον παληχάρι» και σαν χωριάτες που ήταν δεν είχαν

πρόβλημα να της το δείχνουν. Που θα πει πως «το παληκάρι», που έβαζε γονείς πάνω από το αίσθημα και δεν είχε καμιά διάθεση να τους κόψει τον βήχα, ξενιτευόταν μόνος του να σκαλίζει κήπους και μπουστάνια και να γεύεται το φαγητό της μάνας, που σαν αυτό... πουθενά!

Ξέρω πώς ακούγεται να περιμένεις να λείψει «ο άλλος» για να βρεθείς εσύ στη θέση του. Ξέρω και ντρέπομαι, αλλά, βλέπεις, εκτός από τα λογικά μου είχα χάσει και κάθε αίσθηση αξιοπρέπειας. Να τη δω... έστω για λίγο... έστω έτσι! Κι ας υποφέρω μετά. Κι ας καώ. Να τη δω μόνο.

Πήγαμε σ' ένα τσιπουράδικο που το είχαν κάτι γνωστά της παιδιά, από το πανεπιστήμιο. Η ατμόσφαιρα ήταν πολύ όμορφη, η Φιλιώ έδειχνε πολύ ερωτευμένη –με φιλούσε στα κλεφτά όταν δεν κοίταζαν οι άλλοι– όλα ήταν ιδανικά και οι σκιές που με περικύκλωναν τον τελευταίο καιρό είχαν διαλυθεί.

Πήραμε το δρόμο για το σπίτι μου αγκαλιασμένοι, ανταλλάσσοντας φιλιά στη μέση των έρημων δρόμων, χωρίς να νοιαζόμαστε για τίποτα πέρα του ότι βρισκόμασταν μαζί και για μια φορά δεν θα είχαμε χρονικούς περιορισμούς στην ευτυχία μας.

Αλλά... όταν φτάσαμε στην εξώπορτα...

–Καλύτερα να με πας σπίτι μου, είπε συννεφιασμένη.

–Γιατί;

–Θέλω να μείνω μόνη μου, είπε αόριστα. Το καταλαβαίνεις αυτό, έτσι δεν είναι;

Το καταλάβαινα. Όλα τα καταλάβαινα εγώ.

Δεν το κανονίσαμε, αλλά εξυπακούοταν πως θα βρισκόμασταν την επομένη.

Περίμενα όλη τη μέρα.

Νύχτωσε.

Περίμενα... Το τηλέφωνο παρέμεινε σιωπηλό.

Μου τηλεφώνησε Κυριακή πρωί, αν είχα διάθεση, λέει, για καφέ στην πλατεία. Δεν ρώτησα. Μου το είπε μόνη της.

–Βγήκα με μια παρέα χθες, είπε. Παιδιά από τη Σχολή... καθηγητές... φίλοι... Πήγαμε στο τσιπουράδικο.

Με είδε που κοκάλωσα.

–Τι; έκανε.

Την κοιτάξα αποσβολωμένος.

–Με ρωτάς; κατάφερα να αρθρώσω. Έχουμε να ιδωθούμε τόσον καιρό... μας δίνεται η ευκαιρία, ως εκ θαύματος... κι εσύ... εσύ επιλέγεις να βγεις με τους... φίλους σου;!!!

Θύμωσε.

–Αυτό τι είναι τώρα; είπε. Παρατήρηση; Έλεγχος; Μου λες τι θα κάνω και με ποιον θα βγω; Ενώ ξέρεις πως δεν ανέχομαι να νοιώθω δεσμευμένη;

Δεσμευμένη! Από... μένα!

Δεν είχα κουράγιο για καυγά.

–Αν εσύ βρισκόσουν στη θέση μου, είπα μαλακά. Κι εγώ έκανα ότι εσύ χθες βράδυ... Πώς θα σου φαινόταν;

Ήταν έντιμη.

–Σαν προδοσία, είπε.

Χωρίσαμε έξω από το σπίτι της μέσα σε μια ατμόσφαιρα ζοφερή ως εκεί που δεν έπαιρνε άλλο.

Δυο ώρες αργότερα μου τηλεφώνησε.

–Θες να περπατήσουμε λίγο; με ρώτησε και η φωνή της δεν ήταν σταθερή.

Κατέβηκα στη στιγμή.

Ήρθε κοντά μου τρέχοντας κι έπεσε στην αγκαλιά μου, αδιαφορώντας για τα αδιάκριτα μάτια γύρω μας.

–Δεν θέλω να σε χάσω, ψιθύρισε φιλώντας με.

Ήξερα όμως πως εγώ την είχα ήδη χάσει.

Το δεύτερο περιστατικό συνέβη δυο βδομάδες αργότερα. Είχε ρεπό κείνο το πρωί και μου τηλεφώνησε να πάρουμε έναν καφέ μαζί σ' ένα απόμερο καφεενδάκι χωμένο στα καντούνια, όπου συχνά καταφεύγαμε –«λαθραία».

Ήταν πρόσχαρη και η διάθεσή της ήταν κολλητική. Μιλήσαμε για ένα σωρό πράγματα, αστειευθήκαμε, γελάσαμε... Ήταν όπως άλλοτε. Σχεδόν.

Σε μια στιγμή τη βλέπω να κοιτάζει το ρολόϊ της μαγκωμένη.

–Τι; ρώτησα.

Με κοίταξε αμήχανα.

–Σε δέκα λεπτά θα περάσει ο Γιάννης να με πάρει, είπε. Έχουμε να πάμε να δούμε κάτι κουρτίνες για το σπίτι.

Ήταν σαν να άνοιξε η γη κάτω από τα πόδια μου.

Κατάφερα να σηκωθώ και να πληρώσω τη σερβιτόρα.

–Συγγνώμη, το είχα ξεχάσει, είπε η Φιλιώ.

–Δεν πειράζει..., ψέλλισα.

Προσπάθησα να χαμογελάσω. Ήταν δύσκολο. Όλα ήταν πια δύσκολα.

–Μ' αγαπάς; με ρώτησε καθώς ετοιμαζόμουν να φύγω.

–Το ξέρεις..., κατάφερα να πω.

Κι εξαφανίστηκα. Δεν χωρούσα στη ζωή της. Κι αν μου έμενε η παραμικρή αμφιβολία γι' αυτό, σήμερα έσβησε κι αυτή.

Γύριζα όλη τη μέρα σαν την άδικη κατάρα. Είχαμε

φτάσει στο τέλος. Το τυπικό μόνο απόμενε. Κι αυτό δεν θ' αργούσε.

Κουρτίνες για το σπίτι «τους»!

Μπαίνοντας το καλοκαίρι τα πράγματα χειροτέρεψαν αισθητά. Περνούσαν τώρα και δέκα μέρες χωρίς καμιά επικοινωνία... βδομάδες χωρίς να τη δω. Δεν υπήρχε χρόνος. Αλλά δεν υπήρχε χρόνος για μένα –ως εκεί μου έκοβε ακόμη. Κλείστηκα στο σπίτι. Όταν καμιά φορά κατέβαζα το βράδυ τα σκουπίδια έτρεμα μην τη συναντήσω, γιατί ήξερα πως δεν θα ήταν μόνη της.

Πώς μου το είχε πει στην κουβέντα που κάναμε μετά το κάζο στο καφενεδάκι;

–Ενδέχεται να δεις και εικόνες πιο άγριες, μου είπε. Κάποια στιγμή θα μας δεις να περπατάμε πιασμένοι από το χέρι. Δεν είμαστε τσακωμένοι ξέρεις. Και η αγάπη υπάρχει ακόμα.

Μια ειλικρίνεια που σκότωνα! Θα τους έβλεπα πιασμένους από το χέρι!... ίσως κι αγκαλιασμένους... μπορεί και ανταλλάσσοντας φιλιά στη μέση του δρόμου –χωρίς να χρειάζονται να κρυφτούν, όπως εμείς... Αυτή την εικόνα θα έβλεπα κάποια στιγμή. Αναπόφευκτα.

Γιατί δεν τη διεκδίκησα;

Επειδή ήμουν χαμένος από την αρχή. Αφήνουμε τις συγχρίσεις με «τον άλλο», που θα 'βγαιναν όλες εις βάρος μου, και μένουμε σ' αυτό που η ίδια μου είχε πει σε κάποια στιγμή με κείνη την απίστευτα ωμή ειλικρίνεια που τη χαρακτήριζε. Ο Γιάννης ήταν ο άντρας της ζωής της. Αν δεν είχε κάποια μικρά ελαττώματα θα ήταν 100% ιδανικός σύντροφος, αλλά κι έτσι ήταν κατά 99%. Κι εδώ τίθεται το εύλογο ερώτημα: Τότε γιατί εγώ; Γιατί ήρθε σε μένα; Και σ' αυτό απάντηση δεν υπάρχει.

Πάλι η αγάπη!

Πώς παλεύεται αυτό; Πώς διαχειρίζεται κανείς μια τέτοια κατάσταση;

Ένας τρόπος υπάρχει μόνο. Σηκώνεται και φεύγει. Όμως η σκέψη να μην την ξαναδώ ποτέ με τρέλαινε.

* * *

Τρελαμένος γνώρισα τη συμμορία των φαληρημένων ιδεολόγων, όπως ενδόμυχα τους ονόμασα.

Ήταν άλλη μια ιδέα της Αιμιλίας. Ένας φίλος της, ψευτοπιτόρος, συμμετείχε λείι σε μια ομαδική έκθεση που λάβαινε χώρα σε μια καινούργια γκαλερί που είχε ανοίξει σ' έναν παράδρομο της Άνω Πλατείας και ήθελε να πάμε μαζί στα εγκαίνια.

Δεν είχα καμιά διάθεση να ξεμυτίσω από το κλουβί μου, αλλά η ξαδρέφη ήταν αποφασισμένη.

–Έχεις γίνει αγνώριστος, μου είπε. Θα βγεις να σε χτυπήσει ο αέρας. Τι διάολο σου συμβαίνει έτσι κι αλλιώς;

–Τίποτα, μουρμούρισα.

–Τίποτα; Εγώ το λέω κατάθλιψη.

–Δεν είναι. Απλά, δεν... δεν έχω κέφια.

–Γιατί; Τι έγινε;

–Τίποτα δεν έγινε.

–Αν δεν έγινε κάτι και είσαι έτσι χρειάζεσαι γιατρό.

–Μια χαρά είμαι.

–Και δυο τρομάρες. Θα πάμε στην έκθεση.

Και πήγαμε.

Η γκαλερί δεν ήταν τίποτα το αξιομνημόνευτο. Μια μακρόστενη αίθουσα, με παλιές πλάκες κάτω, έναν πάγκο στη μια της άκρη, εν είδει γραφείου, και τοίχους γεμάτους κουάντρα κάθε περιγραφής και τεχνολογίας (καχοτεχνίας

θα ήταν μια πιο ακριβής έκφραση) που ψευτοφωτίζονταν όπως-όπως από δυο σειρές σποτλάιτς στερεωμένα σε ράγες πάνω σ' ένα ξύλινο ταβάνι. Κάπως μπήτνικ μου έκανε το όλο σκηνικό, κάπως παρακμιακό και κάθε άλλο παρά κυριλέ και ψαγμένο, όπως ήταν η επιταγή της μόδας την εποχή εκείνη στην Αθήνα.

Τίγκα στον κόσμο! Όχι οι «κόντηδες» της Αναγνωστικής, με το δήθεν και το τάχαμου... κανονικοί άνθρωποι, που είχαν συρρεύσει, όχι βέβαια για να θαυμάσουν τα τερατουργήματα (πλην εξαιρέσεων) στους τοίχους, αλλά γιατί επρόκειτο για κοσμικό γεγονός –όπως συνέβαινε, μου εξήγησε η Αιμιλία, σε όλα τα εγκαίνια της εν λόγω γκαλερί.

Η ξαδρέφη με πήγε σ' έναν τύπο με μαλλιά και μούσια, ευειδή και ευάερο, για να με παρουσιάσει.

–Σωτήρη, ο ξαδρέφος μου ο Φώτης, του λέει. Εισάστενε συνάδελφοι.

–Χαίρω πολύ, μου κάνει ο μπητνίκος σφίγγοντας μου το χέρι. Κι εσείς αποτυχημένος;

–Εντελώς, παραδέχτηκα.

Τον συμπάθησα αμέσως.

Κουβεντιάσαμε για λίγο και φαντάσου την έκπληξή μου όταν μου είπε πως ήταν κι αυτός «εκ Παρισίων», πάλαι ποτέ, θαμών της Beaux-Arts.

Συγκρατήθηκα για να μην πάρω την εκδίκησή μου με κείνο το «όλοι αυτό λένε», που ο ίδιος εισέπραξα κατά κόρον.

–Μπα; του κάνω. Και πότε;

–Το '73, μου λέει.

–Α, εγώ είχα φύγει πιο πριν, του λέω.

Ο τύπος γέλασε.

–Όχι ότι την τελείωσα κιόλας..., μου λέει.

–Σάματι την τελείωσα εγώ; είπα γελώντας.

Α, τον συμπάθησα! Του δικού μου φυράματος ετούτος εδώ. Με τη διαφορά πως αυτός γελούσε με την καρδιά του, ενώ εμένα με το ζόρι μου έβγαινε. Η κοπέλα του βλέπεις, ένα πολύ όμορφο κορίτσι, μάλλον ξένη, ήταν εκεί και δεν έπαιρνε τα μάτια της από πάνω του, ενώ η δική μου... Η «δική μου» είπα; Ποια δική μου; Του άλλου...

Πιάσαμε την κουβέντα. Μου είπε πως είχαν μαζευτεί τέσσερις-πέντε «ανένταχτοι» ρεμάληδες και φτιάξαν τούτο εδώ το καλλιτεχνικό στέκι –για το κέφι τους. Έδειχναν δουλειές ανθρώπων που τα πιο mainstream «ιδρύματα» σνομπάριζαν, αρκεί να πληρούσαν ένα μίνιμουμ αισθητικών προδιαγραφών. Και το περίεργο ήταν ότι η τοπική κοινωνία υποστήριζε την προσπάθεια αυτή.

–Και βγαίνετε; απόρησα.

–Ίσα-ίσα τα έξοδα, απάντησε. Μέσα, χτύπα ξύλο, μέχρι στιγμής δεν μπήκαμε. Και για το επιπλέον κάνουμε Γραφικές Τέχνες. Ξέρεις... μακέτες, λογότυπα, διαφημιστικά, καταλόγους... και πορευόμαστε σχεδόν αξιοπρεπώς.

Του διηγήθηκα την εμπειρία μου στην *Αναγνωστική* κι έβαλε τα γέλια.

–Ξέρω, μου λέει. Πέρασα κι εγώ από χει. Ακόμα το φυσάω και δεν κρυώνει. Θες να εκθέσεις σε μας;

Τον κοίταξα αποσβολωμένος.

–Σοβαρά μιλάς; έκανα.

–Σοβαρότατα. Γιατί, λες αυτοί που κρέμονται στους τοίχους σήμερα να είναι τίποτσι κορυφές; Άλλωστε εσύ είσαι «εκ Παρισίων», έχεις ένα κάποιο εκτόπισμα, πώς να το κάνουμε!

–Αυτό να μου πεις...

Με πήρε πίσω από τον πάγκο να συμβουλευτεί τα κιτάπια του.

–Έχουμε δέκα μέρες κενό σε δυο βδομάδες, μου λέει. Λέγαμε να το καλύψουμε με καμιά ομαδική της πλάκας. Αλλά αφού έχεις εσύ έτοιμη δουλειά... Είσαι;

–Αν είμαι λέει!...

–Φύγαμε τότε.

Η αλήθεια είναι πως δεν τον πήρα πολύ στα σοβαρά. Δεν βοηθούσε και η ατμόσφαιρα, που ήταν χαλαρή κι ανάλαφρη, λες και πράγματι τούτοι εδώ κάναν το κέφι τους. Από την άλλη μεριά όμως μου χρειαζόταν κατεπειγόντως να καταπιαστώ με κάτι, γιατί έτσι όπως πήγαινε αυτή η ιστορία με τη Φιλιώ (ποια ιστορία τελικά; μάλλον το μυαλό μου την είχε κατασκευάσει) στο τέλος θα μου 'στριβε για τα καλά.

Επιστρέφοντας στο σπίτι κοίταξα τα κουάντρα που είχα φτιάξει. Σαν να τα είχε φτιάξει άλλος άνθρωπος μου φαινόταν. Πολλά χρώματα, πολύ φως... πρόσχαρη διάθεση... Έτσι ένιωθα εγώ τώρα; Έπιασα τα πινέλα και μέσα στα άγρια μεσάνυχτα άρχισα να τα δουλεύω από πάνω. Με σκούρα χρώματα, σκοτεινά, λασπιασμένα, βαριά, όπως η ψυχή μου τη στιγμή αυτή. Ως το πρωί το σπίτι βρισκόταν μέσα στη μαυρίλα. Πού και πού να ξεπροβάλει ένας ήλιος ματωμένος, μια χαραμάδα ελπίδας. Γιατί ακόμα ήλπιζα, ο ηλίθιος! Δεν εννοούσα να παραδεχτώ πως η ιστορία της Χριστίνας επαναλαμβανόταν εδώ, μόνο τρισχειρότερα. Και δεν είχα τη φορά αυτή καμιά δικαιολογία. Γιατί τώρα ήξερα –και είχα αφεθεί. Καμιά δικαιολογία.

Πήρα μερικά από τα μουτζαλιασμένα υπό μάλης και πήγα στη γκαλερί.

Τους πέτυχα σε πλήρη απαρτία. Τον Καρακίτσο, τον Κοτρώνη, τον Λούμπο, τον Προκόπη και δυο Εγγλέζες φίλες τους, πιτόρισσες κι αυτές.

–Πριν αποφασίσετε να πάρετε το ρίσκο είναι σωστό να δείτε περί τίνος πρόκειται, τους λέω σκυθρωπά.

Είδαν τα κουάντρα και σίγουρα φρικάρισαν οι άνθρωποι.

–'Ντάξει, πάμε να φουντάρουμε μαζί από το Κάπο Σίδερο, λέει ο Κοτρώνης.

Ο Λούμπος πάλι είχε ένα ιδιότυπο χιούμορ.

–Να υποθέσουμε πως πέτυχες μια παρτίδα από μαύρο χρώμα σε καλή τιμή, μου λέει.

Ο Προκόπης απαγγείλε στίχους του Έντγκαρ Άλλαν Πόε, ενώ τα κορίτσια κουνούσαν τα όμορφα κεφάλια τους με κατανόηση.

–Μ' αρέσουν, είπε ο Σωτήρης Καρακίτσος. Βγάζουν κάτι δυνατό.

–Απελπισία βγάζουν, είπε η Σάρα, η μεγαλύτερη από τις δυο κοπέλες.

–Όπως και να το πεις δεν είναι αυτό το αβάσταχτο «τι ωραία, τι καλά, τράλαλά τραλαλά», με υπερασπίστηκε ο Καρακίτσος.

–'Ντάξει, συμφώνησε ο Κοτρώνης. Δε λέω... είναι δυνατή δουλειά. Αλλά πολύ ψυχοπλάκωμα, ρε αδερφέ μου!

Ο Καρακίτσος εκνευρίστηκε.

–Δηλαδή, τα δείχνουμε ή όχι; φώναξε.

–Τα δείχνουμε, συμφώνησαν όλοι.

Κι έτσι στήθηκε η μαυρίλα που με τύλιγε καιρό τώρα στους τοίχους της γκαλερί.

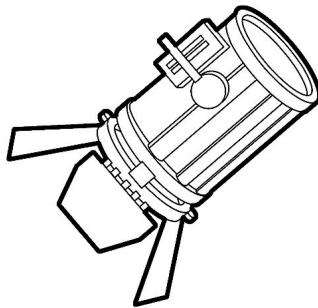
Ήταν η δωδέκατη μέρα χωρίς να δω τη Φιλιώ ή να της μιλήσω. Πήρα μια πρόσκληση και την πήγα στο γραφείο που δούλευε. Είχε βγει για «εξωτερικές δουλειές». Την άφησα στα κορίτσια που υποσχέθηκαν να της τη δώσουν.

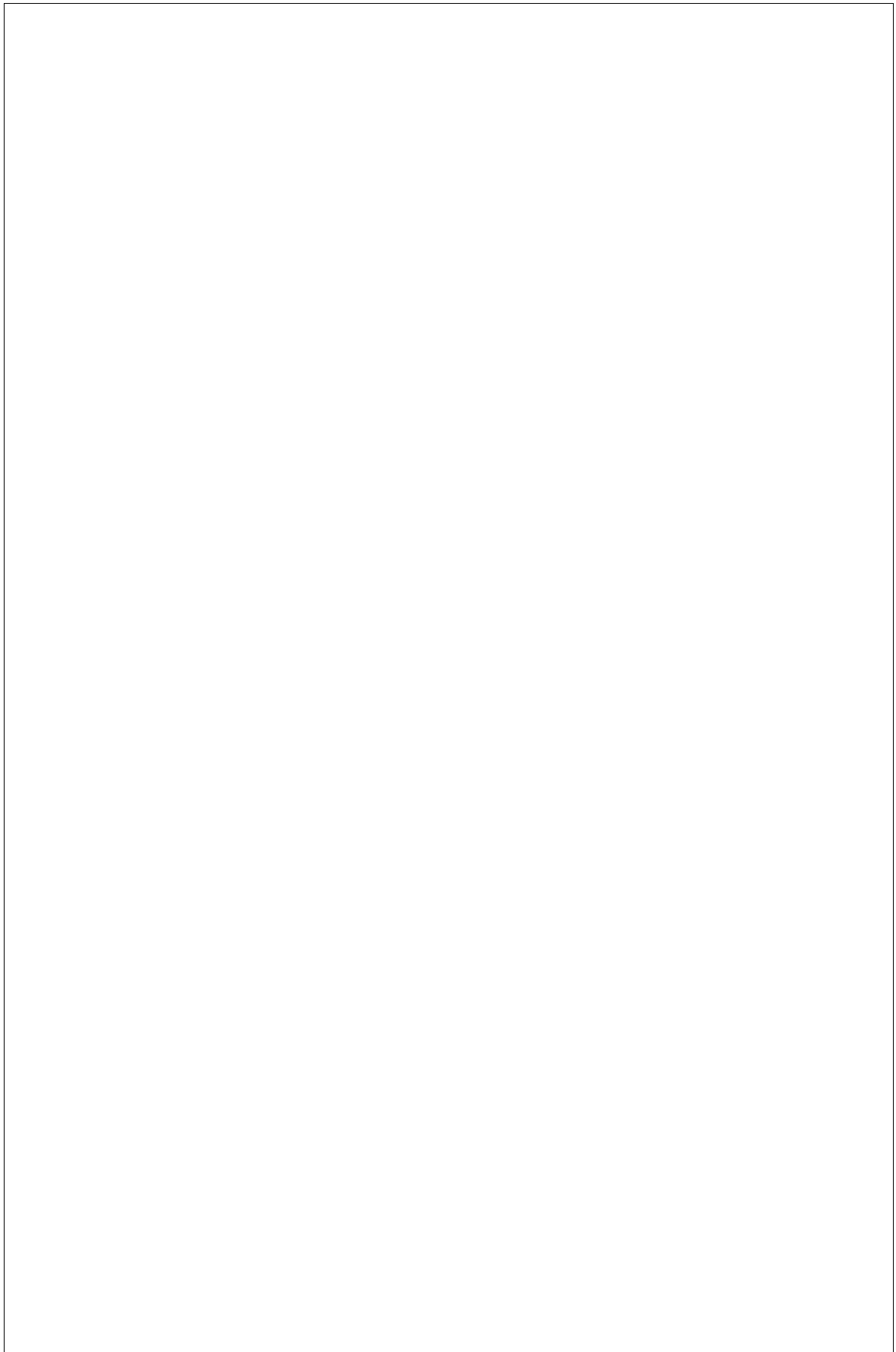
Περίμενα όλη μέρα ένα τηλεφώνημα. Να μου ευχηθεί έστω καλή επιτυχία. Τίποτα. Ούτε την επομένη.

Μου τηλεφώνησε τη μέρα των εγκαινίων.
–Πολύ χαίρομαι για την έκθεσή σου, μου είπε.
–Θα 'ρθεις;
Ένα κόμπιασμα. Το γνωστό κόμπιασμα.
–Ξέρεις...
Ήξερα.
–Θα το 'θελα πολύ... Αλλά...
Αλλά.

* * *

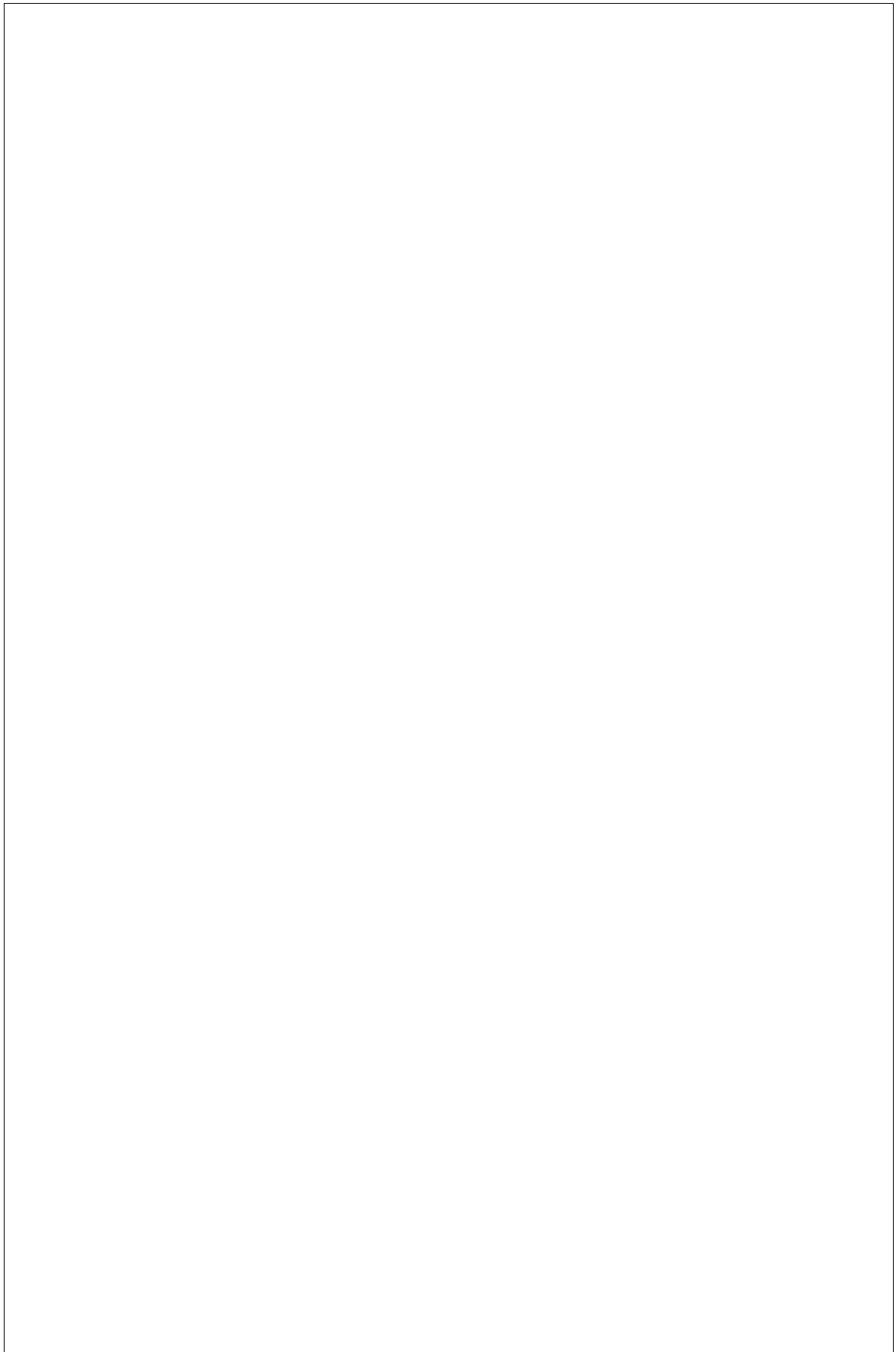
Πούλησα τρία έργα. Τα πρώτα δικά μου που πουλούσα ποτέ! Όμως δεν μου 'κανε καμιά χαρά. Είχα αρχίσει και πάλι, νοερά, να φτιάχνω τις βαλίτσες μου. Να 'βρισκα μόνο το κουράγιο να φύγω. Τίποτ' άλλο δεν ήθελα.

Τα Φράγκα Ουδεις Εμισησεν

Ένα από τα πράγματα που μ' έκανε να συμπαθήσω τους φαληρημένους ιδεολόγους ήταν η παντελής τους απαξίωση του δήθεν και του τάχαμου της τοπικής κοινωνίας. Επειδή αυτό που έκαναν το έκαναν για τον εαυτό τους κι επομένως δεν σκοτίζονταν να μπουν στη διαδικασία της κολακείας και της ιδιότυπης ομερτά που επικρατούσαν εδώ, δεν χαρίζονταν σε κανέναν. Κι όταν λέμε *κανέναν* συμπεριλαμβάνουμε και το δικό μας σινάφι. Που εκεί κι αν υπάρχει υποκρισία, προσποίηση και καιροσκοπία, με στόχο και γνώμονα πάντα βεβαίως το... κέρδος.

—Υπάρχουν τριών ειδών πιτόροι στην Κέρκυρα, μου εξήγησε ένα βράδυ που είχαμε πεταχτεί όλοι για φαγητό στην ψησταριά του «Γιόγια», στην Πόρτα Ρεμούνδα, ο Σωτήρης. Έχουμε, πρώτους και καλύτερους, τους ατάλαντους, που θεωρούν εαυτούς ισάξιους τουλάχιστον, αν όχι ανώτερους, του Ντα Βίντσι και ξεκινούν την κουβέντα με το «Εγώ» και την τελειώνουν με το «Εγώ». Μετά είναι εκείνοι που μπορούν να τραβήξουν πέντε γραμμές, αλλά δεν έχουν τίποτις να πουν, οπότε αντιγράφουν ασύστολα (κι ανεπιτυχέστατα) τους παλαιότερους, τις «κλασικές αξίες». Κι ετούτοι δεν έχουν αμφιβολίες για το «θεικό χάρισμα» που τους δόθηκε. Οπότε «εγώ» και πάλι «εγώ». Και στο τέλος έχουμε εκείνους που θα μπορούσαν ενδεχομένως κάτι να κάνουν αν δεν ζούσαν εδώ που ζουν. Τεράστιο το «εγώ» κι αυτών βέβαια.

Η πρώτη κατηγορία αποτελεί τη συντριπτική πλειοψηφία. Είναι οι νιοράντηδες, όπως τους λέμε εδώ (από το ιταλικό *ignorante*: αδαής), κι αποτελούν το 75% του συνολικού πληθυσμού. Οι υπόλοιποι είναι νιοράντηδες λογοτέχνες και ποιητές κι όλοι μαζί νιοράντηδες μουσικοί. Η δεύτερη κατηγορία είναι εκείνη που «κάνει όνομα» και πουλάει. Φιόρια, Ποντικονήσια, καντούνια... Πάντα θέματα τοπικού ενδιαφέροντος, στην προσπάθειά τους να μιμηθούν τις περιφημες ακουαρέλες του Γυαλινά. Όπως όμως στερούνται ψυχής το αποτέλεσμα είναι μάπα. Τα ξενοδοχεία και τα γραφεία δικηγόρων, γιατρών και μηχανικών είναι τίγχα σε τέτοιες «επώνυμες» απομιμήσεις. Τουτέστιν αυτή η κατηγορία των νιοράντηδων πουλάει. Στους άλλους τους νιοράντηδες, τους πελάτες. Η τρίτη τέλος κατηγορία είναι αυτή των... δυστυχημένων. Έχουν επίγνωση της απύθμενης νιορέντσας που επικρατεί εδώ και ξέρουν πως αν επιχειρήσουν να κάνουν πράγματα προχωρημένα είναι καταδικασμένοι εκ των προτέρων. Οπότε συμβιβάζονται σε μια ενδιάμεση κατάσταση.

–Πλην Κακόμοιρου, πετάγεται ο Κοτρώνης που παρακολουθούσε από δίπλα την κουβέντα μας.

Οι παριστάμενοι έβαλαν τα γέλια.

–Πλην Κακόμοιρου, παραδέχεται ο Σωτήρης.

–Ποιος είναι, ρε παιδιά, ο Κακόμοιρος; ρωτάω. Το ακούω συνέχεια αυτό το όνομα από τότε που ήρθα.

Ο Λούμπος ανέλαβε να μου εξηγήσει.

–Ο Κακόμοιρος είναι ειδικός στο τρύπωμα, είπε. Όποια πέτρα κι αν σηκώσεις τον Κακόμοιρο θα βρεις από κάτω. Πάει και κλαίγεται δεξιά κι αριστερά για το πόσο φτωχός είναι, πόσο καλός άνθρωπος και τι εξάισιος πιτόρος και πόσο αδικημένος και καταφέρνει όχι μόνο να πουλάει, αλλά να παίρνει κι όλες τις δουλειές –από Δήμο μέχρι Περιφέρεια, μέχρι... μέχρι...– αφήνοντάς μας όλους αμανάτι. Να φανταστείς ότι όσες φορές συμμετείχε σε ομαδικές, μαζί

μας, έπιανε τους πελάτες και κανόνιζε να τους πουλήσει τα έργα όταν τελειώσει η έκθεση, για να γλυτώσει την προμήθεια της γκαλερί, ο γύφτος. Κακόμοιρος όνομα και πράγμα!

–Και κάνει καλή δουλειά; ρώτησα.

–Εξαιρετική! Λίγο από Τσαρούχη, λίγο από Παρθένη, λίγο από Βεντούρα, λίγο από Γράβαλο... λίγο απ' όλα και ιδού ένα αποτέλεσμα υπογεγραμμένο φαρδιά-πλατιά «Κακόμοιρος».

–Να μου το θυμηθείς, πετάχτηκε ο Κοτρώνης. Όταν όλοι εμείς απονθάνουμε μόνο τον Κακόμοιρο θα θυμούνται.

Άρχισα να τη σκέφτομαι αυτή την κουβέντα. Δεν ήταν κακή ιδέα για κάποιον του οποίου η δουλειά –η καλλιτεχνική ενόρασή του δηλαδή– δεν είχε πέραση. Ένα δάνειο από 'δώ, ένα δάνειο από κει και να το έργο, ατόφιο και για το οποίο δεν μπορεί να σε κατηγορήσει κανείς ότι δεν είναι πρωτότυπο. (Και δεν ομιλώ για τα δικά μου «πρωτότυπα αντίγραφα»). Το πρόβλημα σε μένα όμως ήταν πως είχα μεσάνυχτα από τεχνοτροπίες, σχολές και τάσεις. Δώσε μου έναν Ντα Βίντσι να στον κάνω ίδιο. Αλλά ολίγο από Ντα Βίντσι, ολίγο από Τιντορέτο, ολίγο από Καραβάτζιο πώς διάολο γίνεται; Άσε που δεν ήξερα καν ποιοι ήταν αυτοί οι διάσημοι Έλληνες πιτόροι.

Αλλά το σκεφτόμουν.

* * *

Το καλοκαίρι στην Κέρκυρα όλα είναι τουρισμός. Σαν να πατάει κάποιος ένα κουμπί και ν' αλλάζει την καθημερινότητα αστραπιαία. Οι κουβέντες που ακούς στον δρόμο, στα καφενεία, παντού είναι: «πόσοι ήρθαν;», «πόσες κρατήσεις έχουμε;», «πόσες κρουαζιέρες αυτή τη βδομάδα;». Οι Κερκυραίοι εξαφανίζονται και τη θέση τους παίρνει αυτό το ομοιόμορφο, αντιπαθητικό, άβουλο κοπάδι «επισκεπτών» που περιφέρονται σαν χαμένοι από εδώ κι από εκεί.

Τα γκαρσόνια προσπαθούν να τους πείσουν, άγαρμπα, να καθίσουν για μια αρπαχτή –κι όπου πιάσει– οι ταγαράδες, οι μπιζουτάδες και οι γουναράδες έχουν βάλει κράχτες έξω από τα μαγαζιά τους προς άγραν θυμάτων, οι τουριστικοί πράκτορες «τρέχουν και δεν φτάνουν» και οι ξενοδόχοι τρίβουν τα χέρια τους και γκρινιάζουν ότι «έχουμε πτώση».

Ζωή άλλου είδους δεν υπάρχει. Όλοι βρίσκονται υπ' ατμόν για την καλοκαιρινή παράσταση, αγχωμένοι «να τα κονομήσουν», γιατί από τέλη Σεπτεμβρίου και μετά... τα κεφάλια μέσα. Θα τρώμε από τα έτοιμα. Ότι αρπάξουμε το λοιπόν τώρα.

Σε μια τέτοια κατάσταση και σ' ένα τέτοιο περιβάλλον εννοείται πως κάθε είδους καλλιτεχνική δραστηριότητα –αν δεν έχει να κάνει με «the famous syrtaki dance», «the famous mouzaka» και «the famous Corfu by Night»– είναι καταδικασμένη. Κανείς δεν έχει μυαλό για «κουλτούρα», μόνο για τα όβολα. Κι ως γνωστόν η κουλτούρα σπανιότατα αποφέρει όβολα και δη μεσούσης της τουριστικής περιόδου.

Ήμουν από τους ελάχιστους στο νησί που δεν είχαν καμιά σχέση, μακρινή ή κοντινή, με το τουριστικό αλαλούμ που επικρατούσε. Ακόμα και οι φαληρημένοι ιδεολόγοι είχαν προσαρμόσει τις δραστηριότητές τους αναλόγως. Ο Σωτήρης έφτιαχνε μενού και διαφημιστικά για τα άπειρα εποχιακά «restaurants», «bars», «night spots» και συναφή, ο Λούμπος τύπωνε διαφημιστικά φανελάκια κι ο Κοτρώνης ότι μπορούσε.

Εγώ δεν είχα παρά μόνο μια σκέψη κι έναν καημό μέσα σ' αυτόν τον «δημιουργικό οργανισμό» (με σκοπό την αποταμίευση όσον το δυνατόν μεγαλύτερου αριθμού πεκουνιών): πώς, αν και πότε θα έβλεπα τη Φιλιώ.

Η οποία φυσικά ήταν απασχολημένη «full time» στη θερινή της εργασία και που –φυσικά– τον λίγο χρόνο που

της έμενε τον αφιέρωνε στον έχοντα την απόλυτη προτεραιότητα Γιάννη.

–Δεν προφταίνω ούτε ν’ ανασάνω, μου έλεγε τις σπανιότατες φορές που κατάφερνε να εξοικονομήσει δέκα λεπτά «για μας». Βλέπεις τι γίνεται.

–Βλέπω, μουρμούριζα με το κεφάλι κατεβασμένο.

–Α, μη μου κάνεις μούτρα κι εσύ! αναφωνούσε αγανακτισμένη. Δεν μπορώ να κουβαλάω κι άλλο βάρος πάνω μου!

–Σαν βάρος με βλέπεις;

–Καταλαβαίνεις τι θέλω να πω.

–Καταλαβαίνω.

Καταλάβαινα πως είχα πιάσει πάτο στις προτεραιότητες της. Κι ότι υπήρχε κι άλλο. Πού πήγαινε αυτό; Δεν χρειάζονται ιδιαίτερες ικανότητες για να καταλάβει κανείς. Πουθενά.

Γιατί καθόμουν τότε; Τι περίμενα; Σε τι ήλπιζα;

Μα, όπως όλοι όσοι έχουν την ατυχία να βρεθούν σε θέση παρόμοια με τη δική μου... σε ένα θαύμα! Μεγάλο θαύμα, όχι από τα συνηθισμένα του τύπου «άρον τον κράββατόν σου και περιπάτει». Στο είδος του θαύματος που όταν συμβεί γράφεις μυθιστόρημα.

Μέχρι στον Άγιο πήγα, ν’ ανάψω κερι και να τον παρακαλέσω για ρουσφέτι.

–Κάνε κάτι, του είπα. Δως μου τη λύση. Ή αν δεν υπάρχει λύση τότε πάρε με από εδώ. Κόψε με, να τελειώνω μ’ αυτό το μαρτύριο. Δεν αντέχω άλλο να πονάω.

Όμως ο Άγιος φαίνεται πως ήταν απασχολημένος κι αυτός τουριστικώς, όπως όλοι στο νησί, και δεν μου ’δωκε την παραμικρή σημασία. Έπρεπε να τα βγάλω πέρα μόνος μου.

Κλείστηκα στο σπίτι, μ' ένα τηλέφωνο που δεν έλεγε να χτυπήσει και το αυτί στα βήματα στις σκάλες, που δεν έφταναν ποτέ ως την πόρτα μου... και περίμενα... περίμενα...

Κάποτε το φριχτό αυτό καλοκαίρι πέρασε κι εγώ ήμουν τώρα ένα φάντασμα του εαυτού μου.

Περίμενα –ακόμα περίμενα– κάτι ν' αλλάξει.

Δεν άλλαξε τίποτα. Η Φιλιώ είχε φύγει από τη ζωή μου, χωρίς δράματα και τυμπανοκρουσίες... χωρίς ατέρμονες εξηγήσεις... Απλά... είχε διαλυθεί στην πρωινή πάχνη που σκορπάνε οι αχτίδες του ήλιου.

Μια μέρα, μάζεψα ότι μπορούσα, έκλεισα το σπίτι, κλείδωσα και χωρίς ν' αποχαιρετήσω κανέναν έφυγα.

* * *

Δεν φανταζόμουν ποτέ πως θα έβρισκα την Αθήνα φιλόξενη. Εδώ τουλάχιστον δεν φοβόμουν να βγω έξω, μην και δω αυτό που δεν ήθελα με κανέναν τρόπο να καταλάβω πως υπάρχει. Το κορίτσι που αγαπούσα δηλαδή αγχαλιά μ' έναν άλλο. Ούτε κανένα θαύμα είχα να περιμένω εδώ. Ακόμα κι αν η Φιλιώ το έπαιρνε είδηση ότι έλειπα –που θα περνούσε καιρός μέχρι ν' αντιληφθεί κάτι τέτοιο– δεν θα είχε τον τρόπο να επικοινωνήσει μαζί μου. Θα έπρεπε ν' απευθυνθεί στην Αιμιλία κι αυτό δεν θα το έκανε ποτέ. Αλλά αφού δεν μ' έψαχνε εκεί, θα μ' έψαχνε εδώ;

Οι πρώτοι πέντε μήνες ήταν κόλαση. Ένοιωθα σαν το πρεζόνι που περνάει στερητικό σύνδρομο. Ό,τι να έκανα, όπου να πήγαινα, με όποιον να μιλούσα τη Φιλιώ είχα στο νου μου. Εικόνες από τις «καλές μέρες» περνούσαν μπρος από τα μάτια μου εκεί που δεν το περίμενα και με βύθιζαν σε απελπισία. Άπειρες φορές άπλωσα το χέρι να πιάσω το τηλέφωνο... ίσα ν' ακούσω τη φωνή της... και κάθε φορά, την τελευταία στιγμή, τραβιόμουν πίσω. Της έγραφα αμέτρητα γράμματα, που ευτυχώς δεν έστειλα ποτέ. Είναι

ευτύχημα που τότε ακόμα δεν υπήρχε internet και facebook, γιατί πολύ φοβάμαι πως θα γινόμουν ρόμπα.

Μετά, σιγά-σιγά άρχισα να στέκομαι –τρικλίζοντας– στα πόδια μου. Δεν την ξεπέρασα –ακόμα με πονάει, είναι η αλήθεια– αλλά το πήρα απόφαση. Είδα τα πράγματα έτσι όπως ήταν κι όχι όπως τα νόμιζα εγώ. Για κάποιον ανεξήγητο σε μένα λόγο στην αρχή η Φιλιώ είχε ενθουσιαστεί μαζί μου. Τον ενθουσιασμό αυτό ενδέχεται να τον εξέλαβε σαν έρωτα. Έρωτα όμως παροδικό, αφού ούτε τον άλλο ένοιωσε την ανάγκη ν' αφήσει, ούτε και της κράτησε πολύ. Μια αστραπή ήταν και πάει. Ίσως να με θυμάται ακόμη, αραιά και πού, με τρυφερότητα και κάποια αόριστη νοσταλγία –ίσως. Αλλά πέρασε και πάει. Το ότι για μένα η περιεργη αυτή σχέση ήταν ό,τι σημαντικότερο είχε συμβεί, ως τότε κι ως τώρα, στη ζωή μου δεν ήταν δικό της λάθος. Σίγουρα δεν ήθελε να μου κάνει κακό, μόνος μου διαλύθηκα.

* * *

Έψαξα για δουλειά και βρήκα μια σαν βοηθός σ' ένα συνεργείο αυτοκινήτων στην Ιερά Οδό.

–Τι ξέρεις να κάνεις, ρε καλόπαιδο; με ρώτησε τ' αφεντικό, ο μαστρο-Φόντας, όταν του χτύπησα την πόρτα συνεπεία της αγγελίας που είχε βάλει στις εφημερίδες.

–Τα πάντα, του λέω. Αλλά κυρίως να βάφω.

–Οπόταν εσύ θα μου φτιάχνεις τα χτυπημένα, αποφάσισε ο μαστρο-Φόντας και μου 'δωσε τη δουλειά.

Πέρασαν άλλοι έξι μήνες βάφοντας χτυπημένα φτερά και πόρτες, καμιά φορά κι ολόκληρο το όχημα υπό τους ήχους των απάντων του Καζαντζίδη, στον οποίο ο μαστρορας είχε ιδιαίτερη αδυναμία. Χανόμουν μέρα με τη μέρα μέσα στην ανωνυμία των μεροκαματιάρηδων, βουλιάζοντας όλο και βαθύτερα στο συναισθηματικό μου τέλμα. Νομίζω πως εκείνη την εποχή, αν σχολάζοντας έβλεπα να με περιμένει έξω από το συνεργείο ο Χάρος, θα τον ακολουθούσα με

ανακούφιση. Δεν ήταν ζωή αυτή που έκανα εδώ, αλλά δεν ήταν ζωή κι εκείνη που άφησα πίσω μου, στην Κέρκυρα. Δεν ήταν ζωή αυτή γενικώς.

Μέχρι τη μέρα που έσκασε στου μαστρο-Φόντα για σέρβις η μεταλλική BMW.

Το «όχημα», όπως άρεσε στον μάστορα ν' αποκαλεί τ' αμάξια, εκτός του σέρβις χρειαζόταν και μερικά χρωματικά ματσακόνια, καθόσον κάποιος ασυνείδητος είχε τραβήξει μια γραμμή με τα κλειδιά του από το μπροστινό φανάρι ως το πίσω –από ζήλια φυσικά για τον τυχερό κάτοχο του οχήματος.

Ο μαστρο-Φόντας με φώναξε το λοιπόν να επιθεωρήσω τη ζημιά, ως ειδικός, και ν' αποφανθώ «αν γένεται» (τουτέστιν, αν γένεται, αλλά θα χρεωθεί καντιντίς περιπλέον – έως πολύ περιπλέον– ένεκα που θα χρειαστεί να κάνουμε παντέντες κλπ κλπ). Εννοείται πως όταν το όχημα καταμαρτυρούσε ασύστολη οικονομική ευχέρεια του ιδιοκτήτη του η εντολή «άνωθεν» ήταν ν' αποφάινομαι ότι «δεν γένεται, αλλά...». Κι αυτό ετοιμαζόμουν να πράξω, όταν...

–Ρε Φώτη!... Εσύ;!...

Σηκώνω το κεφάλι μου ξαφνιασμένος και κοιτάζω καλά-καλά τον κουστουμαρισμένο γκραν πελάτη προσπαθώντας να τον τοποθετήσω στον χρόνο και στον χώρο με το σκοτισμένο μου μυαλό, που όπως είπαμε δούλευε στο ρελαντί κι αυτό εάν και όποτε...

Ο Γιάγκος είχε πάρει καμιά εικοσαριά κιλά, είχε χάσει μπόλιχο μαλλί και είχε κοτσάρει και μια караμουςτάκα, που ήταν της μόδας τότε στους πασόκους, αλλά παρέμενε αναγνωρίσιμος.

–Ρε Γιάγκο!...

Αγκαλιές, φιλιά... «τι γένεσαι, ρε παλιόπαιδο;»... «χαθήκαμε»... «εσύ πώς τα πας;»... «εδώ, στον αγώνα... να σώσουμε την Ελλάδα»... τέτοια.

Ο μαστρο-Φόντας πάλι τα είχε παίξει. Να έχει στη δούλεψή του μαστοράκι που να τυγχάνει σε σχέση «ρε» με τον «κύριο υποργό», ήταν από τα ανήκουστα! Οπότεν όταν ο Γιάγκος του δήλωσε ότι θα μ' απαγάγει για έναν καφέ ο σατράπης του συνεργείου το επέτρεψε με την ευχή του.

–Σ' έψαχνα, μου λέει ο Γιάγκος όταν καθίσαμε σ' έναν καφενέ της κακιάς ώρας εκεί κοντά.

–Τι, να με διορίσεις σύμβουλο; του κάνω.

Ο Γιάγκος γέλασε.

–Κι αυτό γίνεται, μου λέει. Αλλά όχι, για δουλειά σε έψαχνα...

Έριξε μια υποψιάρικη ματιά γύρω του.

–Για τη δικιά μας δουλειά, συμπληρώνει χαμηλώνοντας τη φωνή του στο μίνιμουμ.

–Μπα; του κάνω εγώ. Τι έγινε, διάγουμε περίοδο ισχνών αγελάδων; Διαδόσεις δηλαδή το ότι όσοι τρουπώσατε στο σχήμα τρώτε από εκατόν πενήντα μεριές;

Ο Γιάγκος γέλασε καλόβολα.

–Μην ακούς τις κακές γλώσσες που καλό δεν χρωστάνε, παρά επιβουλεύονται την Εξουσία, μου λέει. Οι αρπαχτές στις οποίες αναφέρεσαι υπάρχουν μεν, αλλά αφορούν λίγα μόνο στελέχη, του «εσωτερικού κύκλου», των πολύ «ημέτερων» δηλαδή, για να σου δώκω να καταλάβεις. Εμείς οι άλλοι φυτοζωούμε. Άσε... Παλιοκατάσταση!

–Ναι, δεν σε βλέπω; του κάνω. Έχεις ρέψει. Με δανεικά θα το 'χεις πάρει το αμάξι φαντάζομαι.

–Από τα δεσμευμένα του Τελωνείου, διαμαρτύρεται ο Γιάγκος. Τζάμπα πράμα... Τα κόζα είναι ζόρικα σου λέω. Και η πολιτική έχει έξοδα... Δεν είναι μόνο λαβείν, είναι και –κυρίως– δούναι. Κι από πούθε να δούναι αν δεν έχει κανείς τον τρόπο του, σε ερωτώ. Από τη βουλευτική αποζη-

μίωση και το εξτρά της υπουργοποίησης κι από κάτι επι-
τροπές από 'δώ κι από κει; Ούτε για φιλοδώρημα στη
«Μεγάλη Βρετανία»... Άσε, σου λέω... Μια απελπισία!

–Να πω του μαστρο-Φόντα μην και έχει καμιά θέση
για σένα στο συνεργείο;

–Μωρέ τώρα που σε βρήκα δεν φοβάμαι τίποτις, λέει ο
Γιάγκος, αγνοώντας τεχνηέντως τον σαρκασμό. Όλα θα
φτιάξουν –για όλους μας. Εδώ και τώρα!

–Με τα... αντίγραφα;

–Εεεε... σχεδόν. Να σου εξηγήσω.

Κι ο Γιάγκος μου εξήγησε.

Η άνοδος του «κινήματος» στην εξουσία δημιούργησε
μια νέα τάξη νεόπλουτων. Άνθρωποι που δεν είχαν στον
ήλιο μοίρα, κούτσουρα απελέκητα, που επί σειράν ετών
πάλευαν στο μεροδούλι-μεροφαΐ βρέθηκαν ξαφνικά σε θέση
ισχύος και με ευκαιρίες να παρουσιάζονται καθημερινά. Οι
δημόσιες υπηρεσίες, οι οργανισμοί, οι ΔΕΚΟ, γέμισαν από
«ημέτερους», που δεν πίστευαν στην καλή τους τύχη! Η αρ-
παχτή, της αρπαχτής, ω αρπαχτή! Για τον κοσμάκη «στε-
νωπός», ως συνήθως, αλλά για μας... αλληλούια μπρόδερς!
Ο υδραυλικός έγινε ξαφνικά «κύριος Διευθυντής» και η κυ-
ρία του, που είχε μάθει να μαγειρεύει το κραμπολάχανο με
πεννηντατρείς τρόπους, βρέθηκε ξαφνικά «κυρία του
κόσμου». Φύγαν από το αυθαίρετο της Νέας Χαλκηδόνας κι
εγκαταστάθηκαν στην Αναγνωστοπούλου και αλλαχού.
Καινούργιες καταστάσεις, καινούργιοι άνθρωποι, νέος κύ-
κλος γνωριμιών και νέες υποχρεώσεις. Δεν γινόταν να
έχουν στους τοίχους του νεοαποκτηθέντος σαλονιού (από
μαόνι περικαλώ) κουάντρα από το κορνιζάδικο της
γωνίας... Γενοβέφες και γύφτισσες και βοσκοπούλες, βουκο-
λικά τοπία και θαλασσογραφίες της πλάκας... Χρειαζόταν
υπογραφή. Πλην όμως, ως γνωστόν, η υπογραφή κοστίζει
κι επιπλέον ο πιτόροσ-όνομα, που τα 'χει 'κονομήσει, έχει

γένει μυστήριος και δεν δίνει έργα στην όποια κυρία Σούλα του ζητάει. Οπότε...

–Αντίγραφα, λέω εγώ.

–Όχι ακριβώς...

–Τότε τι;

Ο Γιάγκος χαμογέλασε αυτάρεσκα. Το χαμόγελο του γεννημένου λαμόγιου.

–FOTHS, μου λέει θριαμβευτικά. Το ανερχόμενο αστέρι στο εικαστικό γίγνεσθαι. Το ανφάν γκατέ του κόσμου της Τέχνης κι ο αγαπημένος των απανταχού κυριλέ γκαλεριστών.

Ήταν η σειρά μου να βάλω τα γέλια.

–Ναι, του λέω. Σίγουρα. Περίμενε εσύ και καλή ψυχή.

Ο Γιάγκος εθίγη.

–Με ξέρεις εμένα να μιλάω στον αέρα; μου κάνει. Με ξέρεις να μιλάω χωρίς να το έχω μελετήσει από πριν εξονυχιστικά το κόλπο; Με προσβάλεις.

–Ρε Γιάγκο, του λέω. Ξέχασες τι πόρτα έχω φάει κάθε φορά που επιχειρούσα να κάνω έκθεση; Τρία έργα δικά μου έχω πουλήσει σ' όλη μου τη ζωή κι αυτό σε μια επαρχιακή γκαλερί ανένταχτων φαληρημένων ιδεολόγων. Με τον πόνο μου παίζεις;

–Αυτά τα ξέρω, μου λέει. Πλην όμως τότε δεν είχες ούτε υποστήριξη, ούτε προβολή, ούτε –το σπουδαιότερο– τον Γιάγκο μάνατζερ.

–Ενώ τώρα έχω;

–Εμ, τι λέμε;

Κάθισε και μου εξήγησε το σκεπτικό με ανατριχιαστικές λεπτομέρειες.

–Αυτή τη στιγμή, μου λέει, στην εγχώρια αγορά

Τέχνης παίζουν πέντε, άντε έξι ονόματα. Γιατί αυτά κι όχι άλλα; Δεν υπάρχουν άνθρωποι πιο ταλαντούχοι από δαύτους; Υπάρχουν. Αλλά οι ταλαντούχοι δεν προβάλλονται και δεν προωθούνται από τους μεγάλους γκαλερίστες που αποφασίζουν ποιος είναι κορυφή και ποιος για το ράφι. Οπότε τους τρώει το σκοτάδι. Ενώ ο «μεγάλος» πουλάει την αηδία του για μισό και ένα μύριο και του λένε κι ευχαριστώ, γιατί, εκτός του ότι κάνουν το κομμάτι τους, το θεωρούν και σαν επένδυση. Αντί να βάλει τα όβολα σε προθεσμιακή στην Τράπεζα ο άλλος πάει κι αγοράζει έναν Μόραλη –φερ' ειπείν.

–Και θα με πασάρεις εμένα για Μόραλη, ρε Γιάγκο;

–Όχι ρε. Εσένα θα σε πασάρω σαν FOTHS (με το λάθος Η), μ' ένα βιογραφικό από 'δώ μέχρι την Καλαμάτα. Λαϊκό προσκύνημα θα γένει. Θα πουλήσουμε και τις πινέζες από τους τοίχους, που λέει ο λόγος.

–Και τι θα φτιάχνω;

–Ότι θες. Αρκεί να θυμίζουν Μόραλη, Τσαρούχη, Ακριθάκη, Γκίκα, Γαίτη, Φασιανό... Κι αν τα καταφέρεις τα έργα σου να τους θυμίζουν όλους αυτούς μαζί τόσο το καλύτερο.

Μ' έβαλε σε σκέψεις.

–Να σου πω την αλήθεια κάτι τέτοιο σκεφτόμουν κι εγώ, του λέω. Άνευ όμως σπρωξίματος δεν υπάρχει περίπτωση να καθίσει.

–Το σπρώξιμο θεώρησε το δεδομένο, μου απαντάει ο Γιάγκος. Άστο πάνω μου. Εσύ κάτσε να βγάλεις δουλειά.

–Κι ως προς το οικονομικό; τον ρωτάω.

–Ε, τι; Δεν θα τα χαλάσουμε εκεί. Μήπως δεν υπήρξε άψογη η προηγούμενη συνεργασία μας;

Άψογη από τη δική του πλευρά, γιατί ο είλωτας, που τράβαγε κουπί, με πενταροδεκάρες την έβγαζε.

–Καλό είναι να ξέρουμε πού πατάμε, του λέω.

Ο Γιάγκος έκανε τον πληγωμένο.

–Δεν υπάρχει δηλαδή εμπιστοσύνη, ρε συ Φώτη; μου κάνει.

–Εμπιστοσύνη όση θες, του λέω. Πλην όμως, πριν χώσω το κεφάλι μου στον ντορβά, θέλω να δω κι αν με συμφέρει. Αλλιώς καλά είμαι και στον μαστρο-Φόντα.

Ο Γιάγκος προσποιήθηκε ότι έπεσε σε περισυλλογή.

–Να σου πω, μου λέει στο τέλος. Αφού βγάλουμε στην πάντα τα ποσοστά του γκαλερίστα... να πούμε 70-30 στο καθαρό;

–Εβδομήντα για μένα;

Ο Γιάγκος γέλασε με την καρδιά του.

–Α, ρε Φώτη! είπε. Πάντα χιουμορίστας! Εβδομήντα για να κάμεις το κομμάτι σου, στην άνεση του σπιτιού σου, με το πάσο σου, τον φραπέ και τα τσιγάρα σου, ενόσω ο είλωτας θα λιώνει σόλες, να πείσει κόσμο και να κλείσει ντηλέρια με ανθρώπους δύσκολους και σκληροτράχηλους; Κάνει; Δεν κάνει.

‘Όπως το φαντάστηκα! Πάλι για κουπί με ήθελε ο δαιμόνιος!

–Άσε, του λέω. Μια χαρά είμαι με τον μαστρο-Φόντα.

Ο Γιάγκος αναστέναξε.

–Φώτη, αγόρι μου, δεν σκέφτεσαι σωστά, μου είπε. Εδώ σου παρουσιάζεται η ευκαιρία της ζωής σου κι εσύ κάθεσαι και μου κάνεις ψιλικατζίδικα παζάρια.

–Μπα, συνήθισα στο συνεργείο, του λέω. Ούτε που θυμάμαι πια πώς ζωγραφίζουν.

Ο Γιάγκος άναψε ένα *Dunhil*, με χρυσό επιστόμιο –δεν μου πρόσφερε.

–'Ντάξει, μου λέει φυσώντας τον καπνό. Πάει στο διάλο... κομμάτια να γένει... 65-35.

Συμβουλευτήκα το ρολοί μου.

–'Ωρα να επιστρέψω στον μαστρο-Φόντα γιατί έχω να σου βιάψω και τη BMW, λέω.

Ο Γιάγκος με κοιτάξε αυστηρά.

–Είσαι σκληρός άνθρωπος, ρε Φώτη, μου λέει μ' έναν τόνο μελαγχολίας στη φωνή. Πώς γίνηκες έτσι;

–Η ζωή μ' έκανε, του λέω και σηκώνομαι.

–60-40, μου πετάει γρήγορα-γρήγορα ο Γιάγκος. Τελευταία προσπάθεια που κάνω –κι αυτό χάρη της παλιάς μας φιλίας.

Ξανακάθισα.

–Εξήντα-σαράντα για ένα χρόνο, του λέω. Κι αν καθίσει μετά φίφτυ-φίφτυ. Μόνο έτσι θα με υπολογίζεις.

Ο Γιάγκος ξεφύσηξε αποκαμωμένος –δήθεν.

–Με πληγώνεις, μου λέει. Αλλά έστω... Να δώσουμε τα χέρια.

–Να τα δώσουμε, του λέω. Αλλά να κάνουμε κι ένα ιδιωτικό συμφωνητικό. Επισήμως. Με δικηγόρους, σφραγίδες, τζίφρες και χαρτόσημα.

–Δεν υπάρχει εμπιστοσύνη δηλαδή, ρε Φώτη;

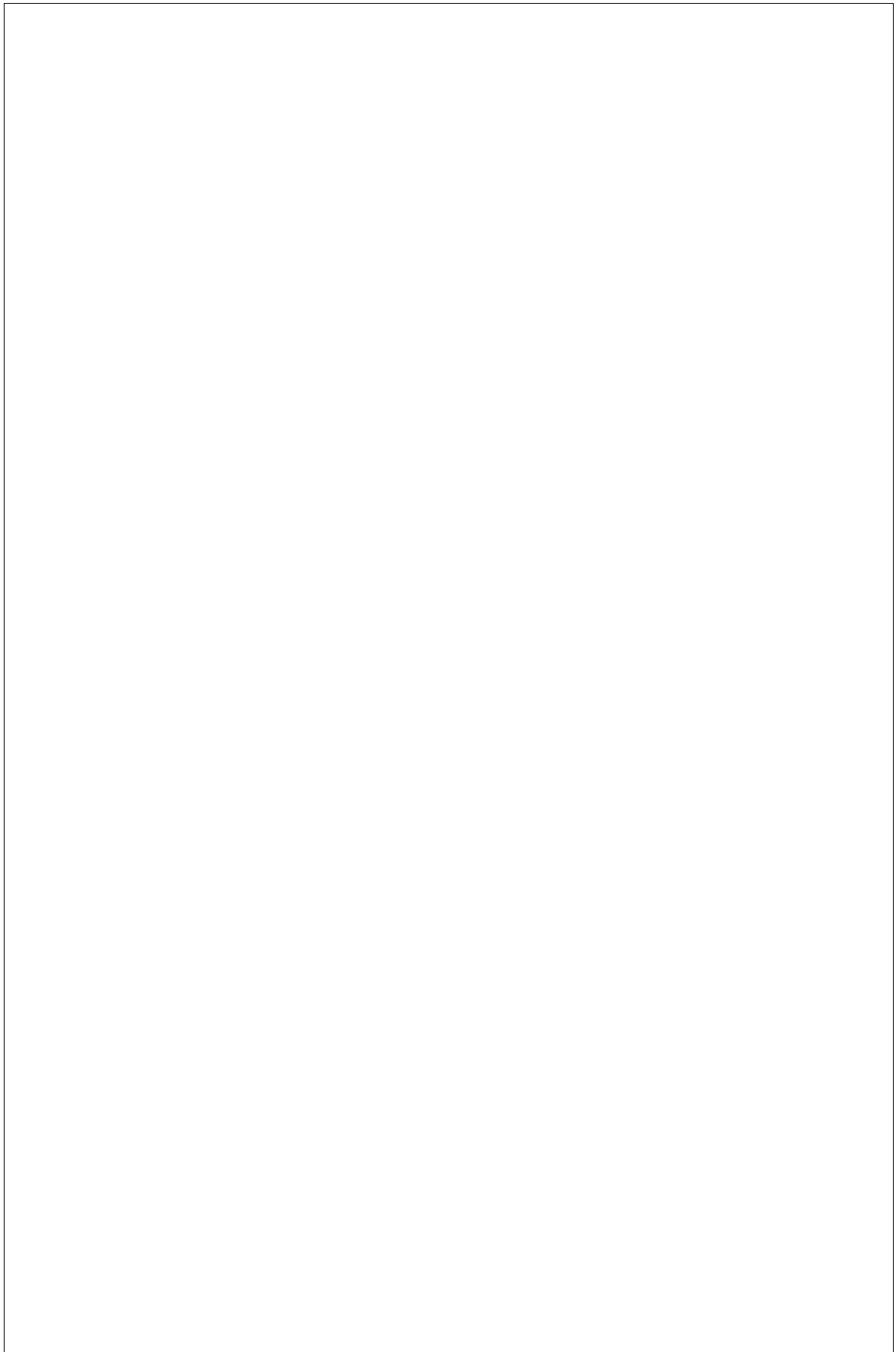
–Υπάρχει, του λέω. Αλλά άνθρωποι ειμάστενε... Μπορεί εμένα αύριο-μεθαύριο η επιτυχία να με βαρέσει κατακούτελα. Και να θελήσω να σε ρίξω. Να μην σ' εξασφαλίσω από ένα τέτοιο ενδεχόμενο; Θα το 'χω βάρος στη συνείδησή μου.

–Είσαι σκληρός άνθρωπος, ρε Φώτη, ξανάπε ο Γιάγκος αναστενάζοντας με παράπονο.

–Πλην δίκαιος, του λέω. Το αμάξι να στο βάψω ή να τ' αφήσουμε για τον επόμενο;

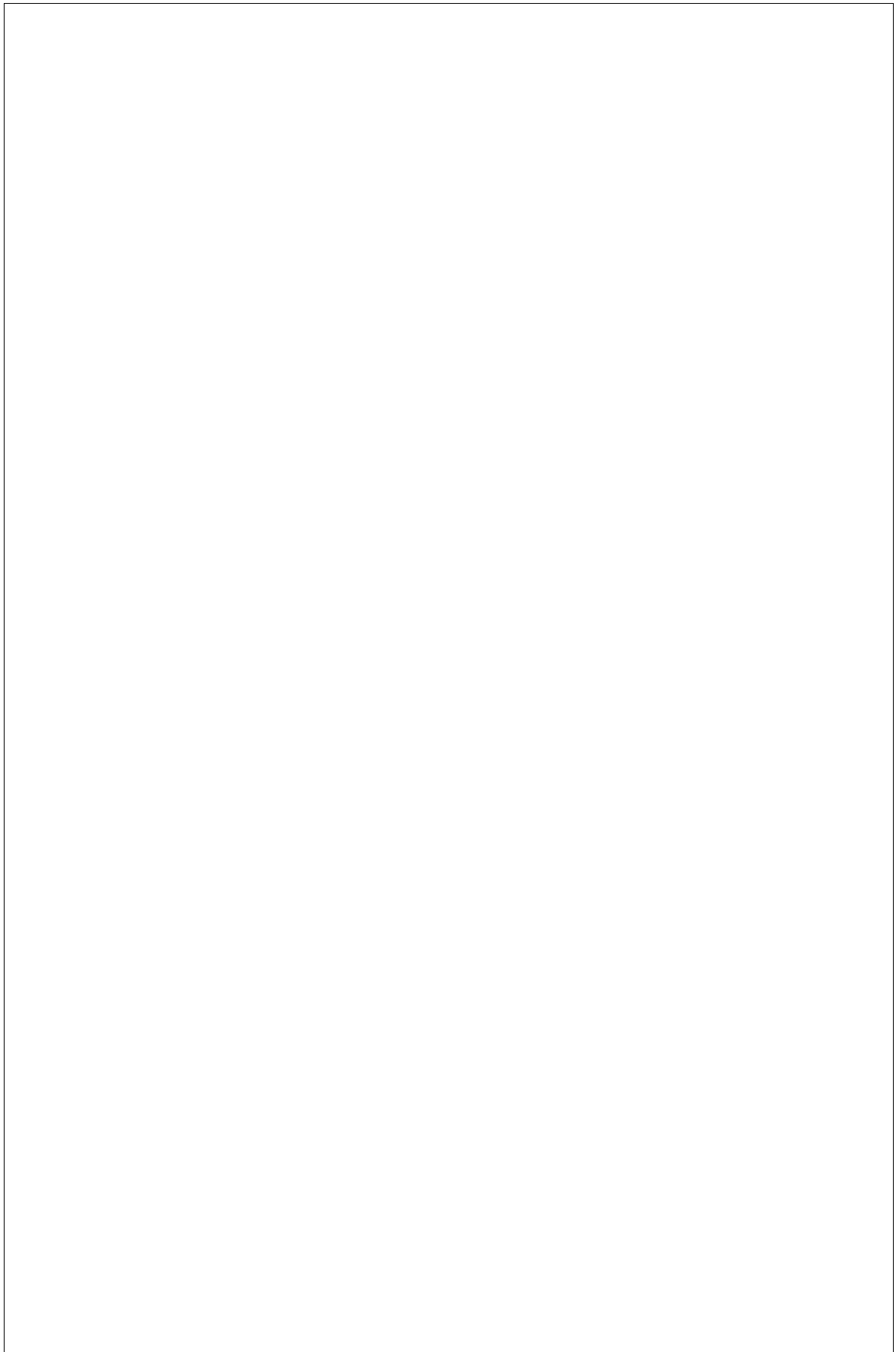
–Βάψ' το, μου λέει. Έτσι, για να θυμάμαι από πού σε γλύτωσα.

Οι Ουρανοί είναι Δικοί μας

Όταν ανακοίνωσα την απόφασή μου στον μαστρο-Φόντα να εγκαταλείψω το συνεργείο για χάρη της πιτορικής ο καλός άνθρωπος αναστέναξε βα-
θιά.

–Τήρα να δεις, μου λέει. Ένεκα που είσαι τσίφτης παιδί και κιμπάρης μάστορας και σε συμπάθησα θα σου μιλήσω σαν πατέρας. Επειδή κι έβαψες πέντε οχήματα φίνα κι ωραία δεν παναπεί, ρε αγόρι μου, ότι γένηκες και Νταβίν-
τζης.

–Μα ξέρω από ζωγραφική, του λέω. Σπούδαξα κιόλας...

–Ένας λόγος παραπάνω, επιχειρηματολογεί ο μάστο-
ρας. Καθόσον για ν' αφήσεις τα πινέλα και να 'ρθεις στου
Φόντα το συνεργείο, να πιάξεις το πιστολάκι και τον γρα-
σαδόρο, παναπεί ότι η άλλη η φάση δεν σου κάθισε. Γιατί
αν σου καθόταν θα έβαφες οχήματα, ρε Φώτη; Σε ερωτώ.

–Αυτή τη φορά θα μου κάτσει, του λέω. Έχω προαίσθη-
μα.

–Μακάρι, αναστενάζει τ' αφεντικό. Μακάρι και το εύ-
χομαι. Πλην όμως, έτσι και γένει καμιά στραβή, που λέει ο
λόγος, και δεν σου καθίσει να το ξέρεις ότι εδώ πάντα θα
υπάρχει δουλειά για ελόου σου.

Τι να του έλεγα του Φόντα; Ότι υπήρχε υπουργική εγ-

γύηση για την επιτυχία του εγχειρήματος; Θα καταλάβαινε; Δεν θα καταλάβαινε, όπως δεν κατάλαβε ο πατέρας μου όταν έμαθε ότι σταμάτησα από το συνεργείο.

–Ωραία, μου λέει. Στρώσου να διαβάσεις, να δώσεις στην Ιατρική. Ποτέ δεν είναι αργά.

–Λέω ν' ασχοληθώ με την πιτορική κάπως πιο σοβαρά, του λέω.

–Κακό τση κεφαλής σου, μου λέει. Πάντως, να το ξέρεις, δεν πρόκειται να σε τείζω εγώ, ολόκληρο μαντράχαλο, για να σκαρώνεις κουάντρα που δεν τ' αγοράζει κανείς. Να 'μαστε ξηγημένοι.

–Και πότε με τείσες, ορέ πατέρα; του λέω εγώ φουρκισμένος. Απ' το Παρίσι ακόμα με δικά μου όβολα πορεύομαι.

–Ναι, αλλά αν σε τείζα; μου ρίχνει το κερκυραϊκό επιχείρημα και με κουφαίνει εντελώς.

Κάθισα κάτω ένα μήνα κι έφτιαξα και τι δεν έφτιαξα! Το πάνθεον των εμπορικών Ελλήνων πιτόρων σε κάθε κουάντρο! Με σοφές παραλλαγές δηλαδή, μη μας κράζουν, αλλά το αποτέλεσμα ήταν θαυματικό. Έβλεπες το έργο και κάτι σου θύμιζε, που δεν ήξερες τι ήταν ακριβώς, αλλά που σου το έκαμε οικείο και «σοβαρό». Ας έκαναν καλά οι τεχνοκριτικοί, εγώ πάντως κέντησα!

Ο Γιάγκος κράτησε τον λόγο του. Πήρε τις φωτογραφίες των έργων που είχα φτιάξει κι έκαμε τις γύρες του. Σε μια βδομάδα επέστρεψε κι άνοιξε θαυματικά το δερμάτινο ακριβό filofax του.

–Λοιπόν, μου λέει. Έχουμε και λέμε... 7 Νοεμβρίου έχουμε κλείσει στη γκαλερί Βουρδουλάκη...

Μου 'φυγε το σαγόκι. Η γκαλερί Βουρδουλάκη ήταν η κορυφή των κορυφών την εποχή εκείνη στην Αθήνα. Για να κάνεις έκθεση εκεί θα 'πρεπε να 'χεις όνομα πιο βαρύ κι απ' τη νταλικά του αδερφού μου του Ανέστη!

–Του Βουρδουλάκη! ανέκραξα. Με δουλεύεις;

–Ποσώς, αγόρι μου. Τα κανόνισε όλα ο θείος Γιάγκος. Ένα μήνα πριν σύσσωμος ο Τύπος θα γράφει και θα ξαναγράφει για το επικείμενο καλλιτεχνικό γεγονός της χρονιάς. Την έκθεση του διασήμου ανά την Υφήλιο FOTHS!

–Μήπως αυτό το FOTHS να το διορθώσουμε, ρε Γιάγκο; αποτολμώ. Κάποιος θα καταλάβει ότι στα ελληνικά προφέρεται «φοθς» και θα μας κράζουν...

–Ποσώς. FOTHS δείχνει άποψη. Δεν το ξεχνάει κανείς... και να θέλει. Ενώ το FOTIS... εντάξει... του συρμού... Ποιος τον μπιπ τον Φώτη;

–Και καλά... δέχτηκε ο Βουρδουλάκης να κάνει έκθεση χωρίς να δει τα έργα; απόρησα.

–Τι να τα κάνει τα έργα; είπε ο Γιάγκος. Είδε τις φωτογραφίες κι έλαβε τη διαβεβαίωση του Γιάγκου ότι πρόκειται περί ευρήματος. Τρελός είναι να χάσει τέτοια ευκαιρία;

–Μα...

–Δεν έχει «μα». Θα πουλήσουμε και τις πινέζες, που λέει ο λόγος. Αλλά δεν είναι μόνο αυτό... Γενάρη εκθέτεις στη Σαλονίκη, στο εκεί παράρτημα της γκαλερί Βουρδουλάκη.

–Στη Σαλονίκη!!!

–Γιατί σου κάνει εντύπωση; Τα καρντάσια έχουν όβολα κι εμείς έχουμε χρέος να τα ξαλαφρώσουμε από το βάρος. Μη μου πεις ότι δεν προκάνεις...

–Δεν είναι αυτό...

–Έτσι μπράβο! Απόκριες, με το καλό, έχουμε εγκαίνια στη Λάρισα.

–Στη... Λάρισα!!!

–Έχεις ρε υπόψη σου τι λεφτά βγάνει ο κάμπος; Δεν ξέρουν τι να τα κάμουν... Αγοράζουν τρακτέρ για την

πλάκα τους. Πισίνες στα λασποχώρια! Θα τους τα πάρουμε κανονικά.

–Α, ρε Γιάγκο!...

–Ιούνη τώρα πάμε Ηράκλειο. Έχουμε εκεί πολύ κόσμο δικό μας.

–Περιοδεύων θίασος δηλαδή;

–Γιατί, σε χαλάει; Το τερπνόν μετά του ωφελίμου. Έχεις ταξιδέψει, ρε, στην Ελλάδα;

–Όχι...

–Ε, νά η ευκαιρία! Κι από το Ηράκλειο πού σε πάω; Ε; Πού σε πάω;

–Πού με πας, ρε Γιάγκο;

–Μύκονο, δικέ μου! Εκεί θα κλείσουμε τη σαιζόν, μέσα Αυγούστου μιλάμε και θα το ρίξουμε κι έξω... έτσι, για το γαμώτο!

Είχα ζαλιστεί.

–Κι εγώ πότε θα προκάνω να φτιάξω τόσα έργα; κλαψούρισα.

–Τι θα πει;... Να βάνεις τον κώλο σου κάτω να προκάνεις. Δεν σου λέμε να σκάψεις. Πινελιές θα ρίχνεις στο μουσαμά.

Οπότε, κάθισα κάτω κι άρχισα να ρίχνω πινελιές στον μουσαμά.

Δούλευα μέρα-νύχτα, όχι για να προλάβω την υποθετική ζήτηση, αλλά για να κρατάω το μυαλό μου απασχολημένο. Γιατί λίγο να τ' άφηνα λάσχο έπαιρνε να ξεσέρνει κι εκεί που με πήγαινε δεν ήταν καλά. Τόσον καιρό θα έπρεπε κανονικά ν' αρχίσω να ξεχνάω και να ηρεμώ, έλα όμως που αντί για καλύτερα γινόμουν χειρότερα. Από μήνες είχα πρόβλημα με τον ύπνο. Τώρα αυτό είχε ξεφύγει εντελώς. Ζήτημα αν κατάφερνα να κλείσω μάτι δυο-τρεις ώρες κι

αυτό μ' έναν τρόπο τόσο επιφανειακό που όταν σηκωνόμουν απ' το κρεβάτι ένοιωθα πιο κουρασμένος από πριν. Για φαγητό δεν συζητάμε... Μου είχε κοπεί εντελώς η όρεξη. Με το ζόρι να βάλω μια μπουκιά στο στόμα μου, ίσα για να μην σωριαστώ.

Ένα μήνα πριν από την έκθεση ήρθε η Αιμιλία ταξίδι στην Αθήνα για ψώνια και για ν' αλλάξει λίγο τον αέρα της, όπως το συνηθίζουν οι Κορφιάτες.

Με είδε και τρόμαξε.

–Ο Χριστός κι ο Απόστολος! σταυροκοπήθηκε η ξαδρέφη. Πώς γίνηκες έτσι εσύ;

–Μια χαρά είμαι, μουρμούρισα.

–...και δυο τρομάρες! Δεν φαντάζομαι... Δεν φαντάζομαι να έχεις πέσει σε τίποτις ντρόγχες και τέτοια!...

–Όχι, βρε Αιμιλία. Απλά... Περνάω μια φάση δύσκολη...

–Με τη δουλειά;

Τι να της έλεγα;

–Ναι... είναι δύσκολα...

–Μόνο με τη δουλειά;

Δεν απάντησα. Με τα ψέματα δεν τα κατάφερα ποτέ. Θα καρφωνόμουν.

–Έφυγες πολύ απότομα από την Κέρκυρα, μου είπε σε μια στιγμή. Συνέβη καντιντίς;

–Όχι... Τι να συμβεί;... Βαρέθηκα... Τα ίδια και τα ίδια...

–Χωρίς να χαιρετήσεις κανέναν;

–Ε, έτσι γίνονται αυτά... Χωρίς πολλές κουβέντες...

–Τα παιδιά στη γκαλερί ρωτούσαν για σένα. Σου στέλνουν χαιρετίσματα.

-Να τους διαβιβάσεις και τα δικά μου.
Η Αιμιλία με κάρφωνε με το βλέμμα τώρα.
-Με ρώταγε κι η Φιλιώ...
-Α!...
-Την πείραξε που έφυγες έτσι.
-Μπα... δεν...
Με κοίταξε συνοφρυωμένη.
-Συνέβαινε τίποτις με τη Φιλιώ; μου πέταξε ξαφνικά.
-Με τη Φιλιώ;... Τι... Όχι βέβαια... δεν...
-Σίγουρα;
-Ναι... ναι... Τι κάνει η Φιλιώ;
Έγινε μια παύση. Μια βαριά παύση.
-Τώρα η Φιλιώ!..., είπε τέλος η Αιμιλία. Είναι καιρός που έφυγε κι αυτή... Γύρισε στη Σύρα.
-Στη Σύρα, επανέλαβα μηχανικά.
-Ναι. Παντρεύτηκε.
Ένοιωσα τη μαχαιριά να μου ξεσκίζει τα σωθικά. Ο κόσμος γύρω μου σκοτείνιασε.
-Με τον... Γιάννη; κατάφερα να ψελλίσω.
-Όχι, μ' ένα παιδί από τα μέρη της... Τα είχαν πριν έρθει στην Κέρκυρα. Αυτός την αγαπούσε... Την περίμενε...
Με πήραν τα δάκρυα χωρίς να το καταλάβω. Σωριάστηκα σε μια καρέκλα και βάλθηκα να κλαίω σαν μικρό παιδί.
Η Αιμιλία είχε μείνει άναυδη.
-Βρε Φώτη..., την άκουσα να λέει.
Δεν μπορούσα ν' ανασάνω. Ο κόσμος έσβησε.

Συνήλθα μετά από δυο μέρες, στο νοσοκομείο. Οι γιατροί διέγνωσαν υπερκόπωση και συνέστησαν ξεκούραση.

* * *

Για μια ακόμη φορά ο Γιάγκος απεδείχθη σωστός προφήτης. Πουλήσαμε και τις πινέζες από τους τοίχους! Οι εφημερίδες και τα περιοδικά μιλούσαν ακατάπαυστα για την Τέχνη του FOTHS –και όχι, κανείς δεν αναφέρθηκε στη λάθος γραφή του ονόματος. Με κάλεσαν στο ραδιόφωνο, στην τηλεόραση, έγινε γενικά ένα τζέρτζελο απίστευτο, που σε άλλες εποχές θ' απολάμβανα, όμως τώρα δεν μου έκανε ούτε κρύο, ούτε ζέστη. Εντάξει, είχα επιτυχία. Ε, και; Σε τι με ωφελούσε αυτό πέραν του οικονομικού; Θα άλλαζε τίποτις στη μαγκούφικη ζωή μου; Θα ξεχνούσα; Θα μπορούσα πάλι να πέσω στο κρεβάτι μου, να κοιμηθώ χωρίς να έρχονται τα φαντάσματα να μ' επισκέπτονται; Οι εικόνες του πριν; Μιας άλλης εποχής; Τότε που περπατούσα χέρι-χέρι μ' ένα κορίτσι στα καντούνια της Κέρκυρας;

Στα εγκαίνια, εκτός από τους «σημαίνοντες» που κουβάλησε με τρόπο μαγικό ο Γιάγκος –και που έλαμψαν δια της ασχετοσύνης και της απύθμενης αμάθειάς τους– είχα και δυο παρουσίες που με εξέπληξαν.

Η πρώτη ήταν η... Χριστίνα! Η οποία κατέφθασε κρεμασμένη στο μπράτσο του συζύγου, πανευτυχής, λαμπερή και διπλή σε φάρδος απ' ότι τη θυμόμουν.

–Καλά, εσύ είχες τέτοιο ταλέντο και μας το 'κρυβες; αναφώνησε φιλώντας με σταυρωτά με θόρυβο. Εδώ εσύ, παιδί μου, έχεις κάνει παπάδες!

–Μπα... το καθήκον μου, μουρμούρισα.

Γέλασε.

–Έλα βρε, μην είσαι μετριόφρων, είπε. Θυμάσαι τότε που πηγαίναμε μαζί στην ΑΣΚΤ;

Αν θυμόμουν αυτή η λεπτομέρεια μου διέφευγε.

–Εσύ ζωγραφίζεις; ρώτησα, για να πω κάτι.

–Μπα... Πού χρόνος! Με τρία παιδιά;

–Κρίμα.

–Ναι, αλλά δεν έχω παράπονο. Κι ας γκρινιάζω. Ο Μπούμπης με έχει βασίλισσα.

Ο... Μπούμπης, ο σύζυγος, γέλασε ευχαριστημένος.

–Το κατά δύναμη, Χριστινάκι, είπε. Για την πάρτη σου τα πάντα όλα!

Στράφηκε σε μένα.

–Όλο για σένα μιλάει τελευταία, μου λέει. Αν δεν ήξερα πόσο κιμπάρης χαρακτήρας τυγχάνει θα ζήλευα. Τα είχατε κάποτε εσείς οι δυο, ε;

Τι του λες τώρα!

–Με τον Μπούμπη μου δεν έχουμε μυστικά, διευκρίνησε η Χριστίνα. Ξέρει για όλους τους γκόμενους που είχα.

–Περασμένα ξεχασμένα, είπε γενναιόψυχα ο Μπούμπης. Εσύ, ρε καλλιτέχνη, τι γίνεται; Παίζει τίποτα ή είσαι ακόμα κολλημένος στα παλιά. Να ξέρω για να πάρω τα μέτρα μου δηλαδή.

Τέτοια φινέτσα!

Η δεύτερη έκπληξη ήταν οι αδερφές Λίτσα και Τίτσα, από την αλήστου μνήμης «Galerie LiTi». Αγκαλιές, φιλιά... ψεύτικος ενθουσιασμός... παράσταση πρώτης!

–Εγώ ήξερα ότι θα πήγαινες ψηλά, μου δήλωσε η Τίτσα. Ε; Δεν στο είχα πει, Λίτσα;

–Βέβαια. Εσύ επέμενες να κάνουμε εκείνη την αξέχαστη έκθεση στη γκαλερί, επιχρότησε η Λίτσα. Είμαι περήφανη που μπορώ να λέω σήμερα πως εμείς ανακαλύψαμε πρώτες τον FOTHS.

–Και που –με κάθε μετριοφροσύνη– ανασύραμε από την αφάνεια, συμπλήρωσε η Τίτσα.

–Ναι, θυμάμαι, είπα γελώντας. Ήταν ένας θρίαμβος! Κορίτσια, ομολογώ πως σας οφείλω τα πάντα.

–Ε, καλά τώρα..., είπε η Τίτσα χαμηλώνοντας ντροπαλά τα μάτια της. Το καθήκον μας στην Τέχνη κάναμε.

Ήταν ένα θέατρο του παραλόγου. Αργότερα θα καταλάβαινα πως όλη η ιστορία γύρω από τον καλλιτεχνικό κόσμο αυτού του είδους τις παραστάσεις υπηρετούσε. Παράλογο στο παράλογο.

Ο Γιάγκος εκείνο το βράδυ των εγκαινίων ήταν στις δόξες του. Υποδεχόταν κόσμο, κουβαλούσε ποτά, έβαζε κόκκινες κουκίδες στους πίνακες που είχαν πουληθεί, με παρουσίαζε σε «στελέχη και παράγοντες», με φωτογράφιζε μαζί τους... ήταν μ' άλλα λόγια το παιδί για όλες τις δουλειές – κάτι σαν τον Κουλούρη στις συγκεντρώσεις του «μεγάλου αφεντικού» (μόνο που ο Κουλούρης το έκανε από απλή, καλπάζουσα δουλοπρέπεια, ενώ ο Γιάγκος είχε ίδιον όφελος).

Μια από τις κυρίες των υδραυλικών που προήχθησαν σε διευθυντάδες με ρώτησε αν θα της έκανα τη χάρη να φιλοτεχνήσω το πορτραίτο του παππού της, του τσέλιγκα, αφανέστατου «ήρωα» του '21, υπογραμμίζοντας με έμφαση ότι «για την τιμή δεν τιθεται πρόβλημα, λεφτά –δόξα τω θεώ– υπάρχουν».

Μια άλλη μου ζήτησε να ζωγραφίσω, λέει, την... κάμαρη του μωρού!

Η απιστεύτου δημοσιογράφου, η επιφορτισμένη «άνωθεν» με το ρεπορτάζ του «κινήματος», μου ζήτησε αποκλειστική συνέντευξη, ενώ ένας τυπάκος, με γυαλιστερό κοστούμι και πράσινη ηλεκτρική γραβάτα, με ρώτησε «τι μάρκα μπογιές χρησιμοποιώ», για να βάψει τη μεζονέτα του.

Μιλάμε εδώ για θρίαμβο δηλαδή!

Ένα πράγμα μόνο ανησυχούσε τον Γιάγκο, που το εξομολογήθηκε όταν έληξε η παράσταση και μείναμε οι τρεις μας, αυτός, εγώ κι ο γκαλερίστας Βουρδουλάκης.

–Εντάξει, ξεπουλήσαμε, είπε σκουπίζοντας το ιδρωμένο του μούτρο μ’ ένα χρησιμοποιημένο «κλίνεξ». Τώρα το πρόβλημα είναι πώς εισπράττουμε. Γιατί, εντάξει, τα συντρόφια έκαμαν το κομμάτι τους «τύλιξέ μου αυτό», «κράτησέ μου εκείνο», αλλά –μεταξύ μας– δεν φημίζονται και τόσο για τη συνέπειά τους στους λογαριασμούς.

Ο Βουρδουλάκης χαμογέλασε, άνοιξε ένα συρτάρι κι έβγαλε από μέσα ένα μάτσο επιταγές.

–Έχουν γνώση οι φύλακες, είπε. Τους τα πήρα μπροστάντζα. Αύριο πρωί-πρωί εισπράττουμε στην τράπεζα. Κάμποσοι πήγαν να μου δώσουν μεταχρονολογημένες, αλλά τους το ξέκοψα. «Αν κωλύεστε οικονομικώς, αφήστε... μια άλλη φορά...», τους είπα. Τώρα να τους πέσει η μούρη, νεόπλουτων ανθρώπων, δεν πήγαινε... Οπότε ξηλώθηκαν κανονικά.

–Ίσαμε πόσα τα υπολογίζεις, σύντροφε; τον ρώτησε ο Γιάγκος ανακουφισμένος.

–Τρία με τρισήμιση μύρια..., απάντησε με ύφος μπλαζέ ο γκαλερίστας. Για αρχή καλά είναι.

Ο Γιάγκος έκανε έναν ταχύτατο υπολογισμό.

–Στα τρισήμιση έχεις λαμβάνειν προμήθεια ένα και κάτι ψιλά, είπε. Οπότεν εμείς έχουμε λαμβάνειν περίπου δύο τετρακό και κάτι ψιλά... Ήτάξ’ δεν είναι και καμιά περιουσία...

–Υπάρχει όμως και η Σαλονίκη, του υπενθύμισε ο γκαλερίστας. Μετά τον ντόρο που έγινε εδώ δεν θα καθαρίσουμε άλλα τόσα από κει;

–Φιλολόϊ, σχολίασε ο Γιάγκος προβληματισμένος. Αντσιμπούσαμε λιγάκι τις τιμές;

–Κι άλλο; διαμαρτυρήθηκε ο Βουρδουλάκης. Έχουμε βάλει το πιο φθηνό στα διακόσια χιλιάρικα! Για πρωτοεμφανιζόμενο το ποσό είναι ιλιγιώδες! Εδώ ο Ακριθάκης...

–Σταμάτη, ο FOTHS δεν είναι Ακριθάκης, είναι κεφάλαιο, του είπε αυστηρά ο Γιάγκος. Δεν θα ευτελίσουμε τώρα την αξία του καλλιτέχνη. Ντροπή!

Ο Σταμάτης το σκέφτηκε.

–Να το σπρώξουμε 10% πάνω; πρότεινε διστακτικά.

–Κάντο είκοσι να είμαστε μέσα, είπε ο Γιάγκος. Τα καρντάσια έχουν λεφτά. Θα μας τ' ακουμπήσουν ευχαρίστως.

–Λες;

–Αμ δεν ξέρει ο Γιάγκος; Πάμε Σαλονίκη με 20% πάνω κι αναλόγως βλέπουμε αν θα το τσιμπήσουμε έτι περαιτέρω στη Λάρισα.

–Κι άλλο; απόρησε ο γκαλερίστας.

–Κι άλλο, ρε Σταμάτη! Κι άλλο. Τι είπαμε; FOTHS. Δε σκάϊ ιζ δε λίμιτ.

Εδώ όμως επισήμανε κι άλλο ένα πρόβλημα ο πάντα ανήσυχος κι αεικίνητος Γιάγκος.

–Πρώτη μέρα και ξεπουλήσαμε τα άπαντα, λέει. Τις δυο βδομάδες που μας μένουν δηλαδή τι θα κάνουμε, θα κερνάμε φοντάν τους επισκέπτες;

–Έτσι είναι οι εκθέσεις, απάντησε ο Βουρδουλάκης. Το πολύ πράγμα φεύγει με το καλημέρα, μετά πάει σιγά-σιγά. Εδώ βέβαια είχαμε την τύχη να τα δώσουμε όλα με τη μία... Σολντ άουτ.

–Οπόταν;

–Οπόταν... θα κάνουμε υπομονή. Δεν μπορούμε να κλείσουμε και να φύγουμε. Τέχνη κάνουμε, δεν πουλάμε ντομάτες στη λαϊκή.

Ο Γιάγκος το επεξεργαζόταν νοερά.

–Υπάρχει τρόπος, μας λέει μετά.

–Τι τρόπος; απορεί ο έμπειρος γκαλερίστας.

–Ν’ αφήσουμε πεντέξι από τα πουλημένα για κράχτες και να κρεμάσουμε καινούργια στη θέση των υπόλοιπων, εξηγεί ο δαιμόνιος πολιτικάντης.

Ο Βουρδουλάκης βγήκε από τα ρούχα του.

–Μα τι μου λες τώρα, ρε Γιάγκο;! αναφωνεί. Γίνονται αυτά τα πράγματα; Θα μας πιάσουν με τις πέτρες. Δεν είμαστε παζάρι. Η πρώτη γκαλερί της χώρας είμαστε, έχουμε ένα όνομα και μια υπόληψη.

–Και πού θα το καταλάβουν; επιχειρηματολογεί ο Γιάγκος. Πίνακες είχαμε πριν, πίνακες θα ’χουμε και τώρα. Σάματι ξεχωρίζει ο ένας από τον άλλο;

–Κι ο κατάλογος; Το πρόγραμμα;

–Το πρόγραμμα και τον κατάλογο δεν τα πειράζουμε, του λέει ο Γιάγκος. Ίδιοι τίτλοι –σιγά τους τίτλους... «Σύνθεση σε μωβ» και «Αποψη της ώχρας»...– και ίδιες τιμές. Πλην αυτά εδώ θα είναι απούλητα, έτοιμα προς διάθεση. Απλά πράγματα!

–Δεν γίνονται αυτά...

–Πώς δεν γίνονται; Όλα γίνονται. Διάθεση και μεράκι να υπάρχει...

–Ξεχνάμε μια μικρή λεπτομέρεια, τους μπαίνω σφήνα εγώ, που ως εκείνη τη στιγμή παρακολουθούσα άναυδος την απίστευτη στιχομυθία.

Στράφηκαν και με κοίταξαν παραξενεμένοι.

–Δεν έχουμε άλλα έργα να κρεμάσουμε, τους λέω. Ότι είχαμε είναι στους τοίχους.

Ο Γιάγκος γέλασε με ανακούφιση.

–Αυτό είναι; είπε. Και με τρόμαξες. Σιγά μωρέ το δύσκολο! Άμα καθίσεις απόψε όλη νύχτα εσύ ξεπετάς άνετα

πεντέξι ως το πρωί. Χαράματα στέλνει ο Σταμάτης το γκοτζαμάνικο, τα φορτώνουμε κι ούτε γάτα, ούτε ζημιά.

–Πεντέξι σε μια νύχτα;!!! εξανίσταμαι εγώ.

–Άμα θες εσύ...

Δεν ήθελα, αλλά το έκανα. Και την επομένη έφτιαξα άλλα τόσα. Και τα κρεμάσαμε στη θέση των πουλημένων και δεν το πήρε είδηση κανείς. Ακριβώς όπως το είχε προβλέψει ο Γιάγκος!

* * *

Μια μέρα πριν τελειώσει η έκθεση ήρθε να τη δει κι ο μαστρο-Φόντας. Με κοστούμε και γραβάτα, άβολος και τραχαρισμένος, σ' ένα περιβάλλον εντελώς ξένο για κείνον.

Κοίταξε γύρω σαν χαμένος από μια άκρη όπου είχε καταφύγει «για να μην μποδάει» και περίμενε υπομονετικά πότε θα ξεμπερδέψω με τους άλλους, τους «υψηλούς επισκέπτες», να πάω κοντά.

–Μπράβο, μου λείει φανερά αμήχανος. Συγχαρητήρια. Κι εις ανώτερα.

–Ευχαριστώ, μάστορα.

Έκανε μια κυκλική κίνηση με το χέρι του.

–Όλα αυτά εσύ τα 'φτιαξες; με ρωτάει.

–Όλα, του λέω.

–Μπράβο... μπράβο...

Κόμπιασε.

–Και... πόσο πάει το κομμάτι, ρε συ Φώτη, αν επιτρέπεται; με ρωτάει μετά.

Του είπα και κόντεψε να του φύγει το πλαστικό ποτήρι με την πορτοκαλάδα από το χέρι.

–Με δουλεύεις! αναφώνησε ο καλός άνθρωπος. Τόσα δεν βγάνει το συνεργείο σ' ένα μήνα!

–Έτσι είναι η Τέχνη.

Ο μαστρο-Φόντας κούνησε το κεφάλι του με κατανόηση.

–Και... δε μου λες... πουλάει;... πουλάει; με ρωτάει χαμηλώνοντας εμπορικά τη φωνή του.

–Κάτι γίνεται, του λέω.

Ξανακούνησε το κεφάλι του. Έδειχνε στενοχωρημένος.

–Να σου πω την αλήθεια... εγώ ήρθα να πάρω ένα κομμάτι, να σ' ενισχύσω, μου εξομολογείται αμήχανα. Ένεκα που είσαι δικό μας παιδί, σωστό και κιμπάτικο. Όμως... 'ντάξει... για τόσα δεν δύναμαι... Και άνευ παρεξήγηση... Ξέρεις πώς βγαίνει το μεροκάματο.

–Ξέρω, μαστρο-Φόντα, και δεν παρεξηγώ, του λέω. Μου αρκεί που ήρθες να δεις τη δουλειά μου. Συναμετάξυ μας δεν κάνει να χρεωνόμαστε για άχρηστα πράγματα.

Ο μάστορας ανάσανε με ανακούφιση. Ακούμπησε το ποτήρι σε μια γλάστρα και μου 'σφιξε το χέρι σε θερμή χειραψία.

–Και πάλι μπράβο, μου λέει. Πολύ χάρηκα. Πάντα τέτοια να 'χουμε.

–Πάντα τέτοια, μαστρο-Φόντα.

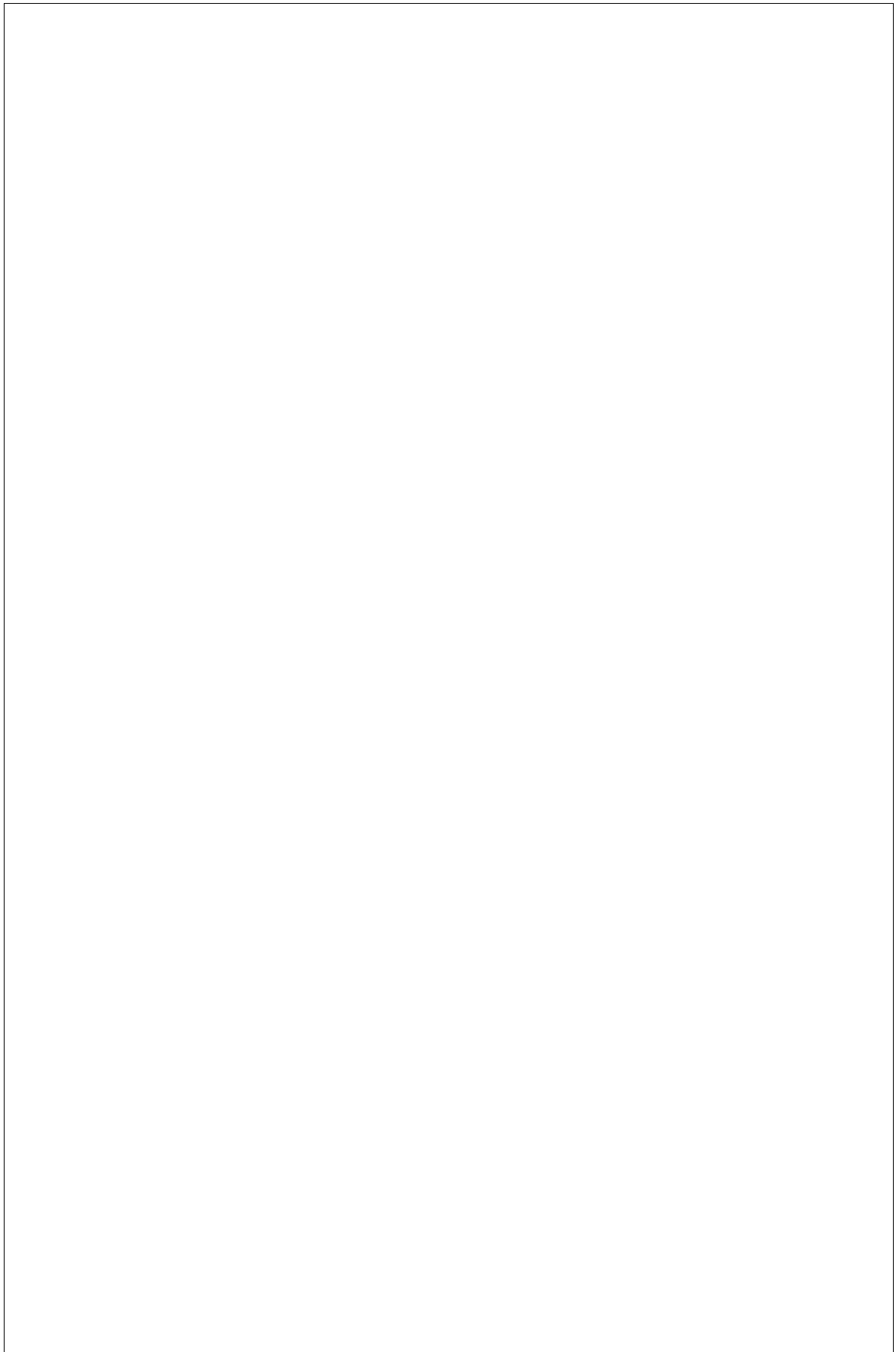
Ξεκίνησε να φύγει και κοντοστάθηκε.

–Και πού 'σαι..., μου λέει. Άμα γίνει καμιά στραβή... Άμα λέμε... στο συνεργείο θα έχεις πάντα δουλειά.

Εν Ζωή

Η τουρνέ που με τόση επιμέλεια σχεδίασε ο Γιάγκος απέδωσε τ' αναμενόμενα. Προετοιμαζόταν πρώτα το έδαφος δια του Τύπου, της τηλεόρασης και του ραδιοφώνου. Πώς το κατάφερνε αυτό ο δαιμόνιος δεν ξέρω. Υποθέτω πως υπήρχαν πολλοί στο τομέα αυτό που του είχαν υποχρέωση ή που τους κράταγε στο χέρι. Μετά έπεφταν τα εγκαίνια, όπου συνέρρε η αφρόκρεμα των «ημετέρων», τους πλεύριζε ο Γιάγκος, δίκην κράχτη, τους έψηνε, τους τα 'παιρνε και δώθε πάνε οι άλλοι.

Εγώ δεν είχα παρά να φωτογραφίζομαι με ότι μπορεί να φανταστεί κανείς σε ανθρωποειδές, δίποδο ή τετράποδο, να απαντώ σε ερωτήσεις του τύπου «θα ταιριάζει αυτός ο ωραίος μωβ πίνακας με το λαχανί μου σαλόني λέτε;» ή «τίποτις σε γυμνό για την κρεβατοκάμαρη δεν σου βρίσκειται, μάστορα;»... και να κάνω υπομονή. Η υπομονή σ' αυτή τη μπίζνα είναι το παν. Αν έχανες την υπομονή σου θα τους πέταγες όλους αυτούς έξω με τις κλωτσιές και θα μπορούγελωνες τα κουάντρα στους τοίχους με σβησμένο ασβέστη. Μετά θα βούταγες μια βρεγμένη σανίδα και θα 'στρωνες στο κυνήγι τον κάθε Γιάγκο και τον κάθε Βουρδουλάκη, που πάσχιζαν να σε κάνουν διάσημο (κι εμπορικό) έτσι. Ναι, και μετά πίσω στο συνεργείο του μαστρο-Φόντα, να βάφεις χτυπημένα φτερά και γρατζουνισμένες πόρτες, για

πενταροδεκάρες. Να γιατί δεν έπρεπε να χάνεις την υπομονή σου.

Στη Σαλονίκη ξεπουλήσαμε. Όχι με τη μία, όπως στην Αθήνα, κι ήταν αυτό ευτύχημα, γιατί με γλύτωσε από τις υπερωρίες, αλλά ως το τέλος δυο κουάντρα είχαν απομείνει όλα κι όλα, που έφυγαν κι αυτά μαζί με τ' άλλα στη Λάρισα. Και στο μεταξύ είχα γίνει εξώφυλλο στο «Κλικ» και στο «Dowry Town». Που θα πει ότι, αφού κατάφερες ν' αλώσεις τα έντυπα της λάϊφ-στάϊλ κουλτούρας είχες γίνει πρόσωπο «επώνυμο» κι αναγνωρίσιμο και στους θυρωρούς της νύχτας ακόμα (και κυρίως).

Δηλαδή κοροϊδεύαμε τον κόσμο κανονικά και με τον νόμο και λαβαίναμε και μπράβο επιπλέον.

Μέχρι να φτάσουμε στη Μύκονο, όπου ο Γιάγκος τα έδωσε όλα, ήμουν ξεμπερδεμένος, αηδιασμένος και τίγκα στα χιλιάρικα.

Την τρίτη Μυκονιάτικη μέρα (κατά τας γραφάς), πέταξα πινέλα και μπογιές, τελάρα και χαρτιά κι έφτιαξα τη βαλίτσα μου. Ο Γιάγκος τρελάθηκε.

–Πού πας, αγόρι μου; ανέκραξε. Τώρα αρχίζουν τα ωραία.

–Καλή σου διασκέδαση, του λέω. Εγώ έφυγα.

–Και πού θα πας, να 'χουμε το καλό ρώτημα;

–Στη Σύρα.

–Να κάνεις τι; Να φας λουκούμια;

–Έχω λόγους...

–Τι λόγους;

–Τη Φιλιώ.

Ο Γιάγκος σοβάρεψε.

–Γχομενίτσα μιλάμε;

–Όχι.

–Τότε τι;

–Η γυναίκα της ζωής μου.

* * *

Τετάρτη απόγευμα κατέβαινα στο λιμάνι της Σύρας από το πλοίο της γραμμής. Με πλεύρισαν αμέσως καμιά δεκαριά ρουμτουλετάδες.

–Χελλό μίστερ... Ρουμ... ρουμ?

–Ψάχνω για ένα ήσυχο κι απόμερο, δήλωσα.

Οι ρουμτουλατάδες κρέμασαν τα μούτρα.

–Ααα... Έλληνας;..., μουρμούρισαν κι αποχώρησαν.

Έμεινε μόνο μια μεσόκοπη χωριάτισσα με άσπρο τσεμπέρι.

–Έλα μαζί μου, είπε.

Το δωμάτιο βρισκόταν στην αυλή ενός παλιού σπιτιού, στο πίσω μέρος της πόλης, στα ορεινά. Ήταν φωτεινό, καθαρό και ήσυχο, όπως το ήθελα. Από την αυλή είχε κανείς πιάτο μπροστά του ένα μέρος του λιμανιού και της ανοιχτής θάλασσας.

–Για διακοπές ή για δουλειά; με ρώτησε η σόρα Ανεζίνα, όπως ήταν το όνομα της σπιτονοικοκυράς μου.

Δίστασα για μια στιγμή.

–Ψάχνω ένα κορίτσι, της λέω.

Κούνησε το κεφάλι της.

–Πάω να φτιάξω καφέ, να μου τα πεις, δήλωσε σε τόνο που δεν επιδεχόταν αντιρρήσεις.

Και της τα είπα. Κάτω από την κληματαριά, με θέα το Αιγαίο –μια θάλασσα που δεν γνώριζα. Και μ' άκουσε ως

το τέλος, χωρίς να με διακόψει. Ήταν η πρώτη φορά που μιλούσα σε άνθρωπο για τη Φιλιά.

Περίμενα ότι θα μου έκανε ερωτήσεις, να μου δώσει συμβουλές, να σχολιάσει, όπως κάνουν οι εξομολόγοι όταν τους ανοίξεις την καρδιά σου. Η σόρα Ανεζίνα όμως παρέμεινε σιωπηλή, σιγοπίνοντας τον καφέ της, σαν να περίμενε συνέχεια στην ιστορία που μόλις είχα τελειώσει. Μπορεί και να μην είχε καταλάβει πως τελείωσε.

–Αυτό είναι όλο, είπα.

Με κοίταξε κι αναστέναξε.

–Και ήρθες να τη διεκδικήσεις από έναν άλλο άντρα για δεύτερη φορά; ρώτησε.

–Δεν ξέρω, ομολόγησα. Μά το θεό δεν ξέρω γιατί ήρθα... Έχω ανάγκη να την ξαναδώ. Αλλά συγχρόνως φοβάμαι κιόλας.

–Μην δεις πως είναι ευτυχισμένη με τον άλλο;

–Ναι. Όπως φοβήθηκα και την πρώτη φορά.

–Κι εκείνη; Την πρώτη φορά, πιστεύεις ότι σ' αγάπησε;

–Ίσως... Δεν ξέρω... Αλλά αν μ' αγάπησε... κάποια στιγμή της πέρασε.

–Η αγάπη δεν περνάει, είπε η σπιτονοικοκυρά. Γίνεται κάτι άλλο, αλλά δεν περνάει. Εκείνο που περνάει είναι ο έρωτας.

–Σ' εμένα γιατί δεν πέρασε;

–Δεν ερωτεύονται όλοι το ίδιο. Όχι με την ίδια ένταση. Αυτός που ερωτεύεται πολύ, που δίνεται ολόψυχα, έχει πάντα το πρόβλημα.

Κατέβασα το κεφάλι.

–Έχεις δίκιο, μουρμούρισα. Δεν έπρεπε να έρθω.

–Και πώς θα ησυχάσεις αν δεν ξέρεις; είπε η Συριανή.

Έτσι θα παιδεύεσαι, παγιδευμένος στο χθες και στα αισθήματα σου; Αμαρτία δεν είναι;

–Μήπως όμως ξέρω στο βάθος, σόρα Ανεζίνα, και δεν θέλω να το παραδεχτώ; είπα.

Παρέμεινε σιωπηλή. Την κοίταζα παρακλητικά.

–Εσύ, απ' αυτά που σου είπα, τι νομίζεις; ρώτησα. Από τα γεγονότα... τη συμπεριφορά της...

Αναστέναξε.

–Αν ήσουν γιος μου θα σου 'λεγα να την ξεχάσεις, είπε τέλος. Το κορίτσι διάλεξε. Δυο φορές. Και τις δυο φορές άλλον από σένα. Τι παραπάνω θες για να καταλάβεις;

–Μα ο έρωτας...

–Δεν είναι έρωτας αυτός, μ' έκοψε ξερά. Να παιδεύεις τον άλλο, όταν ξέρεις τι αισθήματα έχει για σένα, δεν είναι έρωτας. Καπρίτσιο είναι. Ναι... Ενθουσιασμός της στιγμής μπορεί. Έρωτας μια φορά δεν είναι.

Μου έλεγε αυτά ακριβώς που κλωθογύριζα στο μυαλό μου μήνες... χρόνια τώρα. Ήταν όμως αλλιώς να τ' ακούς από έναν άλλο –και πολύ πιο σκληρό.

–Έχεις δίκιο, παραδέχτηκα. Ήταν λάθος να 'ρθω.

–Μισές κουβέντες ακούς, μ' αποπήρε η Συριανή. Δεν είπα αυτό. Είπα ότι πρέπει να σιγουρευτείς. Πρέπει να μάθεις. Αλλιώς θα το κουβαλές πάντα μαζί σου, σαν βαρίδι –και σαν παράπονο.

Κοιμήθηκα λίγο κι άσχημα κείνη τη νύχτα. Το ότι βρισκόμουν στον ίδιο τόπο ξανά με τη Φιλιώ, η οποία την ίδια στιγμή κοιμόταν στην αγκαλιά του άντρα της, δεν βοηθούσε.

Το πρωί κατέβηκα στο λιμάνι. Ήμουν σχεδόν σίγουρος πως θα την έβλεπα. Θα της μιλούσα; Δεν ήξερα ακόμα. Αν έβρισκα το κουράγιο... ίσως. Μάλλον όχι όμως. Γιατί, αν

την έβλεπα, σίγουρα δεν θα ήταν μόνη της. Άλλωστε, μετά από τόσα χρόνια, πού να με θυμάται; Είχα αλλάξει... γεράσει... καταβληθεί...

Όμως Φιλιώ πουθενά.

Και ήταν αυτό περίεργα ανακουφιστικό.

Ίσως να μην βρισκόταν εδώ. Ίσως η Αιμιλία να είχε καταλάβει λάθος. Να μην παντρεύτηκε... να χώρισε κι από τον ΟΤΕτζή... Ίσως να ήταν ακόμα στην Κέρκυρα... Να με περίμενε... Ίσως κάθε τόσο ν' ανέβαινε στο σπίτι να δει αν ήμουν εκεί...

Έφαγα χωρίς όρεξη σ' ένα μαγέριχο για τουρίστες κι ανέβηκα στο σπίτι. Η σόρα Ανεζίνα καθάριζε πατάτες στη σκιά της κληματαριάς.

–Δεν τη βρήκες, ε; ρώτησε χωρίς να σηκώσει το κεφάλι.

–Όχι... δεν... Μπορεί να μην είναι εδώ σκέφτηκα... Μπορεί να έμεινε στην Κέρκυρα...

–Α!

–Δεν σου φαίνεται πιθανό, ε;

Μου έριξε ένα κοροϊδευτικό βλέμμα και χαμογέλασε.

–Δεν μου είπες... Τι δουλειά κάνεις, αν επιτρέπεται; ρώτησε αλλάζοντας κουβέντα.

–Πιτόρος.

–Τι;

–Εεε... ζωγράφος. Έτσι τους λέμε στην Κέρκυρα... Πιτόρους.

–Και τι ζωγραφίζεις; Τοπία;

–Εεε... διάφορα... Απ' όλα.

–Αν σου δώσω μια φωτογραφία μπορείς να την ξεσηκώσεις ζωγραφιά δηλαδή; ρώτησε.

Παλιά μου τέχνη κόσκινο!

–Ναι, μπορώ, είπα. Μάλλον...

Σκούπισε τα χέρια στην ποδιά της, σηκώθηκε και μπήκε στο σπίτι. Όταν ξαναβγήκε κρατούσε μια κορνιζαρισμένη φωτογραφία σε μέγεθος καρτ-ποστάλ.

–Ο συχωρεμένος ο άντρας μου, είπε.

Ο συχωρεμένος ήταν χοντρός, καραφλός, με χοντρή μύτη και καραμουστάκες.

–Έχει δυο χρόνια που απόνθανε, με πληροφόρησε, χωρίς συγκίνηση στη φωνή η σόρα Ανεζίνα επιστρέφοντας στις πατάτες της.

–Σου λείπε, ε; είπα για να πω κάτι.

–Καθόλου, ήρθε η αναπάντεχη απάντηση. Ένας ανεπρόκοπος και μπεκρής ήταν –θιος σχωρέστον. Κι απονθάνομαι σε μπελάδες μ' έχει βάνει, με τα χρέη όπου μ' άφηκε. Γιατί νομίζεις που κατάντησα να νοικιάζω δωμάτια; Από καλό για από φιλαργυρία;

–Και θες να στον κάνω κουάντρο; απόρησα.

–Για να μη λέει ο κόσμος ότι δεν τιμάω τη μνήμη του, απάντησε. Κάντο και θα στ' αφαιρέσω απ' το νοίκι για το δωμάτιο.

–Αλλά δεν έχω μαζί μου ούτε σύνεργα, ούτε υλικά, προσπάθησα να ξεφύγω.

–Θα βρεις στο χρωματοπωλείο του Τζελεντή, στο λιμάνι, μου είπε. Φέρνει από τέτοια για τους ξένους που έρχονται να ζωγραφίσουν στο νησί.

Την επομένη έστηνα καβαλέτο και καμβά στην αυλή κι άρχισα να φιλοτεχνώ το πορτραίτο του μακαρίτη. Ως το βράδυ τον είχα τελειώσει.

–Δεν του μοιάζει, απεφάνθη η σόρα Ανεζίνα.

-Μα είναι ίδιος η φωτογραφία! διαμαρτυρήθηκα.

-Ούτε στη φωτογραφία έμοιαζε.

-Α!

-Ήταν πολύ πιο κακομούτσounος, εξήγησε η Συριανή.

Την επομένη δεύτερη προσπάθεια να κάνω τον μακαρίτη κακομούτσounο.

-Χμμ... κάπως καλύτερα, παραδέχτηκε η σόρα Ανεζίνα. Αλλά το σακάκι ήταν καφέ, εσύ το 'κανες μπλε.

-Γιατί δεν μου το 'πες χθες; αγανάκτησα.

-Δεν με ρώτησες. Με ρώτησες;

Τρίτη προσπάθεια την επομένη, από την αρχή, γιατί το μπλε δεν διορθωνόταν σε καφέ με τα παλιοχρώματα του Τζελεντή.

-Και τη γραβάτα κόκκινη θα την αφήσεις, λες κι ήταν κάνας κουκουές; σχολίασε η σόρα Ανεζίνα.

-Τι χρώμα ήταν;

-Πού να θυμάμαι!... Κάντην γκρίζα. Πάει με το καφέ. Και τα μάτια ήταν γκρίζα, όχι καφέ... Για να μη λες ότι δεν στο 'πα.

Την Κυριακή το μεσημέρι ο μακαρίτης ήταν επιτέλους έτοιμος και κρεμάστηκε στην τραπεζαρία της σόρας Ανεζίνας.

-Ξέρω πού θα τη βρεις, μου πέταξε ξαφνικά.

Μου κόπηκαν τα γόνατα.

-Ποια; κατάφερα να ψελλίσω.

-Την κοπέλα που ψάχνεις, είπε.

-Ξέρεις ποια είναι;

-Ναι.

–Και γιατί δεν μου το 'πες πιο πριν;

–Θα στο 'λεγα από την πρώτη μέρα, απάντησε ήσυχα. Αλλά μετά μου είπες ότι είσαι ζωγράφος και σκέφτηκα να η ευκαιρία να τιμήσουμε τον μακαρίτη... Αν στο 'λεγα τότε μπορεί να σχιαζόσουν και να 'φευγες.

Τετράγωνη λογική!

–Πες...

Και μου είπε.

Κυριακή βράδυ οι οικογένειες εδώ το 'χουν έθιμο να βγαίνουν σουλάτσο στο λιμάνι. Αν στηνόμουν λοιπόν σε μια γωνιά...

Στις οχτώ είχα κιόλας πάρει τη θέση μου. Πίσω από ένα φανάρι, για να μη δίνω στόχο... Τα μάτια καρφωμένα στο σουλάτσο και την καρδιά μου να κάνει τα δικά της.

Την είδα αμέσως μόλις εμφανίστηκε στην περατζάδα. Ξεχώριζε ανάμεσα στο πλήθος σαν να τη φώτιζε ένας αόρατος προβολέας. Ήταν πιο όμορφη απ' ό τι θυμόμουν.

Και δεν ήταν βέβαια μόνη.

Δίπλα της ένα μελαχρινό παληκάρι, στην ηλικία και το ύψος της. Κι έσπρωχνε ένα καρότσι μωρού. Ενώ η Φιλιώ κρατούσε από το χέρι ένα τρίχρονο κοριτσάκι.

Η σκηνή ακριβώς που φοβόμουν ν' αντικρίσω.

Σε μια στιγμή κάτι γύρισε να πει του άντρα της. Αυτός γέλασε και τη φίλησε.

Ανέβηκα στο σπίτι κι έριξα τα πράγματά μου στη τσάντα μου. Άφησα στο τραπέζι έναν φάκελλο με διακόσια χιλιάρια κι ένα σημείωμα για τη σόρα Ανεζίνα.

«Τώρα ξέρω. Σ' ευχαριστώ. Τα λεφτά είναι για το χρέος του μακαρίτη».

Κατέβηκα στο λιμάνι και περίμενα όλη τη νύχτα, μέχρι

να ῥθει το βαπόρι για τον Πειραιά. Ναι, τώρα πια ήξερα. Πάντα ήξερα.

* * *

Η ανοδική πορεία του FOTHS συνεχίστηκε θριαμβευτικά. Κάθε χρόνο και μια έκθεση, με πλήρη κάλυψη από τα ΜΜΕ και τιμές των κουάντρων αστρονομικές.

Όσπου ανέλαβαν οι «εκσυγχρονιστές». Κι ο Γιάγκος, ως δηλωμένος Προεδρικός, αποκαθηλώθηκε. Και μαζί του χάθηκαν και τα «κονέ» που είχε δημιουργήσει. Ο Βουρδουλάκης άρχισε να κάνει δυσκολίες. Δεν είχε χρόνο διαθέσιμο... η γκαλερί αγκαζέ για έτη πολλά, λόγω ανειλημμένων καλλιτεχνικών υποχρεώσεων... ο Τύπος μουγκός... η τηλεόραση απροσπέλαστη...

–Κάτι πρέπει να κάνουμε, μου λέει μια μέρα ο Γιάγκος.

–Αρκετά δεν κάναμε; του λέω.

–Ρε δεν είσαι καλά! Με τέτοια κρίση που υπάρχει κι εμείς θα τρώμε από τα έτοιμα; Άσε που τώρα με το ευρώ θα καταστραφούμε.

–Γιατί, σταμάτησαν να επενδύουν στην Τέχνη; απόρησα.

–Δεν σταμάτησαν. Πλην τώρα πια επενδύουν στα γερά ονόματα. Κανείς δεν ρισκάρει με τους διάττοντες αστέρες.

–Όπως εμένα;

–Μην το παίρνεις προσωπικά, ρε συ Φώτη. Αφού ξέρεις ότι το σκηνικό ήταν στημένο. Άμα δεν θέλει να παίξει ο θίασος δεν έχουμε έργο.

–Οπότε;

–Οπότε... Πίσω στα αντίγραφα. Στο σίγουρο κέρδος.

–Κι αν μας πιάκουν;

–Ποιος θα μας πιάκει, ωρέ; Διαλυμένο κράτος είναι, ότι θέλουμε κάνουμε.

Κι έτσι βάλαμε πάλι μπρος τη φάμπρικα των «ανυπόγραφων αυθεντικών έργων».

Με προσοχή και ρέγουλο το πηγαίναμε τώρα το πράγμα, γιατί οι μέρες ήταν πονηρές και είχε εξαπολυθεί ένα υποχθόνιο κυνήγι μαγισσών για τους ασυστόλως εκτεθέντες αυλικούς του «Σιδερένιου», που κι αυτός δεν στεκόταν πια καλά στα πόδια του, κι ο Γιάγκος, λόγω του φυσικού του και του ενθουσιώδη χαρακτήρα του, ήταν από τους πιο «ασυστόλως».

–Κοίτα να δεις που θα γίνει καμιά πλάκα και θα βρούμε το διάολό μας εμείς, που αγωνιστήκαμε για τη χώρα και την παράταξη, μου λέει μια μέρα σκυθρωπός.

–Με το αζημίωτο, κύριε υπουργέ, του υπενθυμίζω.

–Εντάξει, παραδέχεται ο Γιάγκος ευθαρσώς. Βάλαμε κι εμείς δυο δεκάρες στην πάντα για τις δύσκολες μέρες, δεν λέω. Όμως τις μεγάλες μπάζες άλλοι τις έκαναν κι αυτοί σήμερα μας κουνάνε το δάχτυλο στη μούρη.

–Εξέλιπεν το φιλότιμο, Γιάγκο.

–Στην πολιτική φιλότιμο δεν υπάρχει, αδερφέ μου Φώτη. Σήμερα τον σηκώνεις στον ώμο και τον πας, τον λεχρίτη, που δεν είχε στον ήλιο μοίρα, τον κάνεις κύριο με κοστούμι και γραβάτα, κι αύριο, αυτός ο ίδιος, σε μαχαιρώνει πίσωπλατα. «Ουδείς αγνωμονέστερος του ευεργετηθέντος» που λέει κι ο Μεγάλος.

Αλλά ο Γιάγκος είχε δίκιο. Είχαν έρθει τα πάνω κάτω στο «κίνημα». Οι άνθρωποι του «Κοντού», που είχαν έρθει πλέον στο προσκήνιο –την καταλληλότερη στιγμή, τώρα που η Ευρώπη είχε ανοίξει τις κάνουλες κι έριχνε παρά με ουρά σε κάτι χώρες «δεύτερης ταχύτητας», όπως καλή ώρα– δεν άφηναν για τους παλιούς (και δοκιμασμένους) συντρόφους ούτε κοκαλάκι, να παίξουν γιάντες.

Κι όπως συμβαίνει όταν καταρρέει ένα οικοδόμημα, μαζί με τα ρετιρέ σωριάστηκαν και οι κάτω όροφοι... και τα

υπόγεια. Ολόκληρο το σύστημα «προώθησης» του πάλαι ποτέ κυβερνητικού έργου –οι προπαγανδιστές και οι πληρωμένοι γυμνοσάλιαγκες της δημοσιογραφίας δηλαδή– διαλύθηκε στο άψε-σβήσε κι όλος αυτός ο συρφετός βολόδερνε πια μεταξύ φθοράς κι αφθαρσίας. Άλλα φυντάνια είχαν πάρει τη θέση τους τώρα κι αυτοί έλυναν κι έδεναν. Σε τούτους ο Γιάγκος δεν είχε πρόσβαση, λόγω του προτέρου ατίμου βίου που λέγαμε. Είχε όμως ο FOTHS, ο οποίος, ξυπνώντας επιτέλους από τον μακροχρόνιο λήθαργό του, αποφάσισε να πάρει την κατάσταση στα χέρια του. Γιατί καλά τα αντίγραφα, εξασφάλιζαν τον επιούσιο, αλλά δεν μπορούσα να διανοηθώ ότι θα πορευόμουν έτσι, ως αφανής ψιλικατζής-γυρολόγος, εγώ που είχα γίνει εξώφυλλο στο «Κλικ» και το «Down Town»!

Πήρα λοιπόν κι έστειλα κουάντρα, απ' αυτά που είχαν ξεμείνει στα καινούργια γρανάζια της ενημέρωσης. Τα πρώτα ονόματα, όχι τις δευτεράτζες. Και οι άνθρωποι με τη σειρά τους ανταποκρίθηκαν, δεν έχω παράπονο. Με καλούσαν στα πρωινάδικα, με καλούσαν στις «εκπομπές λόγου», με καλούσαν να εκφέρω γνώμη στα «παράθυρα» επί παντός του επιστητού κι έτσι πολύ γρήγορα η φάτσα μου –και κατ' επέκταση το όνομά μου– έγιναν γνωστά και οικεία στο πλατύ (και φυσικά νοήμον) κοινό. Με σταματούσαν στο δρόμο να φανταστείς και με συνέχαιραν που «τους τα είπα χύμα και τσουβαλάτα». Ο κοσμάκης, που τρεφόταν πνευματικά από τα σκουπίδια της τηλεόρασης, δεν ήξερε να σου πει ακριβώς ποια ήταν η ιδιότητα του FOTHS, ήξερε όμως απταιστώως ποιος ήταν ο FOTHS. Ούτε ο Κούγιας, ο μόνιμος θαμών των καναλιών, δεν είχε, να φανταστείς, τέτοια αναγνωρισιμότητα.

Το τηλεφώνημα του Βουρδουλάκη δεν με εξέπληξε.

–Χαθήκαμε, βρε παιδί, τι έγινες; μου λέει ξεδιάντροπα.

–Ε, πολυάσχολοι και οι δυο μας βλέπεις, δεν αδειάζουμε, του πετάω εγώ τη μπηχτή.

–Σε σκεφτόμουν, μου λέει αφήνοντας τη σπόντα αναπάντητη. Πολύ καιρό δεν έχεις να κάνεις έκθεση;

–Είναι που περίμενα κάτι φίλους γκαλερίστες να βρουν χώρο, να με στριμώξουν στο πρόγραμμά τους, του λέω. Πλην όμως ήταν πιασμένοι, λέει, μέχρι τη μέρα που θα στείλει το Σαν Μαρίνο επανδρωμένη αποστολή στον Άρη.

–Συμπτωματικά βλέπω εδώ ότι έχω ένα κενό σε έξι μήνες, μου λέει ο Βουρδουλάκης απτόητος. Τι λες;

–Εσένα περιμένω ν’ ακούσω, του λέω. Μετά θα πω εγώ.

–Τα συνηθισμένα που ξέρεις, μου λέει αυτός. Η προμήθεια ανέβηκε κάπως βέβαια –δύσκολοι οι καιροί, περνάμε στενωπό– αλλά αφού δεν υπάρχει μεσάζοντας τώρα δεν μας νοιάζει. Ε;

–Και η προβολή;

–Εννοείται πως αναλαμβάνω. Άλλωστε έχεις αποκτήσει κι ο ίδιος μεγάλη αναγνωρισιμότητα.

–Μέσα, του λέω. Και τα μεταφορικά δικά σου.

Πάω και πιάνω τον Γιάγκο.

–Το και το, του λέω. Ο Βουρδουλάκης μου έκαμε πρόταση. Εσένα σε άδειασε κανονικά.

–Α, τη λουμπίνα! ανέκραξε αγανακτισμένος ο Γιάγκος. Αυτό είναι το ευχαριστώ. Αλλά... όπως είπε κι ο Μεγάλος...

–«Ουδείς αγνωμονέστερος» και τα λοιπά. Πλην όμως, εγώ θέλω να είμαστε εντάξει. Με βοήθησες σε μια δύσκολη στιγμή, θα σε βοηθήσω κι εγώ τώρα. Αμολήσου να μαζώξεις όσους ξέρεις κι όσους από δαύτους έχουν κοινομήσει μερικά όβολα στην προτεραιία πολιτική φάση και φέρ’ τους στη γκαλερί. Για κάθε κουάντρο που αγοράζει δικός σου θα έχεις το 10%.

–Δηλαδή, δεν είμαστε πια συνεταιριάκια, ρε συ Φώτη; με ρωτάει παραπονεμένα.

–Τι σου λέω τόση ώρα; Προσέχεις ή μόνος μου μιλάω;

–Ναι, αλλά... 10% ρε Φώτη;... Ούτε ελεημοσύνη...

–Το 60-40 το θυμάσαι; του κάνω. Ήταν δίκαιο τότε να μου φεύγει εμένα ο πάτος στη δουλειά κι εσύ με το Βουρ-δουλάκη να χτίζετε βίλες αραχτοί;

–Είσαι σκληρός άνθρωπος, ρε Φώτη.

–Πλην δίκαιος. Είμαστε σύμφωνοι στο 10%;

–Κάντο τουλάχιστον δώδεκα...

–Οχτώ, του λέω. Κι όσο παζαρεύεις θα πέφτει.

Ο Γιάγκος αναστέναξε.

–'Ντάξει, ρε Φώτη... Μας βρήκες στην ανάγκη και μας πατάς στο λαιμό... Εντάξει, δέκα.

–Οχτώ είναι τώρα.

–Ρε συ Φώτη...

–Καλά, με κατάφερες... Δέκα. Αμολήσου τώρα να βρεις πελάτες.

–Και το... άλλο;

–Το άλλο ως έχει. Έτερον εκατέρωθεν.

Ήταν αυτή μια συμφωνία κυρίων.

Αυτά τα εγκαίνια ήταν διαφορετικά από εκείνα της πρώτης φοράς. Έλειπε το στοιχείο του νεοπλουτισμού που χαρακτήριζε την πρώτη φουρνιά των σοσιαληστάδων. Τώρα που το «κίνημα» βρισκόταν πολύ καιρό στην εξουσία, τα στελέχη του είχαν όλη την άνεση να προσαρμοστούν στην ευμάρεια που προσφέρει η αρπαχτή και η λοβιτούρα –που γίνονταν πλέον μεθοδικά κι όχι όπως-όπως– και να χτίσουν «μούρη». Ο ηλεκτρολόγος κι ο υδραυλικός παραχώρησαν τη

θέση τους στον τεχνοκράτη, που δεν ήταν σε τίποτα καλύτερος από εκείνους, αλλά που είχε μια μεγαλύτερη ευκολία να πουλάει σαπουνόφουσες και να πλασάρει τον εαυτό του.

Αλλά και η προέλευση των επισκεπτών τούτη τη φορά διέφερε. Μαζί με τους αναπόφευκτους «ημέτερους», που όφειλαν να δώσουν το παρόν σ' ένα τέτοιο πολιτιστικό γεγονός, υπήρχαν και οι άλλοι, οι σνομπ, οι «ειδήμονες», οι κοσμικοί, οι κουφιοκεφαλάκηδες, οι μονίμως «παριστάμενοι» όπου έπεφτε ο προβολέας κι όπου υπήρχε περίπτωση να τους προσέξουν οι ακούραστοι ενημερωτές, οι τροφοδότες και κατευθυντές της κοινής γνώμης και των κουτσομπολιών στις αίθουσες αναμονής των κομμωτηρίων.

Τους έβλεπα όλους αυτούς και μου ανακατευόταν το στομάχι, αλλά χαμογελούσα και χαριεντιζόμουν μαζί τους και φωτογραφίζόμουν, γιατί ήμασταν όλοι μας εδώ συνένοχοι στην ίδια μπλόφα.

Είχα μάθει πια να κατηγοριοποιώ «το κοινό μου».

Υπήρχαν, όπως είπαμε, οι «ημέτεροι», του πολιτικού χώρου, που ξεχώριζαν για την απύθμενη ασχετοσύνη τους κι ένοιωθαν ξένο σώμα σε καλλιτεχνική εκδήλωση όπου δεν συμπεριλαμβάνονταν ζείμπεκιές, γαρδένιες και σπάσιμο πιάτων.

Υπήρχαν οι καραλεφτάδες, οι οποίοι επίσης ήταν ξένο σώμα σ' αυτό το εξεζητημένο περιβάλλον κι ονειρεύονταν γαρδούμπα, κοκορέτσι, ρετσίνα και κλαρίνα, όπως πάλαι ποτέ στα πανηγύρια των χωριών τους –από τα οποία ενδομύχως ποτέ δεν έφυγαν. Αυτοί ήταν εδώ γιατί τους έσουρναν οι κυρίες τους, που αποζητούσαν την επίδειξη σε κάθε ευκαιρία. Αυτές θα αγόραζαν το πιο ακριβό από τα έργα και θα φρόντιζαν να τις αποθανατίσει ο φακός ανελλιπώς («Δώσε, Θανάση, ένα πεντοχίλιαρο στον φωτογράφο»).

Είχαμε μετά τους «φιλότεχνους», τους ειδήμονες και τους ντιλετάντες του πνεύματος, μια συνομοταξία εξωτικών

πτηνών που συναντά κανείς σε κάθε τέτοια εκδήλωση, και που επισκοπούν τα πάντα και τους πάντες αφ' υψηλού, πασχίζοντας να καταπνίξουν το ανίατο κόμπλεξ που τους προξενεί η χρόνια αφραγκία τους. Αυτούς τους καλούν πάντα οι γκαλερίστες για μπούγιο κι αποτελούν το κουλέρ λοκάλ σ' αυτού του είδους τις συνάξεις.

Τέλος υπήρχαν και οι εντεταλμένοι τεχνοκριτικοί, αυτοί που «γνώριζαν τα της Τέχνης» και που θα έγραφαν αναλόγως του φιλοδωρήματος που θα τους έσκαζε ο κάθε Βουρδουλάκης.

Κι εγώ στη μέση αυτού του υπέροχου όχλου, ο άσχετος των ασχέτων, σαν τη μύγα μεσ' το γάλα!

* * *

Την τρίτη μέρα το απόγευμα είχα μια από κείνες τις απροσδόκητες επισκέψεις, που δεν μπορεί κανείς ν' αποφύγει σ' αυτού του είδους το τσίρκο. Τον Μιλτιάδη Τσίτουρα, τον πάλαι ποτέ καθηγητή μου των Τεχνικών στο σχολείο.

Ο Τσίτουρας, φορώντας το ίδιο πάντα φθαρμένο ετοιματζήδικο κοστούμι, γερασμένος και ξινισμένος, στάθηκε στη μέση της αίθουσας, έριξε μια κυκλική ματιά στα έργα και κούνησε το κεφάλι του.

–Όπως το φαντάστηκα, μου είπε. Εκεί που ήσουν είσαι.

–Για καλό το λες αυτό, δάσκαλε; αποπειράθηκα ν' αστειευθώ εγώ.

–Για τον κακό σου τον καιρό το λέω αυτό, ήρθε η απάντηση. Πώς τα κατάφερες... για μένα είναι μυστήριο. Αλλά σε μια χώρα όπου μόνο οι φελλοί επιπλέον τι να περιμένει κανείς;

–Δεν σ' αρέσουν τα έργα, δάσκαλε;

–Εσένα σ' αρέσουν;

–Όχι, είπα. Αλλά ο καλλιτέχνης ποτέ δεν είναι ευχαριστημένος από το έργο του.

Ο Τσίτουρας κούνησε το κεφάλι του.

–Ο καλλιτέχνης, είπε. Όχι ο αντιγραφέας.

Και γυρίζοντας την πλάτη βγήκε από τη γκαλερί και τη ζωή μου –ελπίζω οριστικά.

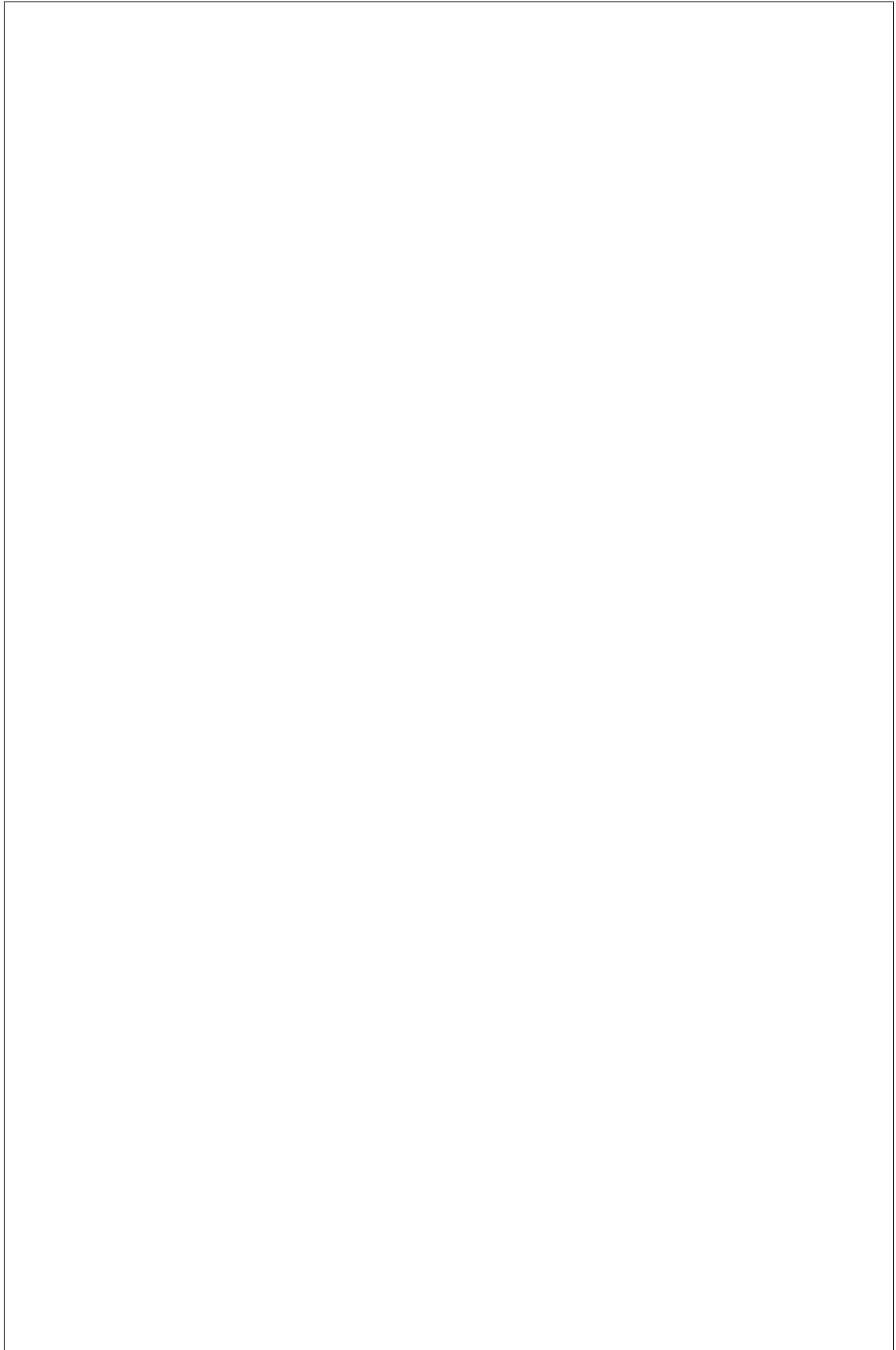
* * *

Αυτή τη φορά δεν πουλήσαμε «και τις πινέζες», αλλά πάντως μια χαρά τα καταφέραμε.

Οι εφημερίδες έγραψαν και πάλι διθυράμβους. Ο FOTHS είχε πλέον καθιερωθεί στη συνείδηση της απάιδευτης κι αστοιχείωτης ελληνικής κοινωνίας ως μία πρώτου μεγέθους καλλιτεχνική φυσιογνωμία. Εθνικός θησαυρός. Κι αυτό εν ζωή!

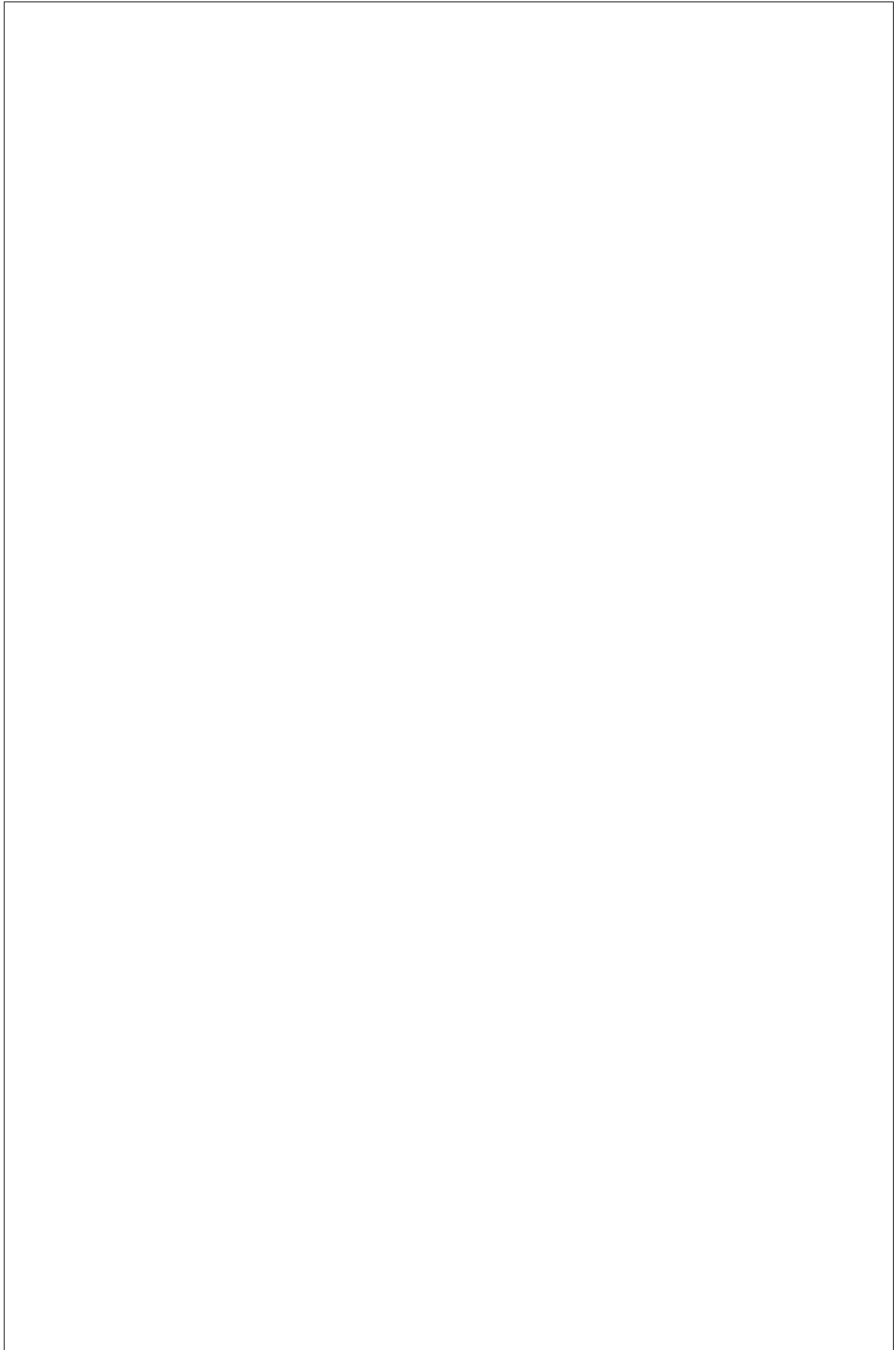

Έκαστος εφ' ω Ετάχθη

Η ιδέα ήταν του Γιάγκου και τη βρήκα καλή. Δια-
νύαμε περίοδο ευμάρειας, με τους τζομπαναραί-
ους να μετατρέπονται σε μεγιστάνες του πλούτου
και τα όβολα να συρρέουν εδώθε εν αφθονία εξ' Ευρώπης.
Επιπλέον οι Ολυμπιακοί Αγώνες θα επέστρεφαν «στην κοι-
τίδα τους» κι αυτό πυροδότησε σειρά μεγαλειωδών έργων
που θα έδιναν την ευκαιρία για ακόμα πιο μεγαλειώδεις
αρπαχτές από κείνους που θα βρίσκονταν στα σωστά
πόστα. Ο FOTHS δεν μπορούσε να λείψει βεβαίως από
μια τέτοια, άνευ προηγουμένου, λοβιτούρα, με πρόσχημα
πάντα το καλλιτεχνικό ζητούμενο, τη στιγμή που όλοι οι
«μουράτοι» του χώρου είχαν πιάκει πόστα κι έτρωγαν ήδη
με εκατό μασέλες. Οπότε «σύμβουλος» στην επιτροπή διορ-
γάνωσης της Ολυμπιάδας, με μισθό 15.000 ευρώ μηνιαί-
ως, δεν ήταν ούτε υπερβολικό, ούτε εξεζητημένο. Για τι
πράγμα θα συμβούλευα; Μα για ότι κι όλοι οι άλλοι οι διο-
ρισμένοι «σύμβουλοι». Για τίποτα.

Ο Γιάγκος πάλι είχε τρυπώσει, δεν ξέρω πώς, στην
άλλη τεράστια αρπαχτή του αεροδρομίου των Σπάτων.
Σύμβουλος κι αυτός. Με τόσους και τέτοιους συμβούλους η
χώρα δεν είχε να φοβηθεί μήπως και πάρει τον κακό δρόμο.
Ήταν σίγουρο ότι πριν ο αλέκτωρ λαλήσει τρεις θα βαρούσε
φαλιμέντο –χωρίς φόβο όμως και χωρίς πάθος.

Είπα ότι ο Γιάγκος είχε μια καλή ιδέα.

–Μεγάλε, μου λέει μια μέρα. Πολύ χρήμα πέπτει κι εύκολο. Δεν σου φαίνεται κι εσένα;

–Δόξα τω θεώ, του λέω. Μην έχουμε παράπονο.

–Ναι, μου λέει. Αλλά ξέρεις τι συμβαίνει μετά την περίοδο των παχιών αγελάδων...

–Οι ισχνές, του λέω.

–Σωστά, μου λέει. Φαλιμέντο κανονικό.

–Κι εμάς τι μας νοιάζει; του λέω. Τη μπάζα μας την έχουμε κάνει. Έχουμε το κεφαλάκι μας ήσυχο.

–Κι αν οι τράπεζες βαρέσουν κανόνι;

Ωπ! Αυτό δεν το είχα σκεφτεί.

–Υπάρχει τέτοιο ενδεχόμενο, κύριε υπουργέ; τον ρωτάω κομμάτι ανήσυχος.

–Εμ, δεν θα υπάρχει; Και ξέρεις πώς γίνονται αυτά... Δεν το βλέπεις να έρχεται και δεν σε ειδοποιεί κανείς... Ξυπνάς ένα πρωί και... «συγγνώμη, κύριε, ποιος είστε;».

–Κι αν βγάζαμε τα όβολα έξω; προτείνω διστακτικά.

–Να τα βγάλουμε, αλλά να αξίζει τον κόπο, μου λέει ο Γιάγκος. Μην μας περάσουν οι ξένοι τραπεζίτες για τίποτις ληγούρια.

–Ε, καλά... και λίγα έχουμε; απορώ εγώ.

–Λίγα δεν έχουμε, για τα εδώ δεδομένα, συμφωνεί ο Γιάγκος. Αλλά τι θα μας πείραζε να τα διπλασιάζαμε, φερ' ειπείν;

Ζαλίστηκα!

–Να τα... διπλασιάσουμε;!!! αναφώνησα.

–Ναι για. Χρηματιστήριο, αν έχεις ακουστά.

–Τζόγο δηλαδή, ρε Γιάγκο;

–Όχι όταν έχει κανείς τις σωστές πληροφορίες.

–Κι εμείς τις έχουμε;

Ο Γιάγκος χαμογέλασε αλεπουδίσια.

–Αμ τι λέμε τόση ώρα;

Και μου εξήγησε πώς λειτουργεί η μηχανή. Αγοράζουμε φθηνά μετοχές σε εταιρείες που δεν πιάνει το μάτι σου, αλλά ξέρουμε ότι θ' ανέβουν τάχιστα –και περιμένουμε. Όταν η μετοχή φτάει εκεί που βρίσκουμε ότι είναι καλά, πουλάμε και πάμε παρακάτω. Στο άψε-σβήσε έχουμε διπλασιάσει, τριπλασιάσει, τετραπλασιάσει το αρχικό μας κεφάλαιο. Έτσι φτιάξαν περιουσίες οι μεγάλοι κι όχι με δουλειές και κομπίνες. Πάνε αυτά πια. Μια φορά κι έναν καιρό ήταν οι Ωνάσηδες, οι Νιάρχοι και οι Βαρδινογιάννηδες. Τώρα είναι η εποχή των Σώρων. Δεν πουλάνε τίποτις, δεν παράγουν τίποτις, τζογάρουν (εκ του ασφαλούς) και εισπράττουν. Η Εποχή του Χρηματιστηρίου!

Τώρα εμείς δεν θα ήμασταν άπληστοι. Θα τα σπρώχναμε όλα στο πρώτο μιλημένο χαρτί και μόλις πιάναμε το νούμερο που στοχεύσαμε... χαίρεται και να μας γράφετε σπανίως.

–Όλα, ρε Γιάγκο; του λέω διστακτικά.

–Άμα είναι να κάνουμε γρήγορα...

–Κι άμα γίνει χαμιά στραβή; Μένουμε στον άσσο!

–Να κάνουμε τότενες μια δοκιμή, προτείνει ο Γιάγκος. Σπρώχνουμε πρώτα ένα ποσόν στην πληροφορία κι αν δούμε ότι γένεται δουλειά προχωράμε.

Καλό ακουγόταν, αλλά...

–Σε ποια εταιρεία είπες;

–Δεν είπα, αλλά θα σου πω... Και κοίτα μη σου ξεφύγει κουβέντα, καχομοίρη μου. «Τσιμεντέξ»! Αουτσαίντερ... Σαρανταέξι λεπτά η μετοχή... τζάμπα! Πλην όμως ξέρουμε ότι έκλεισαν μόλις συμφωνία με Σαουδική Αραβία για τε-

ράστιες ποσότητες σκυροδέματος και σιδηρικών οικοδομής.
Η μετοχή θα φτάει στο θεό, εν ριπή οφθαλμού.

–Να δοκιμάσουμε τότε...

–Να δοκιμάσουμε. Κόψε μου μια επιταγή.

–Τι, δεν θα πάμε μαζί;

Ο Γιάγκος στραβομουτσούνιασε.

–Μην ακούω κουφά, μου λέει. Εγώ θα τα σπρώξω στον άνθρωπο που μου 'δωκε την πληροφορία –εμπιστευτικώς. Έτσι και δει κοσμοσυρροή θα σκιαχτεί... και με το δίκιο του. Εξόν κι αν... δεν υπάρχει εμπιστοσύνη.

–Πόσα να βάνω;

–Καμιά διακοσαρού καλά θα είναι. Άλλα τόσα κι ελόου μου.

–Τόσα πολλά;

–Δεν θέλω καρμοιριές! Είπαμε, πάμε να πιάσουμε την καλή. Σε θέλω λαρτζ. Άντε μπράβο.

Κι έτσι πήρε τα διακόσια χιλιάρικα (ευρώ μιλάμε) και πήγε να τα σπρώξει. Εγώ κάθε μέρα κοίταγα τη μετοχή της «Τσιμεντέξ», που δεν έλεγε να ξεκολλήσει από τις πενταροδεκάρες.

–Γιάγκο, δεν βλέπω άνοδο, του έλεγα.

–Υπεμονή, συνιστούσε εκείνος. Μόλις δημοσιευτεί η συμφωνία θα δεις τι έχει να γένει. Κανονική Ανάσταση!

Και είδα.

Ξαφνικά η «Τσιμεντέξ» πήρε τον ανήφορο. 1,20... 1,40... 1,55... 2,00... 2,10... Στα δύο και πενήντα ο Γιάγκος έδωσε εντολή πώλησης.

–Μπήκε σφήνα η «Σκυροδεμέξ», μου εξήγησε. Κι όπως έχει μεγαλύτερη επιφάνεια και καλύτερη οργάνωση θα τη φάει λάχανο την «Τσιμεντέξ».

Κι αμ έπος, αμ έργον! Η «Τσιμεντέξ» πήρε τον κατήφορο και πάει. Ίσα που προκάναμε!

–Είδες; είπε γελώντας ο Γιάγκος. Θέλει τέχνη η δουλειά. Το άπαν είναι η πληροφορία. Έχεις την πληροφορία, είσαι θεός!

Όταν τα διακόσια γίνονται τετρακόσια πενήντα στο φτερό ποιος είσαι εσύ που θα τολμήσεις ν' αμφισβητήσεις τα λεγόμενα του ειδήμονα;

–Και τώρα το κόλπο γκρόσο, δήλωσε περιχαρής ο Γιάγκος. «Παπουτσέξ»!

–Τι είναι πάλι αυτό; απόρησα.

–Εταιρεία κατασκευής παπουτσιών. Μόλις έκλεισαν συμφωνία με το Κογκό. Θα παπουτσώσουν ογδοήντα εκατομμύρια ξυπόλυτους! Εδώ, κολλητέ, τα σπρώχνουμε όλα.

–Όλα;...

–Όλα, δικέ μου. Να καούν τα κάρβουνα!

Κι έτσι τα σπρώξαμε όλα. Δηλαδή ο Γιάγκος –ένεκα η μυστικότητα που λέγαμε...

Και περίμενα εγώ τώρα ν' ανέβει η μετοχή, όπως έγινε με την «Τσιμεντέξ». Και περίμενα... και περίμενα... Και η μετοχή να κατεβαίνει αντί ν' ανεβαίνει. Και να ψάχνω τον Γιάγκο και να μην τον βρίσκω... Και νά που ξημέρωσε εκείνη η ωραία μέρα που μάθαμε για τις «φούσκες» του Χρηματιστήριου... Κι ο Γιάγκος άφαντος!

Κι όταν λέμε άφαντος εννοούμε κανονικά εξαφανισμένος. Αλλού, σ' άλλη γη, σ' άλλα μέρη! Από κείνα που δεν έχουν υπογράψει συμφωνίες έκδοσης με την ημεδαπή. Και μαζί του κι όσα του έδωκα «να σπρώξει στο σιγουράκι», στην «Παπουτσέξ», που θα παπούτσωνε ολόκληρο Κογκό και που έπαψε να υπάρχει σαν εταιρεία μέσα σε μια νύχτα. Όπως τόσες και τόσες «Παπουτσέξ», που έστειλαν τους αθώους, πλην αδαείς, επενδυτές να σαλτάρουν από τις ταρατσες.

Νομικώς να τον κυνηγήσω δεν ήταν εφικτό, αφού δεν ήξερα με ποια χρηματιστηριακή μαϊμού είχε δοσοληψίες. Αυτή στην οποία είχαμε κάνει τη «δοκιμή» είχε κλείσει προ καιρού κι όσο για τον ίδιο, οικογένεια, σκυλιά, γατιά δεν είχε, οπότε ποιον να ρώταγα και πού;

Βρισκόμουν, όπως καταλαβαίνει κανείς, σε κατάσταση απελπισίας όταν κατέφθασε η συστημένη επιστολή από τη Σιέρα Λεόνε.

Εντός της μια επιταγή για πεντακόσιες χιλιάδες κογκολέζικα φράγκα σε έκδοση της Τράπεζας του Κογκό κι ένα σύντομο σημείωμα που έλεγε τα εξής:

«Φίλε Φώτη, καταλαβαίνω τη στενοχώρια σου, πλην όμως είχες δίκιο όταν έλεγες ότι το Χρηματιστήριο είναι ρώσικη ρουλέτα. Δυστυχώς, Φώτη, χάσαμε κι εγώ χρειάστηκε να ξενιτευτώ για να γλυτώσω τα χειρότερα. Αυτά έχει η ζωή, τι να κάνουμε; Εσωκλείω ένα σημαντικό ποσό, που κατάφερα να διασώσω για την πάρτη σου, για να μη λες ότι το φιλαράκι σου, που φάγατε μαζί ψωμί κι αλάτι, σ' έριξε. Σε χαιρετώ και σου εύχομαι υγεία κι ευτυχία. Ο φίλος σου, Γιάγκος.

Υ.Γ. Αύριο αναχωρώ προς άγνωστη κατεύθυνση, οπότε δεν θα μπορέσεις να με βρεις για να μ' ευχαριστήσεις».

Να πω την αμαρτία μου, συγκινήθηκα. Απατεώνας, εντάξει, αλλά με μπέσα! Ορίστε, με σκέφτηκε και μου 'στειλε τουλάχιστον ένα μέρος των «σπρωγμένων» και χαμένων!

Παίρνω την επιταγή και πάω στην τράπεζα, έχοντας προνοήσει να φέρω μαζί μου και μια *Samsonite* για να βάλω μέσα τις δεσμίδες, μην κουβαλάω το μετρητό σε σακούλες και μας πούνε γύφτους.

–Να τα βάλουμε στο λογαριασμό σας ή θα τα πάρετε όλα; με ρωτάει ευγενικά η κοπελίτσα στο ταμείο.

–Ποιον λογαριασμό, βρε κορίτσι μου; της λέω εγώ. Για τέτοια ειμάστενε, μέρες όπου είναι; Στρίμωξέ τα όπως μπορείς στη βαλίτσα.

Και πάω να της περάσω τη *Samsonite* πάνω από το τζάμι.

–Δεν θα χρειαστεί, μην κάνετε τον κόπο, μου λέει το κορίτσι. Να σας τα δώσω σε δολάρια καλύτερα, για να μη μπερδευτούμε;

–Και σε ελβετικά, που λέει ο λόγος, το ίδιο μου κάνει, της λέω. Και σε ρούβλια... και σ' ό,τι να 'ναι.

Γελάει το κορίτσι.

–Σε δολάρια καλύτερα, μου λέει. Γιατί βγαίνει ακριβώς η αντιστοιχία. Μόνο τα ψιλά θα σας δώσω σε ευρώ, γιατί δεν έχω αμερικάνικα κέρματα.

–Μωρέ τα ψιλά κράτησέ τα, να πιεις έναν καφέ, της λέω. Ποιος σκοτίζεται για τα ψιλά;

–Δια την τάξιν, μου λέει το κορίτσι.

Και μου μετράει, τρία κατοστοδόλαρα... ένα, δύο, τρία... κι εβδομήντα δύο λεπτά σε ευρώ!

Τρελάθηκα!

–Τι 'ναι αυτά; της λέω.

–Τόσα βγαίνουν, μου λέει. Με τις σημερινές τιμές συναλλάγματος.

–Τρακόσια δολάρια;!!!

–Κι εβδομήντα δύο σεντς.

–Τα πεντακόσια χιλιάδες φράγκα μου τα κάνατε τρακόσια δολάρια, βρε αγιογδύτες, απατεώνες, λωποδύτες!... ωρύομαι εγώ εν εξάλλω.

Τρέχει ο διευθυντής, πλακώνουν και οι σεκιουριτάδες από δίπλα ανήσυχοι... χαμός!

–Τι συμβαίνει, κύριε Φώτη; με ρωτάει ο διευθυντής, που με ήξερε από τη μέχρι τούδε συνεργασία μας. Γιατί φωνάζετε;

Του είπα.

Κοιτάζει ο άνθρωπος τις τρέχουσες τιμές... πιάνει ένα κομπιουτεράκι...

–Τόσο βγαίνει, μου λέει στο τέλος. Και πάλι καλά, γιατί χθες ήταν πιο κάτω.

Ο Γιάγκος μας την έφερε! Για δεύτερη φορά. Αριστοτεχνικά και με στυλ, δεν μπορώ να πω!

* * *

Η κατάσταση ήταν λοιπόν πολύ κρίσιμη.

Πάω μια και δυο να βρω τον Βουρδουλάκη. Μόνο μια μεγάλη –και γρήγορη– αρπαχτή θα μ' έσωζε.

–Σταμάτη, του λέω. Επείγομαι για μια έκθεση.

–Καλά, πρόπερσι δεν κάναμε; μου λέει αυτός μουδιασμένα.

–Από πρόπερσι μέχρι σήμερα ήρθε το σύμπαν ανάποδα, του λέω.

–Καλά... Να δω μήπως...

–Για δεξ...

–Τι, τώρα;

–Εμ πότε; Επείγομαι σου λέω.

Ανοίγει τα κιτάπια του ο Σταμάτης, χωρίς να βιάζεται... Τα μελετάει...

–Δυστυχώς, μου λέει. Για την επόμενη πενταετία είμαστε φουλ.

–Ρε Σταμάτη!...

–Σε καταλαβαίνω, μου λέει. Πλην, τι να κάνουμε; Υπομονή.

–Στη Σαλονίκη μήπως;

–Τώωωρα η Σαλονίκη! Το κλείσαμε το μαγαζί, δεν τα 'μαθες; Η κρίση μας γονάτισε, Φώτη. Παλιοκατάσταση, δεν είπαμε;

–Και τώρα τι κάνουμε, ρε Σταμάτης;

Ο Σταμάτης το σκέφτηκε.

–Δεν πετάγεσαι μέχρι τον Αρμένη; μου λέει μετά. Αυτοί εκεί όλο και κάποια τρύπα θα βρουν.

Είναι το σοφό ρητό που λέει ότι όταν το καράβι βουλιάζει οι ποντικοί την κάνουν πρώτοι. Αλλά στην κατάσταση που βρισκόμουν δεν είχα περιθώρια επιλογής. Μια και δυο το λοιπόν, κόβω τα πόδια στον ώμο –πού λεφτά για ταξί!– κι από το Κολωνάκι κατεβαίνω στην Πλάκα, όπου ο γνωστός και μη εξαιρετέος Αρμένης, με την προχώ γκαλερί και τα ωραία του.

–Δεν ξέρω αν με θυμάστε, του λέω, λίγο μαγκωμένος, γιατί δεν είχα συνέλθει ακόμα, μετά από τόσα χρόνια, από την πρώτη εκείνη τραυματική μας συνάντηση.

–Για θυμίστε μου..., με προτρέπει ο άνθρωπος ευγενικά.

–Προ ετών..., του λέω. Είχα έρθει να σας δείξω τα έργα μου... Φώτης.

–Ποιος Φώτης; απορεί ο Αρμένης (που, με το δίκιο του, δεν με θυμόταν).

–Ο FOTHS, του λέω σεμνά, γιατί δεν μ' αρέσει να κοροεύομαι.

Το πρόσωπο του μαικήνα της Τέχνης φωτίστηκε.

–Αααα! Ο FOTHS! μου κάνει. Αμ έτσι πείτε μου, να καταλάβω... Σε τι οφείλουμε την τιμή, δάσκαλε;

–Έλεγα μήπως... για καμιά έκθεση..., του λέω.

Το χαμόγελο του Αρμένη έγινε αμήχανο.

–Έκθεση; λέει. Εδώ; Σε μας;

–Εμ ναι... Σκέφτηκα...

–Μα καλά, δεν σας έχει κατ’ αποκλειστικότητα ο φίλος μου ο Βουρδουλάκης;

Υπήρχε ένας ανεπαισθητος ψόγος στην ερώτησή του ή μου φάνηκε;

–Δική του ιδέα ήταν, είπα. Και σκέφτηκα...

–Χμμ...

Περίφροντης ο Αρμένης.

–Μεγάλη μας τιμή βεβαίως, μου λέει μουδιασμένος. Πλην όμως...

Αυτό το άτιμο το «πλην όμως» να μην υπήρχε πόσο πιο εύκολη θα ήταν η ζωή μας!

–Πλην όμως...;

–Πλην όμως, όπως γνωρίζετε, εμείς εδώ προωθούμε κυρίως, για να μην πω κατ’ αποκλειστικότητα, νέα ταλέντα. Τώρα... εσείς, είσαστε ένας φτασμένος και καταξιωμένος καλλιτέχνης. Να σας εκθέσουμε εδώ θα ήταν να στερήσουμε τη δυνατότητα από κάποιον νέο ν’ αναδειχτεί. Καταλάβετε;

–Παναπέι, για σας είμαι πολύ... γέρος, του λέω.

–Γέρος! Τι γέρος; Θα σας μαλώσω. Τι λόγια είναι αυτά; Όριμος ναι, αλλά γέρος!;... Προς θεού!

–Την προηγούμενη φορά με είχατε βρει πολύ νέο, του υπενθύμισα.

Ο Αρμένης γέλασε καλόβολα.

–Είδατε τελικά τι γρήγορα που περνάει ο χρόνος; είπε.

Και πώς η μπιπ η Ιστορία επαναλαμβάνεται!

Θυμήθηκα την άλλη περίπτωση που είχα δοκιμάσει τότε –και είχα φάει κι από κει πόρτα. Παίρνω λοιπόν ξανά

τα πόδια στον ώμο κι ανηφορίζω κατά το Χίλτον. Στον ναό της Τέχνης του Ζησουνίδα.

Με θυμήθηκε –ή μάλλον μ’ αναγνώρισε.

–Σε τι οφείλουμε την τιμή; με ρωτάει κι αυτός με το καλημέρα.

Πάντα σικάτος, πάντα αγέλαστος κι απόμακρος.

–Περνούσα απέξω και είπα να πω μια καλημέρα, του λέω.

–Καλημέρα, μου λέει ξερά.

–Και μιας και βρέθηκα εδώ... Τι θα λέγατε να κάνουμε μια έκθεση;

–Τι έκθεση; με ρωτάει.

–Ζωγραφικής, του λέω.

–Με τι έργα; Δικά σας;

–Δικά μου.

Ο Ζησουνίδης εξακολουθούσε να παραμένει ανέκφραστος. Poker face.

–Κύριε Δελαπόρτα...

–Δελαφανέστρας...

–Κύριε Δελαφανέστρα... Οφείλω να σας πω πως παρακολούθησα επισταμένως την πορεία σας τα χρόνια αυτά.

–Καλοσύνη σας.

–Οφείλω επίσης να σας επισημάνω ότι τα έργα σας εξακολουθούν να στερούνται ελληνικότητας.

–Μα...

–Κι όπως θα γνωρίζετε, εμείς εδώ εκθέτουμε αποκλειστικά έργα εγνωσμένης ελληνικότητας.

–Δεν βαρεθήκατε;

–Όχι.

–Ωστε δεν βαρεθήκατε;

–Το «όχι» πάει στην πρότασή σας να εκθέσετε σε μας, διευκρινίζει ο άρχοντας. Όχι, δεν θα εκθέσετε. Καλημέρα σας.

Είναι τουλάχιστον παρήγορο να διαπιστώνει κανείς πως στη χώρα αυτή κάποια πράγματα δεν αλλάζουν, όσα χρόνια κι αν περάσουν.

Κατάλαβα και κάτι άλλο χάρη σ' αυτή την ατυχή συγκυρία. Ότι κανείς δεν είναι προφήτης στον τόπο του.

Ήταν ώρα να ληφθούν σημαντικές αποφάσεις.

Μάζεψα ότι πενταροδεκάρες μπόρεσα να βρω από 'δώ κι από κει (και τα τρακόσια δολάρια και εβδομηνταδύο σέντς του Γιάγκου), δανείστηκα κι ένα πεντακοσάριο από τον Ανέστη –που μου το 'δωκε μουρμουρίζοντας– έβαλα σε μια τσάντα δυο πουλόβερ, ένα πανταλόνι επιπλέον και τρεις αλλαξιές εσώρουχα, τράβηξα ένα φάσκελο στη γενέτειρα, αποχαιρέτησα τους γονείς, που μάλλον ανακουφισμένους τους είδα που με ξεφορτώνονταν κι έφυγα –σιδηροδρομικώς– για το Παρίσι.

Άντε πάλι από την αρχή δηλαδή.

Ο τζία Λάμπυ δεν έκαμε χαρές να με δει μπροστά της φάντη μπαστούνη βέβαια. Ευτυχώς ο μπάτσος Αντουάν μας είχε τελειώσει.

–Θα μείνεις μέχρι να βρεις κάπου να χωθείς, μου έκανε τη συγγενική εξήγηση για το «καλώς ήρθες». Το πολύ δυο βδομάδες. Δεν θα ξεβολέψω εγώ τους γατούληδες για τα μούτρα σου.

Πρώτη μου δουλειά ν' αναζητήσω τον Ωγκύστ. Για καλή μου τύχη ήταν ακόμα ζωντανός και πούλαγε πάντα παραμύθι στους τουρίστες στη Μονμάρτρη.

–Σαλύ, Ωγκύστ, του λέω. Με θυμάσαι;

- Γιατί να σε θυμάμαι; μου πετάει σκυθρωπά ο Ωγκύστ.
- Γιατί δουλέψαμε μαζί, ρε Ωγκύστ, του λέω. Τραβαϊγέ ανσάμπλ... Μοσιού Ρισάρ... Ε;
- Κοναί πα, μου λέει.
- Ναι, δεν λέω, ήταν καλό το κονέ, αλλά εγώ έλειπα και δεν ξέρω πια τι παίζει εδώ στην αγορά. Παίζει τίποτις;
- Κοναί πα, ο Ωγκύστ.
- Άστα αυτά, του λέω. Περασμένα, ξεχασμένα. Καμιά δουλειά υπάρχει;
- Εδώ, με τους τουρίστες, μου λέει ο Ωγκύστ.
- Τίποτις άλλο;
- Κοναί πα.
- Δηλαδή μου λες να στήσω καβαλέτο παραδίπλα και πέντε φράγκα ο πύργος του Άιφελ, ρε Ωγκύστ; του λέω.
- Όχι πολύ κοντά όμως γιατί εγώ έχω την πελατεία μου, μου λέει. Μα κλιαντέλ.
- Οπότε, τι να 'κανα, 'κονόμησα ένα μεταχειρισμένο πτυσόμενο καβαλέτο, κάτι πινέλα της συμφοράς και κάτι χρώματα που είχα αφήσει στη τζία Λάμπυ, όταν έφυγα εσπευσμένα τότε, κι έστησα παραμάγαζο κοντά –αλλά όχι πολύ κοντά– στον Ωγκύστ, να κάνω τον караγκιόζη κι εγώ.
- Μεροδούλι, μεροφάϊ.
- Στις δυο βδομάδες πάνω η τζία Λάμπυ μου υπενθύμισε τη (μονόπλευρη) συμφωνία μας.
- Ρε τζία, αφού δεν βγαίνω, της λέω. Πού να βρω τρύπα να χωθώ εκεί που έχουν φτάκει τα νοίκια στο Παρίσι;
- Κι εγώ τι θες να κάνω, μου λέει. Να συγκινηθώ;
- Υπομονή να κάμεις, της λέω.

–Με την υπομονή δεν πλερώνονται οι λογαριασμοί, μου λέει. Αν θες να μείνεις θα συνεισφέρεις στο ενοίκιο.

–Να συνεισφέρω, της λέω. Πόσο είναι;

–Πεντακόσια φράγκα στο μερίδιό σου, μου λέει. Επειδής και ειμάστενε συγγενείς. Αλλιώς θα σε χρέωνα χιλιάρικο, αν στο νοίκιαζα κανονικά.

–Χιλιάρικο για τον... καναπέ, εξ ημισείας με τους γατούληδες; αναφωνώ εγώ.

–Πεντακοσάρικο είπαμε.

–Και πού να το βρω;

–Να δουλέψεις.

–Και τι κάνω, δεν δουλεύω;

–Αηδίες κάνεις. Να βρεις άλλη δουλειά, σωστή.

–Βρε τζία...

–Είπα,

Οπότε, για χάρη του καναπέ της τζίας, έπιακα και πάλι δουλειά στη λαχαναγορά (*Les Halles*), να κουβαλάω καφάσια, χαράματα και μετά Μονμάρτρη, μήπως και πουλήσω καμιά Νοτρ Νταμ, κανάν Άϊφελ, καμιά Αρχ ντε Τριόμφ, να έρθει η μια η άλλη.

Στο τέλος ο Ωγκύστ με λυπήθηκε.

–Δεν το 'χεις, μου λέει μια μέρα. Από φυσικού δεν μπορείς ούτε καρέκλα να φτιάξεις. Γιατί δεν κάνεις αντίγραφα, που πιάνει το χέρι σου;

–Από καρτ-ποστάλ; απορώ εγώ.

–Από τα κουάντρα των μουσείων, μου λέει αυτός.

–Για πέντε και δέκα φράγκα το κομμάτι, ρε Ωγκύστ;

–Πέντε-πέντε, δέκα-δέκα... μαζεύεται το παραδάκι.

–Να ξεφτιλίσουμε τον παππού σου τον Ρενουάρ, δηλαδή;

–Α, τον παππού δεν θα τον πειράξεις, εξηγήθηκε ο Ωγκύστ. Έχεις τόσους άλλους. Ο Ρενουάρ παραμένει αν φαμίγ.

Τον άκουσα. Και είχε δίκιο. Τα πρόβατα, οι τουρίστες, τσιμπούσαν σαν χάνοι. Κι έτσι και πάλιωνα λίγο τα τελάρα, όπως μου έδειξε ο Ωγκύστ, νόμιζαν ότι αγόραζαν αυθεντικά!

Το πεντακοσάρικο της τζίας δεν έβγαινε βέβαια, αλλά έχανα ότι μπορούσα. Η εναλλακτική ήταν να πάω να φουντάρω στον Σηκουάνα από το Πον Νεφ.

Κι εκεί πάνω, ακριβώς όπως συμβαίνει στα μυθιστορήματα, γνώρισα τον Τσακ. Στο τσακ δηλαδή. Ο Τσακ ήταν Αμερικάνος τουρίστας που επιτελούσε προσκύνημα στο Παρίσι (Πάρις, Φρανς). Είδε λοιπόν ο Τσακ τους Γκωγκέν, τους Σεζάν και τους Τουλούζ Λωτρέκ που έφτιαχνα –οι πιο πιασάρικοι τουριστικώς– κι εντυπωσιάστηκε.

–Γιου χαβ γκρέητ τάλεντ, ντουντ, μου λέει θαυμαστικά μια μέρα. Βέρυ γκρέητ τάλεντ.

–Το ξέρω, του λέω. Αϊ νόου... Αλλά είδες πώς χαραμίζομαι;

–Γουάϊ; απορεί ο Τσακ.

–Κερνάς σάντουϊτς και μπύρα να σου πω; του λέω.

–Ωλ ράϊτ! αναφωνεί ενθουσιωδώς ο Τσακ.

Και γίναμε οι πρώτοι φίλοι. Του είπα την ιστορία μου κι ο Αμερικάνος τα 'παιξε.

–Ρήλυ; μου κάνει.

–Ρήλυ και λίγα που σου λέω, του λέω. Εμένα που με βλέπεις είμαι ο φαίημος FOTHS, αν έχεις ακουστά (δεν είχε). Φερστ ναίημ ιν Γκρηκ Αρτ, μιλάμε.

–Ρήλυ;

–Ρήλυ, ρε Τσακ. Αλλά τα 'φερε έτσι η πόρνη η τύχη και να 'μαι τώρα.

Ο Τσακ έπεσε σε περισυλλογή.

–Να 'ρθεις στα Σταίητς, μου λέει. Θα κάνεις την τύχη σου. Δε λαντ οφ οπορτούνιτυ.

–Και πώς θα 'ρθω, ρε Τσακ, που δεν υπάρχει μιά; του λέω.

–Εγώ, μου λέει ο Τσακ. Μόλις γυρίσω πίσω θα σου στείλω πρόσκληση και τα εισιτήρια.

Τον κοιτάξα λοξά.

–Ρε συ Τσακ, του κάνω. Και άνευ παρεξήγηση... Δεν φαντάζομαι να την κουνάς την αχλαδιά...

Γέλασε ο Τσακ.

–Ω νο, μου λέει. Δεν είμαι από το Σαν Φρανσίσκο εγώ, από την Αλαμπάμα είμαι κι εμείς εκεί κάτι τέτοιους τους πετάμε στα ποτάμια, να τους φάνε τα ψάρια.

–Οπότε προς τι η εξυπηρέτηση; απορώ εγώ.

Μου εξήγησε ο Τσακ.

–Μπακ ιν δε Σταίητς αϊ χαβ ε ντώτερ, μου λέει. Σταίη-
συ ονόματι. Καλό κορίτσι και όμορφο, πλην όμως ατύχησε,
γιατί ένας αλήτης (ε μπαμ) την ξεγέλασε, της έκανε δυο
παιδιά και μετά την πούλεψε ο ίδιος. Γιου αντερστάντ;

–Όχι, του λέω.

Αναστέναξε ο Τσακ.

–Δυο παιδιά ορφανά από πατέρα πώς θα μεγαλώσουν,
με την κατακραυγή της κοινωνίας, βρε Φώτης; μου λέει.

Μάλιστα.

Οπότε... Να κάνω εγώ την αβαρία, να φορτωθώ τη
Σταίησυ και τα κουτσούβελα κι ο Τσακ... ότι θέλω. Και

δουλειά θα μου βρει κι απ' όλα. Στο χωριό της Αλαμπάμπα όπου ζει είναι άρχοντας. Λύνει και δένει. Δεν είπαμε;... Δε λαντ οφ οπορτούνιτυ.

Η εικόνα της Φιλιώς πέρασε μπρος από τα μάτια μου και η καρδιά μου έγινε κόμπος.

—Δεν ξέρω, ρε Τσακ, του λέω. Δεν μου ακούγεται σόϊ αυτό το ντηλέρι.

—Θιγκ αμπάουτ ιτ, μου λέει και φωνάζει το γκαρσόνι να παραγγείλει κι άλλες μπύρες.

* * *

Τα υπόλοιπα τα ξέρετε. Έχουν δημοσιευτεί κατά κόρον στον Τύπο.

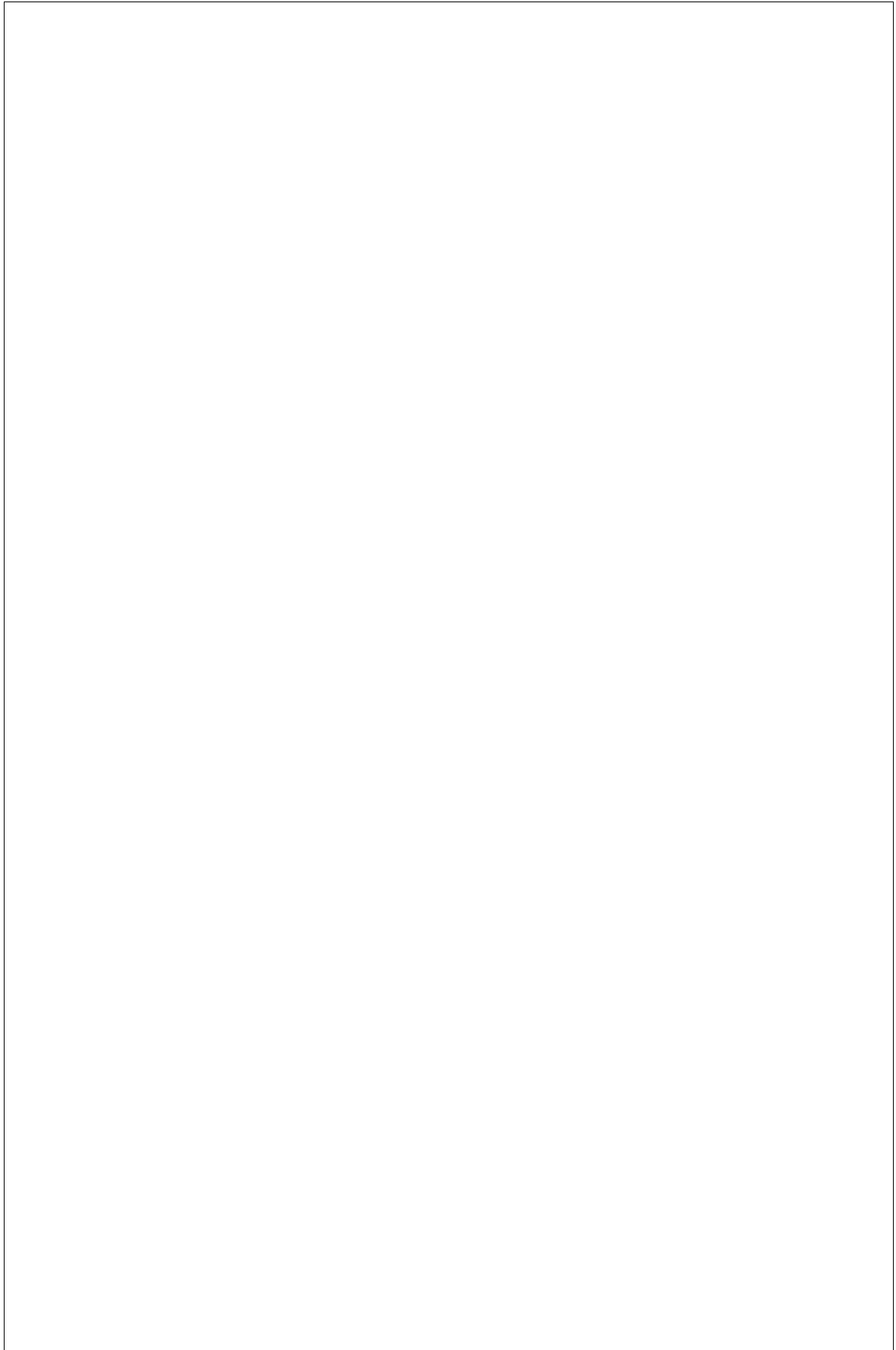
Ο FOTHS έκανε μια καινούργια καριέρα στην πέραν του Ατλαντικού πάλαι ποτέ εγγλέζικη αποικία. Πέρσι με βάλαν εξώφυλλο στο «Οκλαχόμα Μόνθλυ».

Προ δυο μηνών διορίστηκα πρύτανης και στο Αρτ Σκουλ που άνοιξε προσφάτως στο χωριό του Τσακ, με δωρεά του πεθερού μου.

Μου λείπει η Ελλάδα;

Μπα... Μόνο καμιά φορά, όταν έρχεται στο μυαλό μου το βλέμμα ενός κοριτσιού στην Κέρκυρα, μελαγχολώ, αλλά με μια μπουκάλα καλό Μπέρμπον και μια κάσα μπύρες έρχομαι και πάλι στα ίσα μου.

Τ Ε Λ Ο Σ

Άρχισε να γράφεται στην Ύδρα στις 2 Ιανουαρίου
2018 και τελείωσε στην Κέρκυρα στις 15 Μαρτίου
2018.